

TOM
SHARPE

Hard
gelach

Tom Sharpe (1928) was werkzaam als
geschiedenisleraar voordat hij bekend werd
als auteur.

In Nederland verschenen van hem onder meer

Wilt (Rainbow Pocketboek 129),

Sneeu voor het milieu, Bloot slaat dood,

Klasse, Erfelijk belast en De grote achtervolging.

Tom Sharpe

Hard gelach

Vertaald door Wiebe Buddingh'

Rainbow Pocketboeken

Rainbow Pocketboeken® worden uitgegeven door
Uitgeverij Maarten Muntinga bv, Amsterdam

Uitgave in samenwerking met
Uitgeverij De Harmonie, Amsterdam

Oorspronkelijke titel: *Riotous Assembly*
Copyright © 1971, Tom Sharpe
Copyright Nederlandse vertaling © 1980, Uitgeverij de Harmonie
Omslagontwerp: Ron van Roon
Typografische verzorging: Studio Cursief, Amsterdam
Zetwerk: Stand By, Nieuwegein
Druk: Ebner Ulm
Uitgave in Rainbow Pocketboeken januari 1994
Alle rechten voorbehouden

ISBN 90 6766 167 8 CIP NUGI 301

*Voor al die leden van de Zuidafrikaanse Politiemacht
wier leven gewijd is aan de bescherming van de Westerse
Beschaving in Zuid-Afrika*

Piemburg is bedrieglijk. Niets aan het plaatsje is helemaal wat het schijnt te zijn. Samengedrongen tussen de heuvels aan de voet van de Drakensberg en onderaan een grote heuvel met platte top genesteld, draagt het maar weinig kenmerken van een hoofdstad. Reizigers wier treinen stoppen, als ze daar de moeite voor nemen, onder de roestende plaatijzeren versierselen van het dak van het station, of die langsrazen over de Nationale Snelweg, vangen een glimp op van een onaanzienlijk stadje dat schijnt te zijn gestorven en gebalsemd.

Want Piemburg is naar algemene zeggen zo dood als een pier. Het Verlaten Gat wordt het genoemd, en van een bezoeker uit Amerika wordt vermeld dat hij Piemburg bekeek en zei: 'Half zo groot als de begraafplaats van New York en twee keer zo dood.' En op het eerste gezicht schijnt het gebrek aan animatie van het stadje zeker compleet. Het ligt opgerold in zijn vallei onder de Afrikaanse zon en slaapt. De rode ijzeren daken en smeedijzeren balkons getuigen van een ver verleden van lang vervlogen ondernemingslust. Langs de straten groeien jacaranda's en in de tuinen woekert het van de met bloemen overdekte donkere veranda's. Alles groeit ogenblikkelijk en staat net zo ogenblikkelijk weer stil. De tijd en het klimaat zorgen samen voor de groei en de stilstand van de groei.

En Piemburg groeide samen met het garnizoen en met het vertrek van het garnizoen stierf het. Of viel het in

slaap. Het schoot uit de grond als hoofdstad van Zoeloeland na de verovering van de Zoeloenatie door het Britse Imperium. In de eerste gloed van die klinkende zege werd Piemburg van een nietig nederzettinkje dat al lang door de Afrikaanse stichters was verlaten omgevormd tot een hoofdstad. Openbare gebouwen vermenigvuldigden zich in een vloedgolf van zuilen en rode Victoriaanse baksteen. De villa van de Gouverneur prijkte met vloeren van Italiaans marmer, Venetiaans glas en al het andere vertoon van Imperiale pracht en praal. Het station, een modelvoorbeeld van siersmeedwerk en gekleurde tegels, zorgde voor een passende tussenhalte voor de treinen van de Onderkoning die door Piemburg kwamen, op weg naar meer afgelegen en minder aantrekkelijke imperiale rijkswindelen in de binnenlanden van Afrika. En terwijl de enorme stoomlocomotieven de kronkelende helling op denderden naar Empire View, de heuvel boven Piemburg, hun doorluchtige passagiers meevoerende naar een vroegtijdige dood door tsetsevlug of malaria-muskiet, staarden besnorde heren met monocles sereen omlaag op de hoofdstad van Zoeloeland en mompelden: 'Een juweel, een juweel in een groen met gele ring,' en wijdden zich dan weer aan het bestuderen van de totaal onnauwkeurige landkaarten van hun nieuwe gebieden.

Piemburg begroette hun doortocht met een ontvangst door de Gouverneur op het perron van het station en een uitwisseling van een staatsman waardige vermaningen die onhoorbaar werden gemaakt door de militaire kapel die onder het ijzeren dak speelde. En een paar maanden later betuigde Piemburg zijn respect als de Onderkoninklijke doodkist, in een met zwart omfloerste wagon en voortgetrokken door een met kransen versierde locomotief een ogenblik stopte terwijl de kapel een dodenmars speelde met een animo waardoor de condoléances

van de Gouverneur aan de Aide-de-camp weer onhoorbaar werden. En tussen de Imperiale opmars en de Imperiale terugtocht in, verfraaide de hoofdstad van Zoeloe-land zich met nieuwe muziektempels en botanische tuinen en het vermaak van een nietige metropool. In Fort Rapier echode de grote exercitieplaats van de gebulderde bevelen van sergeant-majors. Duizenden in beenwind-sels gehulde ledematen stampten of maakten rechtsom-keert en de glinsterende bajonetten stroomden heen en weer over het zinderende plein.

In de stad zelf zagen de straten stekelig van de gepom-madeerde snorren. Blanco en koperpoets stonden hoog op de lijst van levensbehoeften. In het Imperial Hotel dreven de ochtenden en middagen tussen de planten en rieten stoelen op de muziek van een Palm Court orkest. Koppels en baleinen corsetten hielden de officieren en hun vrouwen in bedwang die naar de klaaglijke tonen van de violen luisterden en met dankbare melancholie aan de graafschappen en parochies van Engeland terug-dachten. Velen zouden nooit terugkeren en zij die bleven en niet begraven werden op de militaire begraafplaats van Fort Rapier bouwden hun huis zo dicht bij de villa van de Gouverneur als hun anciënniteit en bankschuld hen dat toestond.

Zolang het garnizoen bleef bloeide Piemburg. Piemburg was zelfs korte tijd vrolijk. Het Garnizoenstheater schitterde door voorstellingen van toneelstukken en revues die een grote Engelse acteur en toneelschrijver voortbrachten en de Gouverneur en zijn vrouw verrukten. Bazaars en tuinfeesten zagen kleurig van de parasols en tournures van vrouwen die van de rijtjeshuizen in de buitenwijken en de halve villa's van Zuid-Londen naar de pracht van de gazons en de heesters van Piemburg waren gesleurd door het verbazende geluk met mannen te

zijn getrouwd wier middelmatigheid hen de beloning van een post in deze afgelegen uithoek van het Imperium had bezorgd. De smaak van de Victoriaanse lagere middenklasse werd onuitwisbaar op Piemburg gedrukt en is daar tot vandaag de dag op blijven rusten. En samen met die smaak kwam er een onwrikbaar gevoel voor rang en stand. Onderkoningen, gouverneurs, generaals, vice-gouverneurs, kolonels, en omlaag door steeds breder wordende lagen, met nuances die te subtiel zijn om op te noemen, waar door scholen en het beroep van de vader van een echtgenote en het niet uitspreken van de 'h' of het aanhouden van één 'g' een majoor in een oogwenk een stap hoger kon komen dan een luitenant-kolonel. Onderaan de ladder kwamen de gewone soldaten van het legerkorps. Onder die paria's bestond er niets meer. Zoeloes wedijverden met Pondo's, kleurlingen met Indiërs. Wat er daar beneden gebeurde ging gewoon niemand iets aan. Het enige dat men hoefde weten was dat ergens, zelfs nog lager dan de loyale Zoeloes en de verraderlijke Pondo's, de Boeren stonden. En zo ging het tot aan de oorlog. Boeren wisten zich niet. Boeren waren lafaards. Boeren waren stom. Boeren waren uitschot dat de weg naar Caïro versperde. Piemburg negeerde de Boeren.

En toen kwam de Boerenoorlog en terwijl de Boeren de monocles uit de ogen van de officieren van Fort Rapier schoten, opzettelijk wachtend op het sein van weerkaatst zonlicht dat een geschikt met monocle uitgerust doelwit aangaf, ontstond er een nieuw respect in Piemburg. De Boer kon goed schieten. De Boer was geslepen. De Boer was nu de vijand.

En slechts een ogenblik later was de Boer de vijand niet meer. Nu het obstakel op de weg naar Caïro en de goudmijnen geheel was verwijderd begon Piemburg aan

zijn snelle verval. Terwijl het garnizoen vertrok en de kappen voor de laatste keer *Goodbye Dolly Gray* speelden, viel Piemburg in slaap. Opperold en opgezwollen als een verzadigde pofadder lag het onder de Afrikaanse zon en droomde van zijn korte gloriетijd. Alleen een gevoel voor hiërarchie bleef over, om zich te vermenigvuldigen in het weelderige klimaat van het stadjes eigen middelmatigheid. De huizen staarden naar de ring van heuvels en op hun veranda's wendden de zonen en kleinzonen van de sergeant-majoors en foeriers en adjudanten een grandeur voor die hun voorouders nooit hadden gekend. In Piemburg stond de tijd stil en werd alleen gemarkeerd door het stof dat zich verzamelde op de koppen van de opgezette leeuwen die wegrotten in de Alexandra Club en door het gedrup van snobisme. De middelmatigheid van Piemburg was venijnig en wachtte rustig de gebeurtenissen af.

Kommandant van Heerden koesterde maar weinig illusies over zichzelf en een heleboel over al het andere. En het was dankzij zijn illusies dat hij nu de leiding had over het politiebureau van Piemburg. Het was geen erg veel-eisende positie. De middelmatigheid van Piemburg was niet bevorderlijk voor meer dan kleine overtredingen en op het Hoofdbureau van Politie in Pretoria was men van mening geweest dat, alhoewel door de aanstelling van Kommandant van Heerden het aantal misdrijven in de stad misschien wel zou stijgen, het er in ieder geval voor zou zorgen dat de golven van geweld en diefstal die op zijn overplaatsing naar andere, meer ondernemende steden waren gevolgd zouden afnemen.

Bovendien verdiende Piemburg de Kommandant. Als laatste stad in de Republiek waar nog steeds de Engelse vlag op het stadhuis wapperde moest Piemburg eens bijgebracht worden dat de regering niet getart kon worden zonder op de een of andere manier wraak te nemen.

Kommandant van Heerden wist dat zijn aanstelling niet te danken was aan zijn succes op het gebied van de misdaadbestrijding. Hij stelde zich graag voor dat hij hem had gekregen omdat hij de Engelsen begreep. In werkelijkheid had hij hem te danken aan de reputatie van zijn grootvader, Klaasie van Heerden, die onder generaal Cronje had gediend bij de Slag bij Paardeberg en door de Engelsen was gefusilleerd omdat hij had geweigerd het bevel van zijn commandant om zich over te ge-

ven op te volgen. In plaats daarvan had hij zich schuil gehouden in een gat in de oever van de Modder en had zo'n achtenveertig uur nadat het laatste schot was gevallen twaalf soldaten van het Essex Regiment die daar hun behoefte deden neergeknald. Het feit dat Klaasie gedurende de hele veldslag als een blok had liggen slapen en het bevel het vuren te staken nooit had gehoord werd tijdens zijn proces door de Britten buiten beschouwing gelaten, evenals door latere generaties Afrikaanse historici. In plaats daarvan werd hij als een held beschouwd die de martelaarsdood was gestorven vanwege zijn toewijding aan de Boerenrepublieken en als held werd hij in heel Zuid-Afrika door Afrikaanse Nationalisten geëerd.

Het was die legende die Kommandant van Heerden aan zijn huidige rang had geholpen. Het had lang geduurd voor zijn incompetentie de reputatie van sluwheid die hij van zijn grootvader geërfd had ongedaan gemaakt had en tegen die tijd was het voor het Hoofdbureau te laat om nog iets anders te doen aan zijn inefficiëntie dan hem commandant te maken van Piemburg.

Kommandant van Heerden beeldde zich in dat hij de post had gekregen omdat het in een Engelse stad was en het was beslist precies de post die hij verlangde. De Kommandant geloofde dat hij één van de weinige Afrikaners was die de Engelse geest werkelijk begreep. Ondanks de behandeling die de Britten zijn grootvader hadden toegemeten, ondanks de bruutheid waarmee de Britten de Afrikaner vrouwen en kinderen in de concentratiekampen hadden behandeld, ondanks de sentimentaliteit die de Britten aan hun zwarte bedienden verspilden, ondanks alles bewonderde Kommandant van Heerden de Britten.

Er was iets aan hun onbeholpen stupiditeit dat hem aansprak. Het raakte iets diep in zijn ziel. Hij kon niet

precies zeggen wat het was, maar hij voelde het in zijn diepste wezen, en als de Kommandant de plaats en het tijdstip van zijn geboorte en zijn nationaliteit had kunnen kiezen, zou hij Piemburg in 1890 en het hart van een Engelse gentleman hebben gekozen.

Als er één ding was dat hem speet was het dat zijn middelmatigheid nooit de kans had gekregen zich te uiten met iets dat ook maar in de verte leek op de graad van succes die met de middelmatigheid en warhoofdigheid van de heersers van het Britse Imperium gepaard was gegaan. Als hij als Engelse gentleman was geboren in het Groot-Brittannië van de negentiende eeuw zou hij heel goed tot de rang van veldmaarschalk kunnen zijn opgeklommen. Zijn militaire onbekwaamheid zou vast en zeker met voortdurende en snelle bevordering zijn beloond. Hij wist zeker dat hij het net zo goed gedaan zou kunnen hebben als Lord Chelmsford, wiens strijdmacht afgeslacht was door de Zoeloes bij Isandhlwana. Stormberg, Spion Kop, Magersfontein, het zouden zelfs nog schrikbarender catastrofes kunnen zijn geweest als hij het bevel had gevoerd. Kommandant van Heerden was in de verkeerde natie, de verkeerde tijd en de verkeerde plaats geboren.

Dat kon niet gezegd worden van de plaatsvervanger van de Kommandant, Luitenant Verkramp, en ook niet van Agent Els. Het was de vurigste en meest veelvuldige wens van Kommandant van Heerden dat ze nooit geboren waren, of, als hun geboorte niet verhinderd had kunnen worden, dat hun natie, plaats en tijd zo ver mogelijk verwijderd zouden zijn geweest van de zijne.

Luitenant Verkramp haatte de Engelsen. Zijn grootvader had niet zo geleden als die van de Kommandant ter wille van de Boerenrepublieken. In plaats daarvan had hij vrede en vriendschap met het Britse Imperium ver-

kondigd vanaf de kansel van zijn kerk in Kaapstad en had daarnaast nog een klein fortuin verdiend door het Britse leger de Pasuto pony's te leveren die het nodig had voor de bereden infanterie. Verkramp had zijn jeugd doorgebracht in de schaduw van die kansel en de kleine Verkramp had een duidelijke eschatologische voorliefde geërfd van zijn grootvader en een haat voor alles wat Engels was van zijn vader die zijn hele leven doorgebracht had met trachten de naam 'verrader' die tot lang na de Boerenoorlog aan de familie Verkramp was blijven kleven te boven te komen. Luitenant Verkramp bracht beide erfenissen mee naar zijn werk. Hij combineerde zijn inquisitoriale neigingen met zijn antipathie voor de Engelsen door het hoofd te worden van de Veiligheidsdienst in Piemburg, een post die hem in staat stelde rapporten over de politieke betrouwbaarheid van de burgers van Piemburg naar zijn meerderen in de BVSV te sturen, het Bureau voor de Staatsveiligheid in Pretoria. Zelfs Kommandant van Heerden was het voorwerp van Luitenant Verkramps verdenkingen en de Kommandant had er wel voor gezorgd de rapporten te lezen die Verkramp over hem had ingediend. In één daarvan had hij de insinuatie ontdekt dat hij niet actief genoeg was in het opsporen van communistische cellen.

In de week die daarop volgde had de Kommandant getracht de beschuldiging te weerleggen door een serie bliksemrazzia's op waarschijnlijke communistische groeperingen. Een leesrepetitie van Shaws *Arms and the Man* door de Piemburgse Amateur Toneelvereniging was onderbroken door de binnenkomst van de Kommandant en zijn mannen die alle exemplaren van het toneelstuk in beslag namen en de namen van de aanwezigen noteerden. Op bevel van de Kommandant was *Black Beauty* verwijderd van de planken van de openbare bibliotheek.

De vertoning van de film *Donker Afrika* in de plaatselijke bioscoop was verboden, evenals een artikel over de weersvoorspelling in het Piemburger Nieuwsblad getiteld 'Rode hemel bij nacht'.

Al met al was de Kommandant er van overtuigd dat hij gewichtige stappen had gedaan om de verspreiding van het Marxisme in Piemburg te bestrijden en de algemene protesten die volgden zouden, zo dacht hij, er veel aan doen om de BVSV er van te overtuigen dat hij niet zo tolerant was tegenover communisten als het rapport van Luitenant Verkramp had gesuggereerd. Bovendien had hij het rapport van Verkramp over Agent Els nog achter de hand.

De kloof die werkelijkheid van verzinsel scheidde in alle rapporten van de Luitenant over het politieke leven in Piemburg breidde zich uit tot kosmische afmetingen in het rapport dat hij had ingediend over Agent Els. Daarin werd Els beschreven 'als een trouw bezoeker van de Nederlands Hervormde Kerk, een vurig lid van de Nationalistische Partij en een vastberaden tegenstander van liberalistische en communistische tendensen om de raszuiverheid te bezoedelen door sociale, economische en politieke integratiemethoden'. Aangezien Els noch naar de kerk ging noch lid was van de Nationalistische Partij en een wandelende exponent was van interracial geslachtsgemeenschap vond Kommandant van Heerden dat hij Luitenant Verkramps reputatie voor accuratesse kon maken of breken.

Wat Agent Els betrof lagen de zaken nogal anders. Om te beginnen vormde Els geen enkele bedreiging voor de Kommandant, zij het een zeer aanzienlijke voor vrijwel alle andere bewoners van Piemburg. Zijn aangeboren neiging tot geweld, en vooral tot het neerschieten van kleurlingen, werd slechts geëvenaard door zijn ver-

zothed op cognac en zijn voorliefde voor het persen van de minder aantrekkelijke delen van zijn persoon in die delen van Afrikaanse vrouwen die wettelijk voorbehouden waren aan mannelijke leden van hun eigen ras. Kommandant van Heerden had hem bij verscheidene gelegenheden ernstig moeten berispen over de onwettigheid van die laatste neiging, maar hij had de voorkeur van Els voor zwarte vrouwen toegeschreven aan het onomstootbare feit dat de Agent zelf ook van gemengd ras was.

Nee, Agent Els, bezat zijn deugden. Hij was plichtsgetrouw, hij kon uitstekend schieten en hij wist hoe hij de elektrotherapiemachine moest bedienen die zo'n zegen was gebleken bij het loskrijgen van bekentenissen uit verdachten. Luitenant Verkramp had hem meegebracht na een van zijn bezoeken aan Pretoria en Els had er onmiddellijk buitengewoon vaardig mee leren omgaan. Hij was oorspronkelijk uitsluitend bestemd geweest voor politieke verdachten, maar de pogingen van Luitenant Verkramp om saboteurs of communisten op te sporen in Piemburg om het apparaat op uit te proberen waren op zo'n hopeloze mislukking uitgelopen dat Els uiteindelijk een negerjongen had moeten arresteren die hij 's ochtends vroeg had betrapt met een fles melk in zijn hand. Het feit dat Els wist dat het de melkbezorger was had de Agent er niet van weerhouden de doeltreffendheid van elektroshocktherapie te bewijzen en na vijf minuten onder handen te zijn genomen gaf de jongen grif toe dat hij de melk had gestolen, terwijl hij na tien minuten bekende dat hij die ochtend nog giftige melk had afgeleverd bij vijftig Europese families. Toen Els het contactpunt van de teen van de jongen wilde overplaatsen naar zijn penis gaf de verdachte toe dat hij lid was van de communistische partij en bekende hij in Peking getraind te zijn in

melksabotage. Op dat moment verklaarde Luitenant Verkramp dat hij tevreden was met het experiment en de melkbezorger werd beschuldigd van het zich op straat bevinden zonder pasje, het belemmeren van de politie bij de uitoefening van hun plicht en het zich verzetten tegen zijn arrestatie, welke beschuldigingen hem op een half jaar dwangarbeid kwamen te staan en de politierechter er van overtuigde dat zijn verwondingen, al had hij ze zich niet echt zelf toegebracht, wel gerechtvaardigd waren. Ja, Els bezat zijn deugden en niet de minste daarvan was een diep, zij het obscuur, gevoel van toewijding aan zijn commandant. Niet dat Kommandant van Heerden ook maar in het minst geïnteresseerd was in Agent Els' achting voor hem, maar het was tenminste iets anders dan de voortdurende afkeer die Luitenant Verkramp uitstraalde.

Al met al was Kommandant van Heerden heel tevreden met het leven in Piemburg. Alles zou net zo blijven gaan als in het verleden en hij zou de tijd hebben om zijn privé hobby voort te zetten, de intellectuele puzzel van het trachten de Engelsen te begrijpen, een puzzel waarvan hij wist dat hij onmogelijk op te lossen was maar die juist om die reden eindeloos fascinerend was.

Als Piemburg de tuin was van Kommandant van Heerdens ziel, waar hij rond kon zwerven en gelukzalig dromen van grote mannen en grote daden uit vervlogen tijden, dan was juffrouw Hazelstone van Jacaranda Park de voornaamste plant, de dragende boom van zijn innerlijke landschap. Niet dat ze jong of mooi of charmant of zelfs maar in enig opzicht aardig was. Ze was niets van dat alles. Ze was oud, lelijk, praatziek en zo kortaf dat het haast onbeschoft was. Nauwelijks aantrekkelijke eigenschappen, maar voor de Kommandant waren ze vervuld van een buitengewone aantrekkelijkheid. Het waren alle

attributen van de Engelsen. Als je de stem hoorde van juffrouw Hazelstone, hoog, luid, en zonder enige be-deedsheid, hoorde je de ware stem van het Britse Impe-rium. Om door juffrouw Hazelstone berispt, nee, uitge-kafferd te worden wegens het overtreden van zijn gezag door haar chauffeur een waarschuwing te geven wegens het met honderddertig kilometer door de bebouwde kom rijden in een Hudson Terraplane uit 1936 was een haast onverdraaglijk genoeg. 'Van Heerden,' snauwde ze dan van achterin de wagen, 'je overschrijdt je bevoegd-heden. Chauffeur geef gas,' en de auto reed weg terwijl de Kommandant achterbleef, zich verbazend over haar *savoir-faire*.

En bij de zeldzame gelegenheden dat hij een excuus kon vinden om Jacaranda House te bezoeken, ontving juffrouw Hazelstone, als ze zich überhaupt verwaardigde hem te spreken, hem bij de dienstingang en stuurde hem dan weg met een minimum aan onbeleefdheid en een overvloed aan impliciete minachting die de Komman-dant ademloos van bewondering maakte.

Tegen Luitenant Verkramp deed ze zelfs nog onbeleef-der, en als de Kommandant de onbeschaamdheid van de Veiligheidsofficier niet langer kon verdragen verzon hij redenen om hem naar Jacaranda House te sturen. Bij zijn eerste bezoek had Luitenant Verkramp de vergissing be-gaan juffrouw Hazelstone in het Afrikaans aan te spreken, en sindsdien had ze altijd Keukenkaffers tegen hem ge-sproken, een Zoeloepidgin dat uitsluitend gebruikt werd tegen de laagste en geestelijk meest achtergebleven zwarte bedienden. Luitenant Verkramp keerde altijd sprakeloos van woede van die strafbezoeken terug en spuwde zijn gal door veiligheidsrapporten in te dienen over de familie Hazelstone waarin hij de oude dame beschuldigde van subversieve activiteiten en het aanzetten tot oproer. Die

memoranda stuurde hij naar Pretoria met de aanbeveling de activiteiten van juffrouw Hazelstone onder de aandacht te brengen van de Officier van Justitie.

De Kommandant betwijfelde of die rapporten Verkramps reputatie voor accuratesse of politieke betrouwbaarheid vergrootten. Hij was vergeten zijn ondergeschikte te vertellen dat juffrouw Hazelstone enig kind was van wijlen rechter Hazelstone van het Hooggerichtshof, die in de juridische wereld bekend stond als Bill de Beul en die, in een minderheidsnota van de Commissie voor Verkeersvraagstukken, had bepleit om lijfstraffen verplicht te stellen voor parkeerovertredingen. Met zulke antecedenten leek het de Kommandant onwaarschijnlijk dat de BVSV het patriottisme van juffrouw Hazelstone in twijfel zou trekken. Ze mocht dan Engels zijn, maar nooit subversief of misdadig.

Het kwam daardoor als een des te grotere schok toen hij Agent Els de telefoon op hoorde nemen in het personeelskantoor en de schelle tonen van juffrouw Hazelstone uit de hoorn hoorde vibreren. Belangstellend hoe het Els met haar zou vergaan luisterde hij naar het gesprek.

Juffrouw Hazelstone belde om te rapporteren dat ze zojuist haar Zoeloe kok had doodgeschoten. Agent Els was volmaakt in staat om die zaak af te handelen. Hij had in de tijd dat hij politieagent was talloze Zoeloe koks doodgeschoten. Bovendien bestond er een vaste procedure voor het behandelen van zulke meldingen. Agent Els begon geroutineerd.

‘U wilt de dood van een kaffer rapporteren,’ ving hij aan.

‘Ik heb net mijn Zoeloe kok vermoord,’ snauwde juffrouw Hazelstone.

Els deed sussend. ‘Dat zei ik dus. U wilt de dood van een roetmop rapporteren.’

‘Dat wil ik helemaal niet. Ik zeg toch dat ik Kwartje net heb vermoord.’

Els probeerde het nogmaals. ‘Het verlies van een muntstuk geldt niet als moord.’

‘Kwartje was mijn kok.’

‘Het doden van een kok geldt ook niet als moord.’

‘Waar geldt het dan wel voor?’ Het vertrouwen van juffrouw Hazelstone in haar eigen schuld begon weg te smelten onder de gunstige beoordeling van de situatie door Agent Els.

‘Het doden van een blanke kok kan moord zijn. Het is onwaarschijnlijk, maar wel mogelijk. Het doden van een zwarte kok niet. Onder geen enkele omstandigheid. Het doden van een zwarte kok valt onder het hoofdstuk zelfverdediging, noodweerexces of afvalvernietiging.’ Els stond zichzelf een kort gegiechel toe. ‘Heeft u het Departement voor Volksgezondheid geprobeerd?’ vroeg hij.

Het was de Kommandant duidelijk dat Els het weinige gevoel voor rang en stand dat hij ooit had bezeten was kwijtgeraakt. Hij duwde Els opzij en nam zelf de hoorn over.

‘Met Kommandant van Heerden,’ zei hij. ‘Ik heb begrepen dat er een klein ongelukje is gebeurd met uw kok.’

Juffrouw Hazelstone was niet te vermurwen. ‘Ik heb net mijn Zoeloe kok vermoord.’

Kommandant van Heerden negeerde de zelfbeschuldiging. ‘Bevindt het lijk zich in huis?’ vroeg hij.

‘Het lijk ligt op het gazon,’ zei juffrouw Hazelstone. De Kommandant zuchtte. Het was altijd hetzelfde. Waarom konden de mensen negers niet doodschieten in huis, waar ze ze hoorden dood te schieten?

‘Over dertig minuten ben ik bij Jacaranda House,’ zei hij, ‘en als ik arriveer zal ik het lijk binnen aantreffen.’

‘Helemaal niet,’ hield juffrouw Hazelstone vol. ‘U zult het op het gazon achter aantreffen.’

Kommandant van Heerden probeerde het nogmaals.

‘Als ik arriveer ligt het lijk binnen.’ Hij zei het deze keer heel langzaam.

Juffrouw Hazelstone was niet onder de indruk. ‘Suggereert u soms dat ik het lijk moet verplaatsen?’ vroeg ze kwaad.

Die suggestie schokte de Kommandant diep. ‘In het geheel niet,’ zei hij. ‘Ik wil u geen last bezorgen en bovendien zou u vingerafdrukken achter kunnen laten. U kunt het door de bedienden laten verplaatsen.’

Er volgde een stilte terwijl juffrouw Hazelstone over de implicaties van die opmerking nadacht. ‘Het komt mij voor alsof u suggereert dat ik met het bewijsmateriaal van een misdaad moet knoeien,’ zei ze langzaam en dreigend. ‘Het komt mij voor dat u mij probeert over te halen me met de loop van het recht te bemoeien.’

‘Mevrouw,’ onderbrak de Kommandant haar, ‘ik probeer u alleen maar te helpen de wet te gehoorzamen.’ Hij zweeg even en zocht naar woorden. ‘In de wet staat dat het een misdaad is kaffers buiten je huis neer te schieten. Maar er staat ook in de wet dat het volkomen toelaatbaar en juist is om ze binnen neer te schieten als ze wederrechtelijk zijn binnengedrongen.’

‘Kwartje was mijn kok en had dus het volste recht het huis binnen te komen.’

‘Ik ben bang dat u zich daarin vergist,’ ging Kommandant van Heerden verder. ‘Uw huis is een blanke zone en geen enkele kaffer heeft het recht zonder toestemming een blanke zone te betreden. Door uw kok dood te schieten weigerde u hem toestemming uw huis te betreden. Ik geloof dat we dat veilig mogen aannemen.’

Aan de andere kant van de lijn volgde er een stilte. Juf-

frouw Hazelstone was blijkbaar overtuigd.

‘Ik ben er over veertig minuten,’ ging Van Heerden verder, en voegde er hoopvol aan toe: ‘en ik vertrouw er op dat het lijkt dan –’

‘Je bent er over vijf minuten en dan ligt Kwartje op het gazon waar ik hem neer heb geschoten,’ snauwde juffrouw Hazelstone, en smeedde de hoorn op de haak.

De Kommandant keek naar de hoorn en zuchtte. Vermoeid hing hij op, wendde zich tot Agent Els en liet zijn auto komen.

Terwijl ze de heuvel op reden naar Jacaranda Park wist Kommandant van Heerden dat hij voor een moeilijke zaak stond. Hij bestudeerde het achterhoofd van Agent Els en ontleende enige troost aan de vorm en kleur ervan. In het ergste geval kon hij altijd nog gebruik maken van Els’ grote gave tot onbekwaamheid en als ondanks al zijn pogingen om te voorkomen dat juffrouw Hazelstone er op stond wegens moord te worden berecht zou ze als hoofdgetuige van de aanklager de benevelde en beschonken Agent Els tegen zich krijgen. Als niets anders haar meer kon redden, als ze in een open rechtszitting schuld bekende, als ze bekentenis na bekentenis ondertekende, dan nog zou Agent Els, hoe debiel de advocaat ook was die hem verhoorde, de meest bevooroordeelde jury of de meest onbuigzame rechter er van overtuigen dat ze het onschuldige slachtoffer was van de incompetentie van de politie en het ongebreideld zweren van meineden. Van de Officier van Justitie was bekend dat hij Agent Els op het getuigenbankje wel het Instant Alibi had genoemd.

Met die dingen in gedachten reed Kommandant van Heerden de oprit van Jacaranda House op. Ze onderbraken slechts kort het esthetische genoegen dat hij altijd beleefde in de aanwezigheid van relieken van het Brits Imperium, want Jacaranda House was pure Cecil Rhodes en Bisschop Colenso.

Het massieve huis, onregelmatig en gepleisterd, was van een oersolide revolutiebouw. Qua stijl wist het elementen uit zowel het Oosten als het Westen in zich te combineren. In Jacaranda House waren die twee dingen samengesmolten. Op het eerste gezicht leek het of het kasteel van Windsor gebruikt was voor de kunstmatige inseminatie van de Taj Mahal en van zijn gekanteelde geveltopen tot zijn betegelde zuilenveranda slaagde het er in met een waarlijk Engels eclecticisme meer dan een vleugje van een Oosters paleis mee te geven aan een gebouw dat functioneel even efficiënt was als een herentoi-let. Degene die Jacaranda House had gebouwd wist misschien, nee, wist vrijwel zeker niet wat hij deed, maar hij moest een waar genie zijn geweest om zelfs maar te hebben geweten hoe hij het deed.

Toen de politiewagen stopte werd de enorme gotische voordeur geopend door een Indiase butler, die witte handschoenen en een rode sjerp droeg en de Kommandant en zijn assistent voorging door een reusachtige hal waarvan de muren bekorst waren met de schimmelende koppen van een wrattenzwijn, zestien buffels, tien leeu-

wen en talloze kleinere diersoorten, koppen die wijlen rechter Hazelstone op een veiling had gekocht om zijn volstrekt ongerechtvaardigde reputatie als grootwildjager te ondersteunen. Om de indruk dat ze in de jungle waren nog te versterken strekte een overvloed aan planten en varens hun stoffige bladeren uit naar het gipsen waaiergewelf. De gang en de enorme zitkamer waar ze door kwamen waren gelijksoortig versierd met de portretten van lang overleden Hazelstones, en toen ze uiteindelijk de veranda aan de achterzijde van het huis bereikt hadden was de achting van Kommandant van Heerden voor imperiaal Groot-Brittannië met sprongen gestegen.

Juffrouw Hazelstone had de plaats van haar misdaad gekozen met een gevoel voor wat passend was en bij de gelegenheid hoorde die uit een lang vervlogen en bedaarde tijd stamde. Het lichaam van Kwartje lag op een smeteloos gazon, in een toepasselijk eerbiedige lijkverstijving ineengedoken aan de voet van een sokkel waar het borstbeeld van Sir Theophilus Hazelstone GCR, GSCI, GCIE, DSO, en voormalig Gouverneur van Zoeloeland en Onderkoning van Matabeland op had gestaan, een borstbeeld dat na afloop van de Zoeloe-opstand was geplaatst ter herdenking aan de overwinning van Sir Theophilus bij Bulundi op zeventienduizend ongewapende Zoeloes die het onjuiste idee hadden gehad dat Sir Theophilus hen daar had uitgenodigd voor een samenkomst als afgezant van de Grote Blanke Koningin. De daaropvolgende slachtpartij stond in de krijgsgeschiedenis bekend als de eerste gelegenheid waarbij vijftientwintig centimeter scheepsgeschut op een afstand van twaalf meter was afgevuurd, met de daaruit voortvloeiende dood van de helft van de geschutsbemanningen door rondvliegende granaatscherven. In een latere fase van de strijd was die vergissing gecorrigeerd en was het scheepsgeschut gebruikt

om op lange afstand de vluchtende Zoeloes te decimeren, met zoveel succes dat vier boerderijen en een Brits fort aan de Tugela, zo'n elf kilometer voorbij het werkelijke slagveld, waren vernietigd. Die vernieuwingen in de kunst van de militaire strategie hadden Sir Theophilus zijn titel van ridder en een extra onderscheiding opgeleverd, om nog maar te zwijgen van de bewondering van zijn overlevende officieren en manschappen, en hadden zijn reputatie voor angstvallige eerlijkheid en fairheid onder de stamleden die gewond en verminkt de ramp hadden weten te overleven vergroot. Tijdens zijn bewind als Gouverneur, kende Zoeloeland tien jaar van ononderbroken vrede en toen hij stierf hield een generatie Zoeloe weduwen op met rouwen.

Op grond van de reputaties van zulke helden als Sir Theophilus had Kommandant van Heerden zijn bewondering voor de Britten en hun Imperium gevormd. Het scheen de Kommandant dat zijn reputatie het enige was wat Sir Theophilus overbleef. Zijn borstbeeld was in ieder geval van zijn sokkel verdwenen en lag in stukjes en brokjes over een halve hectare verder smetteloos gazon verspreid. Voorbij het gazon waren de stammen van de gombomen gegroefd en versplinterd en de azaleastruiken zagen er uit alsof ze het voorwerp waren geweest van de exclusieve aandacht van een of ander groot en uitgehongerd dier. Afgerukte takken en bladeren lagen over een ruimte van zo'n twintig meter breed uitgestrooid.

Eén ogenblik putte de Kommandant er nieuwe hoop uit: dat de plotselinge dood van Kwartje niet te wijten moest zijn geweest aan mensenhand, maar aan de een of andere natuurramp zoals een plaatselijke tornado die ongetwijfeld niet onopgemerkt door Jacaranda Park was getrokken maar in de rest van Piemburg niet was waargenomen. Die korte vlaag van optimisme stierf vrijwel on-

middellijk weer weg. Het was maar al te duidelijk dat, wat voor andere gaven juffrouw Hazelstone ook geërfd had van haar illustere Imperiale voorouders, ze aan Sir Theophilus een duidelijke voorliefde voor enorme vuurwapens en hun gebruik op nodeloos korte afstand had overgehouden.

Ze zat in een wankle oude rieten stoel, compleet met overbodige antimakassar, een magere, hoekige, bijna fragiele oude dame, gekleed in donker chiffon met kant aan haar keel en op haar schoot lag een wapen waar Kommandant van Heerden en zelfs Agent Els van schrok en dat maar al te gemakkelijk het beeld van verwoesting achter het verwrongen lijk van Kwartje en de borstbeeldloze sokkel verklaarde. Het was een vierloopsgeweer, bijna twee meter lang en van zo'n enorm kaliber dat het aan één van Sir Theophilus' lievelingswapens, het vijftwintig centimeter scheepsgeschut deed denken. Het ervaren oog van Kommandant van Heerden zag ogenblikkelijk dat dit geen standaard vuurwapen, toegestaan voor zelfverdediging, was.

'Dit is het moordwapen,' zei juffrouw Hazelstone, die blijkbaar zijn gedachten las. Ze klopte op de vier lopen en Van Heerden merkte dat ze duidelijk vastbesloten was geen enkel deel van het geweer vrij van vingerafdrukken te houden.

De Kommandant keek voorzichtig naar het geweer. 'Wat is het voor iets?' vroeg hij uiteindelijk.

'Het is een met een magazijn geladen vierloops olifantengeweer,' antwoordde juffrouw Hazelstone. 'Het is ontworpen door mijn vader, wijlen rechter Hazelstone, en naar zijn eigen specificaties gemaakt. De vuursnelheid is veertig kogels per minuut en je kan er op duizend meter afstand een olifant mee uitschakelen.'

Van Heerden sprak de mening uit dat het onnodig

scheen olifanten op duizend meter afstand te doden. Hij kon zich er niet toe brengen het woord 'uitschakelen' te gebruiken. Het scheen ontoepasselijk bescheiden. Wegvagen leek waarschijnlijker.

'Mijn vader kon totaal niet schieten,' ging juffrouw Hazelstone verder. 'Bovendien was het een vreselijke lafaard.'

'Je kan niemand die dat geweer af heeft gevraagd een lafaard noemen,' zei de Kommandant zowel galant als oprecht. Hij begon het gesprek heel ontspannend te vinden. Moord had juffrouw Hazelstone blijkbaar een nieuw tikje menselijkheid gegeven. Ze behandelde hem met ongebruikelijke beleefdheid. De Kommandant besloot dat de tijd was gekomen zijn verdediging van juffrouw Hazelstones onschuld voort te zetten.

'Dat geweer is veel te zwaar voor een vrouw... pardon,... voor een dame om te gebruiken,' zei hij, en had bijna meteen spijt van die opmerking. Het was duidelijk dat juffrouw Hazelstone elke uitdaging zou opnemen. Ze stond op uit haar stoel en richtte het geweldige geweer op de tuin.

De Kommandant had de mogelijkheid dat ze het ding zou kunnen afvuren van de hand gewezen. Agent Els handelde deze ene keer met meer vindingrijkheid en wierp zich op de grond. Dat zich op de plek die hij uitkoos al een grote dobermannpinscher bevond en dat de hond verkoos het recht van Agent Els om bovenop hem te gaan liggen te bestrijden en dat alle Zuidafrikaanse honden sowieso getraind zijn om mensen van negerafkomst te bijten en dat Agent Els voldoende gemengd bloed in zijn aderen had om bijten op verdenking te rechtvaardigen, dat ging allemaal aan Kommandant van Heerden voorbij toen juffrouw Hazelstone, die nu eens op de grond en dan weer in de lucht richtte, de trekker overhaalde.

De Kommandant, die zo'n halve meter rechts van de vier lopen stond en bijna op gelijke hoogte met de trompen en die slechts een ogenblik eerder een rationeel denkend mens met de volle beschikking over zijn verstandelijke vermogens was geweest, bevond zich plotseling, zo scheen het hem, in een enorme en snel groter wordende bel van vuur. De normale wereld van tuin, hemel, tjilpende vogels, zelfs de gillen van Els die gebeten werd door de dobermann, alles verdween. Kommandant van Heerden kende alleen maar de absolute stilte in het geluidloze hart van een reusachtige explosie. Er was geen pijn, geen ongerustheid, geen enkele gedachte, alleen het vaste besef, niet dat het eind van de wereld op handen was, maar dat het al onherroepelijk voltooid was. Eén kort, verhelderend ogenblik beleefde Kommandant van Heerden de hoogste vorm van mystiek begrip, totale lichamelijke onthechting. Het duurde enige tijd voor hij in de wereld der zintuigen terugkeerde, te laat om iets van de donderslag te horen die van Jacaranda Park in de richting van de Drakensbergen daverde. Met de glazige blik van een gewekte slaapwandelaar en de geschroeide snor die je oploopt als je te dicht bij een enorme geweerloop staat keek hij naar het tafereel om hem heen. Het was niet iets om een man die aan zijn geestelijke gezondheid twijfelde gerust te stellen.

Agent Els' contretemps met de dobermann was door het salvo verergerd, om het zachtjes te zeggen. Het was twijfelachtig welk dier van de twee doller was gemaakt door het bulderen van het olifantengeweer. De hond, die eerst tot op het bot in de enkel van Agent Els had gebeten, had nu zijn aandacht verplaatst naar diens kruis en had daar alle symptomen van mondklem ontwikkeld. Els, die conservatief was als altijd en niets had om in te bijten behalve het achterwerk van de dobermann paste

zijn gedurende meerdere duizenden ondervragingen van zwarten opgedane kennis toe van wat hij opgewekt 'klootjeknijpen' noemde, maar wat in de lijkschouwings-rapporten over sommige van zijn patiënten als ernstige kneuzingen aan de testikels werd omschreven.

Kommandant van Heerden wendde het weinige wat van zijn aandacht over was af van dat onaangename spektakel en probeerde naar juffrouw Hazelstone te kijken die versuft maar tevreden in de rieten stoel lag waar ze door de terugslag van het geweer in was beland. Door zijn verschroeide wimpers heen kon de Kommandant gedeeltelijk zien dat ze tegen hem sprak omdat haar lippen bewogen, maar het duurde enige minuten voor hij zijn gehoor voldoende terug had om te kunnen verstaan wat ze zei. Niet dat hij haar opmerkingen ook maar enigszins behulpzaam vond. Het scheen totaal overbodig om te herhalen: 'Zie je wel. Ik zei toch dat ik het geweer kon afschieten,' en de Kommandant begon zich af te vragen of hij Luitenant Verkramp niet een beetje onrecht had aangedaan. Juffrouw Hazelstone was dus toch een vrouw die voor niets terugdeinsde.

Haar tweede schot had de overblijfselen van de sokkel waar het borstbeeld van Sir Theophilus op had gestaan vernietigd, en aangezien het op de grond gericht was geweest, had het haast alle sporen van Kwartjes zojuist nog knielende lijk uitgewist. Bijna maar niet helemaal, want bij de fragmentarische en verstrooide resten van Sir Theophilus' borstbeeld op hun her en der verspreid liggende stukken gazon hadden zich de niet minder fragmentarische en verstrooide resten van wijlen de Zoeloe kok gevoegd, terwijl stukken zwarte huid zich als klitten aan de verminkte stammen van de gombomen die het ooit smetteloze gazon omzoomden hadden gehecht. Kommandant van Heerden kon zich er niet toe brengen zijn

blik op het ronde, zwarte voorwerp te richten dat de aandacht bleef proberen te trekken door droefgeestig heen en weer te schommelen aan een tak in de kruin van een overigens aantrekkelijke blauwe gomboom. Het olifantengeweer had in het midden van het gazon een rechte greppel gegraven van zo'n twintig centimeter diep en vijftien meter lang, en van de gekartelde randen steeg iets op waarvan de Kommandant desperaat hoopte dat het stoom was.

Met het gevoel dat zijn werk van die middag en zijn transcendente ervaring hem van de beleefdheidsnormen die hij voorheen in het gezelschap van juffrouw Hazelstone had aangehouden hadden bevrijd, ging de Kommandant onuitgenodigd in een stoel zitten die zich een flink eind buiten elk waarschijnlijk schootsveld van het verschrikkelijke olifantengeweer bevond en keek met het air van een kenner naar de gladiatorenstrijd tussen Agent Els en de dobermann.

Over het algemeen waren ze behoorlijk aan elkaar gewaagd, dacht hij, zowel lichamelijk als qua intellectuele bevassing van de situatie. Els had wel het nadeel van een kleinere kaak en minder tanden, maar wat hij aan bijkracht miste maakte hij goed aan concentratie en ervaring in castreren. De Kommandant dacht er kortstondig over om tussenbeide te komen, maar juffrouw Hazelstone had al gehandeld met de vastberadenheid die hij in mensen van haar stand altijd zo had bewonderd. Ze stuurde de Indiase butler naar binnen die een ogenblik later terugkwam met een fles ammoniak en een grote prop watten.

‘De beste manier om honden van elkaar te scheiden,’ schreeuwde ze boven het gegrom en gekreun uit, ‘is door een prop in ammoniak gedoopte watten boven hun snuit te houden. Ze snakken naar adem en je trekt ze uit el-

kaar,' en terwijl ze dat zei klemde ze de prop over het reeds paarse gezicht van Agent Els. De Kommandant vroeg zich af waarom ze Els had gekozen als de eerste die gedwongen moest worden zijn greep los te laten, maar hij schreef het toe aan de Engelse dierenliefde en, om eerlijk te zijn tegenover juffrouw Hazelstone, hij wist dat ze bijzonder gesteld was op de dobermann.

Het werd onmiddellijk duidelijk dat de methode opmerkelijk doeltreffend was. Met een gesmoorde kreet en alle symptomen van op handen zijnde verstikking liet Els zijn greep op de genitaliën van de hond los en werd bij het staken van de strijd geassisteerd door de Indiase butler die zijn enkels vastgreep en trachtte de Agent weg te sleuren.

Helaas voor Els was de dobermann minder geïntimideerd door de dreiging van dood door verstikking, of anders had hij immuniteit voor ammoniak ontwikkeld, en het duurde verscheidene minuten om het beest over te halen het voordeel dat hij natuurlijk dacht behaald te hebben door de tussenkomst van zijn bazin, niet uit te buiten. Hij kan heel goed hebben gedacht dat juffrouw Hazelstone hem te hulp was gekomen omdat Agent Els de aandacht van zijn werkelijk vreselijke kaken naar haar had verplaatst, iets wat in ieder geval natuurlijker zou zijn geweest hoewel, haar leeftijd en gebrek aan lichamelijke charme in aanmerking genomen, niet helemaal begrijpelijk. Wat de dobermann ook voor redenen had voor zijn voortdurende greep op Els' kruis, de pauze gaf de Kommandant de gelegenheid zijn aandacht te concentreren op de zaak die hij gedwongen was te onderzoeken, slechts onderbroken door de gefolterde kreten van zijn assistent.

Tegen de tijd dat er weer rust en vrede heerste in Jacaranda House en juffrouw Hazelstone Oogly, de Indiase

butler, naar binnen had gestuurd om thee te serveren in de salon, was Kommandant van Heerden weer voldoende in het bezit van zijn verstandelijke vermogens om aan het onderzoek van de zaak te beginnen. Maar eerst beval hij Agent Els de resten van Kwartje te verzamelen van het gazon en uit wat duidelijk een onbeklimbare blauwe gomboom was, een bevel dat de Agent neigde te betwisten op grond van het feit dat hij ogenblikkelijke en lange ziekenhuisbehandeling nodig had wegens meervoudige, ernstige hondebeten, om nog maar te zwijgen over gevechtsuitputting en -neurose.

Tenslotte kon de Kommandant zijn ondervraging van juffrouw Hazelstone voortzetten, onder het genot van een ouderwetse thee met sandwiches met gerookte zalm en gebak met slagroom en het haast even prettige beeld van Agent Els die zo'n twaalf meter hoog in de blauwe gomboom aan ernstige hoogtevrees leed.

'Wat die kok betreft,' begon de Kommandant. 'Mag ik aannemen dat u ontevreden was over zijn kookkunst?'

'Kwartje was een uitstekende kok,' verklaarde juffrouw Hazelstone nadrukkelijk.

'Ik zie wat u bedoelt,' zei de Kommandant, hoewel hij het helemaal niet zag, noch letterlijk noch figuurlijk. Sinds hij in die vuurbal gedompeld was geweest had hij last van zijn ogen. Soms zag hij wat en soms niet, en zijn gehoor was ook van slag.

'Kwartje was een culinair expert,' ging juffrouw Hazelstone verder.

'Werkelijk?' De Kommandant kreeg nieuwe hoop. 'En wanneer deed hij dat?'

'Elke dag, natuurlijk.'

'En wanneer ontdekte u voor het eerst wat hij in zijn schild voerde?'

'Haast bij het allereerste begin.'

De Kommandant was verbaasd. 'En u stond hem toe door te gaan?'

'Natuurlijk. U denkt toch niet dat ik hem zou tegenhouden?' snauwde juffrouw Hazelstone.

'Maar uw burgerplicht –'

'Mijn burgerplicht, m'n grootje. Waarom zou mijn burgerplicht me in 's hemelsnaam moeten verplichten een uitstekende kok te ontslaan?'

De Kommandant zocht in de diepten van zijn versufte geest naar een passend antwoord.

'Nou, u schijnt hem er voor te hebben doodgeschooten,' zei hij uiteindelijk.

'Helemaal niet,' snoof juffrouw Hazelstone. 'De dood van Kwartje was een *crime passionelle*.'

Kommandant van Heerden trachtte zich voor te stellen hoe een Cream Patio Nel er uitzag. Hij had de dood van Kwartje er meer uit vinden zien als een geëxplodeerde bloedworst, en wat de delen betrof die Agent Els nog steeds probeerde los te krijgen uit de gomboom, zelfs een slager zou moeite hebben gehad daar een adequate beschrijving voor te bedenken.

'Een Cream Patio Nel,' herhaalde hij langzaam, in de hoop dat juffrouw Hazelstone hem te hulp zou komen met een meer vertrouwde term. Dat kwam ze ook.

'Een misdaad uit hartstocht, dwaas,' snauwde ze.

Kommandant van Heerden knikte. Hij had nooit gedacht dat het iets anders was. Niemand die bij zijn volle verstand was zou in koelen bloede en zonder dat er een zekere mate van gevoel bij te pas kwam Kwartje die verschrikkelijke verwondingen hebben toegebracht.

'Oh, dat zie ik ook wel,' zei hij.

Maar juffrouw Hazelstone was niet van plan hem toe te staan in die geruststellende misvatting te blijven verkeren. 'Ik wil dat u begrijpt dat mijn gevoelens voor Kwart-

je niet dezelfde waren die normaliter tussen een vrouw des huizes en haar bediende bestaan,' zei ze.

Kommandant van Heerden was al op eigen houtje tot die conclusie gekomen. Hij knikte bemoedigend. Hij was verrukt door juffrouw Hazelstones ouderwetse en formele manier van uitdrukken. Haar volgende opmerking had een lijnrecht tegenovergesteld effect op hem.

'Wat ik probeer te zeggen,' ging ze verder, 'is dat ik verliefd op hem was.'

Het duurde even voor alle implicaties van die bewering tot de overbelaste geest van de Kommandant waren doorgedrongen. In vergelijking hiermee was zijn ervaring van lichamelijke onthechting bij de loop van het olifantengeweer slechts het zuchten van het briesje in het gras van een verre wei geweest. Dit kwam als een donderslag. Sprakeloos van afschuw staarde hij met vage blik in de richting van juffrouw Hazelstone. Hij wist nu hoe het gezicht van de waanzin er uitzag. Het zag er uit als een broze oude dame van illustere en onberispelijke Britse afkomst die in een leunstoel zat met een porseleinen theekopje in haar tere handen waarop in gouden overdruk het wapen van de Hazelstones, een klimmend wild zwijn, met daaronder de familiespreuk, '*Baisez-moi*', die openlijk tegenover een Afrikaanse politieagent toegaf dat ze verliefd was op haar negerkok.

Juffrouw Hazelstone negeerde het versufte stilzwijgen van de Kommandant. Ze vatte het blijkbaar op als een teken van respect voor haar fijngevoeligheid.

'Kwartje en ik waren minnaars,' ging ze verder. 'We hielden van elkaar met een diepe en onsterfelijke toewijding.'

Het duizelde de Kommandant. Het was al erg genoeg te moeten proberen te begrijpen, hoe hopeloos dat ook was, wat juffrouw Hazelstone in godsnaam ook maar

enigermate aantrekkelijk kon hebben gevonden aan een negerkok, om nog maar te zwijgen over het zich proberen voor te stellen hoe een negerkok verliefd kon zijn op juffrouw Hazelstone, maar als ze als klap op de vuurpijl de uitdrukking 'onsterfelijke toewijding' gebruikte terwijl de overblijfselen van Kwartje over een hectare gazon en heesteraanplant lagen gespetterd of twintig meter hoog in een blauwe gomboom hingen als rechtstreeks gevolg van de hartstocht van zijn minnares voor hem, dan wist Kommandant van Heerden dat zijn geest serieus het gevaar liep totaal te bezwijken.

'Ga verder,' hijgde hij onwillekeurig. Hij was van plan geweest: 'Hou in godsnaam uw mond,' te zeggen, maar zijn beroepstraining won het van hem.

Juffrouw Hazelstone scheen maar wat graag verder te willen praten.

'Acht jaar geleden werden we minnaars en vanaf het begin waren we heerlijk gelukkig. Kwartje begreep mijn emotionele behoeften. Natuurlijk konden we niet trouwen, vanwege die belachelijke Onzedelijkheidswet.' Ze zweeg even en stak een hand op alsof ze het geschokte protest van de Kommandant wilde smoren. 'Dus moesten we in zonde leven.' Kommandant van Heerden was te ver heen om zich nog geschokt te voelen. Hij keek haar met uitpuilende ogen aan. 'Maar al waren we dan niet getrouwd,' ging juffrouw Hazelstone verder, 'we waren wel gelukkig. Ik moet toegeven dat we nauwelijks een uitgaansleven hadden, maar tegen de tijd dat je zo oud bent als ik is een rustig leven thuis het enige waar je echt behoefte aan hebt, vindt u ook niet?'

Kommandant van Heerden vond niets. Hij deed zijn best om niet te luisteren. Hij stond onvast op uit zijn stoel en deed de openslaande deuren dicht die naar de veranda leidden. Wat deze vreselijke oude vrouw hem zat te

vertellen mocht in geen geval Agent Els ter ore komen. Hij was opgelucht te zien dat de geduchte Agent eindelijk de top van de boom had bereikt en daar vast scheen te zitten.

Terwijl juffrouw Hazelstone mompelend verder ging met haar lijst van Kwartjes deugden, ijsbeerde de Kommandant door de kamer terwijl hij geagiteerd zijn hersens pijnigde om de een of andere manier te bedenken de zaak in de doofpot te stoppen. Juffrouw Hazelstone en Jacaranda House waren praktisch nationale instellingen. Haar column over beschaafd leven en etiquette verscheen in elke krant in het land, om nog maar te zwijgen over haar veelvuldige artikelen in de betere damesbladen. Als bekend zou worden dat de doyenne van de Engelse gemeenschap in Zoeloeland haar negerkok had vermoord, of als verliefd worden op negerkoks in de categorie beschaafd leven zou vallen en die gewoonte zou zich uitbreiden, wat heel goed zou kunnen, dan zou Zuid-Afrika binnen een jaar gekleurd zijn. En het effect op de Zoeloes zelf dan, als ze te weten kwamen dat een van hen in het nest had gelegen met het achterkleinkind van de Grote Gouverneur, Sir Theophilus Hazelstone, in de eigen kraal van Sir Theophilus, Jacaranda Park, vrij, praktisch wettig en op haar eigen aandrang? De verbeelding van Kommandant van Heerden sprong van massale verkrachting door duizenden Zoeloe koks naar een opstand van inboorlingen en tenslotte naar een rassenoorlog. Luitenant Verkramp had uiteindelijk toch gelijk gehad in zijn rapporten aan Pretoria. Hij had blijk gegeven van een verbijsterende scherpzinnigheid. Juffrouw Hazelstone en die stomme Zoeloe kok waren inderdaad in staat een eind te maken aan driehonderd jaar Blanke Suprematie in Zuid-Afrika. Nog erger, hij, Kommandant van Heerden, zou verantwoordelijk worden gesteld.

Tenslotte, na lang en smekend naar de kop van een mottige hyena te hebben gestaard, die hij in zijn verwarde toestand voor een portret van Sir Theophilus in zijn jongere dagen hield, raapte de Kommandant de laatste resten gezond verstand bijeen en wendde zich weer naar zijn kwelgeest. Hij zou een laatste poging doen het kreng te doordringen van haar plicht als dame en als blanke vrouw en te laten ontkennen dat ze ooit iets dodelijkers of hartstochtelijkers dan licht kritische gedachten had gekoesterd voor haar Zoeloe kok.

Juffrouw Hazelstone had haar lijst van Kwartjes deugden als emotioneel en geestelijk metgezel beëindigd. Ze was begonnen met het beschrijven van de eigenschappen van de kok als fysiek en sensueel minnaar, als deler van haar bed en bevrediger van haar seksuele begeerten die, zoals de Kommandant tot zijn walging zou ontdekken kolossaal en naar zijn mening, van een afschuwelijke perversiteit waren.

‘Natuurlijk hadden we in het begin wel onze kleine probleempjes,’ zei ze. ‘Je had kleine onverenigbaarheden in onze houdingen, om nog maar te zwijgen over onze lichamelijke eigenschappen. Een man van uw ervaring weet natuurlijk wat ik bedoel, Kommandant.’

De Kommandant, wiens seksuele ervaring beperkt was tot een jaarlijks bezoek aan een bordeel in Lourenco Marques als hij met zomervakantie was, maar wiens ervaring met Zoeloes behoorlijk uitgebreid was, dacht dat hij wist wat ze bedoelde en hoopte vurig dat hij het mis had.

‘Om mee te beginnen leed Kwartje aan *ejaculatio praecox*,’ ging juffrouw Hazelstone klinisch verder. Een kort, een al te kort ogenblik bespaarde de onwetendheid van Latijn van de Kommandant en zijn beperkte kennis van de geneeskunde hem de volle implicatie van die opmerking. Juffrouw Hazelstone haastte zich om het uit te leggen.

‘Hij had voortijdige emissies,’ zei ze, en toen de Kommandant niet-begrijpend waagde op te merken dat, naar zijn nederige opvatting, Kwartje niet voortijdig genoeg naar de missie kon zijn gegaan, gezien zijn smerige gewoonten op latere leeftijd, verlaagde juffrouw Hazelstone zich tot het niveau van de stallen en legde het uit in taal die de Kommandant, hoe onwillig ook, gedwongen was om als maar al te begrijpelijk te herkennen.

‘Hij ejaculeerde bijna zo gauw als ik hem aanraakte,’ ging ze meedogenloos verder, en de blik van jammerlijke afschuw van de Kommandant abusievelijk opvallend als teken dat hij nog steeds niet snapte wat ze bedoelde, deelde ze de genadeslag uit aan zijn verbijsterde gevoelens.

‘Hij kwam altijd klaar voor hij zijn pik in me kon krijgen,’ zei ze, en terwijl ze het zei scheen de Kommandant er van bewust te zijn, als in de een of andere gruwelijke nachtmerrie, dat de hoeken van juffrouw Hazelstones mond omhoog krulden in een flauwe glimlach van gelukzalige herinnering.

Hij wist nu dat juffrouw Hazelstone knettergek was. Hij stond op het punt te zeggen dat ze het hoofd nog niet moest laten hangen, maar de uitdrukking die al te zeer deed denken aan Kwartjes weerzinwekkende neiging, om nog maar te zwijgen over zijn uiteindelijke lot, werd op de drempel van zijn bewustzijn gesmoord.

‘Tenslotte wisten we het probleem op te lossen,’ ging juffrouw Hazelstone verder. ‘Om te beginnen liet ik hem drie condooms gebruiken, over elkaar, om zijn eikel minder gevoelig te maken, en uit mijn oogpunt was dat heel bevredigend, hoewel het wel de neiging had zijn bloedsomloop een beetje af te knellen en hij klaagde dat hij niet erg veel kon voelen. Na een uur liet ik hem er dan een afdoen en dat hielp hem een beetje en uiteindelijk

deed hij de tweede af en dan bereikten we een gezamenlijk orgasme.' Ze zweeg even en schudde ondeugend een vinger tegen de Kommandant die wanhopig probeerde genoeg energie bij elkaar te rapen om een einde te maken aan die vreselijke onthullingen. 'Maar daar was het nog niet mee afgelopen,' ging ze verder. 'Ik wil dat u weet dat ik uiteindelijk nog een betere oplossing vond voor lieve Kwartjes kleine probleempje. Ik was bij de tandarts voor mijn halfjaarlijkse controle en toen gaf Dr. Levy me een injectie om de pijn plaatselijk te verdoven.' Ze aarzelde, alsof ze zich er voor schaamde een zwakheid te bekenen. 'Vroeger deden we natuurlijk nooit aan zulke onzin. Een beetje pijn heeft nog nooit iemand kwaad gedaan. Maar Dr. Levy stond erop en later was ik zo blij dat hij het gedaan had. Ziet u, nu besepte ik plotseling hoe ik Kwartje er van kon weerhouden overmeesterd te worden door de intensiteit van zijn gevoelens voor me.' Ze zweeg. Het was ook niet nodig om verder te gaan.

Kommandant van Heerdens bliksemsnelle geest had een sprong vooruit gedaan en heel duidelijk begrepen waar ze op doelde. Bovendien begon hij, zij het slechts bij vlaggen, de gedachtengang te begrijpen die juffrouw Hazelstone vast en zeker zou volgen.

Op dat ogenblik stelde hij zich het tafereel in de rechtzaal voor dat zou volgen op de onthulling dat juffrouw Hazelstone er een gewoonte van had gemaakt de penis van haar negerkok te injecteren met een spuit gevuld met novocaïne alvorens hem toe te staan geslachtsgemeenschap met haar te hebben. Hij stelde het zich voor en zwoer dat het nooit zou gebeuren, zelfs als dat inhield dat hij haar moest vermoorden om het te voorkomen.

Zijn wanhopige blik gleed over de verzameling al lang gestorven Hazelstones die de muren van de salon sierden en hij hoopte dat ze de offers die hij bereid was te bren-

gen om de naam van de familie te redden van de schande die juffrouw Hazelstone er met alle geweld over scheen te willen uitstorten apprecieerden. Dat stukje over die novocaïne-injecties was zo'n bizarre nieuwigheid op het gebied van seksuele technieken dat het niet alleen de koppen van de landelijke dagbladen zou halen. Overal ter wereld zouden de kranten dat nieuwtje in letters van een halve meter op de voorpagina gooien. Hij had geen idee hoe ze het uiteindelijk onder woorden zouden brengen, maar hij had het volste vertrouwen in het vermogen van de redacteurs om het sensationeel te maken. Hij trachtte zich voor te stellen wat voor sensatie Kwartje het had gevonden en kwam tot de conclusie dat de dood van de kok door de lopen van dat verschrikkelijke olifantengeveer een relatief aangename bevrijding moest zijn geweest van juffrouw Hazelstones voortdurende gewoonte de naald van haar injectiespuit in het topje van zijn lul te planten. De Kommandant vroeg zich af of Kwartje een voorhuid had gehad. Het was een feit waar ze nu nooit meer achter zouden kunnen komen.

Die gedachte deed hem een blik uit het raam werpen om te zien hoe Agent Els het stelde. Met de weinige verbazing die de bekentenis van juffrouw Hazelstone bij hem had overgelaten zag hij dat Els zijn hoogtevrees in de hand had gekregen, evenals het hoofd van Kwartje, en dat hij op de een of andere manier de grond had weten te bereiken waar hij druk op promotie joeg door de Indiase butler met trappen te dwingen de verspreide resten van de Zoeloe kok te verzamelen en in een kussensloop te doen. Zoals gewoonlijk was Els een beetje te optimistisch, dacht de Kommandant. Zo iets groots als een kussensloop hadden ze niet nodig. Een toilettasje zou ook voldoende zijn geweest.

Achter hem leunde juffrouw Hazelstone, blijkbaar uitgeput door haar bekentenis, achterover in de leunstoel en staarde gelukkig naar haar herinneringen. Kommandant van Heerden viel neer in een stoel tegenover haar en staarde minder tevreden naar zijn eigen onmiddellijke toekomst. Hij twijfelde er niet aan dat wat juffrouw Hazelstone aan hem had onthuld, ze aan Jan en alleman zou onthullen als hij haar daar ook maar de geringste kans toe gaf, en die onthullingen moesten ten koste van alles in de kiem worden gesmoord. Zijn eigen carrière, de reputatie van de meest vooraanstaande familie van Zoeloland, de hele toekomst van Zuid-Afrika, was duidelijk afhankelijk van het stilzwijgen van juffrouw Hazelstone. Zijn eerste plicht was er voor te zorgen dat geen woord over de gebeurtenissen van deze middag buiten Jacaranda Park uitlekte. Kommandant van Heerden had weinig vertrouwen in zijn eigen vermogen dat uitlekken te voorkomen, en geen enkel in het vermogen van Els.

De Kommandant wist uit bittere ervaring dat Agent Els niet in staat was ook maar iets niet meteen rond te leuren, geld, zijn vrouw, zijn penis, gevangenen en laat staan roddel. En wat juffrouw Hazelstone te vertellen had had niet het karakter van gewone roddelpraat. Het was puur dynamiet, politiek, raciaal, sociaal, noem maar op.

Precies op dat punt in zijn overpeinzingen zag de Kommandant Agent Els het huis naderen. Hij had de houding van een brave hond die zijn plicht heeft gedaan

en een beloning verwacht. Als hij in het bezit was geweest van een staart zou hij er ongetwijfeld mee hebben lopen kwispelen. Bij gebrek aan dat aanhangsel sleepte hij een gruwelijk vervangingsmiddel achter zich aan. Hij was tenminste wel zo fatsoenlijk er niet mee te kwispelen, zag Kommandant van Heerden dankbaar. De resten van Kwartje waren niet iets waar iemand mee zou willen kwispelen, zelfs Els niet.

Kommandant van Heerden handelde snel. Hij stapte de veranda op en deed de deur achter zich dicht.

'Agent Els,' commandeerde hij. 'Dit zijn je bevelen.' De Agent liet het kussensloop vallen en sprong in de houding. Bomen klimmen en lijken pikken hoefden voor hem niet zo nodig, maar hij vond het heerlijk om bevelen te krijgen. Ze hielden meestal in dat hij toestemming kreeg om iemand pijn te doen.

'Ontdoe je van dat... dat ding,' beval hij.

'Ja, Kommandant,' zei Els dankbaar. Hij begon Kwartje zat te worden.

'Begeef je naar de hoofdingang en blijf daar op wacht staan tot je wordt afgelost. Zorg er voor dat niemand het terrein betreedt of verlaat. Niemand. Dat betekent ook Europeanen. Snap je?'

'Ja, Kommandant.'

'Als er toch iemand binnendringt moet je er voor zorgen dat ze niet meer wegkomen.'

'Mag ik vuurwapens gebruiken om ze tegen te houden, Kommandant?' vroeg Els.

Kommandant van Heerden aarzelde. Hij wilde geen bloedbad bij de hoofdingang van Jacaranda Park. Aan de andere kant was de situatie duidelijk wanhopig en zou één woord tegen de Pers hordes journalisten op de been brengen, zodat hij bereid was drastische maatregelen te nemen.

‘Ja,’ zei hij uiteindelijk. ‘Je mag schieten.’ En toen hij zich de moeilijkheden herinnerde die er waren geweest toen een gewonde reporter naar het ziekenhuis van Piemburg was gebracht voegde hij er aan toe: ‘En schiet om te doden, Els, schiet om te doden.’ Klachten uit het lijkenhuis waren gemakkelijker te weerleggen.

Kommandant van Heerden ging weer naar binnen en Agent Els ging op weg om de hoofdingang te bewaken. Hij was nog niet erg ver toen de gedachte bij hem opkwam dat het olifantengeweer er beslist voor zou zorgen dat niets dat groter was dan een kakkerlak Jacaranda Park levend zou verlaten. Hij ging terug en pakte het geweer van de veranda, en na er verscheidene pakjes revolverpatronen uit de politiewagen aan te hebben toegevoegd ging hij opgewekt op weg over de oprit.

Binnen zag Kommandant van Heerden tot zijn blijdschap dat juffrouw Hazelstone nog steeds versuft in haar leunstoel lag. Eén probleem was tenminste opgelost. Agent Els zou geen woord over die injecties ter ore komen. De gedachte aan wat er zou volgen als Els lucht kreeg van dat lolletje had de Kommandant geen moment losgelaten. Er waren de laatste tijd al genoeg klachten geweest van buurtbewoners over het gegil in de cellen van het Piemburg Politiebureau zonder dat Agent Els injecties in de penissen van zijn gevangenen ging toedienen. Niet dat Els het bij het gebruik van novocaïne zou hebben gelaten. Hij zou overgestapt zijn op salpeterzuur voor je Apartheid kon zeggen.

Nu Els uit de buurt was besloot de Kommandant zijn volgende stap te doen. Hij liet juffrouw Hazelstone achter in haar stoel en ging naar de telefoon die in de jungle van planten in de hal verscholen stond. Hij pleegde twee telefoontjes. Het eerste was met Luitenant Verkramp op het politiebureau.

Op latere leeftijd zou Luitenant Verkramp aan dat telefoontje terugdenken met de huivering die ontstaat als je aan de eerste voortekenen van een catastrofe terugdenkt. Destijds had hij zich alleen afgevraagd wat er in vredesnaam aan de hand was met zijn Kommandant. Van Heerden klonk alsof hij op het randje van een zenuwinzinking stond.

‘Spreek ik met jou, Verkramp?’ klonk zijn stem op een gesmoorde fluistertoon door de telefoon.

‘Natuurlijk spreekt u met mij. Met wie dacht u anders?’ Verkramp kon het antwoord niet verstaan, maar het klonk alsof de Kommandant iets heel onplezierigs probeerde door te slikken. ‘Wat is er daar allemaal aan de hand? Is er iets met u?’ vroeg Verkramp hoopvol.

‘Stel niet van die stomme vragen en luister,’ fluisterde de Kommandant gebiedend. ‘Ik wil dat je alle agenten in Piemburg in de politiekazerne verzamelt.’

Luitenant Verkramp was ontzet. ‘Dat kan ik niet maken,’ zei hij, ‘de rugbywedstrijd is aan de gang. Er komt een rel als ik –’

‘Er komt godverdomme een rel als je het niet doet,’ snauwde de Kommandant. ‘Dat is nummer één. Nummer twee, al het verlof is ingetrokken, ook het ziekteverlof. Heb je dat?’

Luitenant Verkramp wist eigenlijk niet zeker wat hij had. Het klonk als een dolle Kommandant.

‘Verzamel ze allemaal in de kazerne,’ ging de Kommandant verder. ‘Ik wil iedereen zo snel mogelijk hier, volledig bewapend. Neem de pantserwagens ook mee, en de waakhonden, oh ja, en de zoeklichten ook. Al het prikkeldraad dat we hebben en neem die waarschuwingsborden voor hondsdolheid mee die we vorig jaar bij die epidemie hebben gebruikt.’

‘De hondsdolheidsborden?’ schreeuwde Luitenant

Verkramp. 'Wilt u de waakhonden en de hondsdolheidsborden?'

'En vergeet die waarschuwingsborden voor de builenpest niet. Breng die ook mee.'

Luitenant Verkramp trachtte zich de verschrikkelijke uitbarsting van ziektes voor te stellen die in Jacaranda Park was opgelaaid en die het hem noodzaakte de bevolking voor zowel hondsdolheid als voor builenpest te waarschuwen.

'Weet u zeker dat alles met u in orde is?' vroeg hij. Het klonk alsof de Kommandant in een delirium verkeerde.

'Natuurlijk ben ik in orde,' snauwde de Kommandant. 'Waarom zou ik in godsnaam niet in orde zijn?'

'Nou, ik dacht gewoon -'

'Het kan me geen moer schelen wat je denkt. Je wordt niet betaald om te denken. Je wordt betaald om mijn bevelen te gehoorzamen. En ik beveel je elk stom bord dat we hebben mee te brengen en elke stomme agent en elke stomme waakhond...' Kommandant van Heerden ging verder met zijn lijst terwijl Verkramp wanhopig zijn hersens pijnigde om een reden te bedenken voor deze noodtoestand. Het laatste bevel van de Kommandant was de klap op de vuurpijl. 'Kom hier via een omweg naartoe. Ik wil niet de aandacht van wie dan ook trekken.' En voor de Luitenant hem kon vragen hoe hij het mogelijk achtte de publieke aandacht te vermijden met een konvooi van zes pantserwagens, vijftientig trucks en tien zoeklichten, om nog maar te zwijgen over zeventig waakhonden en tientallen enorme plakaten waarop de uitbarsting van builenpest en hondsdolheid werd aangekondigd, had de Kommandant opgehangen.

Kommandant van Heerden's tweede telefoontje was met de hoofdcommissaris van politie van Zoeloeland. Tussen de flora en fauna in de hal staand, aarzelde de

Kommandant even voor hij zijn tweede telefoontje pleegde. Hij kon een aantal moeilijkheden zien opdoemen als hij zijn verzoek deed aan Noodbevoegdheden om deze situatie aan te pakken, niet in het minst het volstrekte ongeloof waarmee zijn weloverwogen mening als politieagent, dat de dochter van wijlen rechter Hazelstone niet alleen haar Zoeloe kok had vermoord, maar voorafgaand aan die daad acht jaar lang regelmatig met hem naar bed was geweest na zijn geslachtsorganen volkomen verdoofd en gevoelloos te hebben gemaakt door intramusculaire injecties van zware dosissen novocaïne, vast en zeker ontvangen zou worden. Kommandant van Heerden wist wat hij zou doen met een ondergeschikte die hem midden op een hete zomermiddag opbelde om hem zo'n soort lulverhaal te vertellen. Hij besloot geen details te geven van de zaak. Hij zou de waarschijnlijke gevolgen van een moordzaak waarbij de dochter van een zeer vooraanstaand rechter, die in zijn tijd de grootste voorstander van de doodstraf in het land was geweest betrokken was, benadrukken en hij zou het rapport van Luitenant Verkramp aan Pretoria over de subversieve activiteiten van juffrouw Hazelstone gebruiken om zijn behoefte aan Noodbevoegdheden te rechtvaardigen. Kommandant van Heerden raapte zijn moed bij elkaar, nam de hoorn van de haak en belde. Tot zijn verbazing maakte de Hoofdcommissaris geen enkel bezwaar tegen zijn verzoek.

‘Noodbevoegdheden, Van Heerden? Natuurlijk, ga je gang. Je weet wat je doet. Ik laat de zaak helemaal aan jou over. Doe wat je het beste lijkt.’

Met een verbaasde frons op zijn voorhoofd hing de Kommandant op. Hij had de Hoofdcommissaris nooit gemogen en hij vermoedde dat dat gevoel wederzijds was.

In werkelijkheid koesterde de Hoofdcommissaris de vurige hoop dat Kommandant van Heerden eens zo'n onvergeeflijke fout zou begaan dat hij hem op staande voet kon degraderen tot agent en naar de hysterische manier van doen van de Kommandant over de telefoon te oordelen scheen de dag der wrake nu ophanden te zijn. Hij zegde onmiddellijk al zijn afspraken voor de komende maand af en ging op zijn jaarlijkse vakantie aan de zuidkust, bevelen achterlatend dat hij niet gestoord mocht worden. Hij bracht de daaropvolgende week zonnend door, in de stellige wetenschap dat hij Van Heerden de gelegenheid had gegeven zijn eigen ondergang te bewerkstelligen.

Nu gewapend met Noodbevoegdheden waardoor hij de arbiter was over leven en dood van zeventigduizend Piemburgers, en die hem de macht schonken kranteartikelen te verbieden en iedereen die hem niet beviel rustig te arresteren, vast te houden en te martelen, was de Kommandant nog steeds geen gelukkig mens. De gebeurtenissen van die dag hadden hun sporen op hem achtergelaten.

Ter verlichting van zijn problemen wendde hij zich tot een portret van Sir Theophilus Hazelstone ten voeten uit, pralend met de volle versierselen van Ridder van de Koninklijke Victoriaanse Orde en van de Onderkoning van Matabeleland, dat onderaan de grote trap hing. Daar stond Sir Theophilus, gehuld in hermelijn, zijn rode uniform volgehangen met sterren, bezet met juwelen en de medailles van rampzalige veldtochten, waarbij elke medaille de dood van minstens tienduizend soldaten door de onbekwaamheid van hun generaal vertegenwoordigde. De linkerhand van de Onderkoning rustte geteisterd door artritis, op het gevest van een sabel die hij in zijn lafheid nooit zou hebben durven trekken, terwijl hij in zijn

rechterhand de leren riem hield van een wild zwijn dat speciaal geïmporteerd was uit Bohemen om te delen in de eer de familie Hazelstone in dit grootse kunstwerk te vertegenwoordigen. Kommandant van Heerden werd vooral getroffen door het wilde zwijn. Het deed hem aan Agent Els denken en hij zou nooit weten dat het arme beest aan een ijzeren frame vastgesnoerd had moeten worden voor de Onderkoning de kamer wilde betreden waar zich het levende familiewapen bevond, en dan nog pas na overgehaald te zijn door de schilder en door het toedienen van een halve fles cognac. Dat ontging de Kommandant allemaal waardoor hij in staat bleef vast te blijven geloven in uitzonderlijke eigenschappen van de imperiale staatsman, wiens kleindochter hij zich tot taak had gesteld te redden van de gevolgen van haar eigen dwaasheid. Geestelijk opgepept door het bestuderen van dit portret en een soortgelijk schilderij van wijlen rechter Hazelstone, even meedogenloos kijkend als de Kommandant zich kon herinneren dat hij in de rechtbank had gekeken op de dag dat hij elf leden van de Pondo-stam ter dood had veroordeeld wegens het stelen van een geit, liep de Kommandant langzaam de trap op om een plekje te zoeken om uit te rusten tot Luitenant Verkramp arriveerde met de versterkingen.

Zodra het Park geïsoleerd was van de buitenwereld zou hij beginnen aan het karwei juffrouw Hazelstone er van te overtuigen dat ze haar kok nooit had vermoord en dat ze dat hele verhaal over die injectienaald en die liefdesaffaire had verzonnen. Hij wist zeker dat hij de oude dame naar rede zou kunnen laten luisteren, en als dat niet lukte gaven zijn Noodbevoegdheden hem het recht haar voor onbepaalde tijd vast te houden zonder dat ze een advocaat mocht raadplegen. Zonodig zou hij een beroep doen op de Terrorismewet en haar de rest van haar

leven geïsoleerd opgesloten houden, een leven dat bekort kon worden door een passende behandeling en een noodzakelijkerwijs hardvochtig regiem. Het was niet bepaald de methode die hij graag zou hebben toegepast op een dame van haar afkomst, maar voorlopig kon hij niets beters bedenken.

Bovenaan de trap bleef hij even staan om op adem te komen en wandelde toen de galerij door die over de volle lengte van Jacaranda House liep. De hal beneden mocht dan gevuld zijn met opgezette koppen en portretten, de muren van de galerij waren eveneens volgehangen met de trofeeën van veldslagen uit het verleden. Tot zijn verbijstering ontdekte de Kommandant aan weerszijden wapens van alle vormen en afmetingen, wapens uit alle tijdperken en van alle types, die voor zover de Kommandant kon zien slechts één ding gemeen hadden: ze waren allemaal perfect gereed voor gebruik en van een dodelijkheid die hij werkelijk angstaanjagend vond. Hij bleef staan en onderzocht een machinepistool. Het hing goed geolied en compleet naast een oude donderbus. Kommandant van Heerden was stomverbaasd. De galerij was een waar wapenarsenaal. Als juffrouw Hazelstone niet had gebeld om haar contretemps met Kwartje te melden en als ze besloten had Jacaranda House te verdedigen, dan had ze met deze wapens ter beschikking de hele politiemacht van Piemburg weken lang op afstand kunnen houden. Zijn goede gesternte dankend voor de medewerking deed Kommandant van Heerden een van de deuren open die naar aan de galerij grenzende kamers leidden en keek naar binnen.

Zoals hij had verwacht was het een slaapkamer, die ingericht was met een gevoel voor smaak en een delicateid die passend waren voor het huis van Zuid-Afrika's meest vooraanstaande expert op het gebied van woning-

textiel. Sitsen gordijnen en een bijpassende spreij zorgden dat de hele kamer een vrolijke en fleurige indruk maakte. Wat er op bed lag had de tegenovergestelde uitwerking. Er was helemaal niets smaakvols of delicaats aan en niemand zou het fleurig kunnen noemen. Want daar, nog meer uit de toon vallend door de sierlijkheid van de rest van de inrichting, lag het lichaam van een grote, harige, spiernaakte man. Nog erger voor de gestoorde gemoedsgesteldheid van de Kommandant was het feit dat het lichaam er alle kenmerken van droeg dat het zojuist was doodgebloed. Het zat zowat van top tot teen onder het bloed.

Geschokt door de gruwelijke ontdekking van nog een lijk wandelde de Kommandant de galerij op en leunde tegen de muur. Eén lijk per middag kon hij nog net aan, vooral als het zwart was, maar twee, waarvan één dan ook nog blank, vervulden hem van wanhoop. Jacaranda House begon op een abattoir te lijken. En wat nog erger was, dit tweede lijk boorde elke kans om deze zaak in de doofpot te stoppen de grond in. Het was één ding om juffrouw Hazelstone er van te overtuigen dat ze haar negerkok niet had vermoord. De verdwijning van Zoeloe koks was een routinezaak. De moord op een blanke zou gewoon openbaar gemaakt moeten worden. Er zou een onderzoek moeten komen. Er zouden vragen worden gesteld en van het ene zou het andere komen tot het volledige verhaal van juffrouw Hazelstone en haar Zoeloe kok aan het licht kwam.

Na een ogenblik in kwellende gedachten te hebben gestaan herkreeg Kommandant van Heerden voldoende moed om weer om de rand van de deur van de moordkamer te kijken. Het lijk lag er nog steeds, zag hij vol ellende. Aan de andere kant vertoonde het bepaalde eigenschappen die Kommandant van Heerden in zijn ervaring

met lijken nog nooit eerder was tegengekomen. Eén bepaalde hoedanigheid trok vooral zijn aandacht. Het lijk had een erectie. De Kommandant keek weer om de deur heen om zijn vermoeden te bevestigen, en terwijl hij dat deed bewoog het lijk en begon te snurken.

Een ogenblik lang was Kommandant van Heerden zo opgelucht door dit teken van leven dat hij de aandrang voelde om te lachen. Het volgende ogenblik beseftte hij het volle gewicht van zijn ontdekking, en de glimlach stierf weg op zijn gezicht. Hij twijfelde er geen moment aan dat de man wiens lichaam voor hem op bed lag de werkelijke moordenaar van Kwartje was. De Kommandant tuurde omlaag naar de gedaante op het bed en terwijl hij dat deed werd hij er zich bewust van dat er een geur van cognac in de lucht hing. Een ogenblik later stootte zijn voet tegen een fles die op de grond lag. Hij bukte zich en raapte hem op. Oude Neushoornvel Cognac, zag hij tot zijn walging. Het was de cognac waar Agent Els een voorliefde voor had, en als er nog iets nodig was om zijn vermoeden te bevestigen dat de kerel op bed een gevaarlijk misdadiger was, dan was het de wetenschap dat als hij een van Agent Els' verdorven smaken gemeen had, hij er vrijwel zeker nog andere gemeen zou hebben die zelfs nog ontaarder waren.

Met de fles nog in zijn hand liep de Kommandant op zijn tenen de kamer uit. Buiten op de gang probeerde hij te bedenken wat deze ontdekking voor invloed had op zijn plannen. Hij twijfelde er niet aan dat de man een moordenaar was. Hij twijfelde er ook niet aan dat hij nu zo zat was als een kanon. Wat een mysterie bleef was waarom juffrouw Hazelstone een misdaad had bekend die ze helemaal niet had begaan. Het was nog een groter mysterie waarom ze die bekentenis had opgesierd met die onnodige smeerlapperij dat ze met haar Zoeloe kok

naar bed was geweest en hem had geïnjecteerd met novocaïne. Kommandant van Heerden duizelde het van de mogelijkheden, en omdat hij niet in de buurt wilde blijven van een gevaarlijke moordenaar, liep hij de gang uit naar de overloop bovenaan de trap. Hij wilde nu dat hij Els maar niet had weggestuurd om de hoofdingang te bewaken, en tegelijkertijd begon hij zich af te vragen wanneer Luitenant Verkramp zou arriveren met de hoofdmacht. Hij boog zich over de balustrade en staarde naar het tropische mausoleum in de hal. Vlak bij hem tuurde de kop van een opgezette neushoorn bijziend in het oneindige. Kommandant van Heerden tuurde terug en vroeg zich af aan wie van zijn kennissen het hem deed denken, en terwijl hij dat deed kreeg hij het plotselinge inzicht in de ware betekenis van juffrouw Hazelstones bekentenis die aan zijn leven zo'n radicale wending zou geven.

Hij had zich plotseling gerealiseerd dat het gezicht van de moordenaar op het bed hem aan iemand deed denken. Dat besef dreef hem struikelend de trap af om omhoog te staren naar het enorme portret van Sir Theophilus. Een ogenblik later was hij weer terug in de slaapkamer. Kommandant van Heerden liep op zijn tenen naar de rand van het bed en tuurde voorzichtig omlaag naar het gezicht op het kussen. Hij zag daar wat hij verwacht had aan te treffen. Ondanks de wijdopen mond en de wallen onder de ogen, ondanks jaren van losbandigheid en seksuele uitspattingen en liters Oude Neushoornvel Cognac vertoonden de gelaatstrekken van de man op bed een onmiskenbare overeenkomst met die van Sir Theophilus en wijlen rechter Hazelstone. Hij wist nu wie de man was. Het was Jonathan Hazelstone, de jongere broer van juffrouw Hazelstone.

Terwijl er nieuw begrip bij hem gloorde draaide Kom-

mandant van Heerden zich om om naar buiten te gaan, en op hetzelfde moment bewoog de moordenaar zich weer. De Kommandant bleef stokstijf staan en keek met een mengeling van vrees en walging toe terwijl een met bloed bevlekte hand tastend omhoog kwam over de haringe dij van de man en de enorme erectie vastgreep. Kommandant van Heerden wachtte niet langer. Naar adem snakkend sprintte hij de kamer uit en haastte zich de gang door. Iemand die een fles Oude Neushoornvel achterover kon slaan en dat overleven, hoe diep in coma hij ook mocht zijn, was ongetwijfeld een maniak, en als hij daar bovendien nog kon liggen met een erectie terwijl zijn lichaam zich trachtte te herstellen van de vreselijke schade die er aan werd toegebracht door de cognac, dan was hij ongetwijfeld een seksmaniak wiens seksuele lusten van zo'n intensiteit moesten zijn dat er niets veilig voor hem was. Kommandant van Heerden herinnerde zich de houding van Kwartje aan de voet van de sokkel en hij begon te denken dat hij wist hoe de Zoeloe kok was gestorven, en in die berekeningen kwam het olifantengeweer niet voor.

Zonder een moment te aarzelen haastte hij zich de trap af en ging naar buiten. Hij moest Agent Els halen voor hij de man probeerde te arresteren. Terwijl hij met grote passen de oprit afliep begreep hij waarom juffrouw Hazelstone haar schandalige bekentenis had gedaan en samen met dat begrip ontstond er in zijn hart een nieuw en dieper respect voor de oude familiebanden van de Britten.

'Ridderlijkheid. Het is pure ridderlijkheid,' zei hij in zichzelf. 'Ze offert zichzelf op om de naam van de familie te beschermen.' Hij snapte niet helemaal hoe je de naam van je familie redde door te bekennen dat je je negerkok had vermoord, maar hij veronderstelde dat het beter was

dan je broer te horen bekennen dat hij voornoemde kok voortijdig het graf in had genaaid. Hij vroeg zich af wat er voor straf op dat soort misdaad stond.

‘Hij verdient het opgehangen te worden,’ zei hij hoopvol, en herinnerde zich toen dat er nog nooit een blanke was opgehangen voor het vermoorden van een neger. ‘Maar sodomie is iets anders,’ dacht hij. Hoe het ook zij, ze konden hem altijd nog pakken voor ‘handelingen die bedoeld zijn om raciale wrijvingen op te wekken’, een misdaad die werd bestraft met tien slagen met de zware bamboe, en als het naaien van een Zoeloe kok niet bedoeld was om raciale wrijvingen op te wekken, dan wist hij niet wat dan wel. Hij zou het aan Agent Els moeten vragen. De Agent had meer ervaring op dat gebied dan hij.

Bij de hoofdingang van Jacaranda Park genoot Agent Els niet zoveel van de middag als hij had verwacht. Niemand had geprobeerd het Park te betreden of te verlaten en Els had maar weinig gehad om op te schieten. Hij had op goed geluk een zwarte boodschappenjongen op een fiets beschoten, maar de jongen had Els tijdig herkend en had zich in de greppel gegooid voor Els goed had kunnen richten. Het missen van die jongen had het humeur van Els er niet beter op gemaakt.

‘Als je er één mist, mis je de hele klotezooi,’ zei hij in zichzelf, en het was inderdaad waar dat zodra het bericht de ronde deed dat Els de Kaffermoordenaar zich in de buurt bevond, blanke huisvrouwen moord en brand konden schreeuwen tegen hun bedienden en ze bedreigen konden met alle straffen die maar bestonden, maar dat nog steeds geen neger die goed bij zijn hoofd was het huis uit zou gaan om het gazon te sproeien en boodschappen te halen.

Bij gebrek aan iets beters had Els het terrein rond de ingang verkend en had het enorme smeedijzeren hek gesloten en gegrendeld. Op zijn verkenningstocht had hij de opwindende ontdekking gedaan dat wat hij op het eerste gezicht voor een netjes gesnoeide vierkante ligusterheg had gehouden, in werkelijkheid een betonnen bunker verborg. Hij was duidelijk heel oud en even duidelijk heel onverwoestbaar. Hij stamde uit de tijd van Sir Theophilus die opdracht had gegeven voor de bouw er-

van na de Slag bij Balundi. De overwinning die de Gouverneur bij die gelegenheid had behaald, had zijn ingeboren lafheid geenszins verminderd en de beschuldigingen van verraad die tegen hem geuit werden door de Zoeloes en door de nabestaanden van de officieren die door hun eigen granaten waren omgekomen hadden wat voorheen natuurlijke bezorgdheid was geweest in een allesoverheersende fobie veranderd dat op een vreselijke nacht duizenden wraakzuchtige Zoeloes die in het gebruik van zwaar scheepsgeschut waren getraind door de overlevende leden van zijn oude regiment, de Brigade Zwarte Artillerie van de Koninklijke Marine, Jacaranda Park zouden bestormen. Geconfronteerd met die denkbeeldige dreiging had Sir Theophilus de verzameling wapens opgezet waar Kommandant van Heerden zo verbijsterd door was geweest in de galerij van Jacaranda House, en had ook een reeks geduchte bunkers gebouwd rond de rand van het park die allemaal ontworpen waren om een treffer op zeer korte afstand door een scheepsgranaat van zwaar kaliber te weerstaan.

Het pleitte voor de kwaliteit van de Gouverneur als vestingbouwer dat de bunkers nog steeds overeind stonden. Rechter Hazelstone, die net zo'n grote lafaard was als zijn vader maar meer overtuigd van de afschrikwekkende werking van de doodstraf, had eens een slopersbedrijf gehuurd om de bunkers te verwijderen. Na tientallen boren bot te hebben gedraaid hadden de slopers besloten het met opblazen te proberen, en aangezien ze zich er van bewust waren dat het geen gewone bunker was hadden ze hem zowat tot aan het dak toe volgestapeld met dynamiet alvorens de lont aan te steken. Tijdens het onderzoek dat daarop volgde beschreven de overlevende slopers de explosie die resulteerde als vier gigantische steekvlammen die uit de schietgaten van de bunker spo-

ten, en de knal was zestig kilometer verder in Durban gehoord. Gezien de juridische positie van rechter Hazelstone had het bedrijf gratis het hek vervangen dat door hun ijver was vernietigd, maar ze hadden geweigerd de bunker verder te slopen. Ze hadden voorgesteld het lelijke gebouw aan het gezicht te onttrekken door er een ligusterhaag omheen te planten, als minder kostbare manier om het ding kwijt te raken, en ze hadden bijgedragen in de kosten van dat werk als eerbetoon aan hun mensen die bij de dynamietexplosie waren omgekomen.

Agent Els wist daar allemaal niets van, maar nadat hij de ingang van die onneembare vesting had ontdekt amuseerde hij zich door het olifantengeweer in een schietgat op te stellen en het op de weg te richten. Hij was niet optimistisch genoeg om te veronderstellen dat iets dat het vreselijke wapen waardig was zou proberen het Park binnen te komen, maar de saaiheid van zijn taak overtuigde hem er van dat het geen kwaad kon op de meest onwaarschijnlijke mogelijkheden voorbereid te zijn.

Hij had dat nog maar net gedaan toen hij een Duitse herder zag die was blijven staan om tegen een van de hekstijlen te pissen. Agent Els was niet iemand om een kans voorbij te laten gaan en bovendien had hij nog steeds last van de gevolgen van zijn ontmoeting met de dobermannpinscher. Eén welgericht revolverschot en de herder verloor alle belangstelling voor de gebeurtenissen van die middag. Andere mensen in de buurt van Jacaranda Park waren minder fortuinlijk. Vijf rechercheurs, die Luitenant Verkramp rechtstreeks naar Jacaranda Park had gestuurd, en die met de grootst mogelijke voorzichtigheid voortliepen, met tussenruimten van vijftientwintig meter, hoorden het schot, hielden even ruggespraak en begonnen de hoofdingang te naderen met getrokken revolvers en een mate van steelsheid die er op was berekend het

wantrouwen op te wekken van Agent Els in de bunker.

Kommandant van Heerden, die blij de oprit af sjokte, hoorde het schot ook, maar hij was zo verdiept in het berekenen hoeveel slagen Jonathan Hazelstone precies zou krijgen voor hij werd opgehangen dat het geluid van één schot uit de richting van Agent Els nauwelijks tot zijn bewustzijn doordrong. Hij had bovendien nog nooit een zaak zo snel opgelost en hij had zojuist nieuwe redenen ontdekt om zijn veronderstelling dat Jonathan Hazelstone de moordenaar was te rechtvaardigen. Hij had zich herinnerd dat het rapport van Luitenant Verkramp over de familie Hazelstone de informatie had bevat dat de broer van juffrouw Hazelstone een straffijst had wegens verduistering en fraude en dat de familie hem had betaald om in een afgelegen deel van Rhodesië te gaan wonen.

Pas toen de Kommandant een salvo schoten hoorde klinken uit de richting van het hek, gevolgd door het gegil van gewonden, begon hij te vermoeden dat Els zijn boekje te buiten aan het gaan was. Hij liep haastig verder in een poging de ingang te bereiken voor de situatie helemaal uit de hand liep, maar tegen die tijd had de vuurdichtheid zulke proporties aangenomen en werd er zo slecht gericht dat hij gedwongen was dekking te zoeken in een holte naast de oprit. Terwijl hij daar lag, uit het gezicht, begon Kommandant van Heerden er spijt van te krijgen dat hij Els permissie had gegeven te schieten om te doden. De gefolterde kreten deden vermoeden dat Els op zijn allerminst een bescheiden graad van succes bereikte. Terwijl de afzwaaiers over zijn hoofd ricocheerden pijnigde de Kommandant zijn hersens in een poging te bedenken wie er in vredesnaam een vuurgevecht leverde met zijn assistent.

In de bunker stond Agent Els voor hetzelfde pro-

bleem. De vijf sinistere gedaanten die de hoek van de weg om waren komen sluipen met getrokken revolvers waren zo duidelijk van plan geweest illegaal het Park binnen te dringen dat hij de eerste twee zonder aarzeling had neergeschoten. De beantwoordende kogelregen door de ligusterhaag leek zijn daad volkomen te rechtvaardigen en veilig in zijn bunker maakte Agent Els de doosjes munitie open en bereidde zich voor op een lange strijd.

Na tien minuten kregen de rechercheurs versterking van een dozijn anderen en Els wijdde zich aan de taak van het verdedigen van de ingang met een enthousiasme dat zijn vroege verwachtingen dat de middag interessant zou blijken volledig rechtvaardigde.

Luitenant Verkramp had zo zijn eigen moeilijkheden gehad. In zijn poging de bevelen van Kommandant van Heerden ten uitvoer te brengen was hij een horde problemen tegen het lijf gelopen. Het was al moeilijk genoeg geweest alle leden van de politiemacht van Piemburg, ook de zieken en de marsvaardige gewonden, te verzamelen in de kazerne op de middag van hun rugbywedstrijd. Maar toen hij dat voor elkaar had stond hij voor het probleem om uit te leggen waar ze heen gingen en waarom, en aangezien Kommandant van Heerden had nagelaten het doel van de expeditie uit te leggen moest hij zijn eigen conclusies trekken. De enige twee harde feiten die hij uit de warrige instructies van de Kommandant had bijeengegaard waren dat een uitbarsting van hondsdoelheid in Jacaranda Park was samengevallen met de verschijning van de builenpest, een combinatie van ziekten die zo dodelijk was dat het werkelijk krankzinnig leek zeshonderd gezonde mannen daar ook maar in de buurt te laten komen. Naar zijn mening was het veel beter ze de tegenovergestelde richting uit te sturen. Hij kon ook niet

begrijpen waarom er zes pantserwagens nodig waren om te helpen de epidemie te bezweren, tenzij de Kommandant dacht dat ze nuttig zouden kunnen zijn bij het bedwingen van de rellen die ongetwijfeld zouden ontstaan als het nieuws wereldkundig werd. Het bevel om de zoeklichten mee te brengen vergrootte de verwarring van de Luitenant nog meer, en hij kon alleen maar veronderstellen dat ze bestemd waren om 's nachts geïnfecteerde dieren op te sporen zodat ze door het open veld nagejaagd konden worden door de pantserwagens.

De toespraak die Verkramp uiteindelijk tegen de verzamelde agenten hield was er niet een om hen veel vertrouwen te geven in hun eigen toekomst en pas nadat hij verscheidene beginnende tekenen van mouterij de kop in had gedrukt ging de colonne met trucks en de expeditie eindelijk op weg. Zoals de zaken stonden slingerde het hele konvooi, voorafgegaan door zes pantserwagens, behangen met borden waarop de pestepidemie en de uitbarsting van hondsdolheid werd aangekondigd, langzaam over zijweggetjes en door het landelijke plaatsje Vlockfontein, waarbij een hoeveelheid aandacht werd veroorzaakt die uitzonderlijk strelend was voor de agenten die opeengepakt in de trucks zaten, maar die nauwelijks het doel bereikte waar Kommandant van Heerden op had gehoopt.

De borden die waarschuwden voor de pest veroorzaakten in Vlockfontein een mate van paniek die slechts werd overtroffen door de hondsdolheidsplakkaten waarachter de trucks reden met de onafgerichte duitse herdershonden, waarvan er een zich in de opwinding losrukte en van de truck sprong om een klein jongetje te bijten dat gekke bekken tegen hem had getrokken. Gedurende de paniek die daarop volgde werd de waakhond dol, beet een aantal andere mensen, verscheidene andere

honden, en verdween uiteindelijk achter een kat aan in een steegje. Binnen een paar minuten was het konvooi een halt toegeroepen op verzoek van de burgemeester die er op had gestaan dat de hond zou worden doodgeschoten voor hij iemand anders kon besmetten. De verzekeringen van Verkramp dat het dier volkomen gezond was overtuigde niemand en er volgde zo'n vijftientwintig minuten oponthoud tot hij uiteindelijk werd doodgeschoten door een woedend gezinshoofd aan de andere kant van de stad.

Tegen die tijd had zijn wanhopige speurtocht naar veiligheid het beest door achtertuintjes en over gazons gedreven, en hij had bijna steeds buiten zicht weten te blijven zodat zijn achtervolgers zijn vermoedelijke positie alleen maar konden afleiden uit het geblaf en gegrom van de honden van de burgers van Vlockfontein. Het was daarom niet helemaal verbazend dat het idee zich verbreidde dat de waakhond de hele hondenbevolking van de stad had besmet, een overtuiging die onomstotelijk werd bevestigd door de honden van Vlockfontein die deelden in de algemene opwindning en piepten, blaften en aan hun riemen rukten, en zich in het algemeen precies op die ongewone manier gedroegen waar de honds-dolheidsborden de mensen voor hadden gewaarschuwd naar uit te kijken.

Terwijl het politiekonvooi Vlockfontein uitreed werd de stilte van de middag verbroken door het geluid van schoten toen het afslachten van de gehele hondenbevolking begon, terwijl het jongetje dat de oorzaak was geweest van de hele toestand getuigde van de bijzonder pijnlijke aard van honds-dolheidsinjecties door zijn eigen kreten toe te voegen aan die van de stervende honden. De ontdekking later op die avond van verscheidene dode ratten, die gedood waren door honden die wanhopig

hun nut probeerden te bewijzen, maakte het algemene gevoel van dreigende catastrofe onder de Vlockfonteiners alleen maar groter. Dode ratten, hadden ze op de waarschuwingsborden voor de builenpest gelezen, waren het eerste teken dat de Zwarte Dood was gearriveerd. Toen de avond inviel was Vlockfontein een spookstad, bezaaid met de lijken van niet begraven honden terwijl de wegen naar Piemburg verstopt zaten met auto's waarvan de bestuurders alle symptomen vertoonden van massahysterie. Het was duidelijk dat het doel dat Kommandant van Heerden had gehoopt te bereiken door de omweg niet werd behaald.

Hetzelfde kon nauwelijks worden gezegd van Agent Els. Hij was altijd al een goede schutter geweest, maar tegen deze tijd troffen zijn kogels werkelijk onfeilbaar doel. Het aantal slachtoffers onder de agenten in burger steeg zo snel dat ze zich terugtrokken uit hun meer vooruitgeschoven positie en onder de heg kropen om te proberen een manier te bedenken om de dodelijke ligusterstruik die hen zo succesvol hinderde bij het uitoefenen van hun plicht te slim af te zijn. Tenslotte kropen sommigen in het dichte struikgewas dat de helling van de heuvel recht tegenover de ingang bedekte en op voldoende afstand stond om er zeker van te zijn dat ze buiten bereik waren van de dodelijke revolver terwijl anderen besloten te proberen om de moordzuchtige struik heen te trekken.

Het begon Agent Els vrij duidelijk te worden dat dit geen gewoon vuurgevecht was, maar iets heel nieuws in zijn ervaring als handhaver van orde en recht. Vol rustige zelfverzekerdheid luisterde hij naar de hagel van kogels die zich tegen de muren van de bunker plette. Zo nu en dan tuurde hij uit het schietgat dat op het Park uitkeek om zich er van te vergewissen dat er niemand een om-

trekkende beweging had gemaakt, maar de kust was veilig. Hij had zich geen zorgen hoeven maken. Sir Theophilus had voorzorgsmaatregelen getroffen tegen die mogelijkheid door een bijzonder diepe droge gracht te laten bouwen die tussen de bunkers die het park omzoomden liep. Net zoals met zoveel andere uitvindingen van de Gouverneur was deze defensieve sloot onverwacht verraderlijk, en zo goed gecamoufleerd dat iemand die hem van de weg naderde zich totaal niet bewust was van het bestaan ervan tot hij al vastgespietst zat op de verschrikkelijke ijzeren punten die op de betonnen bodem stonden. De chercheurs raakten twee mannen kwijt in de gracht voor ze de poging opgaven om de verborgen bunker heen te trekken.

De kreten die volgden op die poging gaven Agent Els, die dacht dat hij twee nieuwe treffers had geplaatst in wat ongetwijfeld bijzonder gevoelige delen van het menselijk lichaam waren, nieuwe moed. Zijn succes verbaasde hem een beetje, omdat hij verscheidene minuten niet had geschoten, en zeker niet in de richting van waaruit de kreten kwamen. Hij besloot het terrein achter hem nog eens te controleren, en toen hij uit het schietgat tuurde dat op het Park uitkeek was hij net op tijd om Kommandant van Heerden zijn holte te zien verlaten en naar het huis rennen met verbazingwekkende snelheid voor iemand van zijn leeftijd die zo'n zittend leven leidde. Kommandant van Heerden had de kreten vanuit de gracht ook gehoord en was tot de geagiteerde conclusie gekomen dat het tijd was om de veiligheid van zijn holte te verlaten, ongeacht het gevaar voor lijf en leden, en naar Jacaranda House terug te keren om te proberen er achter te komen wat er met de debiele Luitenant Verkramp was gebeurd.

Wat de redenen van de Kommandant ook mochten zijn, en ze waren Agent Els onbekend, de aanblik van zijn

enig mogelijke bondgenoot die de benen nam en hem in de steek liet overtuigde de wanhopige Els er van dat het ogenblik was gekomen van het olifantengeweer gebruik te maken als hij niet eenzaam en verlaten wilde sterven door toedoen van de bandieten op de weg. Hij kon iets zien bewegen in het struikgewas op de heuvel tegenover hem en hij besloot daar eens een salvo te proberen. Hij stelde het enorme vierloopsgeweer op in het schietgat, richtte op de struiken waar de chercheurs zich verborgen hielden en haalde zachtjes de trekker over.

De explosie die volgde was van zo'n intensiteit en deed zoveel aan een aardbeving denken dat het Agent Els, toen hij overeind kon klauteren van de vloer van de bunker waar hij door de terugslag was beland, volkomen verraste. Niet dat hij het niet eerder had gehoord, maar bij die gelegenheid was zijn aandacht enigszins afgeleid geweest door de attenties van de dobermann. Deze keer kon hij de ware kwaliteiten van het wapen waarderen.

Met een bleek gezicht en verbijsterend hevig weergal-mende trommelvliezen tuurde hij uit het schietgat en keek naar wat hij had aangericht met een gevoel van vol-doening dat hij nog nooit eerder had gevoeld, zelfs niet op de dag dat hij twee kaffers dood had geschoten met dezelfde kogel. Dat was een triomf geweest. Dit was een meesterwerk.

De vier lopen van het olifantengeweer die gezamenlijk losbarstten hadden een uitzicht gecreëerd dat hij nooit voor mogelijk zou hebben gehouden. De enorme smeed-ijzeren hekken van Jacaranda Park lagen in een verwron-gen en dampende hoop gedeeltelijk gesmolten en totaal onherkenbaar metaal op de grond. De stenen hekzuilen waren geheel verdwenen. De uit graniet gehouwen klim-mende wilde zwijnen die op de zuilen hadden gestaan zouden niet meer klimmen, terwijl het wegdek zelf ge-

tuigde van de hitte van de gassen die de kogels voortdreven in de vorm van vier strepen gesmolten en glimmend asfalt die in de richting wezen van wat eens het dichte struikgewas was geweest dat zijn tegenstanders aan zijn blik had onttrokken. Agent Els hoefde nu niet meer te klagen dat hij niet kon zien waar hij op schoot.

De dekking die zijn vijanden hadden gebruikt was totaal verdwenen. De heuvel was kaal, naakt en geblakerd, en het was twijfelachtig of hij er ooit weer uit zou zien als vroeger. Zulke twijfel bestond er niet over de vijf voorwerpen die de grond bezaaiden. Kaal, naakt en gruwelijk verminkt hadden de vijf chercheurs die dekking hadden gezocht in de struiken voor het vuur van Els nu veel meer dekking nodig dan alleen struiken konden bieden. Ze waren op slag dood geweest en zo in bepaald opzicht fortuinlijker geweest dan hun overlevende collega's waarvan sommigen, zag Els tot zijn voldoening, naakt en geblakerd en duidelijk geheel de kluts kwijt rondzwierven. Els profiteerde van hun weerloze en geschokte toestand door er een paar aan te schieten met zijn revolver en hij was niet erg verbaasd dat ze weinig aandacht leken te schenken aan deze nieuwe verwondingen die duidelijk een anticlimax vormden na de verwoestingen van het olifantengeweer. Nadat de rest van de chercheurs die het effect van het salvo bespaard was gebleven hun naakte en versufte collega's buiten bereik van Els' nodeloze schietoefeningen hadden gesleept trokken ze zich terug aan de voet van de heuvel en wachtten op de aankomst van het hoofdkonvooi alvorens hun aanval op de ligusterstruik te hervatten.

In de koepel van de voorste pantserwagen staand had Luitenant Verkramp de enorme explosie gehoord en had meteen geconcludeerd dat het arsenaal van de politiekazerne opgeblazen was door saboteurs. Aangezien dit in

dezelfde lijn lag als de chaos en paniek die de rit van het konvooi door het platteland had gekenmerkt kwam het niet als een erg grote verrassing. Maar toen hij omlaag keek over de stad kon hij niets zien om die veronderstelling te steunen. Piemburg lag in zijn rustige en vredige vallei onder een wolkeloze blauwe lucht. Het enige ongewone dat hij door zijn verrekijker kon ontwaren was een ononderbroken file van auto's die langzaam over de hoofdweg vanuit Vlockfontein reed.

'Zeker een begrafenis daar,' mompelde hij in zichzelf, en verbaasd over de enorme lengte van de stoet vroeg hij zich af welk groot man er was gestorven. Pas toen hij de volgende hoek om ging en het kleine groepje naakte en hysterische rechercheurs zag beseftte hij voor de eerste keer dat de geagiteerde instructies van Kommandant van Heerden toch niet ongerechtvaardigd waren geweest. Wat er ook aan de hand was in Jacaranda Park, het verdiende het buitengewone machtsvertoon dat het konvooi bood.

Hij stak zijn hand op en de strijdmacht kwam knarsend tot stilstand. 'Wat is jullie in godsnaam overkomen?' vroeg hij. Het was overbodig te vragen wat er overgekomen was. Het kleine groepje rechercheurs, naakt en geblakerd, bood een jammerlijke aanblik.

'Er heeft iets op ons geschoten,' wist eentje er tenslotte uit te brengen.

'Hoe bedoel je, iets?' snauwde Verkramp.

'Een struik. Een struik bij de ingang. Elke keer dat er iemand in de buurt komt schiet hij ze neer.'

'Een struik? Iemand die zich verschuilt achter een struik, bedoel je. Waarom hebben jullie niet teruggeschoten?'

'Wat denk je godverdomme dan dat we hebben gedaan? En het is niet iemand achter een struik. Daar durf

ik een eed op te zweren. We hebben honderden kogels in die klotestruik gepompt en toch blijft hij maar terugschieten. Ik zeg je, die struik is verdomme behekst.'

Luitenant Verkramp keek onzeker de weg af. Hij was beslist niet van plan om gelul over behekste struiken te geloven, maar aan de andere kant kon hij zien dat iets behoorlijk ongewoons de mannen tot hun jammerlijke toestand had gereduceerd. Hij stond op het punt te zeggen: 'Jullie zijn niet goed snik,' maar aangezien er haast niets meer goed met ze was leek het hem beter er het zwijgen toe te doen. De kwestie van moreel was belangrijk en had sinds hun vertrek van het bureau al door zijn achterhoofd gespoekt. Als hij nu één verkeerde stap deed zou er paniek ontstaan in het konvooi. Hij besloot de manschappen een voorbeeld te stellen.

'Ik wil twee vrijwilligers,' zei hij tegen Brigadier de Kock en terwijl de Brigadier vertrok om twee geestelijk achtergebleven agenten te dwingen vrijwilliger te zijn wendde Luitenant Verkramp zich weer tot de rechercheurs.

'Waar staat die struik?' vroeg hij.

'Vlak bij de ingang. Je kunt hem niet missen,' zeiden ze tegen hem en voegden er aan toe: 'En hij zal jou ook niet missen.'

'Dat zullen we nog wel zien,' mompelde de Luitenant. Hij klauterde van de pantserwagen af en begon zich voor te bereiden op de verkenning. Luitenant Verkramp had in Pretoria een cursus guerrillabestrijding gevolgd en was zeer bedreven in de kunst van het camoufleren. Tegen de tijd dat hij klaar was leken de drie mannen die door de greppel naar de ligusterstruik van Agent Els begonnen te kruipen zelf ook sprekend op drie kleine struiken. Ze waren weliswaar niet zo goed gesnoeid en zeker niet zo kogelvrij, maar wat hun camouflage verder ook nog ver-

borg, zelfs van dichtbij was het totaal onmogelijk om te zien dat dit drie geüniformeerde leden van de Zuidafrikaanse politie waren.

Kommandant van Heerden was net even blijven staan onder een eik in het midden van Jacaranda Park om op adem te komen en probeerde de moed te verzamelen terug te keren naar het huis toen Agent Els het olifantengeweer afvuurde. In het spoor van de explosie die volgde werd de Kommandant een beslissing opgedrongen. Ten eerste schrok een gier die blijkbaar met voorkennis in de takken boven hem had zitten wachten zo van het gebulder van het geweer dat hij wegvloog en gruwelijk de lucht in wakte. Ten tweede kwam de Kommandant tot de ogenblikkelijke conclusie dat het gezelschap van Jonathan Hazelstone veel minder dodelijk was dan de vuurzee die Agent Els bij de hoofdingang aan het voortbrengen was. Hij verliet de dekking van de boom en sprintte log naar het huis, een sprekende gelijkenis vertonend met de dolle dikhuid die het olifantengeweer bedoeld was uit te schakelen.

Achter hem hing de stilte van de zojuist toegeslagen dood somber over Jacaranda Park. Voor zich uit kon hij net de lange, elegante gedaante van juffrouw Hazelstone ontwaren die op de veranda stond. Ze keek aarzelend omhoog naar de onbewolkte avondhemel. Terwijl de Kommandant langs haar heen de salon in rende hoorde hij haar zeggen: 'Ik dacht dat ik daarnet een donderslag hoorde. Ik geloof werkelijk dat we dadelijk regen krijgen.' Het was prettig om weer terug te zijn in een normale wereld, dacht de Kommandant terwijl hij slap

en afgemat neerplofte in een fauteuil.

Even later beëindigde juffrouw Hazelstone haar bestu-dering van de zonsondergang en kwam de kamer bin-nen. Ze droeg een sfeer van rust en het nemen van het le-ven zoals het kwam met zich mee die uniek was onder de mensen die de gebeurtenissen van die middag in Jacaran-da Park meemaakten, zo scheen het de Kommandant. Dat kon nauwelijks worden gezegd van Agent Els. Wat voor leven ook op hem afkwam, hij aanvaardde het be-slist niet met iets dat ook maar in de verste verte op rust leek. De enige troost die Kommandant van Heerden kon vinden was de gedachte dat Els zo te horen zichzelf en de omringende stadswijk had opgeblazen.

Juffrouw Hazelstone liep in gedachten verzonken en met een houding van kalme melancholie naar haar leun-stoel, ging zitten en wendde haar gezicht met een uit-drukking van de diepste eerbied naar een schilderij dat boven de open haard hing.

‘Het was een goed mens,’ zei ze tenslotte zacht.

Kommandant van Heerden volgde haar blik en bestu-deerde het schilderij. Het stelde een man voor in een lan-ge mantel en met een lantaarn in zijn hand die bij de deur van een huis stond, en de Kommandant veronder-stelde dat het weer een portret was van Sir Theophilus, en deze keer geschilderd, te oordelen naar de mantel die hij droeg, toen de grote man in India diende. Het was ge-titeld: ‘Het Licht van de Wereld’, en dat vond zelfs de Kommandant, ondanks al zijn bewondering voor de Onderkoning, wel een beetje ver gaan. Toch voelde hij zich geroepen om iets te zeggen.

‘Daar ben ik van overtuigd,’ zei hij medelevend, ‘en ook een heel groot man.’

Juffrouw Hazelstone keek de Kommandant dankbaar en met nieuw respect aan.

‘Ik wist niet dat u er zo over dacht,’ mompelde ze.

‘Oh, ik aanbid hem haast,’ ging de Kommandant verder, en voegde er nog aan toe: ‘Hij wist wel hoe hij de Zoeloes moest aanpakken,’ en was verbaasd toen juffrouw Hazelstone een zakdoek tegen haar gezicht drukte en begon te snikken. Haar tranen opvattend als nog een indicatie van haar toewijding aan haar grootvader, zwoegde Van Heerden verder.

‘Ik wou maar dat er vandaag de dag meer mensen van zijn slag waren,’ zei hij, en voelde zich gestreeld toen hij zag dat juffrouw Hazelstone hem weer dankbaar aanstaarde over haar zakdoek. ‘Er zouden nog niet half zoveel moeilijkheden bestaan in de wereld als hij terug was.’ Hij stond op het punt te zeggen: ‘Hij zou ze bij bosjes ophangen,’ maar hij besepte dat ophangen geen erg tactvol onderwerp was om ter sprake te brengen, gezien het waarschijnlijke lot van juffrouw Hazelstones eigen broer, dus stelde hij zich er mee tevreden er aan toe te voegen: ‘Hij zou ze snel eens een lesje leren.’

Juffrouw Hazelstone was het met hem eens. ‘Ja, oh ja. Ik ben zo blij, Kommandant, dat juist u het zo ziet.’

Kommandant van Heerden begreep niet helemaal waarom ze dat zo benadrukte. Het scheen alleen maar vanzelfsprekend dat een politieman de methoden van Sir Theophilus wat het aanpakken van misdadigers betrof zou willen volgen. Tenslotte was de welbekende voorkeur van rechter Hazelstone voor ophangen en afranselen niet zomaar uit de lucht komen vallen. Iedereen wist dat de oude Sir Theophilus het zijn plicht had gemaakt er voor te zorgen dat de kleine William al vroeg een voorliefde voor lijfstraffen ontwikkelde door ze vanaf de dag van zijn geboorte aan hem toe te dienen. De gedachte aan plicht herinnerde de Kommandant aan zijn eigen onaangename taak, en hij besepte dat hij net zo goed nu

maar tegen haar kon zeggen dat hij wist dat Kwartje niet door haar, maar door haar broer Jonathan was vermoord. Hij stond op uit zijn stoel en verviel in het formele jargon van zijn functie.

‘Ik heb reden om aan te nemen...’ begon hij, maar juffrouw Hazelstone liet hem niet uitspreken. Ze stond ook op en staarde hem vol vervoering aan, een reactie die Van Heerden nauwelijks had verwacht en beslist niet kon bewonderen. Tenslotte was de kerel haar eigen broer, en pas een uur geleden was ze bereid geweest zelf de moord te bekennen, alleen om hem te beschermen.

Hij begon opnieuw. ‘Ik heb reden om aan te nemen...’

‘Oh, ik ook. Ik ook. Hebben we dat niet allemaal?’ en deze keer pakte juffrouw Hazelstone de grote handen van de Kommandant vast met haar eigen kleine handjes en staarde in zijn ogen. ‘Ik wist het wel, Kommandant, ik wist het de hele tijd al.’

Dat hoefde Kommandant van Heerden niet gezegd te worden. Natuurlijk had ze het de hele tijd al geweten, anders zou ze niet hebben geprobeerd die smeerlap te dekken. Weg met de formaliteiten, dacht hij. ‘Ik neem aan dat hij nog steeds boven op de slaapkamer ligt,’ zei hij.

De uitdrukking op het gezicht van juffrouw Hazelstone duidde op een zekere verbazing die, naar de Kommandant aannam, toe te schrijven moest zijn aan haar plotselinge besef van zijn talenten als detective.

‘Boven?’ zei ze, naar adem snakkend.

‘Ja. In de slaapkamer met de roze bloemetjessprei.’

De verbijstering van juffrouw Hazelstone was duidelijk zichtbaar. ‘In de roze slaapkamer?’ stamelde ze, en schuifelde van hem weg.

‘Hij biedt geen erg fraaie aanblik, ben ik bang,’ ging de Kommandant verder. ‘Hij is zo zat als een aap.’

Juffrouw Hazelstone zweefde op het randje van de

hysterie. 'Een aap?' wist ze er tenslotte hijgend uit te brengen.

'Bezopen,' vervolgde de Kommandant. 'Stomdronken en onder het bloed. De schuld straalt van hem af.'

Juffrouw Hazelstone kon het niet meer verdragen. Ze liep naar de deur, maar Kommandant van Heerden was er als eerste.

'Oh nee. U gaat niet naar boven om hem te waarschuwen,' zei hij. 'Hij moet zijn verdiende loon krijgen.' Kommandant van Heerden twijfelde er zelf aan of die kerel nog boven was. Zelfs iemand die stomdronken was moest wakker zijn geschrokken door die explosie. Maar ja, het was een maniak, en met gekken wist je het maar nooit. Hun handelingen waren vaak onvoorspelbaar. Hij merkte nu dat het gedrag van juffrouw Hazelstone ook symptomen van irrationaliteit en onvoorspelbaarheid vertoonde, en hij zag tekens dat ze zich op een manier kon gedragen die noch lief noch vriendelijk was.

'Kom, kom, beste juffrouw Hazelstone. Er zijn sommige dingen die we moeten leren aanvaarden,' zei hij geruststellend, en terwijl hij dat zei wist juffrouw Hazelstone maar één ding zeker, en dat was dat volstrekt niets ter wereld haar er toe zou overhalen ook maar in de verste verte binnen het grijpbereik van deze dikke, zwetende agent te komen die dacht dat er boven op de roze gebloemde slaapkamer een stomdronken en met bloed bedekte aap op bed lag. Ze gaf grif toe dat haar eigen geest misschien bepaalde irrationele trekjes vertoonde, maar die vielen in het niet vergeleken met de onontkoombare symptomen van krankzinnigheid die de Kommandant aan de dag legde. Ze deed een sprong achteruit, bleek en brabbelend, greep een sierkromzwaard dat aan de muur hing en hield het met beide handen boven haar oude grijze hoofd.

Kommandant van Heerden werd er volledig door ver-
rast. Het ene moment had hij tegenover een lieve oude
dame gestaan die zijn beide handen in de hare hield en
teder in zijn ogen staarde, en het volgende ogenblik was
ze veranderd in een dansende derwisj die er blijkbaar op
uit was hem in tweeën te hakken met een gruwelijk mes.

‘Kom, kom,’ zei hij, niet in staat zijn spraakgebruik
aan te passen aan deze nieuwe en angstaanjagende hache-
lijke situatie. Een ogenblik later werd het duidelijk dat
juffrouw Hazelstone zijn ‘Kom, kom’ had opgevat als in-
dicatie dat hij nu onmiddellijk wilde sterven. Ze schui-
felde zijwaarts op hem af.

In werkelijkheid probeerde juffrouw Hazelstone de
deur naar de hal te bereiken. ‘Opzij,’ beval ze, en de
Kommandant, die haar voor geen goud het geringste
voorwendsel wilde geven om hem in tweeën te klieven
met het kromzwaard, sprong opzij en botste tegen een
grote Chinese pot die van zijn tafeltje tuimelde en op de
grond aan scherven viel. Voor de tweede keer vertoonde
het gezicht van juffrouw Hazelstone het vermogen om
razendsnel van uitdrukking te verwisselen dat de Kom-
mandant al eerder had opgemerkt. Nu was ze duidelijk
dol van woede.

‘De Ming! De Ming!’ schreeuwde ze, en liet het krom-
zwaard van boven haar hoofd omlaag fluiten. Maar
Kommandant van Heerden stond er niet meer. Hij den-
derde door de kamer en liet in zijn spoor de verbrijzelde
kunstschaten van meerdere duizenden jaren Chinese
geschiedenis achter.

Terwijl hij over de veranda sprintte kon hij juffrouw
Hazelstone nog steeds tegen haar broer horen schreeu-
wen.

‘De Ming! De Ming!’ gilde ze, en de Kommandant,
die dacht dat de Ming het een of andere onbeschrijflijk

krachtige wapen was dat aan de muur van de galerij voor het grijpen hing, racete Jacaranda Park weer door, maar deze keer in de richting van het geluid van nieuwe schoten bij de ingang, een geluid dat hij nu verwelkomde als iets dat wees op normaal gezond geweld. En terwijl hij rende dankte hij zijn goede gesternte dat de schemering al over begon te gaan in nacht en zijn vluchtpad aan het oog onttrok.

De eerste aanwijzing die Agent Els, nog steeds zelfvoldaan grijnzend om de uitwerking van zijn scherpschutterskunst, kreeg dat verscheidene nieuwe elementen in het kleine stukje Westerse beschaving dat hij zo manmoedig verdedigde waren opgedoken, kwam toen de schemering begon in te vallen over de verwrongen hekken van het Park. Hij sloeg net een teug Oude Neushoornvel Cognac achterover om de avondkou te weren toen hij buiten een vreemd krabbend geluid hoorde. Hij dacht eerst dat een stekelvarken zich stond te krabben tegen de gepantserde deur van de bunker, maar toen hij hem open deed viel er niets te zien, terwijl de geluiden naderbij kwamen. Ze schenen te ontspruiten aan een heg langs de straat en hij begon net te denken dat ze alleen maar verklaard konden worden door te veronderstellen dat een aan huiduitslag lijdende neushoorn de irritatie trachtte te verlichten door heen en weer te rollen in een doornstruik, toen hij drie opmerkelijk beweeglijke bossen plantaardige materie de weg over zag sprinten. De volgende aanval stond blijkbaar op het punt te beginnen.

Agent Els leunde achterover en overdacht de situatie. Hij had één aanval afgeslagen met zijn revolver en de tweede gedecimeerd met het olifantengeweer. Het werd tijd, vond hij, om zelf in het offensief te gaan. In de invalende schemering verliet Els de dekking van de bunker

en kroop met zijn revolver in zijn hand geklemd geruisloos naar zijn aanvallers, wier polyfonische opmars de kleine geluiden die hij misschien zou maken overstemde.

Tegen de tijd dat Luitenant Verkramp en zijn twee vrijwilligers een kilometer hadden gekropen naar de top van de heuvel was Verkramp gaan wensen dat hij toch maar met de pantserwagen was gegaan, en begon hij aan de waarde van de hele oefening te twijfelen. Het was al zo donker dat, alhoewel hij de struik die zoveel moeilijkheden veroorzaakte misschien niet zou kunnen missen, hij deze waarschijnlijk niet zou kunnen zien. Zijn handen waren geschramd en opengehaald, en hij was bijna bovenop twee pofadders en een cobra gaan staan, iets wat ongetwijfeld lovend was voor zijn bedrevenheid in het camoufleren, maar wat hij had kunnen missen als kiespijn. Hij had nog nooit eerder beseft hoe het wemelde van de wilde dieren in de heggen van Piemburg.

De spin die hem in zijn neus had gebeten terwijl hij zich trachtte te ontwarren uit zijn web was van een formaat en een kwaadaardigheid geweest dat hij nooit voor mogelijk zou hebben gehouden als hij het niet met zijn eigen ene oog had gezien, daar het andere het zicht werd ontnomen door de drie poten van de spin die zich daar had neergeplant om een goed houvast te hebben terwijl hij vijftig cc bijtend gif in zijn linker neusvleugel spoot. Op dat punt had hij bijna rechtsomkeert gemaakt, omdat het gif zich zo snel en met zulk duidelijk effect verspreidde dat hij zelfs nadat de reuzenspin zo vriendelijk was geweest zijn hoornvlies los te laten, er nog steeds niets door kon zien. Die kant van zijn gezicht pulseerde angstaanjagend en zijn voorhoofdsholte scheen met een brandende vloeistof te zijn gevuld. Luitenant Verkramp besepte dat de expeditie met enige haast verder moest gaan voor zijn ademhalingsorganen voorgoed dicht kwa-

men te zitten, en hij en zijn twee mannen werkten zich krakend door het van ongedierte vergeven kreupelhout naar hun prooi.

Agent Els, die met minder haast en meer anonimiteit voortkroop, had ondertussen de verschrikkelijk droge gracht van Sir Theophilus ontdekt en met aanzienlijke voldoening zijn uitwerking op zijn laatste slachtoffers geobserveerd. Els ging op zijn rug in het gras liggen en dacht na over een nieuwe manier om de duidelijk onverzadigbare moordlust van dit produkt van de bezorgdheid van Sir Theophilus te bevredigen. De geluiden die hem vanuit de heg bereikten schenen er op te wijzen dat zijn vijanden al door enige schroom waren bevangen. Bij het geluid van brekende takken dat hun opmars had begeleid voegde zich nu af en toe een zacht gejammer en iets wat een chronische neusverkoudheid scheen te zijn. Agent Els wachtte niet langer. Geruisloos kruipend ontweek hij de dodelijke gracht en vatte post in het gras langs de weg.

Luitenant Verkramp, die koppig voortkroop door de heg, scheen niets onheilspellend of ongewoon. Het was waar dat hij last had van zijn neus en dat het gif van de spin zich angstaanjagend door zijn lichaam had verspreid, zodat soms zijn ogen vreemd deden en soms zijn oren, maar al was zijn innerlijke wereld dan vol flitsende lichten en vreemde bonzende geluiden, om hem heen leek alles rustig en vredig. Het was een donkere nacht, maar boven hem schenen de sterren en de lichten van Piemburg in de vallei beneden hem gaven een oranje gloed aan de hemel. De lichten van Jacaranda House twinkelden uitnodigend aan de andere kant van het Park. Krekels tjilpten en het verre geruis van verkeer kwam zachtjes aandrijven vanaf de weg naar Vlockfontein. Er was volstrekt niets dat Luitenant Verkramp voor-

bereidde op de gruwelen die hem zo plotseling zouden treffen.

Niet dat hij lichamelijk ergens door werd getroffen. Het was erger dan dat. De gil die opeens in zijn beschadigde oor donderde en de verschrikkelijk misvormde en kwaadaardige gestalte die plotsklaps boven hem opdoemde hadden een haast spirituele hoedanigheid. Hij kon niet zien wat het was. Hij was zich alleen bewust van zijn walgelijke adem en van een ijselijke kreet, ongelooflijk boosaardig, die, daar twijfelde hij niet aan, uit de diepste diepten van de hel afkomstig was. Alle twijfel die Luitenant Verkramp had gekoesterd over het verhaal van de behekste struik verdwenen in een flits en in nog een flits viel Verkramp, die zichzelf opzij wierp, in precies die hellekrocht waar hij dacht dat de gil vandaan kwam.

Vastgespiest op de ijzeren punten op de bodem van de gracht en terwijl zijn gegil door het Park galmde staarde Luitenant Verkramp, half dood van angst en pijn omhoog en wist dat hij eeuwig verdoemd was. In zijn delirium zag hij een gezicht omlaag staren in zijn graf, een gezicht met een uitdrukking van duivelse voldoening: het gezicht was het gezicht van Els. Luitenant Verkramp verloor het bewustzijn.

Zijn twee metgezellen waren tegen die tijd al aan de voet van de heuvel. Ze waren gevlucht, niet alleen de Luitenant achterlatend, maar ook een spoor van blade-ren, takken, helmen en andere uitrustingsstukken die bij hun beroep hoorden. Ze hadden zich niet hoeven haasten. Het nieuws van hun ontmoeting was hen vooruitgesneld. De gil van Agent Els, zelfs gedempt nog verschrikkelijk, was als de een of andere vreselijke bevestiging van het laatst oordeel naar de auto's waarmee de weg naar Vlockfontein nog steeds zat volgepakt gedreven.

De agenten die stonden te niksen bij de trucks en de

pantserwagens verstijfden toen ze de betekenis ervan beseften. Mannen die enkele van de waarschuwborden voor hondsdolheid en builenpest aan het plaatsen waren geweest lieten het werk rusten en staarden het duister in terwijl ze trachtten te ontwaren wat voor nieuwe gruwelen de dodelijke struik had prijsgegeven. Zelfs de waakhonden krompen in elkaar bij het geluid. En middenin Jacaranda Park bleef Kommandant van Heerden, in doodsangst vluchtend voor de Ming, onwillekeurig staan toen het geluid hem bereikte. Niemand die die gil hoorde zou hem ooit weer snel vergeten.

Als Agent Els al verbijsterd was geweest door de uitwerking van het olifantengeweer, dan was hij zelfs nog meer verbijsterd door het resultaat van zijn experiment op het gebied van de psychologische oorlogvoering. Zijn imitatie van de herrezen doden had onder zijn plantaardige vrienden een succes opgeleverd dat hij niet voor mogelijk zou hebben gehouden, maar terwijl hij stond te luisteren naar de wegstervende kreten uit de gracht besloop hem een vluchtige kleine twijfel. Er was iets aan die kreten, aan hun toon, dat hem vaag bekend voorkwam. Hij liep naar de gracht en tuurde omlaag en kon net door het gebladerte dat het bedekte heen een gezicht ontwaren, en dat gezicht had ook iets bekends. Als die dikke neus en opgezwollen wangen er niet waren geweest zou hij gedacht kunnen hebben dat het Luitenant Verkramp was. Hij grijsde bij de gedachte aan de Luitenant die op die punten lag. Het zou het verdiende loon zijn geweest van die rotzak als hij daar had gelegen, omdat hij hem de hele nacht had laten staan terwijl hij al uren geleden afgelost had moeten zijn, dacht hij, terwijl hij de bunker binnen ging.

Hij nam nog een teug cognac en stak net de fles weer in zijn achterzak toen hij een geluid hoorde waardoor hij

haastig naar het schietgat rende. Er kwam iets de weg af. Het een of andere voertuig, en hij hoorde iets bekends. Het klonk net als een pantserwagen. 'Het wordt verdomme wel tijd ook,' dacht Els, terwijl het licht van de koplampen de hoek om zwaaide en eventjes de lijken op de heuvel tegenover hem bescheen. Een ogenblik later werd er nieuw licht op het tafereel geworpen. Een zoeklicht drong door het duister en veranderde de ligusterhaag in één helverlichte plek in een overigens donkere wereld.

'Oké, smeerlappen, genoeg is beter dan teveel,' schreeuwde Els het duister in, en voor hij nog iets kon zeggen begon de ligusterhaag uiteen te vallen rond zijn schuilplaats. Terwijl de kogels in de wanden van de bunker beten en het schietgat gloeide van de lichtspoornutitatie wist Els dat hij op het punt stond te sterven. In een laatste wanhopige poging om die tragedie af te wenden, richtte Agent Els het olifantengeweer op de pantserwagens. Hij wachtte met schieten tot het ding nog maar tien meter van het hek was en haalde toen de trekker over. Keer op keer vuurde hij en met een mengeling van ontzag en tevredenheid zag hij hoe, afgetekend tegen het zoeklicht, het enorme gepantserde voertuig tot stilstand kwam en uit elkaar begon te vallen. De mitrailleurs zwegen, de banden waren flarden rubber en de inzittenden sijnelden zachtjes maar aanhoudend door tientallen gaten die in de zijanten waren geboord. Slechts één man was nog in staat een poging te doen het ding te verlaten en terwijl hij krampachtig opdook uit de koepel zag Els schrikwekkend duidelijk het vertrouwde uniform en de pet van de Zuidafrikaanse politie. Het lichaam zakte weer terug in de koepel en Els, die voor de eerste keer vaag de enormiteit van zijn vergrijpen besepte, wist dat hij nog maar één stap van de galg af was. Hij vuurde zijn laatste schot. Het zoeklicht spatte uiteen, de duisternis

viel in en Els verzamelde met wanhopige energie alle sporen van zijn recente verblijf, struikelde de bunker uit en sloop, zijn vreselijke medeplichtige meeslepend, weg door het Park.

Achter hem vloog het gepantserde vergiet in brand en terwijl Els naar Jacaranda House sprintte gloeide de avondhemel van de vlammen en het ragfijne traceerwerk van ontploffende munitie.

In Jacaranda House zat Jonathan Hazelstone te zingen in bad. Hij droeg een rubber badmuts om zijn gevoelige oren te beschermen tegen het water en deels vanwege de muts en deels omdat hij nogal doof was, zong hij nogal luider dan hij zelf dacht. Ten gevolge daarvan hoorde hij niets van het strijdrumoer dat zijn vertolking van *Onward Christian Soldiers* vergezelde. Rondom hem kolkte en ziedde het roze water en vertoonde vreemde ingewikkelde patronen toen de luchtverplaatsing van het olifantengeweer hem bereikte. Maar Jonathan Hazelstone had geen tijd om op zulke kleinigheden te letten. Hij had het te druk met zijn eigen tekortkomingen. Schaamte en een schuldige trots over zijn eigen daad waren in zijn gedachten vermengd en werden beide overschaduwd door de afschuwelijke herinnering aan voorbijgane zaken.

Hij trachtte die vreselijke kwestie uit zijn hoofd te zetten, maar hij keerde steeds koppig weer terug. Maar toch, ondanks zijn berouw, moest hij een beetje in zichzelf glimlachen. Er konden tenslotte niet veel nog levende mannen zijn die konden zeggen dat ze gedaan hadden wat hij had gedaan en dat ze het hem hadden gelapt, dacht hij. Niet dat hij van pochen hield en hij was beslist niet van plan overal rond te gaan bazuinen wat hij had gedaan. Aan de andere kant was hij wel vreselijk geprovoceerd, en hij vond dat zijn daad tenslotte toch tot op zekere hoogte vergeeflijk was geweest. 'Oude Neushoornvel,' dacht hij, huiverend en wilde zich net in zijn

geheugen prenten dat hij tegen de kok moest zeggen om dat smerige spul nooit meer bij het koken te gebruiken toen hij zich herinnerde dat er geen kok meer was om het aan te vertellen.

Hij keek bedroefd naar de roze rand rond de zijkanten van het bad, klom er toen haastig uit en liet het water weglopen. Hij spoelde het bad schoon, vulde het weer, voegde er badzout aan toe en ging toen in het warme water liggen om te bedenken wat hij als volgende stap moest doen om de gevolgen van de gebeurtenissen van die middag uit te wissen. Hij wist dat hij voor een verschrikkelijk probleem stond. Zijn zuster had weliswaar beloofd een volledige bekentenis af te leggen tegen de politie, en dat was op zichzelf wel goed, maar het zou hem niet helpen er zonder kleerscheuren vanaf te komen. Er zouden ongetwijfeld repercuties volgen en de hele episode was er nauwelijks één om zijn carrière vooruit te helpen. Het was allemaal een afschuwelijke toestand. Niet dat hij veel sympathie had voor die stomme kok. Als die er niet was geweest zou niets van dit alles zijn gebeurd. Bovendien waren er sommige dingen die Jonathan Hazelstone nooit kon vergeven. Perversie was daar één van.

Kommandant van Heerden zou in al die gevoelens hebben gedeeld als hij er van op de hoogte was geweest, maar tegen deze tijd waren al zijn gedachten geconcentreerd op één simpel besef, namelijk dat zijn carrière als politieagent en waarschijnlijk als vrij man vrijwel zeker een halt toe was geroepen door zijn aanpak van de Zaak Hazelstone. De explosie die het einde van de pantserwagen aankondigde had hem dat zo klaar als een klontje gemaakt. Te schande gemaakt, uit zijn functie ontzet en veroordeeld als medeplichtige voor, tijdens en na de

moord op de agent die ongetwijfeld gesneuveld was in de kogelregen van Els bij de hoofdingang zou hij de rest van zijn leven doorbrengen in de gevangenis met mannen die hem een ondankbaarheid verschuldigd waren die geen enkele hoeveelheid lijden ooit zou goedmaken. De dag dat hij de gevangenis van Piemburg betrad zou misschien niet zijn laatste zijn, maar ongetwijfeld wel zijn slechtste. Er hadden zoveel mannen bekentenissen ondertekend in de cellen van het politiebureau van Piemburg na gemarteld te zijn door Agent Els dat hij zich niet bepaald verheugde bij het vooruitzicht op hun gezelschap in de gevangenis.

Na een korte huilbui probeerde Kommandant van Heerden een manier te bedenken om uit de puree te komen waar hij dankzij Els in was beland. Slechts één ding kon hem nu nog redden en dat was de succesvolle arrestatie van de moordenaar van de Zoeloe kok van juffrouw Hazelstone. Niet dat hij veel hoop vestigde op die prestatie, en dat zou ook niet helpen het bloedbad te verklaren dat Els op gang had gebracht. Nee, Els zou terecht moeten worden wegens massamoord en er bestond een kleine kans dat hij overgehaald zou kunnen worden zich op krankzinnigheid te beroepen. Nu hij er aan dacht was het voor die rotzak helemaal niet nodig om zich ergens op te beroepen. Hij was duidelijk krankzinnig. De feiten zeiden genoeg.

Voortgedreven door die flauwe hoop en zeker niet door de ontploffende munitie in de eens mobiele verbrandingsoven, bereikte Kommandant van Heerden de hekken van het Park. De Kommandant klauterde over de hoop verwrongen metaal en keek om zich heen. Een zwarte rookwolk verduisterde de avondhemel. Deze stroomde uit de open koepel van de pantserwagen en kolkte uit de gaten in de zijkant. Zelfs de radeloze Kom-

mandant was zich bewust van de geur. Het was er niet een die hij thuis kon brengen. Kommandant van Heerden ademde het walgelijke spul diep in en bulderde door het duister.

‘Agent Els,’ schreeuwde hij. ‘Agent Els, waar ben je in jezusnaam?’ en zodra hij die vraag had gesteld zag hij er de stupiditeit van in. Het was zeer onwaarschijnlijk dat Els zich op dit ogenblik zou komen melden. Het was waarschijnlijker dat hij zijn commandant met dezelfde vreugde naar de andere wereld zou helpen als hij met zijn overige kameraden had gedaan. Na een korte stilte die uitsluitend werd onderbroken door het geknal en gefluit van kogels die door het inwendige van de pantserwagen ketsten riep de Kommandant nogmaals.

‘Dit is je commandant, ik beveel je het vuren te stoppen.’

Een eind terug op de weg verbaasde het vreemde bevel van Kommandant van Heerden de mannen in het konvooi en deed een warme gloed van bewondering ontstaan in hun borst. De Kommandant bevond zich bij de ingang en had blijkbaar de maniak gevangen die hen had afgeslacht. Ze waren verbijsterd door die ontwikkeling, want de Kommandant stond niet bekend om zijn moed. Langzaam maar zeker liepen ze in kleine groepjes aarzelend de weg af naar hem toe.

Agent Els liep in een heel andere richting en pijnigde zijn hersens om een manier te bedenken zich uit de nesten te werken. Om te beginnen moest hij het olifantengeweer verbergen en dan zou hij een alibi in elkaar moeten draaien. Gezien de afmetingen van het geweer wist hij niet zeker wat de meest onmogelijke zaak zou worden, en hij liep zich net af te vragen of hij het al dan niet terug moest leggen op de veranda waar hij het had gevonden, toen hij

weer een ligusterhaag tegenkwam. Zijn recente ervaringen met ligusterhagen hadden hem geleerd dat het ideale plaatsen waren om iets in te verbergen. In dit geval verborg de ligusterhaag een zwembad. Els tuurde om de haag heen en nadat hij zich er van had vergewist dat het zwembad was wat het voorgaf te zijn en niet weer een van Sir Theophilus' kleine valstrikjes, sloop hij de omsloten ruimte binnen en liep naar een klein, elegant paviljoen dat aan de andere kant stond. Hij tastte even rond in het duister en streek toen een lucifer af. In het licht zag hij dat het paviljoen een kleedhok was, met haakjes langs de muur om kleren aan te hangen. Tot zijn afschuw zag hij dat één van de haakjes in gebruik was. Er hing een donker pak aan.

Els maakte de lucifer uit en tuurde naar het zwembad. De eigenaar van het zwarte pak moest hem daar ergens in de gaten houden, dacht hij. Maar de oppervlakte van het zwembad werd niet verstoord door iets dat meer sinister was dan weerspiegelingen van de sterren en van de nieuwe maan die net op begon te komen. De randen van het bad vertoonden geen onverklaarbare schaduwen en Els wist dat hij alleen was met een donker pak, een olifantengeweer en de dringende behoefte een alibi in elkaar te draaien.

'Ligusterhagen schijnen me geluk te brengen,' zei hij in zichzelf en hij beloofde zichzelf er eentje in zijn voortuin te planten als hij ooit levend uit deze hachelijke situatie kwam.

Hij streek nog een lucifer af en bekeek de kleren. Hij dacht eerst dat hij ze misschien zou kunnen gebruiken als vermomming, maar de broek was hem veel te groot, terwijl het colbertje dat hij aan probeerde dienst had kunnen doen als winterjas. Hij wist niet goed wat hij moest denken van het zwarte vest zonder knopen tot hij

het priesterboordje zag dat er aan vast zat. Agent Els liet elke gedachte om de kleren als vermomming te gebruiken varen. Hij had teveel eerbied voor godsdienst om de kledingstukken door zijn eigen lichaam te ontheiligen. In plaats daarvan gebruikte hij ze om zijn vingerafdrukken van het olifantengeweer te vegen. Als expert op het gebied van het verwijderen van vitaal bewijsmateriaal was er tegen de tijd dat hij klaar was niets meer om hem in verband met het geweer te brengen.

Twintig minuten later stapte Agent Els opgewekt het paviljoen uit en slenterde vrolijk het Park door naar Piemburg. Hij had alles achtergelaten dat hem in verband bracht met de slachtpartij bij de hoofdingang. Het olifantengeweer lag verborgen onder de kleren van de dominee. Zijn revolver zat in een achterzak van de broek terwijl de zakken van het jasje uitpuilden van de lege hulzen die hij zorgvuldig had opgeraapt van de vloer van de bunker. Elk voorwerp was angstvallig nauwgezet geïnspecteerd. Geen enkele vingerafdrukkenexpert kon bewijzen dat ze ooit waren gebruikt door Agent Els. Tenslotte, een beetje in een dwaze inval, had hij de halve fles Oude Neushoornvel in de binnenzak van het jasje gestopt. Deze was helemaal leeg en hij had trouwens toch niets aan lege flessen.

Terwijl hij de fles in de zak duwde had hij nog een nuttige ontdekking gedaan. De zak bevatte een portemonnee en een kam. Agent Els doorzocht de andere zakken en vond een zakdoek en verscheidene andere voorwerpen.

‘Als je iets doet moet je het goed doen,’ dacht hij, stak de dingen in zijn zak en ging op weg voor een laatste bezoek aan de bunker. Tegen de tijd dat hij er arriveerde had hij zijn zelfvertrouwen terug. Er dwaalden politiemensen rond die naar de brandende pantserwagen keken

en niemand lette op de Agent die een ogenblik achter de ligusterhaag wipte alvorens weg te wandelen in de richting van Piemburg. Onderweg bleef hij even staan om een waarschuwingsbord te lezen dat vast werd gehamerd door een groep agenten.

Een uur later verscheen Agent Els op de polikliniek van het ziekenhuis van Piemburg, het schuim op de mond en alle andere symptomen van hondsdelheid vertonend. Voor ze hem in bed konden krijgen had hij twee verpleegsters en een dokter gebeten.

Bij de ingang van Jacaranda Park vertoonde Kommandant van Heerden zorgelijke symptomen aan de mannen die zich onder de rookwolk zich om hem heen verzamelden. Vooral de verdwijning van Luitenant Verkramp maakte hem woedend.

‘Vermist? Hoe bedoel je, vermist?’ schreeuwde hij tegen Brigadier de Kock.

‘Hij is hier naartoe gegaan om de zaak te verkennen, Kommandant,’ antwoordde de Brigadier.

‘Toevallig toch niet daarin?’ vroeg de Kommandant hoopvoller, terwijl hij naar de uitgebrande pantserwagen keek.

‘Nee, Kommandant. In vermomming.’

‘Waarin?’ schreeuwde de Kommandant.

‘Hij was vermomd als struik.’

Kommandant van Heerden kon zijn oren niet geloven. ‘Vermomd als struik? Wat voor struik?’

‘Moeilijk te zeggen. Geen erg grote.’

Kommandant van Heerden wendde zich tot de manschappen. ‘Heeft iemand van jullie hier een kleine struik gezien?’

Er viel een stilte onder de agenten. Ze hadden hier allemaal een kleine struik gezien.

‘Er staat er een vlak achter u,’ zei een agent.

De Kommandant draaide zich om en bekeek de resten van de ligusterhaag. Deze had duidelijk niets weg van Verkramp, vermomd of niet. ‘Die niet, idioot,’ snauwde hij. ‘Een wandelende klotestruik.’

‘Ik weet niet of die struik kloten heeft, Kommandant,’ zei de agent. ‘En ik denk ook niet dat hij kan wandelen, maar ik weet wel dat dat rotting goed kan schieten.’

‘Waar heb je het in godsnaam over?’ blafte de Kommandant terwijl de menigte zenuwachtig giechelde.

Brigadier de Kock lichtte hem in. ‘De kerel die de pantserwagen heeft uitgeschakeld had achter die struik dekking gezocht.’

Een ogenblik later tuurde Kommandant van Heerden door de deuropening in de bunker. Het interieur hing nog steeds vol met kruitdamp, maar desondanks bespeurde het reukorgaan van Kommandant van Heerden een doordringende bekende geur. De bunker stonk naar Oude Neushoornvel. Op de grond lag nog meer bewijsmateriaal. Een portemonnee, een kam en een zakdoek lagen midden in de bunker. De Kommandant raapte ze op en hield ze voorzichtig onder zijn neus. Ze waren doorweekt van de cognac. Hij maakte de portemonnee open en zag daar, gedrukt in gouden letters, een naam die ook hem bekend was, ‘Jonathan Hazelstone.’

Kommandant van Heerden verspilde geen verdere tijd. Hij verliet de bunker en gaf zijn bevelen. Het Park moest worden omsingeld. Op alle wegen in de buurt moesten wegversperringen worden opgericht. Zoeklichten moesten het hele Park verlichten. ‘We gaan hem halen,’ zei hij tenslotte. ‘Haal de andere pantserwagens en de waakhonden.’

Tien minuten later waren de vijf overgebleven pantserwagens, honderd man, bewapend met machinepisto-

len en de negenenzestig speurhonden verzameld bij de ingang van het Park, klaar voor de aanval op Jacaranda House. Kommandant van Heerden klom in een pantserwagen en sprak de mannen toe vanuit de koepel.

‘Voor we op weg gaan,’ zei hij, ‘geloof ik dat ik jullie maar beter kan waarschuwen dat de man die we zoeken een gevaarlijk misdadiger is.’ Hij zweeg even. Het was overbodige informatie voor elke agent die de uitgebrande pantserwagen en de lijken die de heuvel bezaaiden had gezien. ‘Het huis is praktisch een vesting,’ ging de Kommandant verder, ‘en hij heeft een heel arsenaal dodelijke wapens ter beschikking. Bij het eerste teken van verzet hebben jullie mijn toestemming om het vuur te openen. Zijn er nog vragen?’

‘Hoe zit het met de Zwarte Dood?’ vroeg Brigadier de Kock ongerust.

‘De zwarte z’n dood? Oh, ja veroorzaakt door schotwonden,’ antwoordde de Kommandant raadselachtig. Hij verdween in de koepel en sloeg het luik dicht. Het konvooi ging voorzichtig over de oprit op weg naar Jacaranda House.

Jonathan Hazelstones overpeinzingen over zijn volgende preek hadden zijn gedachten afgeleid van de tragische dood van Kwartje. Hij had net besloten de titel 'De Neushoorns der Toorn zijn Witter dan de Paarden der Verwoesting' te gebruiken voor een oratie over het kwaad van de alcohol en hij stond zich af te drogen na zijn bad toen hij zich herinnerde dat hij zijn kleren in het paviljoen bij het zwembad had laten hangen. Nog steeds duizelig door de uitwerking van de cognac drentelde hij verstrooid naar beneden met de badmuts nog op en als enig kledingstuk een volumineuze handdoek. Op het stoepje bij de voordeur bleef hij even staan en ademde diep de koele nachtlucht in. Er kwamen langzaam koplampen de oprit af.

'Bezoek,' dacht hij. 'Zo mogen ze me niet zien.' Hij sloeg de handdoek steviger om, stak vlug de oprit over en verdween achter de ligusterhaag terwijl het konvooi van Kommandant van Heerden het huis naderde. Hij ging het paviljoen binnen en kwam een ogenblik later weer naar buiten, zich rotter voelend dan ooit. De geur van Oude Neushoornvel in het paviljoen zond een golf van misselijkheid door hem heen. Terwijl hij aan de rand van het zwembad stond richtte hij een stil gebed aan de Almachtige om hem te helpen, het gaf niet met wat voor drastische middelen, een herhaling van zijn slechtheid te voorkomen, en een ogenblik later dook de bisschop van Barotseland door het spiegelbeeld van de maan in het

koele water van het bad. Hij zwom onder water naar de andere kant van het bad, kwam even boven water en zwom toen heen en weer over de bodem van het zwembad, en terwijl hij zwom leek het de bisschop dat de Heer hem riep. Flauwtjes, weliswaar heel flauwtjes maar met een duidelijkheid die hij nog nooit eerder had meegeemaakt hoorde hij door zijn badmuts heen de stem van de Heer. 'Jonathan Hazelstone, ik weet dat je daar bent. Ik wil geen verzet. Geef je rustig over,' en twee meter onder het wateroppervlak wist Jonathan Hazelstone voor het eerst dat hem werkelijk een grootse bestemming wachtte. De roep waar hij zo lang op had gewacht was eindelijk gekomen. Hij draaide zich op zijn rug en gaf zich onder de nachtelijke hemel rustig en zonder enig verzet over aan meditatie. Hij wist nu dat hem zijn misstap van die middag was vergeven.

'Oh, Heer, gij weet dat ik verlokt werd,' mompelde hij, terwijl hij op de gladde oppervlakte in het zwembad dreef, en een gevoel van vrede, zoete, vergevingsgezinde vrede, daalde op hem neer terwijl hij bad.

Er was geen vrede neergedaald op de rest van Jacaranda House. Stil en zwijgend rees het huis op, omsingeld door honderd gewapende mannen die ineengedoken zaten in de schaduwen van de tuin met hun vingers aan de trekker van hun machinepistolen, door negenenzestig Duitse herders die grommend en kwijlend wachtten om iemand naar de keel te vliegen en door vijf pantserwagens die achteloos door bloemperken en over gazons waren gereden om hun positie in te nemen.

Kommandant van Heerden besloot nog één keer te proberen de woesteling zonder moeilijkheden naar buiten te krijgen. Het laatste wat hij wilde was nog een vuurgevecht. Hij tuurde uit de koepel en hief de megafoon weer op.

‘Jonathan Hazelstone, ik geef je nog één laatste kans,’ donderde zijn honderdvoudig versterkte stem door het duister. ‘Als je rustig hier komt kun je je nog redden. Zoniet, dan kom ik je halen.’

De bisschop van Barotseland, die rustig op zijn rug lag te mediteren en omhoog staaarde naar de nachtelijke hemel waar langzaam een grote vogel boven hem zweefde verstond de woorden nu beter dan de eerste keer. Hij wist dat God zich op vele mysterieuze manieren manifesteerde, maar aan een gier had hij nog nooit gedacht. Nu had de Almachtige weer gesproken, duidelijker, veel duidelijker.

Het eerste deel van de boodschap was volstrekt on dubbelzinnig geweest. ‘Als je rustig hier komt kan ik je nog redden,’ maar het tweede deel was veel moeilijker te interpreteren geweest. ‘Zoniet, dan kom ik je halen.’ Jonathan Hazelstone zwom naar de rand van het bad en klom rustig op de kant, zoals hem was opgedragen. Hij bleef even staan om naar het water te kijken om te zien of de Heer in het bad was afgedaald om hem te halen en zag toen de gier de andere kant op draaien en gruwelijk wegwieken over de gombomen.

‘Hij joeg me na bij duister en bij daglicht,’ mompelde hij onzorgvuldig, zich de Hond der Hemel herinnerend, en hij wist dat hij vanavond niet alleen getuige was geweest van de stem van God maar ook van zijn gedaante. Als God kon verschijnen als Duiven en Honden, waarom dan niet als een Gier. En terwijl hij nog een gedicht mompelde dat zijn grootvader hem had geleerd toen hij klein was en dat hij tot op een paar minuten geleden nooit had begrepen, begon hij zich af te drogen.

*De voorboden zijn aangekomen. Zie
Hun merk. Zwart is hun kleur, en zie mijn hoofd
Maar moeten z'ook mijn brein dan? Moeten z'elk
sprank'lend idee dat daar zijn oorsprong vond?
Word ik in alles afgestompt?
Maar, ook na hun vertrek, blijft Gij mijn God.'*

Het heette 'De Voorboden', van George Herbert, en alhoewel de oude Sir Theophilus het had verbeterd door in de tweede regel wit te veranderen in zwart en had gedacht dat 'sprank'lend idee' op zijn dodelijke droge gracht sloeg, zag de bisschop nu dat het volmaakt van toepassing was op de gier en hij was dankbaar te zien dat de voorbode hem inderdaad had verlaten. Met een stil gebed aan de Heer om voortaan een minder onheilspellende gedaante aan te nemen ging de Bisschop van Barotseland het paviljoen binnen om zijn kleren te halen.

Vijftig meter verder besloot Kommandant van Heerden het bevel te geven het huis te bestormen toen juffrouw Hazelstone in de hoofdingang verscheen.

'U hoeft niet te schreeuwen,' zei ze ingetogen. 'We hebben een bel, weet u.'

De Kommandant was niet in de stemming voor lessen in goed gedrag. 'Ik kom uw broer halen,' schreeuwde hij.

'Ik ben bang dat hij op het moment bezig is. U zult moeten wachten. U kunt binnen komen als u uw voeten veegt en belooft niets om te stoten.'

De Kommandant kon zich maar al te goed voorstellen waar Jonathan Hazelstone mee bezig moest zijn, en hij was vast van plan om dingen om te stoten als hij naar binnen moest. Hij keek slecht op zijn gemak omhoog naar de ramen van de bovenverdieping.

'Waar is hij dan mee bezig?' zei hij, alsof hij dat nog behoefde vragen.

De toon van de Kommandant stond juffrouw Hazelstone niet aan. 'Hij is bezig zich te reinigen,' snauwde ze, en stond op het punt zich om te draaien toen ze zich de kapotte vaas herinnerde. 'Wat die Ming betreft...' begon ze. Met een knal van het luik verdween Kommandant van Heerden in de koepel. Het gedempte geluid van zijn stem klonk uit de pantserwagen.

'Praat me niet over die Ming,' schreeuwde hij. 'Ga naar binnen en zeg uw broer dat hij moet ophouden dat kloteding te reinigen en met zijn handen omhoog naar buiten moet komen.'

Juffrouw Hazelstone was het zat. 'Hoe durft u zo tegen me te spreken,' blafte ze. 'Ik denk er niet over,' en ze draaide zich om om weer naar binnen te gaan.

'Dan doe ik het zelf,' gilde de Kommandant, en hij beval zijn mannen naar binnen te gaan. 'Grijp die rotzak,' brulde hij, en wachtte op het gebulder van de dodelijke Ming. Hij wachtte tevergeefs. De mannen en honden die over het uitgestrekte lichaam van juffrouw Hazelstone stroomden ondervonden geen verder verzet. De dobermann, die nu wist wat een weinig vooruitziende blik hij had getoond door het recht op zijn stukje gazon te betwisten met Agent Els, lag nu op de vloer van de salon en deed of hij een kleedje was. Agenten en honden renden om hem heen en doorzochten het huis op hun prooi. De agenten die de trap op renden, door gangen sprintten en slaapkamers doorzochten op de moordenaar ondervonden geen enkele belemmering. Mistroostig meldden ze zich bij de Kommandant die nog steeds bevend in de pantserwagen zat.

'Hij is er niet,' schreeuwden ze.

'Weten jullie dat absoluut zeker?' vroeg hij voor hij het luik open deed. Ze wisten het absoluut zeker en de Kommandant klauterde naar buiten. Hij wist dat hij nog

slechts één ding kon doen, een kleine kans om Jonathan Hazelstone vanavond te pakken te krijgen.

‘De honden,’ beval hij geagiteerd. ‘Haal de speurhonden,’ en hij rende wanhopig het huis binnen en de trap op, gevolgd door de meute hijgende en gretige Duitse herders. De roze gebloemde slaapkamer was nog precies zoals de Kommandant hem de laatste keer had gezien op één opmerkelijk uitzondering na, namelijk de naakte man. Hij greep de sprei van het bed en liet de honden er aan ruiken. Terwijl de honden aan de stof snoeven en de gang uit holden drong de boodschap duidelijk tot hen door. Het ding walmde van de Oude Neushoornvel Cognac. De honden negeerden de geur van badzout op de trap, sprongen de hal in en de oprit op. Een ogenblik later hadden ze het spoor gevonden dat Agent Els had achtergelaten en renden door het Park naar de bunker.

Achter hen, in de stilte van het paviljoen, ondervond de bisschop van Barotseland enige moeilijkheden bij het aankleden. Om te beginnen schenen zijn kleren zich om het een of andere zware metalen voorwerp te hebben gewikkeld, en toen de bisschop het ding uiteindelijk had ontward en het mee had genomen in het maanlicht om te zien wat het was raakte hij zo van streek door de associaties met de moord op Kwartje dat hij het in zijn zenuwen liet vallen en het enorme geweer in het zwembad plonsde en verdween. Hij troostte zich met de gedachte dat het daar geen kwaad meer kon doen, en ging het paviljoen weer binnen om de rest van zijn kleren aan te trekken.

Hij ondervond ook enige moeite met zijn broek. Er zat iets groots en zwaars in zijn achterzak en het duurde even voor hij het er uit had.

‘Nou ja,’ zei hij in zichzelf terwijl hij worstelde om de

revolver los te trekken, 'dit soort dingen wordt ons gezonden als beproeving,' en hij probeerde te verzinnen hoe het wapen in vredesnaam in zijn broekzak kon zijn beland toen hij zich er van bewust werd dat hij niet meer alleen was.

Toen de honden waren vertrokken op zoek naar Agent Els liep Kommandant van Heerden een beetje met zijn ziel onder zijn arm. Zijn melancholieke bui was met de verdwijning van de moordenaar teruggekeerd en, omdat hij wat een eenzame wacht beloofde te worden niet wilde delen met een woedende en onvoorspelbare juffrouw Hazelstone, liet hij zijn gastvrouw, die nog steeds aan het bijkomen was van de nieuwe ervaring als deurmat te worden gebruikt door tweehonderd zware laarzen en tweehonderdzesenzeventig poten, achter en dwaalde mistroostig de tuin in. Terwijl de Kommandant over het gazon slenterde en venijnig tegen de brokstukken van Sir Theophilus' verbrijzelde borstbeeld schopte, scheelde het niet veel of hij had de grote held uit zijn verleden vervloekt omdat hij het nageslacht had voortgebracht dat zijn carrière even effectief aan stukken had geslagen als ze met het borstbeeld van Sir Theophilus zelf hadden gedaan.

Hij stond net te denken wat de Onderkoning zou hebben gedaan als hij zich in een soortgelijke situatie zou hebben bevonden toen een van de blauwe gombomen zijn aandacht trok. Er kwam een vreemd soort kloppend en scheurend geluid uit de stam. Kommandant van Heerden tuurde in het duister. Er bewoog zich daar iets vreemds. Door zich te bukken zodat het schepsel afgetekend zat tegen de oranje gloed die de avondhemel kleurde, kon de Kommandant de vorm ervan zien. In navolging van een specht hing de enorme gier aan de boom-

stam en stelde zich tevreden met stukjes van wijlen de Zoeloe kok.

Voor de tweede keer die avond bracht de gier een boodschap aan een waarnemer in de tuin van Jacaranda House, maar alhoewel de Bisschop van Barotseland de vogel per abuis had aangezien voor de gedaante van God, beging Kommandant van Heerden die vergissing niet. Wat hij gezien had van het kromme profiel van de aaseter deed hem onbehaaglijk sterk denken aan verscheidene ingezetenen van de gevangenis van Piemburg die zijn aankomst daar met precies dezelfde vreugde zouden begroeten. De Kommandant huiverde en wendde zich haastig af van dit toekomstbeeld. En terwijl hij zich afwendde hoorde hij een luide plons achter het huis. Luide plonzen hoorden niet thuis in het regime dat hij Jacaranda Park had opgelegd. Er was bepaald iets sinisters aan luide plonzen om deze tijd van de nacht, vond hij, een opvatting die blijkbaar werd gedeeld door de gier die wegweekte van zijn hors d'oeuvres om te kijken of zijn volgende gang iets verdronkens zou zijn.

Kommandant van Heerden volgde hem minder optimistisch en arriveerde naast een ligusterhaag. Hij kon horen hoe aan de andere kant iemand zich bezig hield met het een of ander akelig karwei. Wie er ook aan de gang was achter de heg, reciteerde in zichzelf terwijl hij werkte, werk dat het noodzakelijk maakte grote, zware voorwerpen, ongetwijfeld met gewichten verzwaard, in diep water te laten vallen. De Kommandant kon niet veel verstaan van het lied, omdat achter hem het lawaai van rennende poten door het Park klonk, en een kwijlend, snuffelend geluid dat elk moment in sterkte toenam. Hij keek over zijn schouder en zag de meute speurhonden en tientallen agenten op hem af rennen. Een paar seconden later waren ze bij hem en, tegen de heg ge-

drukt, keek hij hoe de golf van dieren en mannen langs hem heen stroomde en de hoek om spoelde. Hij zuchtte van opluchting en volgde in hun voetstappen.

De Bisschop van Barotseland was minder fortuinlijk. Zijn slechte gehoor en het feit dat hij nog steeds de badmuts droeg hadden er voor gezorgd dat hij de komst van de honden niet had gehoord. Het ene moment stond hij bij het zwembad omlaag te kijken naar de revolver en te reciteren uit het lievelingsgedicht van zijn grootvader en het volgende moment werd hij overspoeld door honden. Met opgeheven snuiten en ontblote tanden, met kwijlende kaken kwamen ze op hem af, en de bisschop, die door hun aanval werd overmand, viel achterover het zwembad in, met de revolver nog steeds in zijn hand. Terwijl hij viel haalde hij onwillekeurig de trekker over en één schot verdween onschadelijk in de avondhemel. De bisschop kwam midden in het bad boven water en keek om zich heen. Het was geen geruststellende aanblik. Het bad was vol ploeterende herders, en terwijl hij toekeek sprongen nog anderen van de rand en voegden zich bij de hordes die al in het water lagen. Een bijzonder woest beest vlak voor zijn neus opende zijn bek en de bisschop had nog net tijd om adem te halen en te verdwijnen voor de hond hem beet. Hij zwom onderwater naar de andere kant en dook weer op. Een hond beet naar hem en hij zwom terug. Boven hem maaiden poten het water tot schuim terwijl de bisschop peinsde over deze nieuwe manifestatie van de Almachtige. Blijkbaar was hij de eerste keer niet rustig genoeg het bad uit gekomen en was God hem komen halen in de vorm van tientallen honden, en hij was zich net aan het afvragen hoe die collectieve verschijning gerijmd kon worden met het denkbeeld dat God één en ondeelbaar was toen zijn arm werd

gegrepen en hij uit het water werd gesleurd. Dankbaar voor zijn redding en te verbijsterd om zich af te vragen hoe agenten in deze vertoning van goddelijkheid pasten staarde hij naar het water. Nauwelijks een decimeter van de oppervlakte van het bad was vrij van honden.

Het volgende moment werden zijn polsen op zijn rug in de handboeien gedaan en werd hij omgedraaid.

‘Dit is die smeerlap. Breng hem naar binnen,’ zei de Kommandant, en de bisschop werd door verscheidene agenten de oprit over en de familiewoning binnen gesleept. Bloot en nat stond Jonathan Hazelstone tussen de planten in de grote hal met de badmuts nog steeds op zijn hoofd. Van grote afstand, ver over de grenzen van het gezonde verstand hoorde hij de Kommandant fluisteren: ‘Jonathan Hazelstone, ik beschuldig je van moord met voorbedachten rade op een Zoeloe kok en god mag weten hoeveel agenten, het opzettelijk vernielen van rijkseigendom en het wederrechtelijk in bezit hebben van vuurwapens, berekend om lijf en leden in gevaar te brengen.’

Hij was te versuft en te doof om de Kommandant tegen Brigadier de Kock te horen zeggen hem naar de kelder te brengen en hem daar tot morgenochtend veilig te bewaken.

‘Zou hij op het politiebureau niet veiliger zijn?’ opperde de Brigadier.

Maar de Kommandant was te uitgeput om Jacaranda House te verlaten en bovendien verheugde hij zich er op de nacht door te brengen in een huis dat door heel Zuid-Afrika beroemd was als een bolwerk van beschaving.

‘Alles is omsingeld,’ zei hij, ‘en bovendien hebben de burens geklaagd over het gegil in de cellen. Hier hoort niemand hem als hij gilt. Morgenochtend zal ik hem aan een kruisverhoor onderwerpen.’

En terwijl de Bisschop van Barotseland omlaag werd gevoerd naar de kelder van Jacaranda House klom Kommandant van Heerden vermoeid de trap op om een fijne, comfortabele slaapkamer uit te zoeken. Hij koos er een-tje met een blauwe spreij en een enorm tweepersoonsbed en terwijl hij naakt tussen de lakens stapte beschouwde hij zichzelf als een fortuinlijk mens.

‘Te bedenken dat ik het huis kan opvorderen dat ooit van de Onderkoning van Matabeleland is geweest,’ zei hij in zichzelf. Hij draaide zich op zijn zij tussen de opmerkelijk gladde lakens en viel prompt in slaap.

Maar weinig andere mensen in Piemburg vielen die avond zo gemakkelijk in slaap. Er gebeurden rondom hen zoveel verontrustende dingen dat hun slaap niet anders dan uiterst onrustig kon zijn. In Piemburg-Noord zwaaiden de zoeklichten langzaam heen en weer rond de zoom van Jacaranda Park, en verlichtten verbijsterend fel de enorme waarschuwingsborden die de komst van de dood in twee van zijn meest afschuwelijke vormen aankondigden. De zoeklichten, die oorspronkelijk waren ontworpen voor het leger voor ze aan de politie waren overgedaan, deden nog veel meer. Terwijl ze het Park, de omringende wijken en de stad zelf doorkruisten veranderden ze het duister in hel daglicht met enkele opmerkelijke resultaten, vooral in het geval van een aantal kippenfokkerijen waar de dieren in de legbatterijen tot op het randje van een zenuwinzinking werden gedreven toen ze merkten dat hun toch al korte nacht plotseling was ingekrompen tot zo'n vier minuten.

Families die de voorzorg hadden genomen hun honden op de achterplaats op te sluiten en hun lakens met DDT te besprenkelen en wier slaapkamers zich in de baan van de zoeklichten bevonden zagen de ochtend gloren met een snelheid en felheid die ze nog nooit eerder hadden meegemaakt, hetgeen gevolgd werd door een nacht zonder schemering, en dat proces werd eindeloos herhaald terwijl ze draaiden en woelden in hun jeukerige bedden. Buiten denderden de pantserwagens en trucks

van de politie over de weg en vuurstoten verscheurden de stilte van de nacht terwijl de bemanning de instructies van de Kommandant opvolgde om elke kleine struik die op Luitenant Verkramp leek neer te schieten.

Het schakelbord in het ziekenhuis van Piemburg werd overstroomd met telefoontjes van geagiteerde mensen die wilden weten wat de symptomen waren van builenpest en hondsdoelheid en hoe ze die ziekten moesten behandelen. Uiteindelijk weigerde de dolgedraaide telefoniste nog telefoontjes aan te nemen, een plichtsverzuim dat fatale gevolgen kreeg in twee gevallen van hartverlamming.

Alleen Agent Els sliep vast op de isolatieafdeling. Af en toe bewoog hij in zijn slaap, maar dat was omdat hij van gevechten en plotselinge dood droomde. Op de weg naar Vlockfontein sjokten families wier auto's het hadden begeven in de lange file naar Piemburg. Het was een warme nacht, en ze zweetten onder het lopen.

Kommandant van Heerden zweette ook, maar om een andere reden. Toen hij in bed stapte was hij te uitgeput geweest om veel aandacht te besteden aan zijn omgeving. Hij had gemerkt dat de lakens vreemd aanvoelden, maar hij had hun gladheid toegeschreven aan het feit dat het beddegoed van juffrouw Hazelstone natuurlijk van de hoogste kwaliteit zou zijn, niet zoals zijn eigen gewone lakens.

Kommandant van Heerden sliep een uur lang als een blok. Toen hij wakker werd merkte hij dat het bed droop van het vocht. Zich dood generend stond hij op.

'Ik heb toch niet zitten zuipen,' mompelde hij terwijl hij een handdoek pakte bij de wasbak en het bed droog begon te vegen. Hij vroeg zich af hoe hij het ongelukje morgenochtend aan juffrouw Hazelstone moest uitleg-

gen. Hij kon zich het soort bijtende opmerkingen dat ze zou maken maar al te goed voorstellen.

‘Godzijdank schijnen die lakens waterafstotend te zijn,’ zei hij, en stapte weer in bed om ze op te laten drogen. ‘Het is een vreselijk warme nacht,’ dacht hij woelend en draaiend. Hij kon het maar niet comfortabel krijgen. Terwijl hij wegdoezelde en weer wakker schoot en weer wegdoezelde kreeg hij duidelijk de indruk dat het bed er niet droger op werd. Het werd eerder nog natter. Hij kon het zweet over zijn rug voelen lopen terwijl hij heen en weer glibberde tussen die verdomde slijmerige lakens.

Hij begon zich af te vragen of hij koorts had opgelopen door de inspanningen van die dag. Hij voelde zich beslist koortsig en zijn gedachten vertoonden alle kenmerken van een delirium. Onzeker of hij nu droomde of zich herinnerde wat er werkelijk was gebeurd woelde Kommandant van Heerden de nacht door in een schuimbad van agitatie, achtervolgd door olifantengeweren, juffrouw Hazelstone met een kromzwaard, Mings en een dol geworden Agent Els.

Om twee uur ’s ochtends haalde hij de dekens van het bed. Om drie uur veegde hij het bed weer droog. Om vier uur, er van overtuigd dat hij op sterven lag met een brandende koorts en een temperatuur van boven de eenenveertig, wankelde hij naar de badkamer om een thermometer te zoeken. Hij was gaan denken dat hij een opmerkelijk vooruitziende blik had getoond door te bevelen dat de waarschuwingsborden voor builenpest rond het Park moesten worden gezet. Wat voor ziekte hij ook had opgelopen, hij twijfelde er niet aan dat hij zowel besmettelijk als dodelijk moest zijn. Maar toen hij zijn temperatuur opnam zag hij dat deze beneden normaal was.

‘Vreemd,’ dacht hij. ‘Heel vreemd,’ en nadat hij een

paar liter water had gedronken uit een tandenborstelbeker ging hij terug naar zijn kamer en stapte weer in bed. Om vijf uur liet hij elk idee aan slapen varen, ging naar de badkamer en nam een koud bad. Hij vroeg zich nog steeds af wat er mis met hem was toen hij zich begon aan te kleden. Hij merkte dat er een vreemd soort lucht in de kamer hing en even keek hij wantrouwig naar zijn sokken. 'Het is niet zo'n soort lucht,' zei hij in zichzelf. Hij liep naar het raam en deed de gordijnen open.

Buiten scheen de zon en schitterden de bloemen van de jacarandabomen in het ochtendlicht. Maar Kommandant van Heerden was niet geïnteresseerd in het uitzicht vanuit zijn raam. Hij stelde veel meer belang in de gordijnen. Ze voelden precies zo aan als de lakens. Hij voelde er weer aan. 'Die rottingen zijn rekbaar,' dacht hij, en hij merkte dat de lakens ook elastisch waren. Hij hield ze tegen zijn neus en nu herkende hij de geur. De lakens en de gordijnen waren van gummi. Alles in de kamer was van dun blauw rubber.

Hij opende de kleerkast en voelde aan de kostuums en jurken die daar hingen. Ze waren ook van rubber. Kommandant van Heerden ging verbijsterd op bed zitten. Zoiets was hij nog nooit van zijn leven tegengekomen. Zijn jaarlijkse kennismaking met rubber had hem nauwelijks voorbereid op deze ontmoeting en terwijl hij daar zat begon hij te denken dat er beslist iets sinisters aan de kamer was. Tenslotte onderzocht hij de inhoud van de ladenkast en trof daar hetzelfde aan. Overhemden, ondergoed en sokken, alles was van rubber. In een kleine la vond hij verscheidene kappen van gummi en twee paar handboeien. De kamer was zeer beslist voor een sinister doel bestemd, dacht hij, en ging naar beneden om te ontbijten.

‘Hoe staat het met de gevangene?’ vroeg de Kommandant aan Brigadier de Kock toen hij zijn toast en koffie op had.

‘Hij lijkt mij krankzinnig. Hij heeft het de hele tijd maar over dieren. Hij schijnt te denken dat God een waakhond is of een gier of zoiets,’ zei de Brigadier.

‘Dat zal hem niet veel helpen. Hoeveel man zijn we gisteren kwijtgeraakt?’

‘Eenentwintig.’

‘Eenentwintig en een Zoeloe kok. Zeg eenentwintig en een kwart. Niemand die eenentwintig agenten neerschiet kan zich op krankzinnigheid beroepen.’

Brigadier de Kock was niet overtuigd. ‘Iemand die eenentwintig agenten neerschiet en zijn portemonnee achterlaat op de plaats van de misdaad vind ik krankzinnig klinken.’

‘We maken allemaal onze vergissingen,’ zei de Kommandant, en hij ging naar boven om aan zijn kruisverhoor te beginnen.

In de kelder had de Bisschop van Barotseland de nacht doorgebracht vastgeboeid aan een pijp. Hij had zelfs nog minder geslapen dan de Kommandant en vier agenten en twee honden hadden hem bewaakt. Gedurende de slapeloze uren had hij geworsteld met het intellectuele en morele probleem dat zijn situatie impliceerde en was uiteindelijk tot de conclusie gekomen dat hij werd gestraft omdat hij niet snel genoeg het zwembad uit was gekomen. Hij had zelfs even de mogelijkheid overwogen dat hetgene dat hem schijnbaar overkwam een symptoom was van een delirium tremens dat was veroorzaakt louter door het leegdrinken van een fles slechte cognac. Toen hij eindelijk overeind werd gesleurd en mee werd genomen naar boven en door de gang naar de studeerkamer van zijn vader wist hij zeker dat hij aan hallucinaties leed.

Kommandant van Heerden had de studeerkamer van rechter Hazelstone niet bij toeval uitgekozen om de gevangene te ondervragen. Zijn feilloze gevoel voor psychologie had hem gezegd dat de studeerkamer, de gedachte opwekkend aan juridische gestrengheid en aan jeugdige associaties, Jonathan Hazelstone zou voorbereiden op het meedogenloze verhoor waar de Kommandant hem aan wilde onderwerpen. De Kommandant ging achter het bureau zitten in een grote leren fauteuil en nam een houding en gelaatsuitdrukking aan waarvan hij zeker wist dat het de gevangene aan zijn vader zou doen denken. Om dat te bereiken speelde hij met een kleine koperen galg, compleet met valluik en bengelend slachtoffer, die hij op het bureau had gezien en dienst deed als presse-papier. Hij zag dat het een cadeautje was van 'De Beul, uit dankbaarheid voor de vele gunsten van rechter Hazelstone'. Vol vertrouwen dat hij er sprekend uitzag als de grote wetgever als die zijn zoontje ondervroeg over de een of andere kinderlijke overtreding, beval de Kommandant de gevangene binnen te brengen.

Wat er ook voor gelijkenis bestaan zou kunnen hebben tussen de Kommandant en rechter Hazelstone van het Hooggerechtshof, en die was vrijwel nihil, tussen het geboeide, naakte schepsel dat de studeerkamer binnen hinkte met die absurde badmuts nog steeds op zijn hoofd en een kerkelijk waardigheidsbekleider bestond er totaal geen. De Kommandant met verwilderde blik aanstarend, zag de bisschop er uit als het toonbeeld van ont-aardheid.

'Naam?' zei de Kommandant, die de presse-papier neerzette en een pen pakte.

'Ik ben hardhorend,' zei de bisschop.

'Ik ook,' zei de Kommandant. 'Dat komt door dat schieten met dat verdomde olifantengeweer.'

‘Ik zei dat ik u niet kan verstaan.’

Kommandant van Heerden keek op van het bureau. ‘Waarom heb je in godsnaam die muts op?’ vroeg hij, en gebaarde tegen een agent dat hij hem af moest nemen. De agent legde de badmuts op het bureau en Kommandant van Heerden bekeek hem wantrouwig. ‘Is het je gewoonte om rubberen kleren te dragen?’ vroeg hij.

De bisschop verkoos geen aandacht te besteden aan die vraag. Hij deed hem teveel aan een nachtmerrie denken en hij wilde terug naar de normale wereld.

‘Ik moet protesteren tegen de mishandeling die ik heb ondergaan,’ begon hij, en was verbaasd door de reactie die deze simpele verklaring uitlokte.

‘Wat wil je?’ schreeuwde de Kommandant.

‘Ik ben door verscheidene van uw mannen mishandeld,’ ging de bisschop verder. ‘Ze hebben me werkelijk abominabel behandeld.’

Kommandant van Heerden kon zijn oren niet geloven. ‘En wat deed jij gistermiddag dan met ze, speelde je soms zakdoekje leggen? Je slacht verdomme de helft van mijn mannen af, je vernielt een prima pantserwagen en je vermoordt de Zoeloe kok van je zuster en dan heb je de gore moed om hier te komen protesteren tegen je mishandeling door...’ Kommandant van Heerden kon er geen woorden voor vinden. Toen hij weer wat gekalmeerd was ging hij rustiger verder. ‘Is er nog iets dat je wil vragen?’ zei hij.

‘Ja,’ zei de bisschop. ‘Ik eis dat ik mijn advocaat te spreken krijg.’

De Kommandant schudde zijn hoofd. ‘Eerst bekenen,’ zei hij.

‘Ik heb het recht mijn advocaat te spreken.’

Kommandant van Heerden moest glimlachen. ‘Niet waar.’

‘Ik heb het wettelijke recht mijn advocaat te spreken.’

‘Dadelijk begin je nog over Habeas Corpus.’

‘Dat zal ik zeker doen tenzij u me binnen achtenveertig uur voor een rechter leidt.’

Kommandant van Heerden leunde achterover in zijn stoel en grijnsde opgewekt. ‘Je denkt dat je je wetje weet, he? Als zoon van een rechter weet je er natuurlijk alles van, nietwaar?’

De bisschop liet zich niet uit zijn tent lokken. ‘Ik weet wat mijn grondrechten zijn,’ zei hij.

‘Nou, laat ik je eens even iets zeggen. Ik hou je vast op grond van de Terrorismewet, en dat betekent dat je geen advocaat mag spreken, dat er geen Habeas Corpus bestaat, niets.’ Hij zweeg even om dat door te laten dringen. ‘Ik kan je tot je stervensdag vasthouden zonder dat je ook maar een glimp van een advocaat ziet, en wat dat voorleiden voor de rechter betreft, dat kan wel achtenveertig jaar wachten, of vierhonderdtachtig, wat dat aangaat.’

De bisschop probeerde iets te zeggen, maar de Kommandant ging verder. ‘Ik zal je nog eens wat zeggen. Onder de Terrorismewet moet je bewijzen dat je onschuldig bent. Ik hoef niet al die moeite te doen om je schuld te bewijzen. Van mij uit bekeken eigenlijk nogal makkelijk,’ en de Kommandant pakte de presse-papier op met wat hij hoopte dat een betekenisvol gebaar was.

De bisschop probeerde iets te zeggen. ‘Maar de Terrorismewet is niet op mij van toepassing. Ik ben geen terrorist.’

‘Noem jij iemand die eenentwintig politiemannen heeft vermoord soms geen terrorist?’

‘Ik weet niet waar u het over heeft.’

‘Dan zal ik zeggen waar ik het over heb,’ schreeuwde de Kommandant. ‘Ik zal het voor je uitspellen. Gister-

middag vroeg heb je een poging gedaan de bewijzen van een beestachtige misdaad die je aan de Zoeloe kok van je zuster had begaan te vernietigen door hem neer te schieten met een monsterachtig olifantengeweer. Toen heb je je zuster gedwongen de misdaad te bekennen om jezelf te redden terwijl jij naar de hoofdingang ging en eenentwintig van mijn mannen neerschoot terwijl ze het Park binnen probeerden te komen.'

De bisschop keek verwilderd de kamer rond en probeerde zich te vermannen.

'U vergist zich absoluut,' zei hij uiteindelijk. 'Ik heb Kwartje niet vermoord —'

Kommandant van Heerden onderbrak hem vlug. 'Bedankt,' zei hij en begon te schrijven. 'Bekent moord op eenentwintig agenten.'

'Dat heb ik niet gezegd,' gilde de bisschop. 'Ik zei dat ik Kwartje niet heb vermoord.'

'Ontkent moord op Zoeloe kok,' ging de Kommandant verder, die het allemaal nauwgezet opschreef.

'Ik ontken ook dat ik eenentwintig agenten heb vermoord,' schreeuwde de bisschop.

'Trekt vorige bekentenis in,' zei de Kommandant.

'Er was helemaal geen vorige bekentenis. Ik heb nooit iets gezegd over het vermoorden van die agenten.'

Kommandant van Heerden keek de twee politiemannen aan. 'Jullie hebben hem toch horen bekennen dat hij eenentwintig agenten heeft vermoord?' zei hij. De twee politiemannen wisten niet zeker wat ze hadden gehoord, maar ze waren wel zo verstandig om de Kommandant niet tegen te spreken. Ze knikten.

'Zie je wel,' ging de Kommandant verder. 'Ze hebben het gehoord.'

'Maar ik heb dat niet gezegd,' gilde de bisschop. 'Waarom zou ik eenentwintig agenten willen vermoorden?'

De Kommandant dacht over de vraag na. 'Om de misdaad die je aan de Zoeloe kok had begaan te verbergen,' zei hij uiteindelijk.

'Hoe zou het vermoorden van eenentwintig agenten nou helpen de moord op Kwartje te verbergen?' jammerde de bisschop.

'Dat had je moeten bedenken vóór je het deed,' zei de Kommandant zelfvoldaan.

'Maar ik zeg toch dat ik het niet heb gedaan. Ik ben gistermiddag helemaal niet in de buurt geweest van de hoofdingang. Ik was te dronken om een stap te verzetten.'

De Kommandant begon weer te schrijven. 'Beweert dat hij onder invloed van alcohol heeft gehandeld,' zei hij.

'Helemaal niet. Ik zei dat ik te dronken was om een stap te verzetten. Zelfs al had ik het gewild, dan had ik nog niet bij de ingang kunnen komen.'

Kommandant van Heerden legde zijn pen neer en keek de gevangene aan. 'Misschien zou je dan zo vriendelijk willen zijn me uit te leggen,' zei hij, 'hoe het komt dat toen we negenenzestig speurhonden op je spoor zetten ze je geur volgden naar de hoofdingang en toen weer terug naar het zwembad waar je bezig was je van het moordwapen te ontdoen?'

'Ik weet het niet.'

'Zeer deskundige getuigen, speurhonden,' zei de Kommandant. 'En misschien zou je uit willen leggen hoe je portemonnee en je zakdoek in de bunker zijn beland van waaruit mijn mannen zijn neergeschoten?'

'Geen idee.'

'Goed, als je dan hier zou willen tekenen,' zei de Kommandant die hem de verklaring voorhield.

De bisschop boog zich voorover en las de verklaring.

Het was een bekentenis dat hij Kwartje en eenentwintig agenten had vermoord.

‘Natuurlijk teken ik dat niet,’ zei hij, toen hij tenslotte weer overeind kwam. ‘Ik heb met geen enkele van de misdaden die daar worden genoemd iets te maken.’

‘Oh nee? Zeg jij dan maar eens wie ze wel heeft gepleegd.’

‘Mijn zuster heeft Kwartje doodgeschoten...’ begon de bisschop, en beseftte dat hij een vergissing beging. Voor hem was het gezicht van de Kommandant paars geworden.

‘Smerige ploert,’ schreeuwde hij. ‘Je noemt jezelf een Engelse heer en je probeert de schuld van een moord af te schuiven op je arme, lieve, zuster? Wat ben je voor soort man? Betekent de naam van je familie dan helemaal geen moer voor je?’

Op een teken van de Kommandant grepen de twee agenten de bisschop en smeten hem op de grond. Tussen maaierende laarzen en gummiknuppels rolde de bisschop over de vloer van de studeerkamer. Net toen hij dacht dat hij zou sterven werd hij voor het bureau overeind gesleurd.

‘We zetten dit gesprek wel voort als je je er toe in staat voelt,’ zei de Kommandant, wat kalmer, en de bisschop dankte de Heer dat hij hem nog een ontmoeting met Kommandant van Heerden had bespaard. Hij wist dat hij zich er nooit toe in staat zou voelen. ‘In de tussentijd laat ik Luitenant Verkramp komen. Dit is duidelijk een politieke zaak, en in de toekomst zal hij je ondervragen.’ En met dat ijselijke dreigement beval de Kommandant de twee agenten de gevangene terug te brengen naar de kelder.

Terwijl Kommandant van Heerden wachtte tot jufvrouw Hazelstone binnengebracht zou worden betastte

hij bedachtzaam de badmuts en vroeg zich af wat er met Luitenant Verkramp was gebeurd. Hij had er niet veel hoop op dat de Luitenant dood was. 'Die geslepen rotzak ligt natuurlijk ergens op z'n gat', dacht hij, en stak zonder bepaalde bedoeling zijn vinger in de badmuts. Hij begon te wensen dat de Luitenant in de buurt was zodat hij hem kon raadplegen over deze zaak. Kommandant van Heerden was geen held op het gebied van theorieën en het kruisverhoor had niet zo gemakkelijk een bekentenis opgeleverd als hij had verwacht. Hij moest toegeven, als was het maar voor zichzelf, dat bepaalde aspecten van Jonathans verhaal echt klonken. Hij had inderdaad stomdronken op bed gelegen in Jacaranda House. De Kommandant had hem daar met eigen ogen gezien en toch was de schietpartij bij de ingang slechts een paar minuten later begonnen. De Kommandant zag niet in hoe een man die het ene moment stomdronken op een kilometer afstand van de bunker lag het volgende moment opvallend accuraat de chercheurs kon beschieten. En waar was Els in godsnaam gebleven? Het was allemaal verdomd mysterieus.

'Nou ja, je moet nooit een gegeven paard in de bek kijken,' dacht hij. 'Tenslotte staat mijn hele carrière op het spel en dan mag je niet kieskeurig zijn.'

De Kommandant had er niet ver naast gezeten wat zijn beoordeling van de positie van Luitenant Verkramp betrof. Hij lag inderdaad op z'n gat. Van al de mensen die die nacht in Piemburg sliepen was Luitenant Verkramp misschien de minst rusteloze en zeker de minst verfriste toen het ochtend werd. Hij had slecht geslapen, zeer slecht, maar ondanks zijn ongemak had hij zich niet durven verroeren. Onder hem, en in sommige gevallen zelfs binnenin hem, maakten de gruwelijke punten de ge-

ringste beweging tot een bijzonder onaangename ervaring.

Boven hem zwaaide de bewegende vinger van een enorm licht griezelig heen en weer door een geweldige, vettige rookwolk. Er hing een misselijkmakende geur van brandend vlees in de lucht, en Luitenant Verkramp begon in zijn delirium te geloven in de hel die in de preken van zijn grootvader beloofd was aan zondaars. Tijdens de lange nacht werd hij met tussenpozen wakker en vroeg zich af wat hij gedaan had om dit vreselijke lot te verdienen, en er spookten visioenen door zijn hoofd van de gevangenen die hij had gemarteld door plastic zakken over hun hoofd te binden of door hun geslachtsorganen elektrische schokken toe te dienen. Als hij maar een nieuwe kans zou krijgen in het leven, beloofde hij dat hij nooit meer een gevangene zou martelen, en terwijl hij dat dacht beseftte hij dat het een belofte was die hij nooit zou kunnen houden.

Er was slechts één lichaamsdeel dat hij zonder al te veel pijn kon bewegen. Zijn linkerarm was vrij, en terwijl hij omhoog staarde naar de rook en het vuur van de hel gebruikte hij zijn hand om om zich heen te voelen. Hij voelde de ijzeren punten, en onder zich ontdekte hij het stijve en koude lichaam van nog een verdoemde ziel. Luitenant Verkramp benijdde die man. Hij was blijkbaar heengegaan naar een ander, aangener oord, zoals de vergetelheid, en hij benijdde hem een ogenblik later des te meer, toen een bijzonder onprettig geluid een eind verder in de gracht zijn aandacht op nieuwe en nog gruwelijker mogelijkheden vestigde.

Hij dacht eerst dat er iemand zeer haastig werd uitgekleeed, en door iemand die weinig respect had voor diens kleren. Wie er daar ook bezig mocht zijn, deed in ieder geval geen moeite om erg zorgvuldig knoopjes los te ma-

ken. Het klonk alsof de een of andere arme drommel zonder enige plichtplegingen de kleren van het lijf werden gescheurd. Luitenant Verkramp wist zeker dat ze nooit meer gedragen zouden kunnen worden. 'Waarschijnlijk zijn ze de een of andere arme drommel klaar aan het maken om hem te roosteren,' dacht hij, en hij hoopte dat zijn camouflage zou voorkomen dat ze hem snel zouden vinden.

Centimeter voor centimeter zijn hoofd opheffend tuurde hij de gracht af. Het was eerst te donker om iets te kunnen zien. Het geluid van uitkleden was opgehouden en werd gevolgd door geruchten die vreselijker waren dan alles wat hij ooit had gehoord. Hij moest er niet aan denken wat er daar gebeurde, maar toch nog gruwelijk gefascineerd bleef hij in het duister staren. Boven hem zwaaide het enorme tastende licht langzaam terug naar de gracht en terwijl het over hem heen kwam wist Luitenant Verkramp dat zijn ontmoeting met het wilde geierte in de heg in de vorm van de reuzenspin totaal in het niet viel vergeleken bij de ijzingwekkende kwellingen die de dood voor hem in petto had. In de gracht zat een enorme gier tot aan zijn nek in de chercheurs. Luitenant Verkramp viel weer flauw.

Toen de ochtend gloorde over de gevarieerde resten van Agent Els' verdediging van Jacaranda Park ontdekten de agenten die de ingang bewaakten de droge gracht en zijn levende en dode inhoud, en klommen behoedzaam naar beneden om datgene te verzamelen wat al niet volgevreten daar uit was weggewiekt. Ze hadden eerst enige moeite om Luitenant Verkramp te herkennen onder zijn bladerdos, en toen ze hadden besloten dat hij in ieder geval gedeeltelijk menselijk was, hadden ze zelfs nog meer moeite om te besluiten of hij nu leefde of dood was. Het

schepsel dat ze op het gras sleurden scheen beslist meer dood dan levend en leed duidelijk aan vergevorderde vervolgingswaan. .

‘Rooster me niet, rooster me alsjeblieft niet. Ik beloof dat ik het nooit meer zal doen,’ gilde Luitenant Verkramp, en hij schreeuwde nog steeds toen hij in de ambulance werd getild en naar het ziekenhuis vervoerd.

Terwijl Luitenant Verkramp het ziekenhuis van Piemburg binnen werd gebracht werd Agent Els er uit ontslagen.

‘Ik zeg toch dat ik aan hondsdolheid lijd,’ schreeuwde Els tegen de dokter die hem zei dat hem lichamelijk niets mankeerde. ‘Ik ben gebeten door een dolle hond en ik ga dood.’

‘Helaas niet,’ zei de dokter. ‘Blaffende honden bijten niet,’ en hij liep weg. Els bleef achter op de trap terwijl hij de inefficiëntie van de medische wereld vervloekte. Hij probeerde te besluiten wat hij nu moest doen toen de politiewagen die de ambulance waarin Luitenant Verkramp naar het ziekenhuis was vervoerd begeleid had naast hem stopte.

‘Hé, Els, waar heb jij in godsnaam gezeten?’ zei de Brigadier die naast de chauffeur zat. ‘De baas heeft zijn longen kapot geschreeuwd om je.’

‘Ik heb in het ziekenhuis gelegen,’ zei Els. ‘Vermeende hondsdolheid.’

‘Je kunt maar beter meekomen. We rijden wel even langs het bureau om je kleine speeltje op te halen.’

‘Welk speeltje?’ vroeg Els, die hoopte dat het niet het olifantengeweer was.

‘De elektroshockmachine. Je hebt een klant in Jacaranda House.’

Terwijl ze de heuvel op reden zat Els in stilzwijgen verzonken. Hij verheugde zich niet op het vooruitzicht de

Kommandant te ontmoeten en uit te moeten leggen waarom hij zijn post had verlaten. Toen ze de uitgebrande pantserwagen passeerden kon Els een kort gegiechel niet onderdrukken.

‘Ik begrijp niet waar je om lacht,’ zei de Brigadier zuur. ‘Jij had er ook in kunnen zitten.’

‘Ik niet,’ zei Els. ‘Mij krijg je niet in zo’n ding. Dan vraag je om moeilijkheden.’

‘Normaliter zijn ze veilig genoeg.’

‘Niet als je een goeie man met het juiste soort wapen tegenover je hebt,’ zei Els.

‘Je weet er zoveel van, het klinkt alsof jij er iets mee te maken hebt gehad.’

‘Wie? Ik? Ik heb er niets mee te maken. Waarom zou ik een pantserwagen opblazen?’

‘Dat mag Joost weten,’ zei de Brigadier. ‘Maar het is precies het soort stommiteit dat jij uit zou vreten.’

Agent Els vervloekte zichzelf omdat hij zijn mond open had gedaan. Met de Kommandant zou hij voorzichtiger moeten zijn. Hij begon zich af te vragen wat de symptomen van builenpest waren. Die zou hij misschien als laatste toevlucht moeten gaan vertonen.

Kommandant van Heerdens ondervraging van juffrouw Hazelstone was slecht van start gegaan. Niets dat hij zei kon haar er van overtuigen dat ze Kwartje niet had vermoord.

‘Goed, laten we eventjes aannemen dat u hem inderdaad hebt doodgeschoten,’ zei hij voor de zoveelste keer. ‘Wat was uw motief?’

‘Het was mijn minnaar.’

‘De meeste mensen beminnen hun minnaars, juffrouw Hazelstone, en toch zegt u dat u hem dood hebt geschoten.’

‘Inderdaad. Dat heb ik ook gedaan.’

‘Nauwelijks een normale reactie.’

‘Ik ben geen normaal mens,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘U ook niet. De agent buiten ook niet. Niemand is normaal.’

‘Ik zou toch zeggen dat ik vrij normaal ben,’ zei de Kommandant zelfvoldaan.

‘Dat is precies het soort ezelachtige opmerkingen die ik van u zou verwachten en dat bewijst alleen maar hoe abnormaal u bent. De meeste mensen denken graag dat ze uniek zijn. U blijkbaar niet, en aangezien u normaliteit schijnt te beschouwen als het hetzelfde zijn als andere mensen, bent u abnormaal, omdat u eigenschappen bezit waardoor u anders bent dan anderen. Ben ik duidelijk?’

‘Nee,’ zei de Kommandant. ‘Dat bent u niet.’

‘Laat ik het anders stellen,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Normaliteit is een begrip. Volgt u me?’

‘Dat probeer ik,’ zei de Kommandant wanhopig.

‘Goed. Zoals ik al zei, is normaliteit een begrip. Het is geen toestand waarin men verkeert. U verwacht het met het verlangen te conformeren. U heeft een sterke drang tot conformeren. Ik totaal niet.’

Kommandant van Heerden trachtte haar te volgen. Hij begreep geen woord van wat ze zei, maar erg complimenteaus klonk het niet.

‘En hoe zit het met het motief?’ vroeg hij, in een poging weer op vertrouwder terrein te komen.

‘Hoe bedoelt u?’ antwoordde juffrouw Hazelstone.

‘Als u Kwartje heeft vermoord moet u een motief hebben gehad.’

Juffrouw Hazelstone dacht eventjes na. ‘Dat hoeft niet persé,’ zei ze uiteindelijk, ‘hoewel ik veronderstel dat je zou kunnen beweren dat een ongemotiveerde daad onmogelijk is omdat dat onvermijdelijk de intentie zonder

motief te handelen vooronderstelt, wat weer op zichzelf een motief is.'

Kommandant van Heerden keek wanhopig de kamer rond. Hij werd gek van die vrouw.

'U had dus geen motief?' vroeg hij, na langzaam tot twintig te hebben geteld.

'Als u er op staat dat ik er een moet hebben, neem ik aan dat ik het zal moeten leveren. U kunt zeggen dat het jaloezie was.'

De Kommandant fleurde weer op. Dat was een stuk beter. Hij kwam weer op vertrouwd terrein.

'En op wie was u jaloers?'

'Op niemand.'

'Niemand?'

'Dat zei ik, ja.'

Kommandant van Heerden tuurde over de rand van een afgrond. 'Niemand,' gilde hij bijna. 'Hoe kan je in jezusnaam op niemand jaloers zijn?' Hij zweeg, en keek haar wantrouwig aan. 'Niemand is toch niet de naam van een andere Zoeloe?'

'Natuurlijk niet. Het betekent precies wat het zegt. Ik was op niemand jaloers.'

'Je kunt niet jaloers zijn op niemand. Dat is onmogelijk. Je moet jaloers zijn op iemand anders.'

'Dat hoeft niet, weet u.' Juffrouw Hazelstone keek hem medelijdend aan.

Onder zich voelde de Kommandant de afgrond gapen. Het was een afgrond van onpeilbare diepte.

'Niemand. Niemand,' herhaalde hij bijna pathetisch, terwijl hij zijn hoofd schudde. 'Laat iemand me vertellen hoe je jaloers kan zijn op niemand.'

'Oh, het is eigenlijk heel eenvoudig,' ging juffrouw Hazelstone verder. 'Ik was gewoon jaloers.'

'Gewoon jaloers,' herhaalde de Kommandant langzaam.

‘Inderdaad. Ik wilde m’n lieve Kwartje niet kwijtraken.’

Wankelend boven de onmeetbare leegte van de abstractie, klemde de Kommandant zich aan Kwartje vast. De Zoeloe kok had ooit iets werkelijks gehad, en de Kommandant had iets werkelijks nodig om zich aan vast te klampen.

‘U was bang dat u hem kwijt zou raken?’ peinsde hij hardop, en beseftte toen in wat voor verschrikkelijke tegenstrijdigheid hij trapte. ‘Maar u zegt dat u hem heeft neergeschoten. Is dat juist niet de beste manier om die woesteling kwijt te raken?’ Hij was haast buiten zichzelf.

‘Het was voor mij de enige manier om er voor te zorgen dat ik hem behield,’ antwoordde juffrouw Hazelstone.

Kommandant van Heerden stapte terug van de rand van de afgrond. Hij begon zijn controle over het gesprek kwijt te raken. Hij begon weer bij het begin.

‘Laten we voorlopig even vergeten dat u Kwartje hebt neergeschoten zodat u hem niet zou kwijtraken,’ zei hij langzaam en heel geduldig. ‘Laten we aan de andere kant beginnen. Wat had u voor motief om verliefd op hem te worden?’ Het was geen onderwerp dat hij erg graag wilde uitspitten. Niet dat hij ook maar één moment geloofde dat ze echt verliefd was geweest op die smeerlap, maar het was beter dan maar doorzagen over niemand. Bovendien wist hij vrij zeker dat ze zichzelf nu zou verraden. De Hazelstones konden niet verliefd worden op Zoeloe koks.

‘Kwartje en ik hadden bepaalde interesses gemeen,’ zei juffrouw Hazelstone langzaam. ‘Om te beginnen hadden we dezelfde fetisj.’

‘Werkelijk? Dezelfde fetisj?’ In gedachten riep de Kommandant een beeld op van de kleine inlandse af-

godsbeeldjes die hij in het Piemburgs Museum had gezien.

‘Natuurlijk,’ zei juffrouw Hazelstone, ‘schiep dat een band tussen ons.’

‘Ja, dat moet wel, en jullie offerden er zeker geiten aan,’ zei de Kommandant sarcastisch.

‘Wat een vreemd iets om te zeggen.’ Juffrouw Hazelstone keek verbaasd. ‘Natuurlijk niet. Het was niet dat soort fetisj.’

‘Oh nee? Wat was het dan voor soort? Hout of steen?’

‘Rubber,’ zei juffrouw Hazelstone kortaf.

Kommandant van Heerden leunde kwaad achterover in zijn stoel. Hij was de voor de gek houderij van juffrouw Hazelstone zo’n beetje zat. Als het mens serieus dacht dat hij het een of andere onwaarschijnlijke verhaal over een rubberen afgodsbeeld zou geloven dan zat ze er toch mooi naast.

‘Luister nou eens even, juffrouw Hazelstone,’ zei hij ernstig. ‘Ik begrijp wat u probeert te doen en ik bewonder u er voor, moet ik zeggen. Familietrouw is een mooi iets en proberen uw broer te redden is ook mooi, maar ik moet mijn plicht vervullen en niets dat u kunt zeggen zal me verhinderen dat te doen. Als u nu zo goed zoudt willen zijn ter zake te komen en toe te geven dat u helemaal niets te maken hebt gehad met de moord op uw kok en dat u nooit in de verste verte verliefd op hem bent geweest, dan kunt u gaan. Zo niet, dan zal ik gedwongen zijn drastische maatregelen tegen u te nemen. U belemmert de loop van het recht en u laat me geen alternatief. Wees dus verstandig en geef toe dat al dat gepraat over fetisjen onzin is.’

Juffrouw Hazelstone keek hem ijszig aan.

‘Raakt u gemakkelijk gestimuleerd?’ vroeg ze. ‘Seksueel, bedoel ik.’

‘Daar heeft u helemaal niets mee te maken.’

‘Het heeft een hele hoop met deze zaak te maken,’ zei juffrouw Hazelstone, en ze aarzelde. Kommandant van Heerden schoof slecht op zijn gemak heen en weer in zijn stoel. Hij was gaan inzien dat de aarzelingen van juffrouw Hazelstone de neiging hadden de voorbode te zijn van de een of andere nieuwe, weerzinwekkende onthulling.

‘Ik moet toegeven dat ik niet snel geprikkeld raak,’ zei ze tenslotte. De Kommandant was blij dat te horen. ‘Ik heb de aanwezigheid van rubber nodig om mijn seksuele driften te stimuleren.’

De Kommandant stond op het punt te zeggen dat in zijn geval de aanwezigheid van rubber precies de tegenovergestelde uitwerking had, maar hij bedacht zich.

‘Ziet u, ik ben een rubberfetisjist,’ ging juffrouw Hazelstone verder.

Kommandant van Heerden probeerde de implicaties van die opmerking te doorgronden.

‘Oh ja?’ zei hij.

‘Ik heb een passie voor rubber.’

‘Oh ja?’

‘Ik kan alleen maar met iemand vrijen als ik in rubber ben gekleed.’

‘Oh ja?’

‘Rubber heeft Kwartje en mij samengebracht.’

‘Oh ja?’

‘Kwartje had dezelfde voorliefde.’

‘Oh ja?’

‘Toen ik hem voor het eerst ontmoette werkte hij in een garage waar hij banden repareerde.’

‘Oh ja?’

‘Ik was daar om mijn banden van een nieuw loopvlak te laten voorzien en Kwartje was er ook. Ik herkende hem

meteen als de man waar ik mijn hele leven al naar had gezocht.'

'Oh ja?'

'Je zou haast kunnen zeggen dat onze harten aaneengesmeed werden boven een Michelin X.'

'Oh ja?'

Juffrouw Hazelstone zweeg. Het onvermogen van de Kommandant om meer dan twee woorden achter elkaar te zeggen, en dan nog in de vorm van een vraag die ze al had beantwoord, begon haar te irriteren.

'Heeft u er enig idee van waar ik het over heb?' vroeg ze.

'Nee,' zei de Kommandant.

'Ik weet niet hoe ik verder nog duidelijk kan maken wat ik wil zeggen,' zei juffrouw Hazelstone. 'Ik heb geprobeerd zo eenvoudig mogelijk uit te leggen wat ik aantrekkelijk vond aan Kwartje.'

Kommandant van Heerden deed zijn mond dicht die open had gehangen en probeerde zijn gedachten op iets begrijpelijks te richten. Wat juffrouw Hazelstone hem zojuist zo eenvoudig had verteld was niet in het minst abstract geweest, dat moest hij toegeven, maar al had hij zoëven boven een afgrond van onpeilbare abstractie gezweefd, de simpele feiten die ze hem nu had voorgeschoteld lagen zo ver buiten alles waar zijn ervaring hem op had voorbereid dat hij begon te geloven dat hij over het algemeen genomen de voorkeur gaf aan de conceptuele afgrond. In een poging zijn realiteitszin te herwinnen viel hij terug op gezonde vulgariteit.

'Probeert u te zeggen,' zei hij, terwijl hij de badmuts van het bureau raapte en hem een paar centimeter voor het gezicht van juffrouw Hazelstone liet bungelen, 'dat deze rubberen badmuts u het overweldigende verlangen bezorgt met mij het nest in te duiken?'

Voor hem knikte juffrouw Hazelstone.

‘En als ik hem op zou zetten zou u niet in staat zijn uw seksuele impulsen te beheersen?’ ging hij verder.

‘Ja,’ zei juffrouw Hazelstone geagiteerd. ‘Ja, inderdaad. Ik bedoel, nee, toch niet.’ Verscheurd tussen een woeste stroom van verlangen en een overstelpende afkeer voor de Kommandant, wist ze nauwelijks wat er met haar gebeurde.

‘En u wilt me zeker vertellen dat uw Zoeloe kok dezelfde voorliefde voor rubber had?’

Juffrouw Hazelstone knikte weer.

‘En al die rubber kleren die ik in die slaapkamer boven heb gevonden zijn zeker ook van u?’ Juffrouw Hazelstone gaf toe dat dat zo was. ‘En Kwartje trok dan een rubber pak aan en u droeg een rubber nachtpon? Klopt dat?’

Kommandant van Heerden kon aan de uitdrukking op het gezicht van juffrouw Hazelstone zien dat hij eindelijk het initiatief weer in handen had. Zwijgend zat ze daar terwijl ze hem gehypnotiseerd aanstaarde.

‘Gebeurde dat?’ ging hij meedogenloos verder.

Juffrouw Hazelstone schudde haar hoofd. ‘Nee,’ zei ze, ‘het was andersom.’

‘Werkelijk? Wat was andersom?’

‘De kleren.’

‘Waren de kleren andersom?’

‘Ja.’

‘Binnenstebuiten, neem ik aan, of was het achterstevoren?’

‘Zo zou je dat kunnen stellen.’

De ervaring die Kommandant van Heerden die nacht met rubber kleding had opgedaan had in hem geen enkel verlangen opgewekt om dat op enigerlei manier te stellen.

‘Hoe?’ zei hij.

‘Ik droeg de mannenkostuums en Kwartje droeg de jurken,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Zoals u waarschijnlijk wel hebt gemerkt bezit ik enige duidelijke mannelijke kenmerken, en Kwartje was travestiet, de arme schat.’

De Kommandant, die haar met toenemende walging aanstaarde, begreep wat ze bedoelde. Mannelijke kenmerken, ja ja ! Een voorliefde voor sterke en weerzinwekkende verhalen, bijvoorbeeld. En als hij ook maar één ogenblik werkelijk geloofde dat een dikke Zoeloe kok in de kleren van de vrouw des huizes had rondgelopen dan had die Zoeloe erg veel geluk gehad dat hij zo aan zijn einde was gekomen. De Kommandant wist wat hij zou doen met een bediende van hem die hij rond zag huppelen in dameskleding, of die nou van rubber was of niet, en dat was meer dan dan alleen op zijn rokken jagen.

Met moeite wendde hij zijn aandacht af van dat vooruitzicht en probeerde na te denken over de zaak. Hij had geweten dat er iets sinisters was aan de slaapkamer met de rubber lakens, en nu had juffrouw Hazelstone het doel ervan uitgelegd.

‘Het heeft geen zin om te blijven proberen uw broer te beschermen,’ zei hij. ‘We hebben al genoeg bewijs om hem de strop om de nek te leggen. Wat u me vertelt over rubber kleren bevestigt alleen maar wat we al weten. Toen uw broer gisteravond werd gearresteerd had hij deze muts op.’ Hij hield hem weer voor haar neus.

‘Natuurlijk,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Die moet hij dragen als hij gaat zwemmen. Hij heeft moeilijkheden met zijn gehoor.’

Kommandant van Heerden glimlachte. ‘Als ik naar u luister, juffrouw Hazelstone, denk ik soms ook wel eens dat er iets aan mijn oren mankeert, maar ik loop niet de hele tijd rond met een rubber badmuts op.’

‘Jonathan ook niet.’

‘Oh nee? Misschien zoudt u dan uit willen leggen hoe het komt dat hij hem nog steeds op had toen hij vanochtend bij me werd gebracht. Uw broer houdt blijkbaar van het dragen van rubber kleren.’

‘Waarschijnlijk is hij vergeten hem af te zetten,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Hij is erg verstrooid, weet u. Hij vergeet altijd waar hij dingen heeft neergelegd.’

‘Dat heb ik gemerkt,’ zei de Kommandant. Hij zweeg even, en leunde breed achterover in zijn stoel. ‘Het patroon van de zaak schijnt ongeveer zo te zijn. Uw broer keert terug uit Rhodesië, waarschijnlijk omdat het hem daar te warm was geworden.’

‘Onzin,’ onderbrak juffrouw Hazelstone hem. ‘Ik weet dat het erg warm kan zijn in Barotseland, maar Jonathan is hitte gewend, weet u.’

‘Zeg dat wel,’ zei de Kommandant. ‘Goed, wat de reden ook was, hij komt weer naar huis. Hij brengt al de rubber kleren mee waar hij zo dol op is en gaat proberen uw Zoeloe kok te verleiden.’

‘Wat een vreselijke nonsens,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Daar zou Jonathan niet van dromen. U vergeet dat hij bisschop is.’

De Kommandant was dat helemaal niet vergeten, aangezien hij het nooit geweten had.

‘Dat is misschien wat hij u heeft verteld,’ zei hij. ‘Volgens onze informatie is het een veroordeelde misdadiger. Op het bureau hebben we een dossier over hem. Luitenant Verkramp heeft de details.’

‘Maar dat is krankzinnig. Jonathan is de bisschop van Barotseland.’

‘Waarschijnlijk zijn alias,’ zei de Kommandant. ‘Goed. We zijn dus bij het moment dat hij Kwartje probeert te versieren. De kok maakt bezwaar en rent het gazon op waar uw broer hem neerschiet.’

‘U bent gek,’ schreeuwde juffrouw Hazelstone, en stond op. ‘U bent knettergek. Mijn broer lag in het zwembad toen ik Kwartje doodschoot. Toen hij het schot hoorde kwam hij aanrennen en probeerde hem de laatste sacramenten toe te dienen.’

‘Laatste sacramenten, zo zou je het kunnen noemen,’ zei de Kommandant. ‘En zo is hij zeker onder het bloed gekomen?’

‘Exact.’

‘En verwacht u nou werkelijk van me dat ik geloof dat een lieve oude dame zoals u haar kok heeft doodgeschoten en dat haar broer, die ik stomdronken op bed aantrof, naakt en onder het bloed, een bisschop is en niets met de moord te maken heeft gehad? Echt, juffrouw Hazelstone, u moet me wel voor een idioot houden.’

‘Inderdaad,’ zei juffrouw Hazelstone eenvoudig.

‘En nog iets,’ ging de Kommandant haastig verder. ‘Gistermiddag heeft de een of andere maniak eenentwintig van mijn mannen neergeschoten bij de ingang van het Park. U wilt me toch niet zeggen dat u die ook heeft vermoord?’

‘Als de wens de vader zou zijn van de gedachte, ja,’ zei juffrouw Hazelstone.

Kommandant van Heerden glimlachte. ‘Dat is hij niet, ben ik bang. Ik wou dat ik de hele zaak in de doofpot zou kunnen stoppen, en als het alleen om de dood van uw kok ging zou dat waarschijnlijk wel mogelijk zijn, maar nu is er niets meer dat ik kan doen. Het recht moet zijn loop hebben.’

Hij draaide zijn stoel rond en keek naar de boekenplanken. Hij voelde zich nogal in zijn schik met zichzelf. Hij had nu alles op een rijtje in zijn gedachten en hij twijfelde er niet aan dat hij in staat zou zijn de officier van justitie te overtuigen. De carrière van Kommandant van

Heerden was gered. Achter zijn rug handelde juffrouw Hazelstone vlug. Ze greep zowel de mogelijkheid die het achterhoofd van de Kommandant bood als de koperen presse-papier en bracht die twee samen met alle kracht die ze in zich had. De Kommandant zakte tegen de grond.

Juffrouw Hazelstone stapte kweik naar de deur. 'De Kommandant heeft een beroerte gehad,' zei ze tegen de twee agenten die daar op wacht stonden. 'Help me hem naar zijn slaapkamer te brengen,' en ze ging hen voor naar boven. Toen de twee agenten Kommandant van Heerden op het bed in de blauwe slaapkamer hadden gedeponereerd stuurde ze ze naar beneden om het ziekenhuis te beilen en een ambulance te laten komen, en de twee mannen, die er aan gewend waren bevelen onvoorwaardelijk te gehoorzamen, renden de gang uit en vertelden het aan Brigadier de Kock. Zodra ze weg waren liep juffrouw Hazelstone naar de deur van de slaapkamer en floot. Een dobermannpinscher die had liggen slapen op het kleedje in de salon hoorde het fluitje en verliet zijn schuilplaats. Geluidloos klom hij de trap op en draafde de gang door naar zijn bazin.

Tegen de tijd dat Brigadier de Kock het ziekenhuis van Piemburg had gebeld en er voor had gezorgd dat er een ambulance naar het huis werd gestuurd, een telefoontje waarbij het noodzakelijk was de telefoniste uit te leggen dat Kommandant van Heerden blank was en dus geen niet-Europese ambulance nodig had, was het duidelijk dat de toestand van Van Heerden was verslechterd.

Juffrouw Hazelstone stond aan het uiteinde van de gang op de Brigadier te wachten. Ze stond daar ingetogen en met dat air van droefgeestigheid die de Kommandant de dag tevoren zo had bewonderd, en in haar handen hield ze iets dat beslist droefgeestig was en in het geheel niet ingetogen. Het was niet zo groot als het

olifantengeweer en kon overduidelijk geen aanvallende olifant op een kilometer afstand uitschakelen, maar op zijn eigen kleine manier was het geschikt voor het doel dat juffrouw Hazelstone duidelijk in gedachten had.

‘Goed zo,’ zei ze toen de Brigadier op de overloop bleef staan. ‘Verroer je niet, dan gebeurt je niks. Dit is een jachtgeweer, en als je er achter wilt komen hoeveel patronen er in het magazijn zitten stel ik voor dat je probeert me te bestormen. Je zult een hoop manschappen nodig hebben.’ Naast haar gromde de enorme dobermann bemoedigend. Hij had duidelijk voor zijn leven lang genoeg van politiemensen. Op de overloop verroerde Brigadier de Kock zich niet. Uit de toon van juffrouw Hazelstone bleek duidelijk dat, wat het vermogen van het jachtgeweer ook mocht zijn, ze niet de gewoonte had om dingen te herhalen.

‘Goed zo,’ ging ze verder terwijl de Brigadier haar aanstaarde. ‘Kijk maar eens goed, en als je toch bezig bent, bekijk dan de wapens aan de muur ook maar eens goed. Ze zijn allemaal schietklaar en in mijn slaapkamer heb ik genoeg munitie om het een hele tijd vol te houden.’ Ze zweeg even, en de Brigadier bekeek de wapens gehoorzaam. ‘Nu ga je naar beneden, en probeer niet om weer naar boven te komen. Toby zal me waarschuwen als je dat doet.’ De hond gromde weer veelbetekenend. ‘En als je beneden bent,’ ging ze verder, ‘moet je mijn broer vrijlaten. Je krijgt tien minuten, en dan verwacht ik hem vrijelijk en zonder belemmering de oprit af te zien lopen. Zo niet, dan schiet ik Kommandant van Heerden neer. Als je twijfelt aan mijn vermogen om te doden stel ik voor dat je de gombomen in de tuin eens bekijkt. Ik denk dat je daar wel het benodigde bewijs zult aantreffen.’ Brigadier de Kock had zulke bewijzen niet nodig. Hij was er van overtuigd dat ze kon doden. ‘Goed, het

schijnt dat je me begrijpt. Ik blijf met Kommandant van Heerden in contact tot ik een telefoontje krijg van mijn broer uit Barotseland. Als ik dat telefoontje krijg laat ik de Kommandant gaan. Als ik binnen achtenveertig uur niets van Jonathan hoor laat ik de Kommandant dood gaan. Begrijp je me?’

De Brigadier knikte.

‘En nu, verdwijn.’

Brigadier de Kock sprintte de trap af en terwijl hij vluchtte vuurde juffrouw Hazelstone één waarschuwingsschot af door de gang. Het resultaat beantwoordde volledig aan de verwachtingen die de Brigadier had gekoesterd over het dodelijke vermogen van het geweer. Er verschenen plotseling vierenzestig grote gaten in de deur van de badkamer.

Juffrouw Hazelstone bekeek de gaten vol tevredenheid en ging de slaapkamer weer binnen. Nadat ze de Kommandant aan zijn polsen had vastgeketend aan het hoofdeinde van het bed met de handboeien die hij in de ladenkast had gezien, liep ze stilletjes de gang door. Vijf minuten later had ze een klein arsenaal van de muren geplukt en twee geduchte barricades opgericht die elke poging om haar te bestormen lang genoeg zouden vertragen om het jachtgeweer en andere geassorteerde wapens die ze buiten de slaapkamerdeur had opgestapeld te gaan gebruiken. Tenslotte, en op de koop toe sleepte ze verscheidene matrassen en een chaise-longue de gang door en bouwde een kogelvrije barricade voor zichzelf.

Toen ze klaar was, bekeek ze haar werk en glimlachte. ‘Ik denk dat we nog niet direct gestoord zullen worden, Toby,’ zei ze tegen de dobermann die op de chaise-longue was geklommen. Ze aaide de hond over zijn kop, ging de slaapkamer binnen en begon Kommandant van Heerden uit te kleden.

Beneden was Agent Els in een verhitte woordenwisseling verwickeld met Brigadier de Kock.

‘Ik zeg je toch,’ schreeuwde hij steeds maar, ‘ik lijk net zomin op een bisschop als –’

‘Als hij?’ opperde de Brigadier, die naar de geboeide gedaante van Jonathan wees. ‘Hij lijkt ook niet op een bisschop.’

Agent Els moest toegeven dat dat waar was. ‘Het kan me niet schelen. Ik ben niet van plan om die oprit af te lopen met zijn kleren aan. Ze zou het van een kilometer afstand zien.’

‘Nou en? Het is maar een oude vrouw. Ze zou nog niet raak kunnen schieten als ze het wilde,’ zei de Brigadier.

‘Ben je gek?’ schreeuwde Els. ‘Ik heb gezien wat die ouwe taart met een geweer kan uitrichten. Ze heeft die Zoeloe kok van haar aan flarden geschoten zonder een spier te vertrekken. Dat zou ik toch wel moeten weten. Ik moest die hufter bij elkaar rapen.’

‘Hoor nou eens, Els,’ zei de Brigadier, ‘ze krijgt de tijd niet om op je te schieten. Ze loopt naar het raam om te kijken en –’

‘En het volgende ogenblik lig ik in kleine stukjes door het halve klote Park verspreid. Nee, dank je feestelijk. Als er iemand later de restjes op moet rapen, dan raap ik die van jou wel. Ik heb meer ervaring.’

‘Als je me even zou willen laten uitspreken,’ zei de Brigadier. ‘Zodra ze naar het raam loopt bestormen we haar

door de gang. Ze krijgt de tijd niet om op je te schieten.'

'In dat geval, waarom laten jullie hem dan niet de op-rit aflopen?' vroeg Els. 'Ik hou hem wel onder schot en zodra jullie zijn zus te pakken hebben brengen we hem weer binnen.'

Brigadier de Kock liet zich niet overhalen. 'Die kloot heeft al eenentwintig mensen vermoord. Al kreeg ik geld toe, dan zou ik hem nog die boeien niet afdoen,' zei hij.

Daar had agent Els wel een antwoord op, maar hij besloot het niet te gebruiken.

'En wat gebeurt er met de Kommandant terwijl dat allemaal aan de gang is?' vroeg hij. 'Ze schiet hem vast en zeker dood.'

'Opgeruimd staat netjes,' zei de Brigadier. 'Hij is door zijn eigen schuld in haar klauwen beland, laat hij zich er nu ook maar weer uitredden.'

'In dat geval, waarom blijven we dan niet zitten waar we zitten en hongeren we die ouwe feeks niet uit?'

Brigadier de Kock glimlachte. 'De Kommandant zal het wel leuk vinden als hij hoort dat jij wilde dat ze hem zou vermoorden. Vooruit, geen gezeur meer en trek die kleren aan.'

Agent Els beseftte zijn vergissing. Zonder de incompetentie van Kommandant van Heerden zou hij waarschijnlijk terecht moeten staan wegens het doden van eenentwintig mede-agenten. Els besloot dat hij er maar beter voor kon zorgen dat de baas toch niet om zeep werd geholpen. Hij wilde niet dat er een efficiënte commandant voor hem in de plaats zou komen. Hij begon de kleren van de bisschop aan te trekken.

Boven had juffrouw Hazelstone bijna net zoveel moeite gehad om Kommandant van Heerden uit zijn kleren te krijgen als de Brigadier had om Els zover te krijgen die

van de bisschop aan te trekken. Niet dat hij verzet bood, maar zijn omvang en bewusteloze gebrek aan medewerking hielpen niet bepaald. Toen hij tenslotte naakt was liep ze naar de kleerkast en koos een roze rubberen nachtpon met een bijpassende kap uit en wrong hem er in. Ze legde net de laatste hand aan haar eigen ensemble toen ze beweging hoorde op het bed. Kommandant van Heerden begon bij te komen.

In de dagen die komen zouden placht de Kommandant te zeggen dat deze nieuwe, gruwelijke ervaring tot zijn problemen met zijn hart had geleid. Toen hij weer bij bewustzijn kwam was de eerste gedachte die opdook in de verwarde doolhof van zijn geest dat hij nooit meer een druppel zou drinken. Alleen een fles Oude Neushoornvel kon de pijn in zijn hoofd verklaren en het gruwelijke gevoel dat er iets warmes en kleverigs en klemmends tegen zijn gezicht plakte. Toen hij zijn ogen open deed was het zelfs nog erger. Hij leed blijkbaar aan delirium tremens, of misschien had de koorts die hij vannacht had vermoed hem uiteindelijk toch in een delirium doen belanden. Hij sloot zijn ogen en probeerde er achter te komen wat er mis was. Zijn armen schenen ergens boven zijn hoofd te zijn vastgebonden en zijn lichaam was in iets heel straks en elastisch gekleed. Hij trachtte zijn mond open te doen om iets te zeggen, maar het een of andere afschuwelijke spul verhinderde hem geluid te maken. Niet in staat zich te verroeren of te spreken hief hij zijn hoofd op en tuurde naar de verschijning die naast hem op bed ging zitten.

Het scheen een bejaarde man te zijn met vreselijke vrouwelijke kenmerken en hij droeg een kostuum van zalmkleurig rubber met een smal geel streepje en twee rijen knopen. En alsof dat nog niet erg genoeg was had hij ook nog een overhemd van gebroken wit gummi aan,

en een lichtpaarse rubberen das, compleet met stippen. De Kommandant staarde het schepsel een ogenblik aan en zag tot zijn afschuw dat het naar hem lonkte. De Kommandant sloot zijn ogen en probeerde de verschijning weg te toveren door aan zijn hoofdpijn te denken, maar toen hij ze weer open deed zat deze er nog steeds, lonkend uit alle macht. Kommandant van Heerden kon zich niet herinneren wanneer er voor het laatst een bejaarde heer naar hem had gelonkt, maar hij wist wel dat het een hele tijd geleden moest zijn en dat als en toen het voor de laatste keer was gebeurd, het beslist niet die mate van afkeer had opgewekt die hij nu voelde. Hij sloot net zijn ogen voor de tweede keer toen hij ze haastig en vol afschuw weer open deed. Er was zachtjes een hand neergedaald op zijn knie die zijn dij begon te kietelen. In zijn afkeer voor die aanraking gooide de Kommandant zijn benen in de lucht en voor het eerst ving hij een glimp op van wat hij aan had en beseftte hij wat hij niet droeg. Hij was gehuld in een roze rubberen nachtpon met kant langs de zoom. De Kommandant huiverde, en, zich er van bewust dat hij zich door zijn beweging bloot had gegeven voor alle aanvallen die die gruwelijke oude man van plan was, strekte hij snel zijn benen uit en zwoer dat geen enkele verleiding hem zou overhalen ze weer te spreiden. De verschijning bleef lonken en kietelen, en de Kommandant wendde zijn hoofd haastig af en keek naar de muur.

Vlak voor zijn gezicht stond een klein tafeltje en daar lag iets op waardoor het gelonk verkieslijk scheen, zij het dan ook niet echt aantrekkelijk, en de Kommandant dwong een poging te doen om te schreeuwen. Hij sperde zijn mond open, maar er kwam niets uit dat op een gil leek. In plaats daarvan zoog hij een mond vol dun rubber naar binnen dat gelijk weer naar buiten plopte. Hijgend

lag hij bij te komen van die poging toen een gegrom uit de gang de aandacht trok van de oude man. Hij stond op van het bed, pakte een geweer en liep naar de deur.

Kommandant van Heerden benutte de gelegenheid om te proberen zich los te werken van het bed. Hij veerde en spartelde, zijn hoofdpijn vergetend, en terwijl hij spartelde zag hij de loop van het geweer om de deur heen op hem gericht worden. Onder die dreiging bleef hij stil liggen en probeerde te vergeten wat hij op het tafeltje naast het bed had gezien, klaar voor gebruik. Het was een injectiespuit en een ampul met daarop het woord 'Novocaïne'.

De moeilijkheden die van het begin af aan gepaard waren gegaan met de poging Els de kleren van de bisschop aan te laten trekken waren er niet minder op geworden door de ontdekking dat ze hem niet helemaal pasten. Het jasje was nog steeds de winterjas van de avond te voren en met de broek aan zag hij er uit als een zeehond. Daardoor werd zijn plan om de oprit af te rennen volkomen onuitvoerbaar. Het was geen plan waar hij het met de Brigadier over had gehad, die het hem waarschijnlijk kwalijk zou nemen, maar nu hij vinnen had waar zijn laarzen zich hadden moeten bevinden kon er geen sprake zijn van rennen. In deze toestand zou hij geluk hebben als hij kon waggelen, laat staan rennen, en Els, die eens het voorrecht had gehad een kaffer met een houten been neer te mogen schieten wist dat een waggelend doelwit gelijk stond aan een dood doelwit. Op dat moment kreeg Els zijn tweede aanval van hondsdolheid.

Het had net zo weinig resultaat als de eerste, en nadat hij een paar flinke schoppen had gekregen omdat hij Brigadier de Kock in zijn enkel had gebeten en verscheidene tanden had ontwricht door op een smeedijzeren tafel-

poot te knauwen die hij voor hout had aangezien, gaf hij zijn poging tot misleiding op en werd naar buiten geloodst om aan zijn imitatie van een bisschop te beginnen.

‘Als je hem half zo goed nadoet als een dolle hond maken ze een aartsbisschop van je, Els,’ zei de Brigadier, die hem met een duw op weg zond. Terwijl de Brigadier en zijn mannen steeds de trap op slopen waggelde Els vol ellende weg, op wat hij wist dat zijn laatste wandeling zou worden. De hoed was hem te groot waardoor het moeilijk was te zien waar hij liep en toen hij toch probeerde te rennen slaagde hij er alleen maar in plat op zijn gezicht te vallen. Hij gaf deze poging op, aangezien die waarschijnlijk eerder tot verschrikkelijke gevolgen zou leiden dan het gewagge. Achter zijn rug hoorde hij een agent grinniken. Els voelde zich gegriefd. Hij wist dat hij er uit moest zien als een grote zwarte eend. Die vlug dood zou zijn, wist hij.

Gewaarschuwd door het gegrom van de dobermann tuurde juffrouw Hazelstone de gang af en luisterde naar de laarzen die kraakten op de trap. Achter haar spartelde de Kommandant, blijkbaar in extase bij de gedachte aan de toekomstige genoegens, wild heen en weer op het bed. Ze stak het geweer om de deur en richtte het op hem en het verwachtingsvolle gekronkel hield abrupt op. Een stem op de trap schreeuwde: ‘Hij is op weg. De bisschop loopt nu de oprit af.’

‘Ik zal eens even kijken,’ schreeuwde juffrouw Hazelstone terug, en bleef waar ze was.

Het viel te betwijfelen wie er het meest verbijsterd was door wat er volgde. Brigadier de Kock was zeker verbaasd dat hij zich nog onder de levenden bevond nadat juffrouw Hazelstone haar eerste salvo had afgevuurd toen

de aanvalsgroep de eerste barricade probeerde te beklimmen. Hij zou nooit weten dat ze niet te hoog had geschoten om geen slachtoffers te maken maar eerder om haar verdedigingswerken niet te beschadigen. Deze keer verschenen er vierenzestig grote gaten in het plafond en vulde de gang zich met een fijne nevel van gipspoeder. Dankbaar trokken de Brigadier en zijn mannen zich terug onder dekking van dit rookgordijn en verzamelden zich tussen de planten in de hal.

Juffrouw Hazelstone bekeek daarentegen een ogenblik met voldoening wat ze had aangericht en liep toen naar het slaapkamerraam om degene te bekijken die de oprit af probeerde te rennen, wie dat dan ook mocht zijn.

Het was meteen duidelijk dat hij in de verste verte niet op haar broer leek. Met de enorme hoed over zijn oren geperst zodat hij niet kon zien waar hij heen ging en met broekspijpen die bij iedere stap achter hem aan wapperden hopte Els het Park door. Juffrouw Hazelstone barstte in lachen uit en toen hij het gelach hoorde verdubbelde Agent Els zijn pogingen om het zaklopen te winnen. Terwijl juffrouw Hazelstone schoot viel hij onvrijwillig op zijn gezicht. Hij had geen moeite hoeven doen. Juffrouw Hazelstone lachte veel te hard om goed te kunnen mikken. Haar kogels floten door de bladeren van een boom die een eindje verder stond en verwondde alleen een grote, goeddoorvoede gier die daar zijn ontbijt had zitten verteren. Terwijl hij vlak bij hem omlaag fladderde en boerde, keek Agent Els, die hulpeloos in het gras lag, hem onderzoekend aan. Volgens hem was er totaal niets om om te lachen.

Kommandant van Heerden dacht hetzelfde van het gelach. Het droeg zoveel kenmerken van de expert op het gebied van beschaafd leven dat hij er niet meer aan twijfelde wie het schepsel in het zalmkleurige pak was. Nie-

mand anders die hij kende lachte zo, schoot zo, of had zo'n duidelijke voorliefde voor het toedienen van intramusculaire injecties novocaïne.

Juffrouw Hazelstone kwam weer op het bed zitten en pakte de spuit. 'Je voelt er niets van,' zei ze, terwijl ze de ampul er in stak. 'Helemaal niets.'

'Dat weet ik,' schreeuwde de Kommandant in de rubber kap. 'Dat is nou juist wat me dwars zit,' maar juffrouw Hazelstone verstond hem niet. Het gekreun en de gedempte gillen die uit de kap opstegen waren niet als woorden te onderscheiden.

'Eerst een kleintje om mee te beginnen,' zei juffrouw Hazelstone sussend. Ze trok zijn nachtpon op, en de Kommandant probeerde hem zelfs nog kleiner te maken. Kijken naar de naald was de beste manier om zijn slapheid te bewaren, merkte hij, en vol grimmige vastberadenheid concentreerde hij zich daar op.

'Je zult iets meer moeten presteren,' zei juffrouw Hazelstone na een ogenblik van overpeinzing. Haar ideeën stonden blijkbaar lijnrecht tegenover die van de Kommandant.

Door de kap heen zette de Kommandant zijn poging voort om uit te leggen dat hij niet aan dezelfde klacht leed als de Zoeloe kok.

'Met mij is het precies andersom,' gilde hij. 'Ik doe er uren en uren over.'

'Je bent verlegen,' zei juffrouw Hazelstone, en ze dacht een ogenblik na. 'Misschien dat wat zweepslagen behulpzaam zouden zijn. Bij sommige mannen helpt dat, weet je.' Ze stond op van het bed, rommelde in de kleerkast en kwam uiteindelijk tevoorschijn met een bijzonder gruwelijk uitziende rijzweep.

'Nee,' gilde de Kommandant. 'Dat zou me geen steek helpen.'

‘Ja of nee?’ zei juffrouw Hazelstone toen de gesmoorde kreten wegstierven. ‘Als het ja is, knik dan, en als het nee is, schud dan je hoofd.’

Kommandant van Heerden schudde uit alle macht zijn hoofd.

‘Niks voor jou, hè?’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Nou, wat dacht je van wat vieze foto’s?’ Deze keer haalde ze een map uit de kast en de Kommandant staarde gefascineerd naar foto’s die blijkbaar waren gemaakt door de een of andere krankzinnige met een voorliefde voor slangenmensen en dwergen.

‘Leg die walgelijke dingen weg,’ gilde hij toen ze hem een bijzonder pervers exemplaar onder de aandacht bracht.

‘Dat trekt je wel aan?’ vroeg juffrouw Hazelstone. ‘Het is een standje waar Kwartje verzot op was. Ik zal eens kijken of ik je in de goede houding kan krijgen.’

‘Nee, dat trekt me niet aan,’ schreeuwde de Kommandant. ‘Dat is afschuwelijk. Weerzinwekkend.’ Maar voor hij zijn hoofd kon schudden om het verlangen aan te duiden geen gebroken rug te willen riskeren had juffrouw Hazelstone met één hand de kap gepakt en met de ander een been en probeerde ze samen te brengen. Met een wanhopige ruk wrong hij zich los zodat juffrouw Hazelstone door de kamer tolde.

In het Park had Els zijn kalmte weer herwonnen. Zodra hij had vastgesteld dat de gier niet op het punt stond hem deel uit te laten maken van zijn dagelijkse portie proteïne besloot Els dat zijn imitatie van de bisschop lang genoeg had geduurd. Hij stond op en strompelde naar een boom en trok de belachelijke broek uit. Gekleed in hemd en onderbroek keerde hij terug naar het huis, waar hij Brigadier de Kock aantrof, onder

het witte stof en in een shocktoestand.

‘Ik weet niet wat ik moet doen,’ zei de Brigadier. ‘Boven heeft ze barricades, en daar komt niets doorheen.’

‘Ik weet iets dat er wel doorheen komt,’ zei Els. ‘Waar is dat olifantengeweer?’

‘Je gaat dat kloteding niet gebruiken,’ zei Brigadier de Kock tegen hem. ‘Het hele gebouw stort nog voor onze ogen in elkaar en bovendien is het bewijsmateriaal.’

‘Wat doet dat er toe, zolang we die ouwe taart maar te pakken krijgen?’

‘Laat haar nou maar, als je dat geweer binnenshuis afschiet blaas je de achtermuur eruit en vermoord je waarschijnlijk ook de Kommandant.’

Els leunde achterover en dacht na. ‘Goed,’ zei hij uiteindelijk, ‘als je me de mitrailleurs uit de koepels van de pantserwagens geeft dan krijg ik haar wel, geen twijfel mogelijk.’

Brigadier de Kock was twijfelachtig ‘Wees voorzichtig, Els,’ zei hij, ‘en probeer de Kommandant niet dood te schieten.’

‘Ik zal het proberen, maar ik kan niets beloven,’ zei Els, en toen de vier Brownings uit de pantserwagens waren gehaald sloop hij er geruisloos de trap mee op. Hij legde de vier mitrailleurs op een klein salontafeltje, met de lopen op de gang gericht, en bond ze vast. In de bunker had Agent Els de waarde van een overstelpende vuurkracht leren kennen, en hij maakte nu nuttig gebruik van zijn ervaring. De Brownings hadden weliswaar lang niet de kracht van het olifantengeweer, maar wat ze aan kaliber misten maakten ze goed aan vuursnelheid.

‘Vijfduizend schoten per minuut door de gang gepompt en al dat meubilair is brandhout en die ouwe feeks gehakt,’ dacht hij gelukkig, en ging naar beneden om nog meer patroonbanden te halen. Toen hij terug-

kwam maakte hij een touw vast aan de trekkers en bereidde zijn volgende stap voor.

De dobermann, die lag te slapen op de chaise-longue en droomde van zijn strijd met Els, rook dat de Agent er aan kwam. Hij had al lang de hoop gekoesterd dat hij opnieuw de gelegenheid zou krijgen de uitdaging die Els hem op het gazon had toegeworpen aan te nemen, en nu voelde hij dat die kans was gekomen. Hij rekte zich loom uit en sprong op de grond. Zonder waarschuwend gegrom en met een steelsheid en geruisloosheid die die van de Agent zelfs nog overtrof sloop hij de gang uit en wrong zich door de barricades van meubilair.

Juffrouw Hazelstone was helemaal niet van haar stuk gebracht door de afwijzing van haar pogingen de Kommandant in een interessante stand te krijgen. Juist de gewelddadigheid en de kracht van zijn inspanningen hadden haar bewondering voor hem doen toenemen.

‘Wat een sterke jongen ben jij,’ zei ze terwijl ze overeind krabbelde. ‘Echt een kleine judo expert,’ en de daaropvolgende minuten moest de Kommandant zich verzetten tegen de aanmoedigende handen van juffrouw Hazelstone die vastbesloten schenen zijn viriliteit op te wekken. Door zich te concentreren op Agent Els als seksueel object wist de Kommandant zijn gebrek aan belangstelling zelfs vol te houden en tenslotte moest juffrouw Hazelstone toegeven dat ze verslagen was.

‘Je kunt zien dat je niet bepaald een grote minnaar bent,’ zei ze tegen de Kommandant, en voor hij zelfs maar met een onverstaanbaar gegrom kon protesteren dat ze moeilijk iets anders kon verwachten als zij zich persé als man wilde verkleden had ze de injectiespuit weer gepakt. ‘Misschien word je door een injectie novo-

caïne wat potenter,' zei ze. 'Waarschijnlijk voel je je erna een nieuw mens.'

'Ik voel me nu al een nieuw mens,' schreeuwde de Kommandant door de kap heen, als een razende heen en weer draaiend, maar juffrouw Hazelstone was te zeer geconcentreerd op wat ze doen ging om aandacht te schenken aan zijn protesten. Terwijl de naald naderde sloot de Kommandant zijn ogen en wachtte al helemaal gevoelloos van angst op de prik en op dat moment brak de hel los op de overloop. Juffrouw Hazelstone liet de spuit vallen, greep haar geweer en rende naar de deur. De geluiden die uit de gang opstegen wezen er op dat er zojuist de een of andere vreselijke en beestachtige strijd was losgebrand, en de Kommandant, die tot handelen werd geprikkeld door de spuit die juffrouw Hazelstone in haar haast had laten vallen en die als een pijl in zijn kruis was geland en nu novocaïne in de een of andere slagader lekte, deed een laatste, wanhopige poging om te ontsnappen. Met een titanische inspanning wist hij op de grond te komen, en het bed achter zich aan slepend sprong hij uit het raam.

Als Kommandant van Heerden en juffrouw Hazelstone al verbijsterd waren door de buitengewone wending die de gebeurtenissen hadden genomen, dan was Agent Els zelfs nog meer perplex. Hij was net klaar met de laatste hand leggen aan wat naar hij hoopte de executie van juffrouw Hazelstone zou worden toen hij zich er vaag van bewust werd dat er iets onvoorziens in de lucht hing. Als de een of andere duistere waarschuwing ving hij een glimp op van een zwarte vlek toen de dobermann door de nevel van gipspoeder sprong die in de gang hing. De hond had zijn bek al open en zijn blik kleefde al voorbarig op de halsslagader van Els. Els perste zijn kin stevig

tegen zijn borst en stootte het beest tegen zijn snuit met de kruin van zijn hoofd. De tanden van de hond misten de slagader, beten zich vast in zijn schouder, en een ogenblik later waren de twee beesten weer in hun onderbroken strijd om de suprematie gewikkeld.

Terwijl ze over de overloop rolden en links en rechts stoelen en tafels omstootten, terwijl juffrouw Hazelstone het vuur opende met het jachtgeweer en de barricades boven hen uiteen begonnen te vallen, begonnen de mitrailleurs, die uit positie waren geduwd en nu omhoog wezen naar het plafond, met een snelheid van vijfduizend schoten per minuut lichtspookkogels door het dak van Jacaranda House te braken. Een lamme gier, die pas een paar minuten daarvoor in de lucht had weten te komen na een lange en pijnlijke aanloop en die nu dapper boven het huis vloog dat hem al diner, ontbijt en bijna lunch had verschaft, vloog in de kogelregen uit elkaar in een explosie van veren en andere losse stukjes. Hij vormde het enige slachtoffer van het vuurgevecht dat in Jacaranda House woedde.

De enige andere die haast een salvo kogels in zijn vitale delen kreeg was Kommandant van Heerden. Toen de plotselinge uitbarsting van geweld op de overloop hem de gelegenheid had geboden zichzelf, met het tweepersonsbed aan zich bevestigd, uit het raam van de slaapkamer te werpen, stond Brigadier de Kock in de tuin te wachten in de hoop de kans te krijgen juffrouw Hazelstone van beneden af te beschieten. De Brigadier had spijt van zijn beslissing Agent Els toe te staan de mitrailleurs te gebruiken, en hij twijfelde er niet aan dat het plan catastrofaal zou eindigen. Toen het gebulder van schoten losbrak in huis wierp de Brigadier zich op de grond en daar lag hij toen het gerinkel van brekend glas klonk, gevolgd door een vreselijke klap vlak boven zijn

hoofd. Hij stond op en staarde omhoog naar het ding dat boven hem uit het raam bengelde.

De Brigadier was beslist geen overgevoelig man en was er helemaal niet afkerig van vrouwen neer te schieten. Daar konden ettelijke Zoeloe weduwnaars van getuigen. En had hij zich ook maar één moment kunnen indenken dat het corpulente schepsel met de roze nachtpon aan dat zo'n zes meter hoog tegen de muur van het huis draaide en worstelde juffrouw Hazelstone was, dan zou hij haar zonder enige aarzeling hebben neergeschoten. Maar het was maar al te duidelijk dat hetgene dat daar bengelde de oude dame niet was. Ze was niet zo dik, ze was niet zo harig, en bovenal wist hij zeker dat ze niet zulke geslachtsorganen had. Het was moeilijk genoeg voor de Brigadier om te geloven dat er iets überhaupt zo uit kon zien. Brigadier de Kock worstelde met het probleem van de identiteit van het ding. Hij tuurde naar het gezicht en zag dat het een masker droeg.

Van al het vreemde komen en gaan dat de Brigadier had gezien sinds hij bij het huis was gearriveerd, was hetgeen dat nu naar beneden was komen flikkeren het vreemdst. En flikkeren was het woord dat het eerst bij hem opkwam. Wat daar ook mocht hangen, met een kap op en gedeeltelijk gekleed, het gaf zich aan hem bloot op een manier die onbeschrijflijk schandelijk en onzedelijk was. De Brigadier hield sowieso al niet van homo's en hij vond het beslist niet prettig om op deze walgelijke manier door eentje lastig te worden gevallen. Hij wilde net besluiten een einde te maken aan die obscene vertoning met een salvo uit zijn machinepistool toen hij verdoofd werd door iets dat uit de lucht op hem neer plofte. In een wolk van veren gehuld en behangen met wat de halfverterde inhoud van een maag, die zopas gevuld was met een enorme maaltijd rauw vlees, scheen te zijn, wankelde

Brigadier de Kock in een shocktoestand door de tuin.

Terwijl hij wanhopig probeerde zich te bevrijden uit de troep van veren en ingewanden, werd hij tijdelijk van zijn idee afgebracht de wereld te verlossen van de dolle travestiet die krampachtig schokkend en trekkend onder het slaapkamerraam hing. De ontdekking van verscheidene koperen knopen en een petembleem van de Zuidafrikaanse politie in het afval dat hem bedekte deed hem zich afvragen wat hij in godsnaam over zich heen had gekregen. Hij dubde daar nog steeds over toen een nieuwe vuurstoot boven zijn hoofd hem liet weten dat de schietpartij nog lang niet voorbij was. Hij keek omhoog en zag de matras boven de gemaskerde gedaante uiteen spatten in een enorme wolk van veren, en terwijl die omlaag zweefden en bleven plakken aan het bloed en de darmen waar hij mee overdekt was, draaide Brigadier de Kock zich om en vluchtte. Achter hem schreeuwde een gedempte stem 'Uilskuiken'.

Het feit dat haar snelvuur door de gang er niet in slaagde ook maar één moment het gebulder van de mitrailleurs te doen zwijgen, of het gegil en gegrom dat een onafscheidelijk deel uitmaakte van alle ontmoetingen van Agent Els met de dobermann, dwong juffrouw Hazelstone zich te realiseren dat haar plannen niet liepen zoals ze had gedacht. Terwijl herhaalde salvo's hagel door haar Lodewijk-xv barricades scheurden en verscheidene stukken nep-zeventiende-eeuws meubilair en een onvervangbare achttiende-eeuwse secretaire een nieuwe wormstegige authenticiteit gaven, nam het strijdrumoer op de overloop toe. Boven haar hoofd spoot een fontein van dakpannen de lucht in onder de inslag van de mitrailleurkogels, en stortte als enorme hagelkorrels weer neer op het dak. Juffrouw Hazelstone gaf de poging op door de gipsnevel heen te turen en ging terug naar de slaapkamer.

Het was haar onmiddellijk duidelijk dat er hier ook iets mis was gegaan. Het was pikdonker in de kamer en het een of andere grote voorwerp ontnam haar totaal het uitzicht op het Park waar ze voorheen uit dit raam van had genoten. Ze knipte het licht aan en staarde naar de onderkant van het bed waar ze nog maar een paar minuten geleden Kommandant van Heerden op had zitten aanmoedigen een man te zijn. Toen ze naar het enorme bed keek besepte ze voor de eerste keer wat een geweldig sterke man de Kommandant was. Er waren tien man

voor nodig geweest om dat bed de trap op en de gang door te sjouwen en nu had iemand het in zijn eentje opgetild en het naar het raam gedragen waar hij blijkbaar op het kozijn stond met het bed op een armlengte afstand voor zich houdend, een krachtsinspanning die ze nooit voor mogelijk zou hebben gehouden. Terwijl ze keek en zich verbaasde klonk er een gedempte kreet door de matras.

‘Haal me omlaag,’ schreeuwde de Kommandant. ‘Haal me omlaag. Haal me omlaag. Dat stomme mens wordt nog m’n dood.’ Juffrouw Hazelstone glimlachte. ‘Zoals je wilt,’ mompelde ze, en ze richtte het jachtgeweer op de beddeveren. Terwijl ze de trekker overhaalde dacht ze hoe toepasselijk het was dat de Kommandant naar het hiernamaals werd gezonden, gekleed in een rubber nachtpon en vastgebonden aan een matras genaamd Eeuwig Rust, en terwijl de springveren tjingelden en het vulsel in het rond vloog draaide juffrouw Hazelstone zich om en liep met een snik de gang op.

Naar alle waarschijnlijkheid was het het geluid van die snik die tot de dood van haar geliefde Toby leidde. De dobermann, die zich tot op dat moment veilig had gevoeld in zijn greep op het gezicht van Agent Els ontspande zich één fatale seconde. Hij hief zijn kop op en spitste zijn oren voor de laatste trouwe keer, en gedurende die seconde benutte Els, half verstikt door de hardnekkige greep van de hond op zijn neus, de gelegenheid en klemde zijn kaken om de keel van de hond. Met één hand drukte hij het beest tegen zich aan en met de andere greep hij diens scrotum en kneep. Het woord knijpen was nauwelijks voldoende om de enorme druk te beschrijven die hij uitoefende.

De hond, die dankzij de greep van Els op zijn luchtpijp niet in staat was te protesteren tegen deze stoot on-

der de gordel, wierp zich opzij en krabbelde razend met alle vier zijn poten in een poging zichzelf te bevrijden. De zich als een klit vastklampende Els met zich meeslepend accelereerde hij vanuit stilstaande positie, sprintte naar de trap en een ogenblik later vlogen de twee dolle beesten meters boven de grote trap door de lucht. Terwijl ze in de hal stortten staarden de portretten van Sir Theophilus en rechter Hazelstone grimmig neer op dit onsmakelijke tafereel. Alleen het wilde zwijn, dat zelf aan een onbuigzaam ijzeren frame was vastgesnoerd, kan hebben beseft hoe zijn moderne tegenhanger leed.

Drie minuten later wist Agent Els, op de marmeren vloer van de hal gelegen, dat hij had gewonnen. De dobermann lag dood op de grond en Els liet zijn greep op zijn keel los en kwam wankel overeind. Rondom hem waren de opgezette koppen van wrattenzwijnen en buffels de enige toeschouwers in dit ogenblik van triomf. De hond aan zijn staart meeslepend liep Els het Park in om de gier te zoeken. Hij had hem behoorlijk uitgehongerd aangekeken en hij dacht dat hij misschien wel zin zou hebben in een verandering van spijs. Het kostte hem enige moeite om hem te vinden, en toen hem dat was gelukt kon zelfs Agent Els wel zien dat hij niet van honger was gestorven.

De schoten die indirect tot de dood van Toby hadden geleid hadden ook bijna de dood van Kommandant van Heerden ten gevolge. Bijna, maar iets te hoog, want de Kommandant was zo fortuinlijk geweest dat hij aan zijn polsen aan wat nu de onderkant van het bed was, had gehangen. Hij had zich door de kap heen gebeten en staarde omlaag naar Brigadier de Kock die zo te zien net bij een lelijk ongeluk in een kalkoenslachterij betrokken was geweest. Het scheen geen erg waarschijnlijke verklaring

voor de toestand van de Brigadier, maar na zijn recente ervaringen met perversie zou het de Kommandant helemaal niet hebben verbaasd als hij had gehoord dat de Brigadier de een of andere beestachtige obsessie in de praktijk had gebracht om te bewijzen dat koks niet alleen lange messen dragen.

Hij was net over die zaak aan het mijmeren toen zijn gedachten verscheurd werden door het gebulder van een geweer vlak boven zijn hoofd en een wolk van veren plotseling de tuin aan zijn zicht onttrok. 'Uilskuiken,' schreeuwde hij, toen de Brigadier om de hoek van het huis verdween en hij hing nog steeds verwensingen te schreeuwen toen de Brigadier een paar minuten later gevolgd door verscheidene agenten weer verscheen. Het scheen dat zijn stem die door het gat dat hij in de rubber kap had weten te bijten klonk minder dan zijn normale lading gezag meedroeg. Het kleine groepje agenten dat onder hem verzameld stond scheen meer geamuseerd door zijn bevelen dan ze de neiging vertoonden ze op te volgen.

'Haal me omlaag,' gilde de Kommandant. 'Haal me omlaag.' Tegen die achtergrond van genegeerde instructies lichtte Brigadier de Kock de jonge agenten voor over de meer onsmakelijke aspecten van het leven.

'Wat jullie voor je zien,' zei hij gewichtig, 'is een travestiet.'

'Wat wil dat zeggen, Brigadier?' vroeg een agent.

'Dat wil zeggen een man die het fijn vindt om vrouwenkleren te dragen. Deze travestiet is ook geperverteerd.'

'Haal me omlaag, klootzak,' gilde de Kommandant.

'Hij is geperverteerd,' ging de Brigadier verder, 'omdat het een homoseksueel is en hij is dubbel geperverteerd omdat het ook een rubberfetisjist is.'

‘Je raakt je strepen kwijt als je me niet omhoog haalt.’

‘Wat is een rubberfetisjist, Brigadier?’

‘Iemand die rubber nachtponnen aantrekt en uit de slaapkamerramen van anderen hangt en zo mensen beneden lastig valt,’ ging de Brigadier verder, die veren en longen van zijn uniform plukte. ‘Het is ook een produkt van een tolerante samenleving en zoals jullie allemaal weten is Zuid-Afrika geen tolerante samenleving. Waar die smeerlap daar mee bezig is, is hier verboden en ik stel voor dat we hem een paar kogels in zijn hol schieten en hem zo een kick geven waar hij niet meer van bijkomt.’

De suggestie werd begroet met instemmende hoofdknikken van de agenten en een crescendo van gegil van de gemaskerde, bungelende gedaante. Slechts één naïeve agent maakte bezwaar.

‘Maar zou dat geen moord zijn, Brigadier?’ vroeg hij.

Brigadier de Kock keek hem streng aan. ‘Wil je zeggen,’ vroeg hij, ‘dat jij vindt dat het kerels toegestaan moet zijn in het openbaar rond te lopen met een nachtpon aan?’

‘Nee, Brigadier. Dat is tegen de wet.’

‘Dat heb ik net gezegd, dus we zouden onze plicht doen als we hem lek schieten.’

‘Kunnen we hem niet gewoon arresteren?’ vroeg de agent.

‘Ik ben jullie commandant, en ik beveel jullie me omhoog te halen.’

‘Hij is nu schuldig aan nog een misdaad, Brigadier,’ zei een andere agent. ‘Hij doet zich voor als politieman.’

‘Jullie jonge agenten kennen de procedure, of dat zouden jullie in ieder geval wel moeten,’ ging de Brigadier verder. ‘Als jullie een misdadiger op heterdaad betrappen, wat doen jullie dan?’

‘Hem arresteren,’ zeiden de agenten in koor.

‘En als jullie hem niet kunnen arresteren? Als hij probeert te ontsnappen?’

‘Dan geef je hem een waarschuwing.’

‘En als hij doorgaat met proberen te ontsnappen?’

‘Dan schiet je hem neer, Brigadier.’

‘Juist,’ zei de Brigadier. ‘Jullie willen toch niet zeggen dat die smeerlap daar geen op heterdaad betrapte misdadiger is en dat hij niet probeert te ontsnappen?’

De agenten moesten toegeven dat de Brigadier gelijk had en ze waren net op dat punt aangeland in hun beradslagingen toen Agent Els triomfantelijk de hoek om kwam hinken, de dobermann achter zich aan slepend.

‘Kijk eens wat ik heb,’ zei hij trots.

Het kleine groepje van Brigadier de Kock was niet onder de indruk. ‘Kijk eens wat wij hebben,’ zeiden ze, en Agent Els moest toegeven dat bij hetgeen dat wriemlend uit het raam hing vergeleken zijn eigen trofee behoorlijk verbleekte.

‘We helpen net een flikker om zeep,’ zei Brigadier de Kock. ‘Wil je meedoen, Els? Je valt weer met je gat in de boter.’

‘Niet mijn gat,’ zei Els, die omhoog tuurde naar de gedaante. ‘Dat is het gat van Kommandant van Heerden, en niets anders. Ik zou het uit duizenden herkennen.’

Terwijl de verwarring zich meester maakte van het vuurpeloton bij de mededeling dat het de Kommandant was die daar hing, zat de vrouw die grotendeels verantwoordelijk was voor zijn hachelijke situatie te overwegen wat ze nu moest doen. Ze dacht dat ze het nu eindelijk wel door de dikke schedel van de Kommandant moest hebben gekregen dat ze in staat was om te doden, en alhoewel ze beseftte dat de opinie van Kommandant van Heerden er niet meer toe deed, hoopte ze dat zijn opvolger zo

verstandig zou zijn haar onmiddellijk te arresteren.

Ze ging naar beneden om een agent te zoeken om haar naar haar cel in Piemburg te begeleiden, maar het huis scheen uitgestorven te zijn.

‘Ik heb ze zeker allemaal weggejaagd,’ zei ze in zichzelf en ging haar auto halen. Halverwege tussen het huis en de garage realiseerde ze zich dat Kwartje de sleuteltjes bij zich had, en in plaats daarvan stapte ze in een van de Landrovers van de politie en startte de motor.

Terwijl de agenten aan de andere kant van Jacaranda House de Kommandant omlaag hielpen langs de ladder, besteedden ze geen enkele aandacht aan de Landrover die slingerend de oprit af stevende. Bij het hek gebaarde de wacht dat hij door kon rijden en de auto verdween om de hoek in de richting van Piemburg.

De meeste gebeurtenissen van die dag waren totaal aan de Bisschop van Barotseland voorbij gegaan. Geboeid en naakt lag hij in de kelder en probeerde zich te concentreren op spirituele vraagstukken, aangezien die minder pijnlijk waren dan lichamelijke zaken. Hij slaagde niet zo goed in die poging: honger en pijn streden met angst om zijn aandacht, en alles werd overschaduwd door de verschrikkelijke vrees dat hij gek aan het worden was. Het was eerlijk gezegd niet zozeer angst bij de gedachte dat hij gek aan het worden was, maar eerder dat hij dat al was. In vierentwintig uur had hij de gevestigde grondstellingen van zijn wereld ondergraven zien worden op een manier die alle kenmerken van de waanzin met zich meedroeg, dat moest hij toegeven.

‘Ik ben bisschop en mijn zuster is een moordnares,’ zei hij geruststellend in zichzelf. ‘Als mijn zus geen moordnares is, is het mogelijk dat ik geen bisschop ben.’ Die redenering scheen niet erg behulpzaam en hij gaf het

maar op, als iets dat waarschijnlijk de weinige geestelijke stabiliteit die hij nog bezat zou verstoren. 'Iemand is er gek,' concludeerde hij, en hij begon zich af te vragen of de stemmen die hij in de diepte van het zwembad had gehoord toch geen symptomen waren van de waanzin waar hij aan scheen te lijden.

Aan de andere kant leidde zijn vaste geloof in de tussenkomst van de Heer in wereldlijke zaken hem er toe zich af te vragen wat voor zware zonde hij had begaan om de straf die hem was overkomen te verdienen. Hij kwam tot de conclusie dat hij schuldig was geweest aan hoogmoed. 'Hoogmoed komt voor de val,' zei hij, maar hij kon zich niet voorstellen welk exces van hoogmoed de ellende waar hij in verkeerde kon rechtvaardigen. Het kleine beetje zelfvoldaanheid dat hij zich had toegestaan bij zijn benoeming tot Bisschop van Barotseland vroeg toch nauwelijks om de verschrikkelijke bestraffing die hij nu onderging. Hij gaf er de voorkeur aan te geloven dat zijn huidige lijden een voorbereiding was op betere dingen die komen zouden, en een beproeving van zijn geloof. Hij troostte zich met de gedachte dat er wel enkele mensen ter wereld moesten zijn die zich in nog ergere situaties bevonden, al kon hij zich niet indenken wie dat moesten zijn of hoe ze dan wel leden.

'Ik zal mijn beproevingen met blijdschap dragen en mijn ziel zal hernieuwd worden,' zei hij zelfvoldaan, en gaf zich over aan meditatie.

Kommandant van Heerden was tot heel andere conclusies gekomen. Hij had de afgelopen vierentwintig uur genoeg beproevingen gedragen om een leven lang mee te doen. Hij wist nu dat er drie dingen waren die hij nooit meer wilde zien. Rubber nachtponnen, Brigadier de Kock en Jacaranda House. Alle drie hadden ze alle char-

me die ze ooit voor hem hadden bezeten verloren, en in het geval van de eerste twee was dat nul.

Wat Jacaranda House betrof moest hij toegeven dat hij ooit van het huis had gehouden, maar hij zag nu in dat de gevoelens niet wederkerig waren. Het huis behield zijn gunsten blijkbaar voor aan diegenen met een onberispelijke maatschappelijke standing en van Britse afkomst. Voor mindere stervelingen bevatte het gruwelen. In rangorde van afnemende maatschappelijke standing plaatste hij zichzelf, Els, de dobermann, Kwartje, en de gier. Hijzelf was vastgebonden, de stuipen op het lijf gejaagd en bedreigd met de dood. Els was bij twee verschillende gelegenheden lelijk gewond. De dobermann was doodgebeten. Kwartje was over de hele tuin verstrooid en de gier over Brigadier de Kock. Over het algemeen hadden deze onwaardigheden zo nauw in verband gestaan met de standing van degenen die het overkwam dat het buiten kijf stond dat de reputatie voor snobisme die de Hazelstones genoten niet zonder feitelijke basis was. Al met al vond hij dat Els er nogal licht vanaf was gekomen, gezien zijn afkomst en maatschappelijke standing.

Aan de andere kant had hij reden om te vermoeden dat Els zijn portie misère nog zou krijgen. Het was waar dat dankzij hem de Kommandant twee keer het leven was gered. Kommandant van Heerden moest toegeven dat de interventies van de Agent op de overloop hem de tijd hadden gegeven uit het raam te springen, en toen hij daar hing was het Els geweest die Brigadier de Kock er van had weerhouden zijn boekje te buiten te gaan. Maar daar tegenover stond het kwestietje van het gevecht bij de ingang. Het droeg zozeer het stempel van Els dat hij het niet helemaal kon negeren. Els moest het een en ander uitleggen.

Terwijl hij zich aankleedde in de studeerkamer bekeek Kommandant van Heerden Els behoedzaam. De Agent stond zijn neus te betten met een antiseptisch middel en speelde met de presse-papier. Tegen de tijd dat hij zijn broek aan had was de Kommandant tot enkele definitieve conclusies gekomen. Juffrouw Hazelstone had haar bewering bewezen en de Kommandant was er van overtuigd dat zij naar alle waarschijnlijkheid Kwartje had vermoord. Helaas kon ze de agenten bij de ingang niet hebben afgeslacht, wist hij. Daar was iemand anders verantwoordelijk voor, en hoewel het bewijs op Jonathan Hazelstone wees, had de Kommandant hem vlak voor het begin van het vuurgevecht op bed zien liggen slapen. Daaruit volgde dat als Jonathan onschuldig was, Els de schuldige was. Vanuit die conclusie was het maar één stap naar het vraagstuk van de verantwoordelijkheid. Wie, zo zou men vragen, had een moordzuchtige maniak als Els toegestaan een vierloops olifantengeweer in zijn bezit te hebben, en wie had hem toestemming gegeven het ding te gebruiken?

De verscheidene zaken waar hij bij Agent Els voor in de schuld stond en de onaangename mogelijkheden waar zijn carrière mee werd geconfronteerd tegen elkaar afwegend, kwam de Kommandant tot een snel besluit.

‘Els,’ zei hij rustig, terwijl hij achter het bureau ging zitten, ‘ik wil dat je zorgvuldig nadenkt voor je de volgende vraag beantwoordt. Uiterst zorgvuldig.’

Agent Els keek zenuwachtig op. De klank van de stem van de Kommandant beviel hem niet.

‘Hoe laat heb je gistermiddag je post bij de ingang verlaten?’ ging de Kommandant verder.

‘Ik heb mijn post niet verlaten,’ zei Els.

De Kommandant huiverde. Dit was nog erger dan hij had verwacht. Die idioot was van plan te beweren dat hij

daar de hele middag was gebleven.

‘Ik geloof dat je je post wel hebt verlaten, Els,’ zei hij. ‘Dat weet ik trouwens wel zeker. Om half vier, om precies te zijn.’

‘Nee, Kommandant,’ zei Els. ‘Ik ben afgelost.’

‘Afgelost?’

‘Ja, door een grote agent met zwart haar die zijn revolver op het politiebureau had laten liggen.’

‘Door een grote agent met zwart haar die zijn revolver op het politiebureau had laten liggen?’ herhaalde de Kommandant langzaam. Hij vroeg zich af waar de val zat.

‘Inderdaad. Dat was wat hij mij vertelde, Kommandant. Dat hij zijn revolver op het bureau had laten liggen. Hij vroeg of hij de mijne kon lenen.’

‘Vroeg hij of hij de jouwe kon lenen?’

‘Ja, Kommandant.’

Kommandant van Heerden dacht over die bewering na voor hij verder ging. Hij moest toegeven dat hij bruikbaar klonk.

‘Zou je die grote zwartharige agent herkennen als je hem weer zag?’ vroeg hij.

‘Oh ja, Kommandant,’ zei Els. ‘Hij zit in de kelder.’

‘Zit hij in de kelder?’ Kommandant van Heerden keek uit het raam en peinsde. Buiten patrouilleerde Brigadier de Kock over het pad. Toen hij naar de Brigadier keek begon de Kommandant te geloven dat hij misschien toch nog iets aan hem kon hebben. Hij liep naar het raam en riep hem.

‘Brigadier de Kock,’ commandeerde hij. ‘Kom hier, in looppas.’

Een ogenblik later stond de Brigadier voor het bureau van de rechter, met spijt als haren op zijn hoofd dat hij de Kommandant ooit voor een travestiet had aangezien.

‘Hoeveel keer heb ik al niet gezegd, Brigadier,’ zei de

Kommandant streng, 'dat ik mijn mannen niet rond wil zien lopen in slordige uniformen. En jij wordt nog verondersteld het voorbeeld te geven ook. Moet je je uniform eens zien, man. Het is walgelijk. Je bent een schande voor de Zuidafrikaanse politie.'

'Het is vuil geworden bij het uitoefenen van mijn plicht, Kommandant,' zei de Brigadier. 'D'r is een dooie gier over me heen gevallen.'

'Een vogel kent men aan zijn veren, Brigadier de Kock,' zei de Kommandant.

'Heel grappig van u,' zei de Brigadier onaangenaam.

'Hmm,' zei de Kommandant. 'Nou, wat mij betreft is het onvergeeflijk.'

'Ik stond daar niet uit vrije wil.'

'Geen verontschuldiging. Ik hing daar zojuist ook niet uit vrije wil en toen merkte ik bij jou ook geen consideratie op voor mijn toestand, dus verwacht die nu ook niet van mij. Trek ogenblikkelijk dat smerige uniform uit. Agent Els, haal de gevangene.'

Terwijl de Brigadier zich uitkleedde bleef de Kommandant hem toespreken en tegen de tijd dat hij zijn uniform uit had was hij een heleboel over zichzelf te weten gekomen waar hij liever van verschoond was gebleven.

'En wat moet ik aan om terug te komen naar de kazerne?' vroeg hij.

Kommandant van Heerden wierp hem de rubber nachtpon toe. 'Is dit je maat?' snauwde hij.

'U verwacht toch niet van me dat ik de stad in ga met dat ding aan?' vroeg Brigadier de Kock ongelovig. De Kommandant knikte. 'Gelijke monniken, gelijke kappen,' zei hij zelfvoldaan.

'Ik laat me niet het lachertje van de kazerne maken,' hield de Brigadier vol.

‘Niemand zal weten wie je bent. Je zal dit namelijk ook op hebben,’ en de Kommandant gaf hem de kap.

Brigadier de Kock aarzelde vol ellende. ‘Ik weet niet...’ zei hij.

‘Maar ik verdomme wel,’ schreeuwde de Kommandant. ‘Trek die kleren aan. Dat is een bevel,’ en terwijl de Brigadier, bezwijkend voor deze woede, zich in de weerszinwekkende kledingstukken perste en zich afvroeg hoe hij zijn aanwezigheid erin uit zou leggen aan zijn vrouw ging de Kommandant verder: ‘Je bent nu incognito, Brigadier, en mits je je kop maar houdt blijf je dat ook.’

‘Dat blijf ik verdomme niet,’ zei de Brigadier. ‘Zo gauw ik kan trek ik die klotedingen weer uit. Ik weet niet hoe u in vredesnaam van me verwacht dat ik de discipline bewaar als u me volkomen voor paal zet.’

‘Onzin,’ zei de Kommandant. ‘Die kap is een volmaakte vermomming. Dat zou jij toch wel moeten weten. En nog iets, jij houdt je gedeisd over wat je gezien hebt en dan hou ik mijn mond dicht over jou. Oké?’

‘Het zal wel moeten.’

Gedurende de daaropvolgende paar minuten hoorde Brigadier de Kock dat hij die gier zelfs niet had gezien en dat hij nooit in Jacaranda Park was geweest. Het scheen dat hij op verlof was geweest wegens familieomstandigheden, op bezoek bij zijn zieke moeder. Het feit dat zijn moeder tien jaar geleden was gestorven scheen de moeite niet waard om te vermelden. In de wetenschap dat hij voor de rest van zijn leven bekend zou staan als de Gummiknuppel tenzij hij deed wat hem gezegd werd, vond de Brigadier niet dat hij in een positie verkeerde om de Kommandant tegen te spreken.

De Bisschop van Barotseland was tot dezelfde conclusie gekomen. Alles berustte op een vergissing, en de politie

zou al gauw hun fout ontdekken, hield hij zichzelf voor terwijl Agent Els hem in een armklem naar de studeerkamer bracht. Tot zijn grote vreugde trof hij de Kommandant in een veel vriendelijker gemoedstoestand aan dan eerder op de dag.

‘Je kan hem de handboeien afdoen, Els,’ zei de Kommandant. ‘Wel, meneer Hazelstone,’ ging hij verder toen dat was gebeurd, ‘we willen alleen een onderzoekje doen. Het betreft dit uniform.’ Hij hield het met bloed bevleekte jasje van Brigadier de Kock omhoog. ‘Er bestaat reden om aan te nemen dat de man die verantwoordelijk is voor de moorden van gisteren dit uniform heeft gedragen. Ik wil alleen maar dat u het aanpast. Als het niet past, en ik veronderstel geen seconde dat het wel zal passen, dan bent u vrij om te vertrekken.’

De bisschop keek twijfelachtig naar het uniform. Het was hem duidelijk verscheidene maten te klein.

‘Ik denk niet dat ik er in zou kunnen,’ zei hij.

‘Nou, pas het maar aan, dan zien we wel,’ zei de Kommandant bemoedigend en de bisschop hees zich in het uniform. In de hoek glimlachte een grimmige gedaante in een nachtjapon en met een kap op. Brigadier de Kock begon het door te krijgen.

Uiteindelijk was de bisschop klaar om zijn onschuld te bewijzen. De broek was bijna een halve meter te kort. De rits kon niet dicht en de mouwen van het jasje kwamen net tot over zijn ellebogen. Het was duidelijk dat hij het uniform nog nooit eerder aan had gehad. Hij kon nauwelijks een vin verroeren met het ding aan.

Hij wendde zich opgewekt tot de Kommandant. ‘Ziet u wel,’ zei hij. ‘Ik zei toch dat het niet zou passen.’

Kommandant van Heerden zette hem de pet van de Brigadier op het hoofd, die daar wankel op balanceerde. Toen deed hij een stap achteruit en bekeek hem goedkeurend.

‘Nog één dingetje,’ zei hij. ‘We zullen een identificatietest moeten houden.’

Vijf minuten later stond de bisschop in een rij van twintig agenten terwijl Agent Els langzaam de rij af liep. Om het echt te laten lijken verkoos Els bij verscheidene andere mannen te aarzelen voor hij tenslotte voor de bisschop bleef staan.

‘Dit is de man die me heeft afgelost, Kommandant,’ zei hij nadrukkelijk. ‘Ik zou hem uit duizenden herkennen. Ik vergeet nooit een gezicht.’

‘Weet je het heel zeker?’ vroeg de Kommandant.

‘Absoluut,’ zei Els.

‘Precies wat ik dacht,’ zei de Kommandant. ‘Sla die smeerlap in de boeien.’

Voor hij wist wat er gebeurde had de bisschop de boeien al weer om en werd hij achterin een politiewagen geduwd. Naast hem zat, gemaskerd en verhit, de grimmige gedaante uit de studeerkamer.

‘Het is een leugen. Het is een vergissing,’ schreeuwde de bisschop terwijl de auto begon te rijden. ‘Ik ben er in geluisd.’

‘Zeg dat wel,’ mompelde de gemaskerde gedaante. De bisschop keek hem aan. ‘Wie bent u?’ vroeg hij.

‘Ik ben de beul,’ zei de gemaskerde man, en hij grinnikte. Op de achterbank van de politiewagen viel de Bisschop van Barotseland flauw.

Op het bordes van Jacaranda House deelde Kommandant van Heerden zijn bevelen uit. Ze waren heel duidelijk. Juffrouw Hazelstone vinden, in bedwang houden en overbrengen naar het Fort Rapier Psychiatrisch Ziekenhuis. Elk dodelijk wapen in Jacaranda House zoeken, verzamelen en naar het politiearsenaal overbrengen. Elk stukje rubber, ook de badmatten en regenjassen, zoeken,

verzamelen en overbrengen naar het politiebureau van Piemburg. Kort gezegd, al het bewijsmateriaal verzamelen en wegwezen. Nee, de waarschuwingsborden voor builenpest en voor hondsdolheid konden blijven staan. Ze waren toepasselijk, en gaven zo mogelijk nog te laag op van de gevaren die Jacaranda Park voor bezoekers in zich borg. Van nu af aan zou Kommandant van Heerden de zaak leiden vanuit een veiliger basis. Zijn hoofdkwartier zou in de gevangenis van Piemburg zijn, waar Jonathan Hazelstone niet kon ontsnappen en, wat belangrijker was, waar zijn zuster niet binnen kon komen. En uit z'n ogen met die verdomde injectiespuit. Hij had voor zijn hele leven genoeg injectiespuiten gezien.

Terwijl de mannen zich verspreidden om zijn bevelen uit te voeren riep de Kommandant Agent Els terug.

‘Heel goed, Els,’ zei hij welwillend. ‘Je hebt maar één klein vergissinkje begaan.’

‘Een vergissing? Wat dan?’

De Kommandant glimlachte. ‘Het was geen agent waar je door bent afgelost bij de ingang, het was een brigadier.’

‘Oh ja, inderdaad. Nu herinner ik het me. Een brigadier.’

De gevangenis van Piemburg ligt aan de rand van de stad. Hij is oud, en ziet er van buiten niet geheel onaantrekkelijk uit. De gepleisterde muren behouden nog steeds een sfeer van vervaagde strengheid. Boven de enorme ijzeren ingang staan de woorden 'Tronk en Gevangenis van Piemburg' en de deur zelf is vrolijk zwart geschilderd. Aan weerszijden doorbreken de getraliede ramen van het administratiegebouw de eentonigheid van de muren, die fijntjes bekroond worden door gietijzeren cactussen, waaraan het hele gebouw een flauwe tuinbouwkundige atmosfeer ontleent. De bezoeker aan Piemburg die de geweldige rechthoek van metselwerk passeert zou heel goed kunnen denken dat hij in de buurt was van de een of andere enorme moestuin, ware het niet dat er regelmatig en aanhoudend gegil opstijgt boven het siersmeedwerk dat er op duidt dat iets vraatzuchtigers dan een venusvliegenvanger zich om een prooi heeft gesloten.

Binnen is de indruk minder bedrieglijk. Het gebouw is in 1897 door Sir Theophilus geopend, en in zijn toespraak bij de onthulling van de geselpaal zwaaide hij de architect lof toe omdat hij 'met dit gebouw een gevoel van veiligheid had geschapen dat tegenwoordig nog maar moeilijk te vinden is', een opmerking die, uit de mond van een man bij wie een gevoel van onveiligheid zo overduidelijk was, voor zichzelf sprak. Het enthousiasme van Sir Theophilus werd niet gedeeld door het meren-

deel van de mensen die de gevangenis van Piemburg betraden. Door heel Zuid-Afrika berucht vanwege de strengheid van de directeur, Schnapps, had hij de reputatie dat niemand er kon ontsnappen en dat hij het kleinste aantal recidivisten bezat.

Als je uit de gevangenis al niet kon ontsnappen, dan was dat uit het Maximum Veiligheidsblok helemaal onmogelijk. Het Veiligheidsblok, half onder de grond, stond bekend als de Put en lag vlak bij het executiehok, dat de toepasselijke bijnaam het Hemeltje droeg.

De bisschop had niets aan te merken op die naam. 'Ik zie ook wel dat ik in de put zit,' zei hij tegen de cipier die hem in zijn piepkleine celletje duwde. 'Dat hoeft je mij niet te vertellen.'

'Ik zou je nog wel een paar dingen kunnen vertellen,' zei de cipier door het roostertje.

'Dat zal best wel,' zei de bisschop haastig. Zijn ervaring met de gemaskerde man in de auto had hem geleerd geen onnodige vragen te stellen.

'Ik heb deze cel altijd voor moordenaars gebruikt,' ging de cipier verder. 'Hij is dicht bij de deur, snap je.'

'Ik zou hebben gedacht dat dat een nadeel was, bij gevangenen die zulke sterke beweegredenen hebben om te ontsnappen,' zei de bisschop, die zich verzoende met de gedachte dat hij een geboeid toehoorder was.

'Oh nee. Ze ontsnapten nooit. Maar het was zo makkelijk om ze naar het Hemeltje te brengen. We haastten ze de gang door en de trap op en voor ze het wisten waren ze weg.'

De bisschop was opgelucht dat te horen. 'Ik ben blij dat u zo sterk de nadruk legt op het verleden,' zei hij. 'Ik begrijp dat er al een tijdje geen terechtstellingen meer hebben plaatsgevonden.'

'Al twintig jaar niet meer. Niet in Piemburg, bedoel ik.

Tegenwoordig worden ze allemaal opgehangen in Pretoria. Alle lol is er af.'

De bisschop zat net na te denken over de naargeestigheid van een leven waarin een terechtstelling een lolletje was toen de cipier verder ging. 'In jouw geval ligt het echter anders. Jij bent een Hazelstone en je bent bevoorrecht,' zei de cipier afgunstig.

Voor de eerste keer in zijn leven was de bisschop dankbaar dat hij een Hazelstone was. 'Hoezo?' vroeg hij hoopvol.

'Je hebt het recht opgehangen te worden in Piemburg. Het heeft iets te maken met je grootvader. Ik weet niet wat, maar ik zal kijken of ik er achter kan komen.' Hij liep de gang uit, terwijl de bisschop zichzelf vervloekte omdat hij weer zo'n stomme vraag had gesteld. Terwijl hij door zijn celletje ijsbeerde hoorde hij buiten het geluid van voertuigen, en toen hij door het kleine, getraliede raampje tuurde zag hij dat de Kommandant was gearriveerd.

De Kommandant had de voorzorg genomen met een pantserwagen naar de gevangenis te komen vanaf Jacaranda House en hij was druk bezig aan Directeur Schnapps uit te leggen dat hij zijn kantoor over kwam nemen.

'Dat kan zomaar niet,' protesteerde de Directeur.

'Het kan wel en ik doe het ook,' zei de Kommandant. 'Ik heb Noodbevoegdheden. Als je nu zo goed zou willen zijn me te laten zien waar je kantoor is, dan laat ik mijn veldbed plaatsen en kunnen we aan de slag gaan.'

De Kommandant liet de Directeur achter om in een brief aan Pretoria zijn beklag te doen, installeerde zich in het kantoor van Schnapps en liet Agent Els komen.

'Waar is Luitenant Verkramp?' vroeg hij. 'Dat wil ik weten.'

Eindelijk was Agent Els eens beter op de hoogte. 'Hij ligt in het ziekenhuis,' zei hij. 'Hij is gewond geraakt bij de ingang.'

'Heeft die kerel hem neergeschoten? Hij verdient een medaille.'

Els was verbaasd. Wat hij van de moed van Luitenant Verkramp had gezien scheen geen medaille te rechtvaardigen.

'Wie? Verkramp?' vroeg hij.

'Nee, natuurlijk niet. De kerel die hem heeft neergeschoten.'

'Hij is niet neergeschoten,' zei Els. 'Hij is in een greppel gesprongen.'

'Typisch,' zei de Kommandant. 'Hoe het ook zij, ik wil dat je hem uit het ziekenhuis gaat halen. Zeg hem dat hij de gevangene moet ondervragen. Ik wil een volledige bekentenis, en snel ook.'

Agent Els aarzelde. Hij was er niet erg op gebrand zijn kennismaking met de Luitenant te hernieuwen.

'Van mij neemt hij geen bevelen aan,' zei hij. 'Bovendien zou hij zich wel eens ernstig verwond kunnen hebben toen hij in die greppel viel.'

'Ik wou dat ik zo optimistisch kon zijn als jij, Els,' zei de Kommandant, 'maar ik betwijfel het. Die smeerlap simuleert.'

'Waarom laten we hem daar niet gewoon? Ik wil best een bekentenis uit de gevangene los zien te krijgen.'

De Kommandant schudde zijn hoofd. De zaak was te belangrijk om hem te laten verknoeien door Els met zijn vreselijke methoden.

'Het is vriendelijk aangeboden,' zei hij, 'maar ik denk dat we het maar over zullen laten aan Luitenant Verkramp.'

'Dat is nou dankbaarheid,' dacht Els, terwijl hij naar

het ziekenhuis ging om Verkramp te halen.

Hij trof de Luitenant liggend op zijn buik aan, terwijl hij voedsel tot zich nam door een rietje. Het scheen dat de rug van Verkramp het hem onmogelijk maakte in een andere houding te eten.

‘Nou?’ vroeg hij nors toen Agent Els zich bij hem meldde. ‘Wat moet je?’

‘Ik kwam kijken hoe het met u gaat,’ zei Els tactvol.

‘Je ziet wel hoe het met me gaat,’ antwoordde Verkramp, die afkeurend de vuile laarzen van Els bekeek. ‘Ik ben ernstig gewond.’

‘Dat zie ik,’ zei Els, dankbaar dat de Luitenant zijn gezicht niet kon bestuderen. Hij had er nu spijt van dat hij in die gracht had gekeken. ‘In de rug geraakt, he?’

‘Hij heeft me van achteren beslopen,’ zei de Luitenant, die de implicatie dat hij had geprobeerd te ontsnappen niet beviel.

‘Lelijk. Heel lelijk. Nou, u zult wel blij zijn te horen dat we de smeerlap te pakken hebben. De Kommandant wil dat u meteen begint hem te ondervragen.’

Verkramp verslikte zich in zijn rietje. ‘Wat wil hij?’ schreeuwde hij tegen de laarzen van de Agent.

‘Hij zegt dat u meteen moet komen.’

‘Nou, hij kan zeggen wat hij wil, maar ik blijf waar ik ben. Bovendien,’ zo voegde hij er aan toen, ‘zouden de doktoren me niet toestaan te vertrekken.’

‘Zoudt u hem dat zelf willen vertellen?’ vroeg Els. ‘Mij gelooft hij niet.’

Uiteindelijk werd er een telefoon naar het bed van de Luitenant gebracht en sprak de Kommandant een woordje met hem. Het werd aardig wat meer dan één woordje en tenslotte werd Luitenant Verkramp er toe overgehaald zich te melden voor dienst. Er scheen niet veel te zijn dat hij kon doen om in het ziekenhuis te blij-

ven, behalve voor de krijgsraad komen wegens lafheid, desertie onder het gevecht en incompetentie, in zoverre dat hij eenentwintig agenten onder zijn bevel had laten afslachten. Verkramp was in een bijzonder onaangenaam humeur en niet helemaal helder van hoofd toen hij bij de gevangenis arriveerde om Jonathan Hazelstone te onder-
vragen.

Zijn stemming was nauwelijks minder onaangenaam dan het humeur van Kommandant van Heerden. Na een korte vlaag van optimisme dat de zaak nu zo goed als gesloten was nu de gevangene in de Put zat, was de Kommandant tot een toestand van extreem pessimisme vervallen toen hij hoorde dat juffrouw Hazelstone nog steeds op vrije voeten was. Ze was niet meer gesignaleerd sinds ze het Park had verlaten. De Landrover van de politie was ergens gevonden, maar er was geen spoor te vinden van juffrouw Hazelstone, en hoewel de Kommandant er vrij zeker van was dat ze niet binnen zou dringen in de gevangenis om hun kennismaking te hernieuwen, twijfelde hij er niet aan dat hetgene dat ze buiten zou kunnen doen even waarschijnlijk zijn toekomst in gevaar zou brengen.

Om te beginnen kon hij het zich niet veroorloven haar vrij rond te laten lopen en aan jan en alleman te vertellen dat ze hem aan een bed vastgesnoerd had gehad met een rubber nachtpon aan en dat hij niet mans genoeg was geweest om zich te laten injecteren. Hij zat zich net te troosten met de gedachte dat de vriendenkring van juffrouw Hazelstone behoorlijk exclusief was toen hij zich herinnerde dat de familie Hazelstone, samen met andere bezittingen zoals goudmijnen, de eigenaar was van de plaatselijke krant, waarvan de redacteur nooit erg veel achting had gehad voor de politie. Kommandant van

Heerden had geen enkel verlangen om op de pagina's van de *Natal Koerier* terecht te komen en bij de gedachte aan koppen zoals: 'Het Kleintje. Kommandant in Rubber Nachtpon zegt Nee tegen Naald' stolde het bloed hem in de aderen.

Hij gaf bevel dat op alle wegen vanuit Piemburg wegversperringen moesten worden opgericht en dat bij alle vrienden van juffrouw Hazelstone een inval moest worden gedaan. Elk hotel en pension in de stad moest worden gecontroleerd en rechercheurs moesten zich onder de menigten in de winkels mengen. Tenslotte beval de Kommandant dat er biljetten opgeplakt moesten worden waarin een grote beloning werd uitgelooft voor informatie die tot de gevangenneming van juffrouw Hazelstone zou leiden, maar om er voor te zorgen dat de bekentenissen van juffrouw Hazelstone niet openbaar zouden worden raapte hij zijn moed bij elkaar en verliet de veiligheid van de gevangenis om bij de redacteur van de *Natal Koerier* langs te gaan.

'Ik ben in het bezit van Noodbevoegdheden,' zei hij tegen hem, 'en ik beveel u niets te publiceren dat juffrouw Hazelstone instuurt. Als er iets door haar wordt ingezonden moet u het mij ongelezen toesturen,' en de redacteur was de lopende bijdragen van juffrouw Hazelstone aan de vrouwenpagina gaan schrappen, die handelde over 'Hoe een Zoeloe Kraal te verbouwen tot een Tweede Huisje'. Hij las het door om te zien of er iets subversiefs in stond, maar afgezien van de aanbeveling gummi te gebruiken voor stoffkleden, kon hij er niets ongevoons in ontdekken. Hoe het ook zij, hij had zijn handen vol aan het proberen er achter te komen hoeveel slachtoffers er waren gevallen bij de epidemieën van hondsdolheid en builenpest die blijkbaar in de stad waren uitgebroken. Voor zover hij had kunnen vaststellen

waren de enige mensen die symptomen van hondsdelheid vertoonden de agenten van Piemburg.

De hele nacht en de daaropvolgende dag ging de speurtocht naar juffrouw Hazelstone voort. Honderden rechercheurs kamden de stad uit of hingen besluiteloos rond in winkels, waardoor ze het leven moeilijk maakten van de bedrijfsrecherche die op de uitkijk was naar winkeldieven. Een aantal oude dames werd geheel onverwacht in de boeien geslagen en met grote snelheid naar het Psychiatrisch Ziekenhuis van Fort Rapier gereden, waar er verscheidenen opgenomen moesten worden met een zenuwinzinking die ze aan die ervaring hadden overgehouden.

Op de wegen vanuit Piemburg wachtten files van auto's en vrachtwagens urenlang terwijl agenten elk voertuig overhoop haalden. Op de weg naar Durban ontstonden bijzonder vervelende vertragingen, omdat daar vrachtwagens die afval vervoerden van het abattoir naar de Jojo Honden en Bedienden Vleesfabriek doorzocht moesten worden. Aangezien Kommandant van Heerden zijn mannen op het hart had gedrukt dat elke vierkante centimeter van elk voertuig doorzocht moest worden, ook al leek het nog zo'n onwaarschijnlijke schuilplaats, en aangezien de wagens van Jojo vijftientwintig ton varkensherschens, ossedarmen en de oneetbare en ongetwijfeld voedzame ingewanden van elk denkbaar ziek dier bevatten dat zijn deel bijdroeg aan de lever en liefde die Jojo aan honden en bedienden beloofde, moesten de mannen bij de wegversperring op de weg naar Durban zich aanzienlijke moeite getroosten om er absoluut zeker van te kunnen zijn dat juffrouw Hazelstone zich niet verborgen hield in de weerzinwekkende brij die hen elke keer dat ze een van de vrachtwagens aanhielden onder ogen kwam. De inzittenden van de auto's die zich daar-

achter verzamelden zagen tot hun verbijstering agenten met alleen zwembroeken aan en met duikbrillen en snorkels op aan boord van de wagens van Jojo klauteren en in hopen half vloeibaar vlees duiken die zo enorm waren dat zelfs de wijlen en onbetreurede gier zijn eetlust zou hebben verloren. De agenten die uiteindelijk opdoken na hun lange en vruchteloze speurtocht boden nauwelijks een aanblik die was berekend om de burgers van Piemburg er van te verzekeren dat de politie hun belangen behartigde, en, geconfronteerd met het vooruitzicht van zo'n grondige zoekactie besloten een hoop automobilisten de tochtjes die ze aan het maken waren maar te laten voor wat ze waren en rustig naar huis te gaan. Bij degenen die bleven werd de bekleding van de auto's onherstelbaar bevlekt door de halfnaakte en met bloed overdekte agenten die naar binnen klommen en onder banken en in handschoenenkastjes snuffelden naar de ongrijpbare juffrouw Hazelstone.

Ondertussen werden de huizen van juffrouw Hazelstones vrienden met dezelfde grondigheid doorzocht, en een hele hoop mensen die prat waren gegaan op een bekendheid met haar die ze nooit hadden genoten, merkten dat de vriendschap met juffrouw Hazelstone enkele ontzagwekkende gevolgen met zich meedroeg, niet in het minst de wetenschap dat ze er van werden verdacht onderdak te verlenen aan een gezochte misdadiger.

Ondanks al deze drastische maatregelen bleef juffrouw Hazelstone op vrije voeten, en was zich er opgewekt onbewust van dat zij het voorwerp was van zo'n nauwgezette klopjacht.

Na met de Landrover van de politie de ingang van Jacaranda Park te zijn gepasseerd had ze de hoofdweg gevolgd naar de stad, de auto geparkeerd in de hoofdstraat,

en was ze het politiebureau binnen gelopen om zichzelf aan te geven.

‘Ik ben juffrouw Hazelstone, van Jacaranda Park, en ik ben gekomen om gearresteerd te worden,’ zei ze tegen de agent op leeftijd achter het bureau, die een van de herstellenden van een operatie was die zich op bevel van Kommandant van Heerden weer hadden moeten melden voor dienst. Hij miste zijn galblaas en het onderste deel van zijn ingewanden, maar zijn verstand was hij nog niet kwijtgeraakt en hij was lang genoeg bij de politie om gewend te zijn geraakt aan de vreemde vogels die regelmatig binnen kwamen om valse bekentenissen af te leggen. Hij bestudeerde de oude heer in het zalmkleurige pak een tijdje voor hij antwoordde.

‘Ja ja,’ zei hij hartelijk. ‘U bent dus juffrouw Hazelstone, meneer. En waarvoor wilt u worden gearresteerd?’

‘Ik heb mijn kok vermoord.’

‘U hebt geluk dat u er een had om te vermoorden,’ zei de oude agent. ‘Mijn vrouw kookt voor mij en als ik op de toestand van mijn ingewanden, of wat daar van over is mag afgaan, dan probeert zij al jaren lang me te vermoorden, en uitsluitend dank zij de wonderen van de hedendaagse chirurgie is ze daar verdomme niet in geslaagd. Wilt u wel geloven,’ ging hij vertrouwelijk verder, ‘dat de chirurgen er vier uur over hebben gedaan om al die rotte troep uit me weg te snijden? Ze hebben mijn galblaas weggehaald en toen mijn...’

‘Ik ben hier niet gekomen om over uw gezondheidstoestand te praten,’ zei juffrouw Hazelstone bits. ‘Die interesseert me totaal niet.’

Agent Oosthuizen kon dat niet waarderen. ‘Als u het zo wilt hebben,’ zei hij, ‘dan kunt u het zo krijgen. En nu opgekrast.’

Juffrouw Hazelstone was niet van plan zich zo gemak-

kelijk weg te laten sturen. 'Ik ben gekomen om me te laten arresteren wegens moord,' hield ze vol.

Agent Oosthuizen keek op uit de medische encyclopedie waar hij in had zitten lezen. 'Hoor eens,' zei hij, 'u heeft me net verteld dat u niet geïnteresseerd bent in mijn lichamelijke toestand. Nou, ik ben mooi ook niet geïnteresseerd in uw geestesgesteldheid. Dus smeet hem.'

'Wilt u zeggen dat u weigert me te arresteren?'

Agent Oosthuizen zuchtte. 'Als u niet gauw maakt dat u wegkomt arresteer ik u wegens het zich hier op verdachte wijze ophouden,' zei hij.

'Goed zo, daar ben ik voor gekomen.' Juffrouw Hazelstone ging op een bank tegen de muur zitten.

'U bent een verdomde lastpost, weet u dat? Goed, kom dan maar mee naar de cellen.' Hij ging haar voor naar de kelderverdieping en sloot haar op. 'Geef maar een gil als u er uit wilt,' zei hij, en wijdde zich weer aan het lezen over ziekten van de ingewanden. Toen hij werd afgelost was hij nog steeds zo in beslag genomen door zijn eigen pathologie dat hij vergat zijn vervanger van haar aanwezigheid op de hoogte te stellen en toen hij de volgende ochtend de dienst weer hervatte zat ze daar nog steeds rustig in haar rubber pak.

Pas halverwege de ochtend herinnerde hij zich dat die oude heer nog steeds in de cel zat, en hij ging naar beneden om hem te bevrijden.

'Heeft u er genoeg van?' vroeg hij, terwijl hij de deur open maakte.

'Komt u me ondervragen?' vroeg juffrouw Hazelstone hoopvol. Ze had zich zitten verheugen op een hardhandig verhoor.

'Ik kom niet uw ontbijt brengen, als u dat soms mocht denken.'

‘Goed zo,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Vooruit met de geit, dan.’

Agent Oosthuizen keek verbijsterd. ‘U bent me de rare oude snuiter wel,’ zei hij. ‘Seniel, als je het mij vraagt.’

‘Wat gaat u doen?’

‘U hier uit schoppen,’ zei de agent. ‘Ik kan u hier niet rond hebben hangen op het bureau.’

‘Ik ben juffrouw Hazelstone, van Jacaranda Park, en ik word gezocht wegens moord. Het is uw plicht om me te arresteren.’

‘En ik ben de koningin van Engeland,’ zei Agent Oosthuizen. ‘Vooruit, smeet hem voor ik in de moeilijkheden raak.’

‘Ik zeg toch dat ik gezocht word wegens moord,’ hield juffrouw Hazelstone vol.

‘U wordt beslist niet gezocht voor iets anders,’ zei de Agent, en hij pakte zijn medische encyclopedie en begon te lezen over gynaecomastia.

Juffrouw Hazelstone probeerde hem tot rede te brengen. ‘Wat moet ik doen om gearresteerd te worden als u me niet wilt arresteren wegens moord?’ vroeg ze.

‘Probeer om te beginnen neuken met een kaffer eens,’ stelde de agent voor. ‘Dat werkt meestal gesmeerd.’

‘Maar dat heb ik nou juist de laatste acht jaar gedaan,’ zei juffrouw Hazelstone hem.

‘Maak dat de kat wijs. Ik betwijfel of u wel daartoe in staat bent,’ was het enige antwoord dat ze kreeg, en met als laatste opmerking dat ze er uit zag alsof ze aan gynaecomastia zou kunnen lijden, wat, zoals Agent Oosthuizen net had gelezen, ongewone borstontwikkeling bij de man was, wijdde de agent zich weer aan zijn boek.

‘Als u me niet wilt arresteren, eis ik dat ik word thuisgebracht,’ zei juffrouw Hazelstone.

Agent Oosthuizen wist wanneer hij toe moest geven.

‘Waar woont u?’ vroeg hij.

‘Jacaranda Park, natuurlijk,’ zei juffrouw Hazelstone.

‘Ik had het kunnen weten,’ zei de agent, en blij om haar kwijt te zijn nam hij haar mee naar de binnenplaats van het bureau. ‘Breng deze oude heer naar Jacaranda Park,’ zei hij tegen de chauffeur van een politiewagen die net wegging, en met al de snelheid en maatschappelijke eerbied waar ze aan gewend was werd juffrouw Hazelstone naar de ingang van Jacaranda Park gereden en daar afgezet. Om voor de hand liggende redenen was de auto niet aangehouden bij wegversperringen.

Toen Luitenant Verkramp vanuit het ziekenhuis arriveerde om aan het verhoor van de gevangene te beginnen zat de Kommandant op hem te wachten. Hij hinkte het kantoor van de Directeur binnen om zich te melden.

‘Ik ben ziek,’ zei hij knorrig. ‘De dokters wilden niet dat ik het ziekenhuis zou verlaten.’

‘Heel goed mogelijk, Luitenant,’ zei de Kommandant opgewekt. ‘Heel goed mogelijk, maar laten we geen tijd meer verspillen, nu je er toch bent. Ik heb je hulp nodig.’

‘Waarvoor deze keer nu weer?’ vroeg Verkramp. Kommandant van Heerden had altijd zijn hulp nodig, maar dit was de eerste keer dat hij hem dat had horen toegeven.

‘Ik heb hier het dossier over de familie Hazelstone,’ zei de Kommandant. ‘Het bevat onder meer het veiligheidsrapport dat je aan het Bureau voor de Staatsveiligheid hebt opgestuurd. Ik heb het doorgelezen, en ik moet zeggen, Luitenant, dat je meer scherpzinnigheid hebt getoond dan ik van je gedacht had.’

Luitenant Verkramp glimlachte. De Kommandant was nog nooit eerder zo complimenteus geweest.

‘Je schrijft hier,’ ging de Kommandant verder, op het rapport tikkend, ‘dat de Hazelstones bekend staan om hun linkse en communistische neigingen. Ik zou graag willen weten waarom je dat hebt geschreven.’

‘Iedereen weet dat het marxisten zijn,’ zei Verkramp.

‘Ik niet,’ zei de Kommandant, ‘en ik zou graag willen horen hoe jij dat wel weet.’

‘Nou, om te beginnen zit de neef van juffrouw Hazelstone op de universiteit.’

‘Daarom is het nog geen communist.’

‘Hij gelooft in de evolutie.’

‘Hmm,’ zei de Kommandant twijfelachtig. Hij wist dat het een subversieve doctrine was, maar met Els in de buurt scheen hij onweerlegbaar.

‘Wat nog meer?’ vroeg hij.

‘Ik heb hun bibliotheek bekeken. Hij staat vol communistische literatuur. Ze hebben alle albums van *De Rode Ridder*, *Black Beauty*, de verzamelde werken van Dostojevski, zelfs dat verboden boek van Bertrand Russell, *Waarom ik geen Christen ben*. Ik zeg u, dat zijn allemaal gevaarlijke boeken.’

Kommandant van Heerden was onder de indruk. Verkramp had zich duidelijk grondiger in de zaak verdiept dan hij had gedacht. ‘Dat lijkt me wel afdoende,’ zei hij. ‘En hoe zit het met die broer, Jonathan Hazelstone. Je schrijft hier dat hij een straflijst heeft.’

‘Dat klopt. Hij woont in Rhodesië, en hij heeft in de bak gezeten.’

‘Hij zegt dat hij bisschop is.’

‘Hij kan zeggen wat hij wil,’ zei Verkramp. ‘Dat verandert niets aan de feiten. Ik heb het nagegaan bij de Rhodesische politie. Het telegram dat ze teruggestuurd hebben zit in het dossier.’

Kommandant van Heerden haalde het telegram tevoorschijn. ‘Ik snap er helemaal niets van,’ zei hij. ‘Het is in code, of zoiets. Lees jij het maar.’ Hij gaf het telegram aan Verkramp.

De Luitenant tuurde naar de hiërogliefen. ‘Het is vrij duidelijk,’ zei hij uiteindelijk. ‘Jonathan Hazelstone 2 jr prdkant Bulawayo 3 jr Barotse bssch. ambt sedert pr mnden. Umtali. Dat kan iedere idioot begrijpen,’ zei hij.

‘Nou, ik niet,’ snauwde de Kommandant. ‘Vertel jij dan maar wat het betekent.’

Verkramp zuchtte. Dat kwam er nu van als je een anal-fabeet als Kommandant had.

‘Het is heel eenvoudig. Hij heeft twee jaar in de gevangenis van Bulawayo gezeten omdat hij een paard van kant heeft gemaakt. Drie jaar in Barotse wegens het beschieten van een ambtenaar en nu wordt hij gezocht in Umtali wegens pyromaanden.’

Kommandant van Heerden dacht eventjes na. ‘Wat is pyromaanden?’ vroeg hij.

‘U heeft toch wel eens van pyromanen gehoord? Brandstichters. Het zijn mensen die huizen en zo in de fik pyromaanden.’

‘Oh, is het dat? Dan zou hij in Rhodesië ook wel opgehangen zijn. Als ze hem daar tenminste al twee jaar geven omdat hij een paard heeft gedood...’ zei de Kommandant, opgelucht nu hij wist dat hij de juiste man te pakken had. Hij twijfelde er nu niet meer aan dat hij voldoende bewijs had om voor een veroordeling te zorgen. Een man die een onschuldig, weerloos paard kon vermoorden zou nauwelijks aarzelen als het er op aan kwam een Zoeloe kok om zeep te helpen.

‘Nou, het enige dat we nu nog nodig hebben is een mooie, nette bekentenis,’ zei hij. ‘Ik verwacht van je dat hij morgenochtend op mijn bureau ligt.’

Luitenant Verkramp haalde zijn schouders op. ‘Als u hem zo snel nodig heeft kunt u het maar beter aan Els vragen. Bij mijn methode is het noodzakelijk dat de gevangene minstens drie dagen lang wakker wordt gehouden, en met een harde beroepsmisdadiger zoals deze zal het waarschijnlijk nog wel langer duren.’

‘Ik kan het niet aan Els vragen. We kunnen een Hazelstone niet de rechtszaal binnen laten strompelen zonder

teennagels en met zijn ballen zo groot als meloenen. Denk eens wat de verdediging daar mee uit zou richten. Gebruik je hoofd. Nee, het verhoor moet discreet aangepakt worden, en jij krijgt de leiding,' zei de Kommandant, die zijn toevlucht nam tot vleierij. 'Doe met hem wat je wilt, als je er maar voor zorgt dat hij nog uit één stuk bestaat als je klaar bent.'

En met die *carte blanche* beëindigde de Kommandant het gesprek en bestelde zijn avondeten.

In het Maximum Veiligheidsblok was er geen avondeten voor Jonathan Hazelstone, en als het er wel was geweest is het twijfelachtig of hij veel trek zou hebben gehad. Van de oude cipier had hij net gehoord hoe het kwam dat hij het ongewone voorrecht genoot in het Hemeltje te mogen worden opgehangen.

'Het heeft te maken met iets dat je grootvader in zijn toespraak zei toen hij de gevangenis opende,' zei de cipier. 'Hij zei dat hij wilde dat de galg voor gebruik gereed zou worden gehouden voor het geval zijn familie er gebruik van wilde maken.'

'Hij zal het vast wel goed hebben bedoeld,' zei de bisschop triest, mijmerend over de gruwelijke erfenis die zijn grootvader de familie had nagelaten.

'Je vader, wijlen de rechter, was een groot liefhebber van de galg. Sommige mannen die hun laatste maaltijd hebben gebruikt in die cel, waar jij nu staat, hebben me verteld dat ze zeker wisten dat ze er zo vrij als een vogeltje vanaf zouden komen, en verdomd als die ouwe pa van je dan niet zijn zwarte muts opzette en ze ter dood veroordeelde.'

'Ik heb de reputatie van mijn vader altijd betreurd,' zei de bisschop.

'Daar zou ik me nu maar geen zorgen over maken,' zei

de cipier. 'Als ik in jouw schoenen stond zou ik hem knijpen voor de galg.'

'Ik heb het volste vertrouwen in de eerlijkheid van de rechtbank,' zei de bisschop.

'Hij is al twintig jaar niet meer gebruikt,' ging de cipier verder. 'Hij is onveilig.'

'Oh ja?' vroeg de bisschop. 'Is dat ongewoon?'

'De doodskloppertjes zitten er in. Als je levend de trap op komt heb je geluk gehad, als je het mij vraagt,' zei de cipier, en hij schuifelde de gang uit om Luitenant Verkramp en Agent Els de Put in te laten. Het verhoor stond op het punt te beginnen.

Ondanks het feit dat hij nog steeds het gevolg van zijn verwondingen voelde was Luitenant Verkramp vastbesloten de standaard Zuidafrikaanse techniek op de gevangene toe te passen.

'Ik slijm tegen hem,' zei hij tegen Agent Els, 'en ik laat hem denken dat ik met hem meeleef, en dan mag jij de harde jongen zijn en hem bedreigen.'

'Mag ik de elektroshockmachine gebruiken?' vroeg Els gretig.

'Hij is te belangrijk,' zei Verkramp. 'En je mag hem ook niet al te erg in elkaar slaan.'

'Wat gaan we dan doen?' vroeg Els, die zich niet kon voorstellen dat hij een bekentenis los kon krijgen uit een onschuldig iemand zonder enig geweld.

'We houden hem wakker tot hij op instorten staat. Dat mislukt nooit.'

Luitenant Verkramp ging achter het bureau zitten, beval dat de gevangene binnen gebracht moest worden en nam wat hij dacht dat een houding van meelevend begrip was aan. Toen de bisschop de kamer binnen kwam deed de uitdrukking op het gezicht van de Luitenant

hem alleen aan een pijnlijke en valse vijandigheid denken. Gedurende de daaropvolgende uren bleek die eerste indruk zo mogelijk nog overoptimistisch te zijn geweest. De pogingen van Luitenant Verkramp om voor een medelevend begrip te zorgen wekten bij de bisschop de overtuiging op dat hij alleen in een kamer was opgesloten met een sadistische homoseksueel die aan een overdosis van verscheidene krachtige hallucinogene middelen leed. Er was beslist niets anders dat de avances van de Luitenant kon verklaren, noch de verwrongen versie van zijn eigen leven waar hij het van Verkramp persé mee eens moest zijn. Gezien door de ogen van Verkramp nam alles wat de bisschop dacht dat hij had gedaan een volkomen tegengestelde hoedanigheid aan.

Hij was bijvoorbeeld geen student geweest in Cambridge waar hij theologie had gestudeerd. Hij was, zo hoorde hij, geïndoctrineerd in de marxistisch-leninistische theorieën door een man die hij voorheen voor een vooraanstaand Anglo-Katholiek professor had gehouden, maar die blijkbaar een in Moskou opgeleid theoreticus was geweest. Terwijl de uren voorbij kropen werd de zwakke greep van de bisschop op de realiteit steeds zwakker. De illusies die hij een leven lang had gekoesterd glipten weg en werden vervangen door de nieuwe zekerheden die hij volgens zijn demente verhoorder persé moest onderschrijven.

Tegen de tijd dat ze bij de gebeurtenissen van de vorige dag waren aangeland was de bisschop, die al zesendertig uur niets had gegeten en zes uur met zijn handen boven zijn hoofd had gestaan, bereid om toe te geven dat hij de voltallige Zuidafrikaanse politiemacht had uitgemeord, als hij dan tenminste even vijf minuten mocht gaan zitten.

‘Ik heb ze neergeschoten met een meerloops raketwer-

per die door de Chinese consul in Dar-es-Salaam is geleverd,' herhaalde hij langzaam, terwijl Verkramp die bekentenis opschreef.

'Goed zo,' zei de Luitenant uiteindelijk. 'Dat lijkt me wel afdoende.'

'Ik ben blij dat te horen. En als u het niet erg vindt zou ik nu graag even tijd willen krijgen om na te denken over mijn toekomst.'

'Ik denk dat je dat gerust aan ons over kan laten,' zei de Luitenant. Er is nog één ding dat ik opgehelderd wil zien. Waarom heb je de kok van je zus neergeschoten?'

'Ik ontdekte dat hij een agent van de CIA was,' zei de bisschop, die nu wel wist hoe de hersens van Verkramp werkten. Hij had al lang ontdekt dat het geen enkele zin had met hem te argumenteren, en aangezien de verbeelding van Verkramp blijkbaar een produkt was van spionageromans scheen dit het soort verklaring dat hij zou slikken.

'Was hij dat?' zei Verkramp, en nam zich voor een onderzoek in te stellen naar de koks van Piemburg om er achter te komen hoeveel er nog meer in dienst van de Amerikanen waren.

Tegen de tijd dat Verkramp met hem klaar was had de bisschop besloten dat zijn enige kans om te ontsnappen aan de terechtstelling op het schavot dat zijn grootvader voor hem had gereserveerd was een bekentenis te fabriceren die zo absurd was dat hij of door de rechter niet onvankelijk zou worden verklaard of hem toe zou staan zich op krankzinnigheid te beroepen. 'Als je iets doet moet je het goed doen,' zei hij in zichzelf toen Els de ondervraging kwam overnemen, en hij vroeg zich af wat voor nieuwe misdaden hij kon toevoegen aan de lijst met dat wat hij al had bekend. Agent Els was maar al te bereid hem een paar suggesties aan de hand te doen.

‘Ik heb gehoord dat jij wilt dat we met kaffers moeten trouwen,’ begon Els. Hij wist dat hij verondersteld werd een communist te ondervragen, en het enige dat hij van communisten wist was dat ze wilden dat blanken met zwarten zouden trouwen.

‘Ik kan me niet herinneren dat ik dat ooit in het openbaar heb bepleit,’ zei de bisschop voorzichtig.

‘Dat zal wel niet, in het openbaar,’ zei Els, wiens eigen bepleiten van geslachtsgemeenschap met zwarten altijd in de striktste beslotenheid had plaatsgevonden. ‘Daar zou je voor worden gearresteerd.’

De bisschop begreep hem niet. ‘Waarvoor?’ vroeg hij.

‘Voor het in het openbaar bepleiten van een zwarte vrouw. En privé?’

‘Het is waar dat ik wel eens over de zaak heb gedacht.’

‘Kom kom, geef het maar toe. Je hebt er niet alleen over gedacht. Je hebt het ook gedaan.’

De bisschop dacht niet dat het veel kwaad kon als hij dat toegaf. ‘Nou ja, ik heb het onderwerp wel eens een paar keer ter sprake gebracht. Ik heb het wel eens aangesneden bij vergaderingen van de gemeenteraad.’

‘Vergaderingen, hè?’ zei Els. ‘Een soort friemelpartijtjes?’

‘Dat is één manier om het te stellen,’ zei de bisschop, die de uitdrukking nog nooit eerder had gehoord.

Els gaf hem een wellustige knipoog. ‘Je hebt het zeker ook wel op een andere manier gedaan?’

‘Heel gewoon, van man tot man,’ zei de bisschop, die zich afvroeg wat dit allemaal met het vermoorden van politiemannen te maken had.

Agent Els kon zich moeilijk voorstellen hoe je het van man tot man kon doen en het tegelijkertijd toch gewoon noemen.

‘Ik heb er nooit omheen gedraaid.’

‘Nee, dat zal wel niet hoeven bij mannen,’ stemde Els met hem in.

‘Oh, er waren ook vrouwen aanwezig,’ zei de bisschop. ‘Het is het soort vraagstuk waar de opvatting van een vrouw vaak behulpzaam is.’

‘Zeg dat wel.’

‘Grappig genoeg merkte ik dat de vrouwen meer ontvankelijk waren voor het idee dan de mannen.’

‘Dat zou ik ook wel denken.’

‘Natuurlijk is het niet iets dat de meeste mensen gelijk de eerste keer accepteren. Ik heb het geleidelijk aan overgebracht, maar over het algemeen genomen zagen ze wel dat er iets voor te zeggen viel.’

‘Allemachtig,’ zei Els, ‘je moet wel een paar leuke feestjes hebben gehad.’

‘Ik hoop dat ik u niet verveel,’ zei de bisschop hoopvol.

‘Seks verveelt me nooit,’ zei Els.

‘Vindt u het erg als ik ga zitten?’ zei de bisschop in een opwelling, de klaarblijkelijke belangstelling van Els uitbuitend.

‘Ga je gang.’ Els kon niet genoeg krijgen van de verhalen van de bisschop over friemelpartijtjes en soortgelijke perversiteiten.

‘Juist,’ zei de bisschop, toen hij zat. ‘Waar was ik?’

‘Je vertelde net hoe lekker de vrouwen het vanachter vonden,’ zei Els.

‘Werkelijk?’ zei de bisschop. ‘Heel vreemd. Ik had er geen idee van.’

Terwijl de nacht verstreek zat Els verzonken in opperste bewondering voor de gevangene. Eindelijk had hij hier iemand naar zijn eigen hart, iemand voor wie er geen schaamte bestond, geen berouw, geen spijt, alleen een toewijding aan wellust die in de ervaring van Els ongeëvenaard was.

Voor de bisschop was de moeilijkheid dat zijn verbeelding nauwelijks toereikend was voor de taak die Els hem stelde. Geconfronteerd met zo'n verslindende nieuwsgierigheid, bleef hij bij zijn roeping en Els luisterde gefascineerd naar beschrijvingen van middernachtelijke orgieën waarbij kazuifels en alben te pas kwamen. Tussen de andere onschatbare informatie die de Agent ter ore kwam bevonden zich drie feiten die speciaal vernietigend waren. De bisschop, zo hoorde hij, droeg een kleed, bezat een rubriek en was eigenaar van een baret.

'Wat is een rubriek in godsnaam?' vroeg Kommandant van Heerden hem de volgende ochtend toen hij de ondertekende bekentenis van de bisschop doorlas.

'Het is een afkorting van rubber pik,' zei Els. 'Hij gebruikt hem voor de liturgie.'

'Werkelijk?' zei de Kommandant, en hij las het verbijsterende document voor de tweede keer door. Als de helft van wat de bisschop allemaal had bekend waar was, dacht Van Heerden, dan hadden ze de hufter jaren geleden al op moeten hangen.

Terwijl de zaak tegen Jonathan Hazelstone werd voorbereid worstelde de Kommandant met het probleem dat werd gevormd door de voortdurende onvindbaarheid van de zuster van de gevangene. Ondanks een uiterst intensieve klopjacht bleef juffrouw Hazelstone ongrijpbaar voor de politie. Kommandant van Heerden verhoogde de uitgeloofde beloning, maar er werd nog steeds geen noemenswaardige informatie doorgebeld naar het politiebureau van Piemburg. De enige troost die de Kommandant kon ontdekken was dat juffrouw Hazelstone zijn problemen niet had vergroot door contact op te nemen met haar advocaat of met kranten buiten zijn gezagsgebied.

‘Het is een sluwe oude feeks,’ zei hij tegen Luitenant Verkramp, en tot zijn schrik merkte hij bij zichzelf een terugkeer van de bewondering op die hij voorheen voor haar had gevoeld.

‘Ik zou me maar geen zorgen maken over die ouwe taart, waarschijnlijk verschijnt ze wel bij het proces,’ antwoordde Verkramp optimistisch. De Kommandant merkte dat zijn val de Luitenant niet had beroofd van zijn vermogen om dingen te zeggen die berekend waren om zijn commandant van streek te maken.

‘Als jij zo verdomd slim bent, waar moeten we volgens jou dan naar haar zoeken?’ gromde de Kommandant.

‘Waarschijnlijk zit ze in Jacaranda House in zichzelf te lachen,’ zei Verkramp, en hij vertrok om een lijst samen

te stellen van koks van wie bekend was dat ze graag hamburgers klaarmaakten.

‘Sarcastische rotzak,’ mompelde de Kommandant. ‘Vandaag of morgen neemt iemand hem eens echt goed te pakken.’

Het was Agent Els wiens initiatief tot de gevangenneming van juffrouw Hazelstone leidde. Sinds zijn gevecht met de dobermann had Els steeds spijt gehad van zijn besluit om het lijk op het gazon van Jacaranda House te laten liggen.

‘Ik had hem op moeten laten zetten. Hij zou leuk hebben gestaan in de hal,’ zei hij tegen de Kommandant tijdens een ledig ogenblik.

‘Ik geloof dat ik dat niet zo’n leuke opzet vind,’ had de Kommandant geantwoord. ‘Trouwens, wie heeft er ooit van een opgezette hond gehoord?’

‘In de hal van Jacaranda House staan een hele hoop opgezette leeuwen en wrattenzwijnen en zo. Waarom mag ik dan geen opgezette hond in mijn hal hebben?’

‘Je krijgt ideeën boven je stand,’ zei de Kommandant. Els was de cipier in de Put gaan vragen over het opzetten van honden. De oude man scheen van dat soort dingen te weten.

‘Je moet er mee naar een preparateur,’ zei de cipier hem. ‘In het museum is er een, maar ik zou eerst maar een prijsopgave vragen. Opzetten kost een bom duiten.’

‘Ik vind het niet erg om er wat geld aan te spenderen,’ zei Els, en samen gingen ze de bisschop vragen over de hond.

‘Ik geloof dat hij een pedigree had,’ zei de bisschop.

‘Wat is een pedigree?’ vroeg Els.

‘Een stamboom,’ zei de bisschop, die zich afvroeg of het doden van de hond toegevoegd zou worden aan de

lijst met misdaden die hij verondersteld werd te hebben begaan.

‘Ook een kieskeurige hond, met z’n stamboom,’ zei Els tegen de cipier. ‘Je zou toch denken dat hij tegen een lantaarnpaal zou pissen, zoals elke hond.’

‘Verwend, als je het mij vraagt,’ zei de cipier. ‘Hij klinkt meer als een schoothondje dan als een echte dobermann. Het verbaast me niks dat je hem zo gemakkelijk om zeep kon helpen. Waarschijnlijk is hij van angst gestorven.’

‘Helemaal niet. Hij vocht als een razende. De felste hond die ik ooit heb gezien,’ zei Els geërgerd.

‘Eerst zien, dan geloven,’ zei de cipier, en Els had meteen het besluit genomen de dobermann te gaan halen om die bezoedeling van zijn eer uit te wissen.

‘Vraag toestemming om Jacaranda House te bezoeken,’ zei hij later op de dag tegen de Kommandant.

‘Toestemming om wat te doen?’ vroeg de Kommandant ongelovig.

‘Om naar Jacaranda House te gaan. Ik wil het lijk van die hond halen.’

‘Je moet niet goed snik zijn, Els,’ zei de Kommandant. ‘Ik zou toch hebben gedacht dat je nu wel genoeg zou hebben van dat vreselijke oord.’

‘Het is er niet zo slecht,’ zei Els, wiens herinneringen aan het Park hemelsbreed verschilden met die van de Kommandant.

‘Het is er afschuwelijk, en je hebt daar al genoeg kwaad aangericht,’ zei de Kommandant. ‘Je blijft daar uit de buurt, versta je?’ en Els had zijn woede gelucht door een stel zwarte veroordeelden op de binnenplaats van de gevangenis uit te kaffen.

Die avond besloot Kommandant van Heerden een onverwachte inspectie te maken van de wegversperrin-

gen rond Piemburg. Hij begon te vermoeden dat zijn gedwongen afwezigheid uit de buitenwereld een nadelige uitwerking had op het moreel van zijn mannen en aangezien het hem onwaarschijnlijk leek dat juffrouw Hazelstone om elf uur 's avonds op pad zou zijn, en ze hem trouwens toch niet zou kunnen zien in de politiewagen, besloot hij de ronde te doen wanneer het het waarschijnlijkst leek dat zijn mannen op hun post zouden slapen.

'Rij langzaam,' zei hij tegen Els toen hij op de achterbank plaats had genomen. 'Ik wil gewoon eens rondkijken.' Een uur lang werden mannen die geposteerd waren op straathoeken of bij wegversperringen geteisterd door de vragen van Van Heerden.

'Hoe weet je dat ze hier niet is gepasseerd, vermomd als roetmop?' vroeg hij aan de brigadier die dienst had op de weg naar Vlockfontein en die had geklaagd over het aantal auto's dat hij had moeten doorzoeken.

'We hebben ze allemaal gecontroleerd, Kommandant,' zei de brigadier.

'Gecontroleerd? Hoe heb je ze gecontroleerd?'

'We passen de huidtest toe, Kommandant.'

'De huidtest? Nog nooit van gehoord.'

'We gebruiken een stukje schuurpapier. We wrijven er mee over hun huid en als het zwart er af gaat zijn ze blank. Zo niet, dan zijn ze dat niet.'

Kommandant van Heerden was onder de indruk. 'Daar blijkt initiatief uit, brigadier,' zei hij, en ze reden verder.

Kort daarna, toen ze Town Hill op reden om de wegversperring daar te inspecteren, merkte Agent Els dat de Kommandant in slaap was gevallen.

'Het is de ouwe maar die de ronde doet,' zei Els tegen de agent op wacht, en hij stond op het punt om te keren en terug te gaan naar de gevangenis toen hij zich reali-

seerde dat ze heel dicht bij Jacaranda Park waren. Hij keek over zijn schouder naar de slapende gedaante achterin de auto.

‘Vraag toestemming om naar Jacaranda House te gaan, Kommandant,’ zei hij zachtjes. Achterin lag de Kommandant luid te snurken. ‘Dank u,’ zei Els glimlachend en de auto reed langs de wegversperring heen en de heuvel op naar Jacaranda House. Aan weerszijden van de weg beschenen de koplampen de waarschuwingsborden die daar stonden als reclames voor macabere vakantieoordn: Builenpest, het een of andere sinistere strand en Hondsdolheid, een wildpark. Onbewust van zijn bestemming sliep Kommandant van Heerden lawaaierig op de achterbank terwijl de auto de ingang van Jacaranda Park passeerde, en met het geknars van banden op grind, langzaam de lange oprit af reed.

Els zette de auto voor het huis neer en stapte stilletjes het duister in om zijn trofee op te halen. Het was donker, de maan ging schuil achter de wolken en hij had enige moeite om het lijk van de dobermann te vinden.

‘Vreemd,’ zei hij in zichzelf, terwijl hij het gazon afzocht. ‘Ik zou zweren dat ik dat kreng hier had laten liggen,’ en hij zette zijn speurtocht naar het beest voort.

Achterin de auto snurkte Kommandant van Heerden luider dan ooit. Hij gleed zijdelings over de bank en stootte met zijn hoofd tegen het raam. Het volgende moment was hij klaarwakker en staarde hij het duister in.

‘Els!’ zei hij luid. ‘Waarom ben je gestopt en waarom zijn de koplampen uit?’ Er klonk geen geruststellend antwoord van de plaats van de bestuurder en terwijl Kommandant van Heerden stijf van angst achterin de auto zat en zich afvroeg waar Els in godsnaam was gebleven, gleden de wolken zachtjes weg voor de maan en zag de Kommandant de voordeur van Jacaranda House voor

zich. Met een jammerkreet drukte de Kommandant zich tegen de kussens en vervloekte zijn eigen stommiteit dat hij de gevangenis had verlaten. Boven hem doemde de gevel van het enorme huis angstaanjagend op, de onverlichte ramen duister van dreiging. Kreunend van angst deed de Kommandant het portier open en stapte het voorterrein op.

Een ogenblik later zat hij achter het stuur en zocht hij naar de sleutels. Ze waren verdwenen.

‘Ik had kunnen weten dat die smeerlap zoiets zou uithalen,’ brabbelde de Kommandant, en met de belofte dat niet alleen de dobermann zijn ingewanden kwijt zou raken wachtte hij de terugkeer van Els af. Terwijl de minuten verstreken en Els zijn speurtocht naar de onvindbare Toby voortzette nam de angst van de Kommandant toe.

‘Ik kan hier niet de hele nacht blijven zitten,’ dacht hij. ‘Ik zal hem moeten gaan zoeken,’ en hij stapte uit. Zich steeds bewegend sloop hij de tuin in. Rondom hem namen struiken vreemde en angstaanjagende vormen aan en de maan, die een paar minuten geleden zo verlichtend was gebleken, ontdekte een nabije wolk om zich achter te verschuilen. De Kommandant, die niet durfde roepen, struikelde in het duister in een bloembed en viel op zijn neus. ‘Hondsrozen,’ dacht hij bitter, zijn gezicht vastklemmend, en terwijl hij overeind klauterde hoorden en zagen de oren en ogen van Kommandant van Heerden twee dingen waardoor zijn hart op hol sloeg. Op het voorterrein was de motor van de auto gestart. Els had de dobermann gevonden en vertrok. Terwijl de koplampen van de auto rondzwaaiden en de voorkant van Jacaranda House hel verlichtten, stond de Kommandant stokstijf stil in het bloemperk en staarde omhoog in de

nachtelijke hemel naar iets dat veel meer sinister was dan het huis zelf. Uit een van de schoorstenen van het verlaten landhuis steeg langzaam maar gestaag een flauwe rookpluim op. Kommandant van Heerden was niet alleen.

Zijn borst vastgrijpend stortte de Kommandant achterover tussen de rozen en viel flauw. Toen hij bijkwam van wat hij zijn eerste hartaanval verkoos te noemen, hoorde hij een stem die hij gehoopt had nooit meer te zullen horen.

‘Nachten van wijn en rozen, Kommandant?’ vroeg de stem, en toen de Kommandant omhoog staarde zag hij, afgetekend tegen de voorbij drijvende wolken, de elegante gedaante van juffrouw Hazelstone. Ze was gekleed zoals hij haar de eerste keer had gezien, en godzijdank niet in dat vreselijke zalmkleurige pak.

‘U bent toch niet van plan daar de hele nacht te blijven liggen, hoop ik,’ ging juffrouw Hazelstone verder. ‘Kom binnen, dan zal ik koffie voor u zetten.’

‘Ik wil geen koffie,’ mompelde de Kommandant, die zich loswerkte uit de rozestruiken.

‘Misschien wilt u dat niet, maar het is duidelijk wat u nodig heeft om weer nuchter te worden. Ik ben niet van plan om dronken politiemensen in het holst van de nacht door mijn tuin te laten strompelen en mijn bloemperken te laten ruïneren,’ en, buigend voor dat gezag waar hij nooit weerstand aan kon bieden, zat de Kommandant even later weer in de salon van Jacaranda House. Het was donker in de kamer, op de lamp van een filmprojector na die op een klein tafeltje stond.

‘Ik was net wat oude films van me aan het draaien voor ik ze verbrand,’ zei juffrouw Hazelstone, en de Kommandant begreep de flauwe rookpluim die hij uit de schoorsteen had zien stijgen. ‘In de gevangenis zal ik ze niet kunnen zien, en bovendien geloof ik dat het beter is

om het verleden te vergeten, vindt u ook niet, Kommandant?’

De Kommandant moest het daar mee eens zijn. Hij zou een fortuin betaald hebben om het verleden te mogen vergeten. Helaas nam het zijn gedachten maar al te zeer in beslag. Gevangen tussen zijn eigen angst en een gevoel van achting dat nog overtuigender werd gemaakt door zijn onregelmatige hartslag, liet de Kommandant zich overhalen in een lage stoel plaats te nemen waar hij nooit meer uit verwachtte op te staan terwijl juffrouw Hazelstone een leeslamp aan deed.

‘Er is nog wat koffie over van het diner,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Ik ben bang dat ik het zal moeten opwarmen. Normaliter zou ik verse koffie laten zetten, maar het ontbreekt me op het moment nogal aan hulp in de huishouding.’

‘Ik heb geen behoefte aan koffie,’ zei de Kommandant, en had meteen spijt van zijn woorden. Hij had misschien een kans gehad te ontsnappen als juffrouw Hazelstone naar de keuken was gegaan. In plaats daarvan keek ze hem twijfelachtig aan en ging tegenover hem zitten in de fauteuil.

‘Net zoals u wilt,’ zei ze. ‘U ziet er niet ongewoon dronken uit. Alleen nogal bleek.’

‘Ik ben niet dronken. Ik heb last van mijn hart,’ zei de Kommandant.

‘In dat geval zou koffie heel slecht voor u zijn. Het is een stimulerend middel, weet u. U zou moeten proberen elke vorm van stimulering te vermijden.’

‘Dat weet ik,’ zei de Kommandant.

Er volgde een stilte, die uiteindelijk werd verbroken door juffrouw Hazelstone.

‘Ik neem aan dat u me eindelijk komt arresteren,’ zei ze. De Kommandant kon niets bedenken dat hij liever

zou doen, maar hij scheen de energie er niet voor te hebben. Gehypnotiseerd door het huis en door het air van zachte melancholie die hij zo fascinerend vond aan de oude vrouw, zat hij in zijn stoel en luisterde naar zijn hartkloppingen.

‘Ik neem aan dat Jonathan al heeft bekend,’ zei juffrouw Hazelstone, als beleefde conversatie. De Kommandant knikte.

‘Wat een verspilling,’ ging juffrouw Hazelstone verder. ‘De arme jongen heeft zulke schuldgevoelens. Ik kan me niet indenken waarom. Ik vermoed dat het komt doordat hij zo’n onberispelijke jeugd heeft gehad. Schuldgevoelens zijn zo vaak een vervangmiddel voor gewone rechttoe rechtane slechtheid. Dat moet u in uw beroep ook wel bemerken, Kommandant.’

De Kommandant moest toegeven dat dat in zijn beroep heel vaak het geval was, maar hij zag niet wat het voor betrekking had op het geval van een man die al verscheidene gevannisstraffen achter de rug had. Hij voelde zich eens te meer toegeven, niet alleen aan achting maar ook aan het gevoel van onrust dat de conversatie van juffrouw Hazelstone in hem scheen op te wekken.

‘Ik heb nooit aan diezelfde zwakheid geleden,’ ging juffrouw Hazelstone stijfjes verder. ‘Ik had eerder moeite iets te vinden om te doen dat niet van een deprimerende goedheid was. Net zoals de duivel heb ik ook gevoeld hoe vreselijk goedheid is. Zo enorm vervelend, maar waarschijnlijk heeft u niet dezelfde gelegenheid om er misselijk door te worden gemaakt.’

‘Waarschijnlijk heeft u wel gelijk,’ zei de Kommandant, wiens gevoel van misselijkheid een heel andere oorzaak had.

‘Zoals u wel begrepen moet hebben, heb ik mijn best gedaan om wat vrolijkheid aan mijn leven te geven,’ ging

juffrouw Hazelstone verder. 'Ik schrijf voor de krant, weet u.'

Kommandant van Heerden wist het maar al te goed.

'Zo nu en dan een kleine column over mode en smaakvol wonen.'

'Ik heb enkele van uw artikelen gelezen,' zei de Kommandant.

'Dan hoop ik wel dat u mijn adviezen niet hebt opgevolgd,' ging juffrouw Hazelstone verder. 'Ze waren namelijk niet helemaal serieus, en ik heb een heleboel pret gehad met het bedenken van de meest afschuwelijke kleurencombinaties. Iedereen nam mijn aanbevelingen nog serieus ook. Ik geloof dat ik met alle oprechtheid kan zeggen dat ik meer huizen onbewoonbaar heb gemaakt dan alle termieten in Zuid-Afrika.'

Kommandant van Heerden staarde haar aan. 'Waarom zou u dat in vredesnaam willen doen?' vroeg hij.

'Een gevoel van morele verplichting,' mompelde juffrouw Hazelstone. 'Mijn broer heeft zijn leven gewijd aan het verspreiden van licht en goedheid. Ik heb gewoon geprobeerd het evenwicht te herstellen. Als de mensen verkiezen mijn advies om kastanjebruin behang naast oranje gordijnen te plakken op te volgen, wie ben ik dan om ze dat te verbieden? Mensen die geloven dat je beschaafd bent als je een roze huid hebt, terwijl je door een zwarte huid een wilde bent, geloven alles.'

'Wilt u zeggen dat u niet in apartheid gelooft?' vroeg de Kommandant verbijsterd.

'Werkelijk, Kommandant, wat een domme vraag,' antwoordde juffrouw Hazelstone. 'Gedraag ik me alsof ik dat geloof?'

Kommandant van Heerden moest toegeven dat dat niet het geval was.

'Je kunt niet acht jaar lang met een Zoeloe samenwo-

nen en dan nog steeds in rassenscheiding geloven,' ging juffrouw Hazelstone verder. 'Eerlijk gezegd zijn de films die ik net heb bekeken er een paar van Kwartje. Ik vraag me af of u er een zoudt willen zien?'

Kommandant van Heerden aarzelde. Wat hij al van de kok had gezien wekte bij hem niet het verlangen op nog meer te willen zien.

'Ik bewonder de delicateit van uw gevoelens,' zei juffrouw Hazelstone, 'maar u hoeft niet te aarzelen. Ik vind het helemaal niet erg om mijn herinneringen met u te delen,' en ze startte de projector.

Een ogenblik later zag de Kommandant op een scherm aan de andere kant van de kamer het voorwerp van juffrouw Hazelstones hartstochten zich door de tuin van Jacaranda House bewegen, zoals die een paar jaar geleden 's zomers was geweest. De film was uit dezelfde hoek en vanaf dezelfde plaats in de tuin 'geschoten' als de hoofdrolspeler bijna tien jaar later. Op het eerste gezicht had de Kommandant de illusie dat er geen moord was geweest en dat hij de gebeurtenissen van de afgelopen dagen had gedroomd. Het was geen langdurige illusie. Terwijl het beeld van Kwartje groter werd op het scherm besloot de Kommandant dat hij de werkelijkheid die hij had gekend verkoos boven het fantastische tafereel waar hij nu getuige van was. Er was, zo zag hij, haast iets gezonds aan het lijk van Kwartje geweest. Toen hij nog leefde was de Zoeloe kok overduidelijk ziek geweest.

Lang en zwaar gebouwd sprong hij over het gazon als de een of andere gruwelijke zwarte nimf. Hij bleef een ogenblik staan om het borstbeeld van Sir Theophilus te strelen waarna hij het hartstochtelijk op de starre mond kuste. Toen huppelde hij weer verder door de tuin, zijn weerzinwekkende charmes vertonend in een serie warrellingen en sprongetjes die berekend waren om zijn kle-

dingstukken zo onvoordelig mogelijk te doen uitkomen. Hij droeg een heel korte karmozijnrode jurk afgezet met lila; zoals de Kommandant verwacht had kunnen hebben was die van rubber. Terwijl Kwartje zijn laatste pirouette uitvoerde en zijn voorstelling beëindigde met een *révérence*, begreep de Kommandant waarom juffrouw Hazelstone hem had vermoord. Als hij op de film af mocht gaan, had hij er om gevraagd.

De film eindigde en juffrouw Hazelstone zette de projector uit. 'Nou?' zei ze.

'Ik snap waarom u hem heeft neergeschoten,' zei de Kommandant.

'U snapt helemaal niets,' snauwde juffrouw Hazelstone. 'Wat u net heeft gezien komt op uw grove geest over als iets afstotends. Voor mij is het mooi.' Ze zweeg. 'Dat is het leven, een neger die doet of hij een blanke vrouw is, die passen danst uit een ballet dat hij nooit heeft gezien, gekleed in kleren van een materiaal dat volkomen ongeschikt is voor een heet klimaat op een gazon dat uit Engeland is geïmporteerd, en die het stenen gezicht kust van een man die zijn natie heeft vernietigd, gefilmd door een vrouw die door velen gezien wordt als degene die bepaalt wat goede smaak is. Niets zou de kwaliteit van het leven in Zuid-Afrika beter tot uitdrukking kunnen brengen.'

Kommandant van Heerden stond op het punt te zeggen dat hij niet vond dat ze erg vaderlandslievend was toen juffrouw Hazelstone opstond.

'Ik zal mijn koffer halen. Ik heb er al een gepakt,' zei ze, en ze was op weg naar de deur toen een donkere gedaante door de openslaande deuren sprong en haar tegen de grond wierp.

Het had een tijdje geduurd voor Agent Els het lijk van de dobermann had gevonden in het duister, en uiteindelijk was hij meer door zijn reuk- dan door zijn gezichtsvermogen naar de vuilnisbelt achter het huis geleid waar juffrouw Hazelstone de hond had gedeponneerd. Voorzichtig droeg Els hem naar de auto en stopte het lijk in de kofferruimte. Hij stapte in, startte de auto en reed langzaam weg, dankbaar dat de Kommandant niet wakker was geworden. Pas halverwege de heuvel die naar de stad leidde deed het ontbreken van gesnurk van de achterbank hem beseffen dat hij zich had vergist.

Met een vloek draaide hij de auto en reed terug naar het Park. Hij stopte op de oprit en keek om zich heen. Kommandant van Heerden was nergens te zien. Els liet de auto staan en liep rond het huis, en plotseling keek hij de verlichte salon binnen waar de Kommandant en juffrouw Hazelstone zaten te praten. Els vroeg zich in het duister af wat er in godsnaam aan de hand was. 'De sluwe ouwe schurk,' dacht hij uiteindelijk. 'Geen wonder dat hij me geen toestemming wou geven om hierheen te komen,' en Els begon te denken dat hij begreep hoe het kwam dat de Kommandant daar op een heel vriendelijke manier zat te babbelen met een vrouw met een prijs op haar hoofd. Hij wist nu waarom de Kommandant Jonathan Hazelstone zo graag de moord op Kwartje in de schoenen had willen schuiven.

'Die ouwe hufter zit haar het hof te maken,' dacht hij, en er ontstond een nieuwe achting voor de Kommandant in de geest van Agent Els. Zijn eigen hofmakerij ging altijd gepaard met het dreigen met geweld of chantage, en het scheen duidelijk dat de Kommandant, wiens gebrek aan charme bijna even groot was als dat van Els, behoorlijk drastische methodes zou moeten toepassen om zich enigszins aantrekkelijk te maken voor een vrouw

met de rijkdom en de maatschappelijke standing van juf-frouw Hazelstone.

‘Hij arresteert haar broer wegens moord en zet dan een prijs op het hoofd van die ouwe taart. Wat een manier om aan een bruidsschat te komen,’ riep Els uit, en dacht meteen hoe hij een stokje voor dat plan kon steken. Hij sprintte het gazon over en de kamer binnen. Terwijl hij zich op de verloofde van de Kommandant wierp gilte hij: ‘Ik eis de beloning op. Ik heb haar gevangen.’ Hij keek op van de grond en vroeg zich af waarom de Kommandant zo opgelucht keek.

Voor Kommandant van Heerden was de overgang van juffrouw Hazelstone van meesteres van Jacaranda House naar patiënt in het Fort Rapier Psychiatrisch Ziekenhuis een trieste affaire. Terwijl hij toekeek hoe de brancard waar de oude dame op lag voor de laatste keer langs de portretten van haar voorouders in de met varens overwoekerde hal werd gedragen wist hij dat er een einde kwam aan een tijdperk. Jacaranda House zou niet langer het allesovertreffende voorbeeld zijn voor de Zoeloelandse society, het symbool van alles wat het best was aan de Britse overheersing van Afrika en een zinnebeeld van een aristocratische levenswijze. Er zou niets belangrijks meer gebeuren binnen deze muren, geen tuinfeesten meer, geen grote bals, geen diners, waar juffrouw Hazelstone zo'n reputatie door had gekregen. Het huis zou verlaten en grafachtig blijven staan tot de witte mieren of de slopers het opruimden om plaats te maken voor een nieuwe buitenwijk. Terwijl Kommandant van Heerden de lichten uit deed en het huis donker in het maanlicht stond werd hij vervuld van een groot gevoel van verlies. De oude arrogantie waar hij op had vertrouwd om zijn serviliteit te scherpen was verdwenen. Hij was een vrij man, en de vormgever van zijn eigen vrijheid. Het was wel het laatste wat hij wilde.

Het was een stoet die de oprit af reed en de verwrongen hekken passeerde, een begrafenisstoet van motoren en politiewagens die de ambulance begeleidden waarin

juffrouw Hazelstone de slaap van de zwaar verdoofden sloop. Achter het stuur van de voorste auto zat Agent Els, gelukkig in de wetenschap dat hij zijn welverdiende beloning binnen had, en achter hem, in het duister, mijmerde Kommandant van Heerden over de bizarheid van het lot dat een schepsel als Els de initiator van de val van het huis Hazelstone had gemaakt.

Je kon toch niet zeggen dat Els slim was, dacht de Kommandant terwijl de stoet door de onverlichte straten van Piemburg kronkelde, en zijn handelingen bezaten zelfs niet iets vaag opzettelijks wat hun uitwerking zou verklaren. Els was slechts het toeval, lukraak en triviaal in zijn manieren.

‘De entropie schiep de mens,’ zei de Kommandant in zichzelf, en draaide het raampje open. Er was een onverdraaglijke lucht gaan hangen in de auto.

‘Els,’ zei de Kommandant, ‘je moet nodig eens in bad.’

‘Ik, Kommandant?’ zei Els.

‘Ja, Els, jij. Je stinkt.’

‘Ik niet, Kommandant. Dat is Toby.’

‘Wie is Toby in godsnaam?’

‘Die dobermann. Hij heeft hem teveel geraakt.’

‘Wil je zeggen dat het karkas van een rottende hond hier in de auto ligt?’ schreeuwde de Kommandant.

‘Oh nee, Kommandant,’ zei Els. ‘Hij ligt in de kofferruimte.’

De Kommandant wou net zeggen dat hij niet van plan was zijn auto te delen met een ontbindende dobermann toen ze de ingang van Fort Rapier passeerden en de oprit af reden naar het ziekenhuis.

In het maanlicht zagen de gebouwen er haast hetzelfde uit als toen het garnizoen in de kazerne gelegerd was geweest. Er waren hier en daar een paar tralies toegevoegd om een complex dat ontworpen was om mensen buiten

te houden om te vormen tot eentje dat diende om ze binnen te houden, maar de sfeer was niet veranderd. De irrationaliteit had het fort in zijn greep gehouden.

‘Oude tradities hebben een lang leven,’ dacht de Kommandant toen de auto stopte aan de rand van de exercitieplaats. Hij stapte uit en klopte op een stuk veldgeschut dat ooit dienst had gedaan bij Paardeberg, waar zijn grootvader door zijn salvo’s heen had geslapen en dat nu als een ijzeren gepensioneerd stond uit te kijken over de waanzin van een andere generatie.

Terwijl juffrouw Hazelstone naar een afdeling werd gebracht die gereserveerd was voor psychisch gestoorde misdadigers legde Kommandant van Heerden haar geval uit aan de directeur, Dr. Herzog, die uit bed was gehaald om zich met de zaak te bemoeien.

‘Had het niet tot morgen kunnen wachten?’ vroeg hij knorrig. ‘Ik lag pas om één uur in bed.’

‘Ik ben nog helemaal niet naar bed geweest,’ zei de Kommandant, ‘en bovendien is dit een noodgeval. Juffrouw Hazelstone is een beetje een beroemdheid en haar opname zou het nodige rumoer kunnen verwekken.’

‘Dat is ze zeker en dat zal het zeker,’ zei de dokter. ‘Ze is toevallig de grootste weldoenster van dit ziekenhuis.’

‘Ze heeft blijkbaar zorg gedragen voor haar eigen toekomst, die er uit zal bestaan hier te blijven tot haar dood,’ zei de Kommandant.

‘Wie heeft de diagnose gesteld?’ vroeg Dr. Herzog.

‘Ik,’ zei de Kommandant.

‘Ik zou niet hebben gedacht dat u daar toe bevoegd was.’

‘Ik herken een gestoorde misdadiger als ik er een tegenkom. Morgenochtend komen haar eigen dokter en de politiearts en te zijner tijd zullen de documenten voor haar opname arriveren.’

‘Het lijkt me nogal ongebruikelijk,’ zei de dokter.

‘Het is eigenlijk ook ongebruikelijk,’ zei de Kommandant. ‘Maar als u het echt wilt weten, we hebben behoorlijk onweerlegbare bewijzen dat ze iemand heeft vermoord. Ik zal niet in details treden, maar ik kan u er van verzekeren dat we genoeg bewijsmateriaal hebben om haar te laten berechten wegens moord. Ik denk dat u wel begrijpt dat de berechting van zo’n vooraanstaand iemand niet in het algemeen belang zou zijn.’

‘Goeie God,’ zei de dokter, ‘waar moet het heen met Zoeloeland? Eerst haar broer en nu juffrouw Hazelstone.’

‘Inderdaad,’ zei de Kommandant. ‘Het zegt veel over de slechte tijden waarin we leven.’

Nadat hij er voor had gezorgd dat het juffrouw Hazelstone niet zou worden toegestaan bezoek te ontvangen en dat haar het contact zou worden onthouden met de pers en haar advocaten, nam de Kommandant afscheid. Toen hij de enorme exercitieplaats overstak was de zon net opgekomen en een paar grauwe gedaanten waren uit de zalen tevoorschijn gekomen en schuifelden droevig heen en weer in het vroege zonlicht.

‘Te bedenken dat het zo moest aflopen,’ dacht de Kommandant, en zijn geest was niet zozeer gericht op juffrouw Hazelstone als wel op de Imperiale pracht die ooit in rode tunieken en allesoverheersend over het plein had gemarcheerd. Hij bleef eventjes staan terwijl hij zich de regimenten voorstelde die het defileerpunt waren gepasseerd waar de grootvader van juffrouw Hazelstone had gestaan alvorens hun dood tegemoet te gaan bij Majuba Hill en Spion Kop, en toen wendde hij zich af en stapte in zijn stinkende auto.

Toen juffrouw Hazelstone wakker werd in een bed op een zaal had ze moeite om te begrijpen waar ze was. De omgeving en de rijen bedden deden haar aan haar kostschool denken, maar haar metgezellen waren nauwelijks de vrolijke, zorgeloze meisjes uit haar jeugd. Niet dat ze echt vrolijk waren, dacht ze terwijl ze weer ging liggen en het plafond bestudeerde, alleen maar verwachtingsvol, wat voor vrolijkheid doorging. De gedaanten die ze nu kon zien hadden totaal niets vrolijks of verwachtingsvols. Teruggetrokken in ververwijderde contreien van hun eigen verbeelding zwierven de patiënten lusteloos tussen de obstakels door die de werkelijkheid bood. Juffrouw Hazelstone keek naar hen en voelde de verleiding hun voorbeeld te volgen. Alleen een gevoel van trots weerhield haar er van. 'Wat een gebrek aan stijl', zei ze in zichzelf. Ze ging op de rand van het bed zitten en keek om zich heen naar haar kleren.

Gedurende de dagen die volgden klampte ze zich grimmig aan haar arrogantie vast en verwierp gedecideerd de onwerkelijke werelden die de andere patiënten haar opdrongen.

'U zou het kunnen zijn,' zei ze tegen een patiënt die zich voorstelde als Napoleon, 'hoewel ik het betwijfel. Ik ben juffrouw Hazelstone, van Jacaranda House,' en zelfs de staf kwam er achter dat het niet verstandig was om haar alleen met 'Hazelstone' aan te spreken.

'Juffrouw Hazelstone voor u,' snauwde ze tegen een zuster die die vergissing beging.

'Je moet de schijn ophouden,' zei ze tegen Dr. von Blimenstein, de psychiater die was aangewezen om de nieuwe patiënt te behandelen en die tevergeefs trachtte juffrouw Hazelstone de seksuele oorsprong van haar ziekte te doen inzien. Dr. von Blimenstein was zo vreselijk eclectisch van aanpak dat het moeilijk was te zeg-

gen aan welke stroming in de psychologie ze het meest de voorkeur gaf. Het was bekend dat ze aan de zwarte patiënten ongelimiteerde hoeveelheden elektroshocktherapie voorschreef, maar dat ze bij blanken vooral de nadruk legde op seksuele schuldgevoelens als de oorzaak van psychoses. Die aanpak was zo succesvol dat ze er zelfs eens in was geslaagd een oppasser in de Slangentuin van Durban te genezen van zijn angstneurose voor slangen. Hij beweerde dat zijn fobie was veroorzaakt door het feit dat hij bij achtenveertig verschillende gelegenheden was gebeten door slangen, zo giftig en gevarieerd als pofadders, cobra's, brilslangen, spuwslangen en adders, waarna hij elke keer op het randje van de dood had gezweefd. Dr. von Blimenstein had de arme man er van overtuigd dat zijn angst een zuiver seksuele oorsprong kende en resulteerde in een gevoel van ontoereikendheid dat werd veroorzaakt door het besef dat zijn penis noch zo lang, noch zo potent was als een volwassen python en ze had hem weer aan het werk gestuurd in de Slangentuin waar hij drie weken later, en deze keer met fatale afloop, was gebeten door een zwarte mamba wiens lengte hij getracht had te meten door hem te vergelijken met zijn eigen erecte lid, waarvan hij wist dat het vijftien centimeter lang was. 'Drie meter zeven,' had hij net geconcludeerd, terwijl hij de kop van de mamba tegen zijn eikel legde. Het was praktisch het laatste dat hij kon concluderen, toen de mamba, met een woestheid die volledig werd gerechtvaardigd door die absurde vergelijking, zijn tanden in zijn symbolische tegenhanger boorde. Na dat voorval had Dr. von Blimenstein zich afgekeerd van de psychoanalyse en was de voorkeur gaan geven aan een meer behaviouristische aanpak.

Ze besloot dat er bij juffrouw Hazelstone geen gevaar bestond voor zo'n tragisch resultaat en ze had de patiënt

aangemoedigd haar dromen op te schrijven zodat die onderzocht konden worden op de symbolische betekenis die al haar problemen zou verklaren. De moeilijkheid was dat juffrouw Hazelstone nooit droomde en de verzonnen dromen die ze aan de dokter leverde waren uiterst rechttoe-rechtaan. Ze zaten bijvoorbeeld vol fallussen en vagina's waar geen enkele hoeveelheid symbolische interpretatie iets anders van kon maken.

'Wat dacht u van slangen, of kerkspitsen?' vroeg juffrouw Hazelstone toen de dokter uitlegde hoe moeilijk het was.

'Ik heb nog nooit eerder van mensen gehoord die over penissen dromen,' zei de dokter.

'Waarschijnlijk zijn het wensdromen,' zei juffrouw Hazelstone, en ze beschreef een droom waarin een creatuur genaamd Els met een zwarte hond had geworsteld op een gazon.

'Buitengewoon,' zei Von Blimenstein, 'absoluut archetypisch,' en ze was gaan praten over de Schaduw die met het Instinctieve Libido worstelde.

'Ja, zo kwam het destijds ook op mij over,' zei juffrouw Hazelstone kryptisch. Na verscheidene weken van die dromen was de dokter gaan geloven dat ze met gebruikmaking van dat materiaal een monografie zou kunnen schrijven over 'Het Archetype van de Politie-man in de Zuidafrikaanse Psychologie'.

Voor juffrouw Hazelstone boden die gesprekken een afleiding van de verveling van het leven in Fort Rapier.

'Waanzin is zo saai,' zei ze tegen de dokter. 'Je zou toch denken dat fantasieën interessanter zouden zijn, maar eigenlijk moet je tot de conclusie komen dat waanzin maar een armzalig vervangmiddel is voor de werkelijkheid.'

Maar toch, als ze om zich heen keek schenen er geen

grote verschillen te bestaan tussen het leven in de krankzinnigeninrichting en het leven in Zuid-Afrika als geheel. Zwarte gekken deden al het werk, terwijl blanke waanzinnigen een beetje rondlummelden en dachten dat ze God waren.

‘Ik ben er van overtuigd dat de Almachtige meer waardigheid bezit,’ zei juffrouw Hazelstone in zichzelf terwijl ze naar de schuifelende gedaanten keek die zich doelloos over het terrein bewogen. ‘En ik ben er van overtuigd dat Hij geen grootheidswaanzin heeft.’

Het bericht dat zijn zuster eindelijk was opgespoord en nu een patiënt was in het Fort Rapier Psychiatrisch Ziekenhuis vormde geen verrassing voor de Bisschop van Barotseland.

‘Ze is nooit helemaal normaal geweest,’ zei hij tegen de Kommandant die hem persoonlijk op kwam zoeken om hem het nieuws mede te delen, en hij vertoonde weer dat gebrek aan familietrouw dat de Kommandant zo betreurenswaardig vond bij een loot uit zo’n illuster geslacht door er aan toe te voegen: ‘De beste plaats voor haar. Ze had jaren geleden al krankzinnig verklaard moeten worden.’ De bisschop verloor al zijn illusies, scheen het, en hij koesterde beslist geen vriendelijke gevoelens meer voor zijn zuster en dacht niet meer dat ze alleen maar lichtelijk excentriek was.

‘Ik heb een grote bewondering voor juffrouw Hazelstone,’ zei de Kommandant kil. ‘Het was een opmerkelijke vrouw, en Zoeloeland zal er armer op worden nu ze er niet meer is.’

‘U spreekt over haar alsof ze al dood is,’ zei de bisschop, wiens gedachten over het sterven aanzienlijk in aantal waren toegenomen sinds hij in de Put zat. ‘Ik neem aan dat ze in zekere zin is overgegaan naar een beter leven.’

‘Ze komt daar tot haar dood niet meer weg,’ zei de Kommandant grimmig. ‘Tussen haakjes, je proces begint volgende week, dus als je iets ter verdediging te zeggen hebt zou ik er nu maar over na gaan denken,’ en de Kommandant was vertrokken in de overtuiging dat Jonathan Hazelstone zijn lot verdiende.

Alleen in zijn cel besloot de bisschop dat er eigenlijk niets was dat hij kon doen om iets toe te voegen aan de bekentenis die hij had afgelegd. Het scheen hem op zichzelf een volmaakt afdoende verdediging. Geen sterveling zou ook maar in de verste verte kunnen geloven dat hij de misdaden die hij bekend had had begaan, en hij betwijfelde of iemand anders dan een expert op het gebied van het kerkelijk ritueel de misdrijven kon ontwarren van de ecclesiastische gebruiken. Geen enkele behoorlijke rechter zou hem ooit kunnen veroordelen wegens vrijzinnigheid. De bisschop ging op de mat op de vloer van de cel liggen die dienst deed als bed en verheugde zich op de uitspraak van de rechtbank die hem, zo was hij overtuigd, weer op vrije voeten zou stellen.

‘Waarschijnlijk komt het niet eens zo ver,’ dacht hij opgewekt. ‘De rechter zal de zaak van de aanklager wel niet ontvankelijk verklaren.’

Zoals gebruikelijk met de voorspellingen van de bisschop van Barotseland, zouden de gebeurtenissen uitwijzen dat hij het totaal bij het verkeerde eind had. De rechter die was gekozen om de zaak te behandelen was rechter Schalkwyk, wiens moeder in een Brits concentratiekamp was gestorven en die zowel bekend stond om zijn doofheid als om zijn walging voor alles wat Brits was. De advocaat die hem moest verdedigen, de heer Leopold Jackson, was eveneens lichamelijk gehandicapt door een gespleten verhemelte waardoor zijn pleidooien

praktisch onverstaanbaar waren en die sowieso bekend stond om zijn neiging zich aan het gezag van rechters te onderwerpen. Hij was gekozen om de verdediging op zich te nemen door de erfgenamen van de aangeklaagde, verre neven die in een arme wijk van Kaapstad woonden en die door de loop van het recht te versnellen verdere onwelkome publiciteit die de naam van de familie zou bezoedelen hoopten te voorkomen. De heer Jackson mocht zijn cliënt pas een paar dagen voor het proces begon spreken, en toen nog in de aanwezigheid van Agent Els.

Het gesprek had in de Put plaats en was vanaf het begin vrijwel één groot misverstand.

‘U zegt dat u een bekentenis hebt ondertekend. Zee’ ongelukkig,’ zei Jackson.

‘Ik heb hem onder pressie afgelegd,’ zei de bisschop.

‘Nietwaar,’ zei Els. ‘Je hebt hem hier afgelegd.’

‘Onde’ p’essie,’ zei Jackson. ‘Dan b’ijft hij niet ove’eind.’

‘Dat verwacht ik ook niet,’ zei de bisschop.

‘Dat kunnen bekentenissen nooit,’ zei Els.

‘Hoe hebben ze het uit u losgew’ongen?’

‘Ik moest overeind blijven.’

‘Nietwaar,’ zei Els. ‘Ik heb je laten zitten.’

‘Dat is waar,’ zei de bisschop.

‘Dus u heeft niet onde’ p’essie bekend,’ zei Jackson.

‘Ik zei toch net dat hij hier heeft bekend,’ zei Els.

‘Het was gedeeltelijk onder pressie,’ zei de bisschop.

‘Luister niet naar hem,’ zei Els. ‘Ik weet waar hij heeft bekend. Hier.’

‘Heeft u hie’ bekend?’ vroeg Jackson.

‘Inde’daad,’ zei de bisschop, die in het juridische jargon verviel.

‘Ziet u wel. Ik zei het toch,’ zei Els.

‘E’ schijnt enige ve’wa’ing te hee’sen,’ zei Jackson.
‘Wat heeft u bekend?’

‘Liturgie met een rubber pik,’ zei Els, die haastig verhinderde dat er kleinere misdrijven werden genoemd.

‘Litu’gie met een wat?’ vroeg Jackson.

‘Ik geloof dat hij een rubriek bedoelt,’ zei de bisschop.

‘Helemaal niet. Ik bedoel een rubber pik,’ zei Els verontwaardigd.

‘Het k’inkt als een v’eemd soo’t misd’ijf,’ zei Jackson.

‘Zeg dat wel,’ zei Els.

‘Ik dacht dat dit een moo’dzaak was,’ zei Jackson.

‘Dat is het ook,’ zei Els. ‘Ik geniet er geweldig van.’

‘Litu’gie is geen misd’ijf onde’ de Zuidaf’ikaanse wet.’

‘Maar met een rubber pik wel,’ zei Els.

‘Er stonden nog enkele andere misdaden in mijn bekentenis,’ zei de bisschop.

‘Zoals?’

‘Moord,’ zei de bisschop.

‘Lesbisch zijn,’ zei Els.

‘Lesbisch? Dat is onmogelijk. Een man kan niet lesbisch zijn. Weet u zeke’ dat u de goede zaak heeft?’

‘Heel zeker,’ zei Els.

‘Zou u het e’g vinden mijn c’iënt zelf te laten p’aten?’ vroeg Jackson aan Els.

‘Ik wil alleen maar behulpzaam zijn,’ zei Els gegriefd.

‘Wel,’ ging Jackson verder, ‘is het waa’ dat u heeft toegegeven dat u lesbisch bent?’

‘Eerlijk gezegd wel, ja,’ zei de bisschop.

‘En een moo’denaar?’

‘Het lijkt inderdaad wel vreemd, he?’ zei de bisschop.

‘Het k’inkt fantastisch. Wat heeft u nog mee’ bekend?’

De bisschop aarzelde. Hij wilde niet dat Jackson bezwaar zou maken tegen zijn bekentenis voor hij werd voorgelezen in de rechtbank. Alles hing af van de absur-

diteit van het document en Jackson zag er niet uit als een advocaat die dat zou begrijpen.

‘Ik geloof dat ik de zaak maar liever voor de rechter laat komen zoals hij nu is,’ zei hij, en, zich verontschuldigend met als reden dat hij moe was, leidde hij de advocaat zijn cel uit.

‘Tot op het p’oces,’ zei Jackson opgewekt, en hij verliet de Put.

Het was echter niet te wijten aan Jackson dat de bekentenis van Jonathan Hazelstone nooit de rechtbank bereikte in zijn onverkorte versie. Het was meer dankzij de consciëntieusheid van Luitenant Verkramp die, hunkerend naar lof, een kopie van de bekentenis naar het BVSV in Pretoria had gestuurd. Het hoofd van het Bureau voor de Staatsveiligheid trof het document op een ochtend op zijn bureau aan en las het ding met een toenemend gevoel van ongeloof door. Het was niet dat hij niet gewend was aan het lezen van buitensporige bekentenissen. De Veiligheidsdienst bestond tenslotte om die te fabriceren en hij kon zich er op beroemen dat hij op dat gebied een ongeëvenaarde reputatie had. Honderdtachtig dagen in de isoleercel en dagenlang staan zonder slaap terwijl je werd ondervraagd bleek wel behoorlijk vernietigende bekentenissen los te krijgen uit de verdachten, maar bij de bekentenis die Verkramp hem had toegestuurd vielen alle vorige beslist in het niet.

‘Die kerel is niet goed snik,’ zei hij nadat hij zich door een lijst met misdaden had geworsteld waaronder zich necrofilie, flagellatie en liturgie bevonden, maar het was niet zeker welke kerel hij bedoelde. Na overleg met voor-
aanstaande leden van de regering besloot het BVSV in te grijpen in het belang van de Westerse beschaving die door de Republiek Zuid-Afrika werd belichaamd en met

gebruikmaking van de macht die het parlement hen had verleend bevalen ze dat negen-tiende van de bekentenis gecensureerd moest worden. Rechter Schalkwyk moest de gevangene berechten en veroordelen, zonder de mogelijkheid tot hoger beroep, op beschuldiging van moord op een Zoeloe kok en eenentwintig agenten. Er mochten geen andere beschuldigingen worden ingebracht en er mocht in de rechtbank geen bewijsmateriaal worden gepresenteerd dat schadelijk was voor de staatsveiligheid. Woedend mopperend was de oude rechter, overeenkomstig de Zuidafrikaanse wet, gedwongen te gehoorzamen. Jonathan Hazelstone moest gehangen worden, er mocht geen gerechtelijke dwaling voorkomen, maar het was voor hem toch wel een strop.

Het proces vond plaats in Piemburg, in dezelfde rechtszaal waar de grootvader van de beschuldigde zo'n grote reputatie had opgebouwd.

'Ze spreken met gespleten tong,' mompelde Jonathan toen zijn advocaat plaatsnam op de beklaagdenbank. Jackson kon het niet waarderen.

'Het betaamt u nauwelijks te spotten met mijn geb'ek,' zei hij. 'Bovendien, te oo'delen naa' wat ik heb gehoo'd zou u maa' bete' kunnen zeggen: "Het e'gste moet nog komen".'

Eindelijk had Jackson eens gelijk. De ontdekking dat zijn bekentenis gecensureerd was kwam voor de bisschop als de echte schok van het proces. Tijdens de verdaging die volgde op de aankondiging dat hij alleen wegens moord zou worden berecht, overlegde Jonathan met zijn advocaat.

'Ik zou me be'oepen op k'ankzinnigheid. Het lijkt me uw enige kans,' was het advies van Jackson.

'Maar ik ben volkomen onschuldig. Ik heb niets te

maken gehad met die moord op eenentwintig agenten.'

'Dat kan best, maa' het ongelukkige feit bestaat dat u heeft bekend dat u ze ver'moo'd heeft.'

'Daar werd ik toe gedwongen. Waarom zou ik die mensen in vredesnaam willen vermoorden?'

'Ik heb geen idee,' zei Jackson. 'De beweeg'edenen van mijn c'iënten zijn altijd een myste'ie voo' me. Het punt is dat het bewijsmate'iaal tegen u behoo'lijk sluitend is. U had de gelegenheid en de wapens zijn in uw bezit aange'toffen. Bovendien heeft u in een getekende bekentenis toegegeven dat u ze heeft ve'moo'd. Ik stel voo' dat u onschuldig niet ve'ande't in schuldig maa' k'ankzinnig.'

'Ik ben niet k'ankzinnig,' schreeuwde de bisschop.

'Ik ben hie' niet gekomen om me te laten beledigen,' zei Jackson.

'So'y,' zei de bisschop. 'Ik bedoel sorry.'

'Ik zal het ve'wee' ve'ande'en,' zei Jackson uiteindelijk. 'Het wo'dt k'ankzinnigheid.'

'Vooruit dan maar,' zei de bisschop.

'Het is bete' dan opgehangen wo'den,' zei Jackson. Ze gingen de rechtszaal weer binnen.

Het proces vlotte snel. Tegen het einde van de middag had de officier van justitie zijn pleidooi gehouden en had Jackson geen poging gedaan een logisch verweer te voeren. Hij vertrouwde op de clementie van de rechtbank gezien de duidelijke krankzinnigheid van de beschuldigde.

In zijn resumé tegen een jury die zorgvuldig was samengesteld uit naaste verwanten van de vermoorde agenten, sprak rechter Schalkwyk met een beknoptheid en een graad van onpartijdigheid die heel ongewoon voor hem was.

'U heeft de ambtenaar van het Openbaar Ministerie horen zeggen,' mompelde hij, hoewel het zeker was dat

hij dat dankzij zijn doofheid niet had gehoord, 'dat de beschuldigde deze misdaden heeft begaan. U heeft met eigen ogen de bekentenis van de beschuldigde gezien, en u heeft het verweer van de verdediger gehoord dat zijn cliënt krankzinnig is. Nu zoudt u kunnen denken dat er iets te zeggen valt voor de hypothese dat een man die eenentwintig politieagenten vermoordt en dan een bekentenis ondertekent waarin hij toegeeft dat hij dat heeft gedaan duidelijk niet bij zijn volle verstand is. Het is echter mijn plicht u er op te wijzen dat het zich beroepen op krankzinnigheid in het licht van de overstelpende hoeveelheid bewijsmateriaal tegen hem niet de handeling van een krankzinnig iemand is. Het is een uiterst rationele handeling, die wijst op een graad van perceptie die alleen in een intelligente en gezonde geest wordt aangetroffen. Ik geloof daarom dat u de kwestie van krankzinnigheid bij uw beraadslagingen geheel buiten beschouwing kunt laten. U hoeft zich uitsluitend bezig te houden met de schuldvraag. Er bestaat bij mij niet de geringste twijfel dat de gedaagde de moorden waar hij van wordt beschuldigd heeft begaan. Zoals we uit het deskundige bewijs dat de ambtenaar van het Openbaar Ministerie heeft geleverd hebben kunnen horen bezat hij zowel de gelegenheid als de middelen. Hij is aangetroffen in het bezit van de moordwapens terwijl hij bezig was zich er van te ontdoen. Zijn portemonnee en zakdoek zijn op de plaats van de misdaad aangetroffen en hij heeft geen afdoende verklaring gegeven hoe ze daar beland zijn. En tenslotte heeft hij in een getekende bekentenis toegegeven dat hij verantwoordelijk is geweest voor de moorden. Ik geloof niet dat ik nog meer hoef te zeggen. U en ik weten beiden dat de gedaagde schuldig is. Ga nu weg en kom dan terug om dat te zeggen.'

De jury schuifelde achter elkaar de rechtszaal uit.

Twee minuten later kwamen ze weer terug. Hun oordeel was unaniem. Jonathan Hazelstone was schuldig aan eenentwintig en een kwart moorden.

Bij het uitspreken van het vonnis stond rechter Schalkwyk zichzelf toe af te wijken van de onbevooroordeeldheid die hij bij zijn resumé had getoond. Hij nam een vorige veroordeling in aanmerking, wegens een verkeersovertreding. De veroordeelde had niet voldoende waarschuwing gegeven van zijn voornemen linksaf te slaan bij een kruispunt en, zoals de rechter er op wees, bedreigde dat niet minder dan het bestaan van de Zuidafrikaanse grondwet die gebaseerd was op een consequent afslaan naar rechts.

‘U vormt een bedreiging voor de waarden van de Westerse beschaving,’ zei de rechter, ‘en het is de plicht van deze rechtbank het communisme uit te roeien,’ en hij beval dat de gevangene weg moest worden gevoerd uit de rechtbank en gehangen aan de nek tot de dood er op volgde. Hij stond op het punt de rechtszaal te verlaten toen Jackson vroeg of hij even onder vier ogen met hem mocht spreken.

‘Ik zou g’aag uw aandacht willen vestigen op een voo’echt van de familie Hazelstone,’ gorgelde hij.

‘De familie Hazelstone heeft gelukkig geen voorrechten meer,’ zei de rechter.

‘Het is een oud p’e’ogatief. Het datee’t uit de tijd van Si’ Theophilus.’

‘Oud, hoe bedoelt u, oud? Er is geen sprake van dat hij oud zal worden. Binnenkort wordt hij opgehangen.’

‘Ik bedoel het voo’echt opgehangen te mogen wo’den in de gevangenis van Piembu’g. Het is de familie voo’ eeuwige ve’leend,’ probeerde Jackson uit te leggen.

‘Meneer Jackson,’ riep de rechter, ‘u verspilt mijn tijd en die van de rechtbank, om nog maar te zwijgen over de

tijd van uw cliënt, die toch al niet veel meer heeft. Als men iets voor eeuwig doet betekent dat dat men iets wil bewaren voor de vergetelheid. De hoedanigheid van het vonnis dat ik zojuist heb uitgesproken heeft een bedoeling die daar lijnrecht tegenover staat. Ik geloof niet dat ik nog meer hoeft te zeggen, en ik zou u aanraden hetzelfde te doen.'

Jackson deed nog één laatste poging. 'Mag mijn c'iënt wo'den opgehangen in de gevangenis van Piambu'g?' riep hij.

'Natuurlijk,' schreeuwde de rechter. 'Dat moet zelfs. Het is een oud voorrecht van de familie Hazelstone.'

'Dank u,' zei Jackson. Terwijl de rechtbank werd ont-ruimd werd Jonathan Hazelstone in een versufte shock-toestand teruggebracht naar zijn cel.

Het was met een enigszins soortgelijke schok dat Directeur Schnapps er achter kwam dat het hem ten deel was gevallen de leiding te voeren bij de eerste executie sinds twintig jaar in de gevangenis van Piemburg. Niet dat hij ook maar in het minst afkerig of van streek was bij de gedachte een terechtstelling te moeten bijwonen. Hij had in zijn tijd als gevangenisdirecteur talloze ophangingen bijgewoond, meestal onofficiële die uitgevoerd werden door zwarte veroordeelden die graag voor eens en altijd aan het regime dat hij hen had opgelegd wilden ontsnappen, maar desondanks vervulden executies en het vooruitzicht minstens één officiële terechtstelling op zijn conto te hebben hem met een gevoel van voldoening. Het geschokte gevoel ontsproot uit geheel andere overwegingen.

Je had bijvoorbeeld de kwestie van de galg die al twintig jaar niet meer was gebruikt behalve als een geschikte plek om allerlei troep op te bergen. Directeur Schnapps inspecteerde het Hemeltje zelf, en het weinige dat hij er van kon zien over de emmers en grasrollers die binnen opeengepakt stonden heen bracht hem tot de conclusie dat het schavot niet in een toestand verkeerde om er iemand op terecht te stellen. Hetzelfde zou heel goed gezegd kunnen worden van de beulen in spé. De oude cipier bood aan degeen die als beul werd gekozen te adviseren, maar weigerde keihard de executie zelf bij te wonen op grond van het feit dat het Hemeltje onveilig was, en

de pogingen van de directeur één van de andere cipiers over te halen het baantje van beul op zich te nemen hadden geen succes. Het scheen dat niemand Jonathan Hazelstone graag op zijn laatste wandeling wilde vergezellen als dat inhield dat ze de gammele trap moesten beklimmen naar het Hemeltje.

In wanhoop belde Directeur Schnapps de officiële beul in Pretoria en vroeg hem of hij niet een dag naar Piemburg kon komen, maar de beul had het veel te druk.

‘Geen sprake van,’ zei hij tegen Schnapps. ‘Ik heb die dag al tweeëndertig klanten en bovendien hang ik nooit enkelingen op. Ik kan me niet herinneren wanneer ik voor het laatst één man terecht heb gesteld. Ik doe het altijd in ploegen van zes tegelijk en bovendien moet ik aan mijn reputatie denken. Ik hang elk jaar meer mensen op dan enige andere beul ter wereld, zelfs meer dan alle andere beulen in de vrije wereld bij elkaar, en als het nieuws bekend zou worden dat ik één man op had gehangen zouden de mensen denken dat ik aan het aftakelen ben.’

Als laatste toevlucht bracht Directeur Schnapps de kwestie van het privilege ter sprake bij de Officier van Justitie.

‘Ik zie niet in waarom die kerel van Hazelstone bevoorrecht zou moeten zijn,’ zei hij. ‘Alle anderen worden in Pretoria opgehangen. Ik vind het verkeerd dat een man die eenentwintig agenten om zeep helpt recht heeft op privileges die gewone of huis-tuin-en-keukenmoordenaars worden onthouden.’

‘Ik ben bang dat ik er niets aan kan doen,’ zei de Officier van Justitie. ‘Rechter Schalkwyk heeft het privilege in stand gelaten en ik kan zijn beslissing niet veranderen.’

‘Maar hoe heeft de familie Hazelstone om te beginnen het recht verworven in Piemburg te worden opgehangen?’

De Officier van Justitie sloeg de documenten er op na.

‘Het dateert uit de toespraak van sir Theophilus bij de opening van de gevangenis in 1897,’ vertelde hij de Directeur. ‘Tijdens die toespraak zei Sir Theophilus, en ik citeer: “De doodstraf en de zweep zijn essentieel voor de vrede en rust van Zoeloeland. Ze verlenen de inboorlingen gevoel voor de aangeboren superioriteit van de blanke, en bij het voor geopend verklaren van deze gevangenis zou ik graag willen zeggen dat het mijn weloverwogen mening is dat niet minder dan de toekomst van de blanke beschaving op dit donkere continent afhangt, men zou kunnen zeggen hangt aan het veelvuldige gebruik van het schavot dat we bevoorrecht zijn geweest vandaag hier te zien. Het zal een droeve dag zijn voor dit land als het luik van de galg voor de laatste keer open klapt, een dag waarvan ik hoop dat geen enkel lid van mijn familie hem zal meemaken.” Einde citaat.’

‘Allemaal heel prijzenswaardig,’ zei de Directeur, ‘maar ik zie niet in dat dat persé betekent dat we de galg voor het exclusieve gebruik van de familie Hazelstone moeten bewaren.’

De Officier van Justitie pakte een ander document op.

‘Hier hebben we de verklaring van wijlen rechter Hazelstone, afgelegd ten tijde dat alle executies naar Pretoria werden verplaatst. De rechter werd gevraagd wat hij dacht dat zijn vader bedoeld had in zijn toespraak. Zijn antwoord was, haakjes openen: “Het is zo klaar als een klontje. De galg en de familie Hazelstone staan of vallen samen. Mijn vader geloofde, terecht, dat onze familie Zoeloeland een voorbeeld zou moeten stellen. Ik kan geen mooier voorbeeld bedenken dan het bezit van een eigen privé galg in de gevangenis van Piemburg.” Haakjes sluiten. Behoorlijk afdoende, vindt u ook niet?’

Dat moest Directeur Schnapps toegeven en nog steeds

geconfronteerd met het probleem een beul te moeten vinden keerde hij terug naar de gevangenis.

Uiteindelijk was het Agent Els die de officiële beul werd. De Agent zat nog steeds blij te bedenken hoe hij de beloning zou besteden die hij door de gevangenneming van juffrouw Hazelstone had verdiend en verheugde zich op de ceremonie in de exercitiezaal van de politie als de cheque hem zou worden aangeboden door de Hoofdcommissaris. Hij had besloten dat het de prijs die de preparateur in het museum van Piemburg vroeg waard was om Toby op te laten zetten.

‘Ik laat die dobermann opzetten,’ kondigde hij op een dag tegen Kommandant van Heerden aan.

‘Dan zou je het zeker niet erg vinden om wat zakgeld te verdienen,’ zei de Kommandant.

‘Hoe?’ vroeg Els wantrouwig.

‘Geen zwaar werk,’ zei de Kommandant. ‘Er is van jouw kant beslist geen inspanning voor nodig. Nu ik het bedenk vraag ik me eerlijk gezegd af waarom je het al niet eens eerder hebt geprobeerd. Ik kan geen geschikter iemand voor dat karwei bedenken.’

‘Hmm,’ zei Els, die de verlokkende toon van de Kommandant niet beviel.

‘Ik zou zeggen dat je er waarschijnlijk een aangeboren talent voor hebt.’

Els probeerde te bedenken wat er voor smerige karweitjes gedaan moesten worden op het politiebureau. ‘Wat is het voor iets?’ vroeg hij kortaf.

‘Het soort karweitje dat je echt fijn zou vinden,’ zei de Kommandant, ‘en je zou het eindelijk eens legaal doen.’

Els probeerde iets te bedenken dat hij echt fijn zou vinden en dat niet legaal was. Een nummertje maken met zwarte vrouwen scheen het meest voor de hand liggende.

‘Je zou natuurlijk het gebruikelijke loon krijgen,’ ging de Kommandant verder.

‘Het gebruikelijke loon?’

‘Vijfentwintig rand, geloof ik,’ zei de Kommandant, ‘hoewel het ook opgetrokken zou kunnen zijn.’

‘Hmm,’ zei Els, die zich af begon te vragen of hij zijn oren wel kon geloven.

‘Niet slecht voor een pleziertje,’ zei de Kommandant, die wist dat Agent Els minstens vijftien mensen had doodgeschoten bij het uitoefenen van zijn plicht en eenentwintig zuiver voor de lol. ‘Natuurlijk zou je even aan de methode moeten wennen.’

Agent Els pijnigde zijn hersens om de een of andere methode te bedenken die hij nog niet had gebruikt. Voor zover hij wist had hij alle bekende standjes gebruikt en nog een paar onbekende ook.

‘Aan wat voor methode dacht u?’ vroeg hij.

De Kommandant begon de beschroomdheid van Els zat te worden.

‘Met een touw om de nek en een val van drie meter,’ snauwde hij. ‘Dat zou om te beginnen wel voldoende moeten zijn.’

Els was ontzet. Als hij zo moest beginnen, durfde hij er niet graag aan te denken hoe het einde zou zijn.

‘Zou dat niet een beetje gevaarlijk zijn?’ vroeg hij.

‘Natuurlijk niet. Zo veilig als de bank.’

Het was niet zo veilig als enige bank die Agent Els kon bedenken.

‘Nou ja, als je bang bent...’ begon de Kommandant.

‘Ik ben niet bang,’ zei Els. ‘Als u echt wilt dat ik het doe, dan doe ik het, maar ik neem geen verantwoordelijkheid op me voor wat er met dat arme wijf zal gebeuren. Ik bedoel, je kunt geen vrouw drie meter laten vallen met een touw om haar nek gebonden zonder haar op de

een of andere manier te verwonden, zelfs geen kaffervrouw. En wat dat opzetten betreft –'

'Waar heb je het in godsnaam over, Els?' vroeg de Kommandant. 'Wie heeft er iets gezegd over vrouwen? Ik heb het over het ophangen van Jonathan Hazelstone. Ik bied je het baantje van beul aan en jij blijft maar als een maniak doorleuteren over vrouwen. Voel je je wel goed?'

'Ja Kommandant. Nu wel,' zei Els.

'Nou, doe je het of niet?'

'Oh ja. Ik hang hem wel op. Dat vind ik niet erg om te doen,' en Els was vertrokken om te gaan oefenen op de galg in de gevangenis van Piemburg.

'Ik ben scherpreechter Els,' kondigde hij groots aan tegen de cipier bij de poort. 'Ik ben de officiële beul.'

Alleen in zijn kantoor luisterde Kommandant van Heerden naar zijn hart. Sinds die avond dat hij gemerkt had dat hij alleen was in de tuin van Jacaranda House had hij geweten dat er iets ernstig aan mankeerde.

'Het komt door al dat rondrennen en uit ramen springen,' hield hij zichzelf voor. 'Dat moet wel slecht zijn voor iemand van mijn leeftijd.' Hij was verscheidene malen bij zijn dokter geweest, maar had alleen maar te horen gekregen dat hij meer moest bewegen.

'U moet niet goed snik zijn,' zei de Kommandant tegen hem. 'Ik loop me de laatste tijd de benen uit m'n lijf.'

'U bent te zwaar. Dat is het enige wat u mankeert,' zei de dokter.

'Ik ben al twee keer ingestort,' hield de Kommandant vol. 'Een keer bij Jacaranda House en de tweede keer in de rechtbank.'

'Waarschijnlijk uw slechte geweten,' zei de dokter opgewekt, en de Kommandant was in een rotbui vertrok-

ken om zich af te reageren op Luitenant Verkramp.

De derde aanval van Kommandant van Heerden vond plaats tijdens de ceremonie in de exercitiezaal waar de Hoofdcommissaris de beloning overhandigde aan Agent Els. Zodra de Kommandant hoorde dat hij uitgereikt zou worden door de Hoofdcommissaris voor een publiek van vijfhonderdnegenenzeventig agenten met hun familie had de Kommandant er spijt van dat hij Els de beloning had gegeven. Els die opstond om een dankwoord uit te spreken was geen vooruitzicht waar Kommandant van Heerden zich erg op kon verheugen.

‘Hoor eens, Els,’ zei hij, alvorens het platform te bestijgen waar de Hoofdcommissaris zat te wachten, ‘Je hoeft verder niets te zeggen dan “Hartelijk dank”. Ik heb geen zin om naar een lange toespraak te luisteren.’

Agent Els knikte. Hij was geen groot spreker, lang of kort. De twee mannen gingen de zaal binnen.

Achteraf gezien was de avond nog erger dan zelfs de Kommandant had verwacht. De Hoofdcommissaris had net gehoord van de nieuwe eer die Agent Els was verleend en hij had besloten zijn toespraak te beëindigen door dat nieuws aan te kondigen aan de verzamelde manschappen.

‘En dus vraag ik Agent Els om hier te komen en zijn beloning in ontvangst te nemen,’ zei hij uiteindelijk, ‘of zou ik moeten zeggen, Scherprechter Els?’

De opmerking werd verwelkomd met een wilde golf gelach en applaus. ‘Zo is het, noem hem Scherprechter Els,’ schreeuwde iemand, en een andere stem riep: ‘Els de Kaffermoordenaar.’

De Hoofdcommissaris stak zijn hand op om om stilte te vragen terwijl Els het podium op klauterde.

‘We weten allemaal wat een vitale bijdrage Agent Els heeft geleverd aan de oplossing van het rassenvraagstuk

in Zuid-Afrika,' ging hij onder gelach verder. 'Ik geloof dat ik oprecht kan zeggen dat er maar weinig mannen in de Zuidafrikaanse politiemacht kunnen zijn die meer obstakels die de vestiging van een raszuiver en waarlijk blank Zuid-Afrika verhinderden uit de weg heeft geruimd dan Agent Els. Maar ik bedoel nu niet het onfeilbare schot van Agent Els, noch de offers die hij nodig heeft geacht te moeten brengen bij het nastreven van onze gemeenschappelijke droom, een Zuid-Afrika zonder zwarten. Ik heb het nu over zijn nieuwe plicht. Agent Els is gekozen om de plicht te vervullen de man op te hangen aan wie we de gedecimeerde gelederen die we hier zien te danken hebben.' Hij zweeg even en wendde zich tot Agent Els. 'Het doet me groot genoeg om je deze cheque te mogen overhandigen als beloning voor de arrestatie van een gevaarlijke misdadiger,' zei hij, terwijl hij Els de hand drukte. 'Scherprechter Els, je hebt je medeagenten eer aangedaan.'

Het nieuws van de benoeming van Els werd met een daverend applaus begroet. Els nam de cheque aan en draaide zich om om terug te gaan naar zijn stoel.

'Godzijdank,' zei de Kommandant hardop, maar het volgende ogenblik klonken er kreten van 'Toespraak. Toespraak. Je moet een toespraak houden,' en 'Vertel ons hoe je die rotzak om zeep gaat helpen,' en Els, die onbeholpen aan de rand van het podium stond werd tenslotte overgehaald iets te zeggen.

'Nou,' zei hij aarzelend, toen het geschreeuw was weggestorven, 'ik denk dat jullie allemaal wel willen weten waar ik het geld aan ga besteden.' Hij zweeg even en de Kommandant sloot zijn ogen. 'Nou, om te beginnen ga ik een dobermann volstoppen.'

Een goedkeurend gebrul steeg op uit het publiek en de Kommandant opende zijn ogen even om te zien hoe de

Hoofdcommissaris het opvatte. De Hoofdcommissaris lachte niet.

‘Het is een hond,’ fluisterde de Kommandant gehaast.

‘Ik weet dat het een hond is. Ik weet wat een dobermann is,’ zei de Hoofdcommissaris ijsig, en voor de Kommandant de ware aard van de bedoelingen van Agent Els uit kon leggen begon de Agent weer te praten.

‘Het is een grote zwarte,’ zei Els, ‘en hij is nu al een paar weken dood, dus het zal geen gemakkelijk karwei worden.’

Het publiek vond het prachtig. Het nieuws van Els werd begroet met geschreeuw en het gestamp van laarzen.

‘Maken uw mannen er een gewoonte van honden vol te stoppen?’ vroeg de Hoofdcommissaris.

‘Hij gebruikt het woord in een bepaalde betekenis,’ zei de Kommandant wanhopig.

‘Daar ben ik me volledig van bewust,’ zei de Hoofdcommissaris. ‘Ik weet precies wat hij bedoelt.’

‘Dat geloof ik niet,’ begon de Kommandant, maar Els was weer gaan spreken en dus moest hij zijn mond houden.

‘Hij is een beetje stijf,’ zei Els, ‘en daarom is het moeilijk om in zijn binnenste te komen.’

‘U moet hem tegenhouden,’ schreeuwde de Hoofdcommissaris tegen Kommandant van Heerden terwijl er een hysterisch gelach losbarstte in de zaal.

‘U begrijpt het niet,’ schreeuwde de Kommandant terug. ‘Hij heeft die hond gedood en –’

‘Dat verbaast me niets. Het is jammer dat hij zichzelf ook niet heeft gedood terwijl hij daarmee bezig was.’

Rondom hen was het een pandemonium in de zaal. Agent Els zag niets lachwekkends in zijn woorden.

‘Lachen jullie maar,’ schreeuwde hij boven de herrie

uit. 'Lachen jullie verdomme maar, maar ik wed dat jullie geen hond hebben met een stamboom. Mijn hond had een speciale boom...' De rest van de zin werd overstemd door gelach.

'Ik blijf hier niet naar nog meer van die smeerlapperij zitten luisteren,' schreeuwde de Hoofdcommissaris.

'Als u nou even zoudt willen wachten, commissaris,' gilde de Kommandant. 'Ik kan uitleggen wat hij bedoelt. Hij wil die hond naar een preparateur brengen.'

Maar de Hoofdcommissaris was al opgestaan en had het podium verlaten.

'Weerzinwekkend,' zei hij tegen zijn adjudant terwijl hij in zijn auto stapte. 'Die kerel is een seksmaniak.'

Achter hem, in de hal, was Els van het toneel gestapt en zei nu tegen een rechercheur op de voorste rij dat hij hem zou volstoppen als hij bleef lachen. Op het podium kreeg Kommandant van Heerden zijn derde hartaanval.

In de gevangenis van Piemburg deelde Jonathan niet het geloof van zijn zuster in de waardigheid van God. Na een leven te hebben doorgebracht met het dienen van de Heer en een maand in de Put te hebben gezeten voelde hij zich niet meer in staat te geloven dat hetgene dat het verkozen had zich aan hem te openbaren in de diepte van het zwembad ook maar in de verste verte weldadig was geweest. En wat het geestelijk gezond zijn ervan betrof, leidde zijn beeld van de wereld en hoe hij reilde en zeilde hem tot de veronderstelling dat de Schepper niet goed bij Zijn hoofd moest zijn geweest.

'Ik zou denken dat Hij op de zevende dag wel aan rust toe moet zijn geweest,' zei hij tegen de oude cipier die er op stond hem te komen vertroosten, 'en wat het goed zijn ervan betreft geloof ik dat de feiten voor zichzelf spreken. Hetgene dat verantwoordelijk is geweest voor

de Schepping kan onmogelijk iets goeds van plan zijn geweest. Precies het tegenovergestelde, als je het mij vraagt.'

De oude cipier was geschokt. 'Jij bent de eerste bewoner van die cel,' zei hij, 'die zich niet laat bekeren voor hij wordt opgehangen.'

'Misschien heeft dat iets te maken met het feit dat ik onschuldig ben,' zei de bisschop.

'Oh, is het dat,' zei de oude cipier geeuwend. 'Dat zeggen ze allemaal,' en hij schuifelde weg om raad te geven aan Agent Els die aan het oefenen was in het Hemeltje. Alleen in zijn cel lag de bisschop op de grond en luisterde naar de geluiden die hem vanaf de galg bereikten. Zo te horen zou hij eerder aan de een of andere vreselijke vorm van hernia sterven dan aan een gebroken nek.

Scherprechter Els vond zijn nieuwe baantje helemaal niet makkelijk. Om te beginnen was hij al het werk dat het met zich meebracht zat. Hij had al de troep die zich twintig jaar lang in het executiehok had verzameld op moeten ruimen. Met behulp van een stuk of zes zwarte gevangenen had hij verscheidene tonnen oud meubilair verplaatst, grasrollers, oude karwatsen en roestige toilet-emmers voor hij er aan kon beginnen het schavot klaar te maken voor zijn taak, en toen het hok leeg was wist hij niet zeker wat hij moest doen.

'Haal die hendel over,' zei de oude cipier toen Els hem vroeg hoe het ding werkte, en de kersverse beul was teruggekeerd naar het hok en had de hendel overgehaald. Na zes meter omlaag te zijn gevallen op de vloer van het hok nadat het luik onder hem openklapte begon Els te geloven dat hij door had hoe het apparaat werkte. Hij probeerde het uit op verscheidene nietsvermoedende zwarte gevangenen die daar stonden en ze schenen heel

bevredigend te verdwijnen. Hij was teleurgesteld dat hij het niet echt goed uit mocht proberen.

‘Dat kan niet,’ zei de oude cipier tegen hem, ‘dat is onwettig. Het beste wat ik je aan kan raden is een zak vol zand.’

‘Pietluttige ouwe zeikerd,’ dacht Els, en hij stuurde de gevangenen weg om een stel zakken met zand te vullen. Ze waren heel bevredigend als stand-ins en ze klaagden niet als de strop om hun nek werd gelegd, iets wat je niet kon zeggen van de zwarte gevangenen. De moeilijkheid was dat iedere keer dat hij er een ophing, de bodem uitscheurde. Els keerde terug naar de Put om de oude cipier te raadplegen.

‘Hij is er niet meer,’ zei de bisschop.

‘Waar is hij dan?’ vroeg Els.

‘Hij heeft ziekteverlof aangevraagd,’ zei de bisschop. ‘Hij heeft maagklachten.’

‘Met die zakken is het hetzelfde,’ zei Els. Hij vertrok, en de bisschop vroeg zich af wat er erger was, ophangen of de buik openscheuren.

‘Ik neem aan dat het niet veel verschil maakt,’ dacht hij tenslotte. ‘En hoe het ook zij, ik kan er toch niets aan veranderen.’

Kommandant van Heerden deelde het fatalisme van de bisschop niet. Zijn derde hartaanval had hem er van overtuigd dat ook zijn dagen geteld waren, maar hij had besloten dat hij er wel iets aan kon doen. Agent Oosthuizen, wiens ervaringen met zware operaties hem tot een ongeëvenaarde bron van medische informatie maakten, had hem geholpen tot die conclusie te komen.

‘Het belangrijkste is om een gezonde donor te hebben,’ vertelde de Agent hem, ‘daarna is het een makkie, vergeleken met mijn operatie.’ Kommandant van Heer-

den was haastig vertrokken om niet naar een beschrijving van de operatie te hoeven luisteren waarin het grootste gedeelte van het spijsverteringskanaal van Agent Oosthuizen zo'n gedenkwaardige rol speelde.

In zijn kantoor gezeten luisterde hij hoe Luitenant Verkramp op bijzonder luide toon het geval van een oom van hem die aan hartklachten was overleden besprak. De Kommandant had de laatste tijd opgemerkt dat een buitengewoon groot deel van de familie Verkramp was bezweken aan wat klaarblijkelijk een erfelijk gebrek was, en hun manier van overlijden was onveranderlijk zo afgrijsselijk geweest dat hij alleen maar kon hopen dat Verkramp op dezelfde manier zou heengaan. De bezorgdheid van de Luitenant begon hem op de zenuwen te werken, en hij was het vragen hoe hij zich voelde even zat.

'Ik voel me prima, verdomme,' had hij Verkramp wel honderd keer gezegd.

'Tja,' zei Verkramp droevig, 'zo lijkt het vaak. Mijn oom Piet zei ook dat hij zich prima voelde op de dag dat hij stierf, maar het gebeurde heel plotseling.'

'Het was zeker niet snel voorbij,' zei de Kommandant.

'Oh nee. Heel langzaam en uiterst pijnlijk.'

'Dat dacht ik al,' zei de Kommandant.

'Een vreselijk geval,' zei Verkramp. 'Hij –'

'Ik wil er niets meer over horen,' schreeuwde de Kommandant.

'Ik dacht alleen maar dat u het wel zou willen weten,' zei Verkramp, en hij ging weg om Agent Oosthuizen te vertellen dat geprikkeldheid een duidelijk bewijs was van een ongeneeslijke hartziekte.

Ondertussen had de Kommandant getracht zijn geest bezig te houden door een toepasselijk bijtend antwoord te verzinnen aan de Hoofdcommissaris, die hem een brief had geschreven waarin hij hem beval er voor te zor-

gen dat de mannen onder zijn commando genoeg beweging in de buitenlucht kregen, en waarin hij er zelfs op had gezinspeeld dat het misschien helemaal niet zo slecht zou zijn om een bordeel op poten te zetten voor de politiekazerne van Piemburg. De Kommandant zag dat de bekentenis van Agent Els nog steeds aan de gedachten van de Hoofdcommissaris knaagde.

‘Hoe spel je preparateur?’ vroeg hij aan Agent Oosthuizen.

‘Oh, daar zou ik maar niet naartoe gaan,’ antwoordde de Agent. ‘U heeft een echte chirurg nodig.’

‘Ik dacht er niet aan om naar een preparateur te gaan,’ schreeuwde de Kommandant. ‘Ik wil alleen maar weten hoe ik dat woord moet spellen.’

‘Allereerst moet u een geschikte donor zien te vinden,’ ging de Agent verder, en de Kommandant had zijn poging om de brief af te maken opgegeven. ‘Waarom praat u niet even met Els? Hij kan er wel voor eentje zorgen.’

‘Ik wil geen kaffer,’ zei de Kommandant gedecideerd. ‘Dan ga ik nog liever dood.’

‘Dat zei mijn neef ook op de dag dat hij stierf,’ begon Verkramp.

‘Hou je kop,’ snauwde de Kommandant, en hij ging zijn kantoor binnen en deed de deur dicht. Hij ging achter zijn bureau zitten en begon na te denken over het vermogen van Agent Els om voor een donor te zorgen. Een half uur later pakte hij de telefoon.

Het was met enige verbazing dat Jonathan Hazelstone hoorde dat Kommandant van Heerden een verzoek had ingediend om hem te mogen spreken.

‘Hij komt zich zeker verlekken,’ zei hij toen de Directeur hem het briefje van de Kommandant bracht. De manier waarop het verzoek onder woorden was gebracht

verbijsterde hem zelfs nog meer. Kommandant van Heerden verzocht nog net niet een audiëntie bij de bisschop, maar in zijn briefje sprak hij van: 'een ontmoeting, misschien in de beslotenheid van de gevangeniskapel, om over een zaak van wederzijds belang te spreken.' Jonathan pijnigde zijn hersens om de een of andere zaak van wederzijds belang te bedenken, en afgezien van zijn executie, waar Kommandant van Heerden een aanzienlijk belang bij moest hebben gehad, als je naar de moeite die hij had gedaan om dat te bereiken mocht oordelen, kon hij geen enkel belang bedenken dat hij met de Kommandant zou kunnen delen. Eerst was hij geneigd het verzoek te weigeren, maar hij werd overgehaald om te gaan door de oude cipier, wiens interne klachten waren verdwenen nu Els was gestopt met het openscheuren van de zakken.

'Je weet maar nooit. Hij zou goed nieuws voor je kunnen hebben,' zei de cipier, en de bisschop had in de ontmoeting toegestemd.

Op een middag, precies een week voordat de executie plaats zou moeten vinden, ontmoetten ze elkaar in de kapel van de gevangenis. Stevig geketend en geboeid kwam de bisschop aanrinkelen, en zag dat de Kommandant op een kerkbank op hem zat te wachten. Op voorstel van de Kommandant liepen de twee mannen het gangpad af en knielden naast elkaar neer bij het altaarhek, waar de cipiers bij de deur van de kapel hen niet konden verstaan. Boven hen, in de ramen, filterden taferelen vol stichtelijke gruwelen het zonlicht dat door de dichte kleuren en de tralies achter het glas wist te dringen, totdat de hele kapel gloeide van het donkerrode bloed.

Terwijl Kommandant van Heerden een kort gebed opzond staarde de bisschop, die de uitnodiging van de Kommandant om er ook een uit te spreken had afgesla-

gen, vol ontzag naar de vensters. Hij had nog nooit eerder beseft hoeveel manieren er bestonden om mensen ter dood te brengen. De ramen boden een allesomvattende catalogus van executies, van de eenvoudige kruisiging tot het levend verbranden. Je zou van St. Catharina op het rad braken, besloot de bisschop, terwijl St. Sebastiaan een ideaal handelsmerk zou hebben gevormd voor spel-den-kussens. De een na de ander kwamen de martelaren aan hun vreselijke einde met een graad van realisme die de kunstenaar scheen te bestempelen tot een genie, en dan nog een krankzinnig genie ook. De bisschop vond vooral de elektrische stoel in één venster mooi. Met een waarlijk Victoriaanse bezetenheid voor naturalisme, gecombineerd met zware dramatiek, was de gedaante in de stoel afgebeeld omhuld door een aureool van knetterende blauwe vonken. Terwijl hij er naar keek was de bisschop blij dat hij in de ontmoeting had toegestemd. Nu hij deze ramen had gezien wist hij dat zijn eigen dood aan de galg, hoe erg die ook verknoeid zou worden door de incompetente Els, niet minder dan aangenaam zou zijn vergeleken met het lijden dat hier werd uitgebeeld.

‘Ik neem aan dat ik dankbaar kan zijn voor kleinigheden,’ zei hij in zichzelf terwijl de Kommandant zijn laatste gebed prevelde dat onder de omstandigheden nogal merkwaardig geformuleerd was, dacht de bisschop.

‘Moge de Heer ons dankbaar maken voor wat we op het punt staan te ontvangen, amen,’ zei de Kommandant.

‘En?’ zei de bisschop na een korte stilte.

‘Je zult wel blij zijn te horen dat je zuster het heel goed maakt in Fort Rapier,’ fluisterde de Kommandant.

‘Dat is prettig om te weten.’

‘Ja, ze verkeert in uitstekende gezondheid.’

‘Hmm,’ zei de bisschop.

‘Ze is wat aangekomen,’ zei de Kommandant. ‘Maar dat is te verwachten met ziekenhuiseten.’ Hij zweeg even, en de bisschop begon zich af te vragen wanneer hij ter zake zou komen. ‘Zwaarlijvigheid is iets om te vermijden,’ zei de Kommandant. ‘Corpulentie is vaker de oorzaak van een vroegtijdige dood dan kanker.’

‘Dat zal best,’ zei de bisschop, die bijna dertien kilo was afgevallen sinds hij in de gevangenis zat.

‘Vooral bij mensen van middelbare leeftijd,’ fluisterde de Kommandant. De bisschop draaide zijn hoofd om en keek hem aan. Hij begon te vermoeden dat de Kommandant zich overgaf aan een nogal smakeloze grap.

‘Ik hoop dat u hier niet bent gekomen om me de les te lezen over de gevaren van zwaarlijvigheid,’ zei hij. ‘Ik dacht dat u in uw briefje zei dat u iets wilde bespreken dat in ons beider belang was, en eerlijk gezegd is corpulentie geen probleem voor mij.’

‘Dat denk ik ook niet,’ zei de Kommandant droevig.

‘Nou dan?’

‘Ik word er zelf door geplaagd.’

‘Ik zie niet in wat dat met mij te maken heeft,’ zei de bisschop.

‘Het kan tot allerlei soorten complicaties leiden. Het is een van de voornaamste oorzaken van hartziekte,’ zei de Kommandant.

‘Als ik u zo bezig hoor zou je denken dat ik het gevaar liep een infarct te krijgen terwijl ik eigenlijk niet geloof dat mij die speciale luxe zal worden toegestaan.’

‘Ik dacht ook eigenlijk niet aan jou,’ zei de Kommandant.

‘Dat dacht ik ook niet.’

‘Ik bedoel meer mijn eigen zwaarlijvigheid,’ ging Van Heerden verder.

‘Nou, als u alleen gekomen bent om daarover te pra-

ten geloof ik dat ik maar weer terug ga naar mijn cel. In de uren die me nog resten heb ik wel iets beters om over na te denken dan uw gezondheidstoestand.'

'Ik was al bang dat je dat zou zeggen,' zei de Kommandant triest.

'Ik kan me niet indenken wat u anders van me verwacht zou hebben. U bent hier toch zeker niet gekomen om medeleven. Heb het hart!'

'Bedankt,' zei de Kommandant.

'Wat zei u?'

'Bedankt,' zei de Kommandant.

'Bedankt waarvoor?'

'Voor een hart.'

'Voor een wat?'

'Een hart.'

De bisschop keek hem ongelovig aan. 'Een hart?' zei hij uiteindelijk. 'Waar heeft u het in godsnaam over?'

Kommandant van Heerden aarzelde even voor hij verder ging. 'Ik heb een nieuw hart nodig,' zei hij uiteindelijk.

'Het is mij niet ontgaan,' zei de bisschop, 'dat u geen hart schijnt te hebben, maar eerlijk gezegd geloof ik dat u al te ver heen bent om nog door mijn gebeden geholpen te kunnen worden. En bovendien ben ik bang dat ik mijn geloof in de kracht van het gebed ben kwijtgeraakt.'

'Ik heb het al geprobeerd met bidden,' zei de Kommandant, 'maar het heeft niets geholpen. Ik krijg nog steeds hartkloppingen.'

'Misschien als u eens waarlijk berouw toonde,' zei de bisschop.

'Dat helpt niets. Ik ben een gedoemd mens,' zei de Kommandant.

'Ik veronderstel dat we dat metaforisch gesproken allemaal zijn,' zei de bisschop. 'Het is toevallig een deel van

de toestand van de mens, maar als u het niet erg vindt dat ik het zeg, ben ik wel verdomd veel meer gedoemd dan u, en ik heb het aan u te danken dat ik aanstaande vrijdag word opgehangen.'

Er volgde een lange stilte in de kapel, terwijl de twee mannen nadachten over hun toekomst. Hij werd verbroken door de Kommandant.

'Je zou zeker niet iets voor me willen doen,' zei hij uiteindelijk. 'Een legaat.'

'Een legaat?'

'Eigenlijk maar een klein dingetje, waar jij toch niet veel meer aan hebt.'

'U durft ook wel, om mij te komen vragen opgenomen te worden in mijn testament,' zei de bisschop geprikkeld.

'Het is niet in je testament,' zei de Kommandant wanhopig.

'Oh nee? Waar is het verdomme dan wel?'

'In je borst.'

'Wat is daar?'

'Je hart.'

'Je blijft maar doorzeuren over mijn hart,' zei de bisschop. 'Ik wou dat je daar eens mee ophield. Het is al erg genoeg om te weten dat je gaat sterven zonder dat er dan ook nog eens iemand je over je hart zit door te zagen. Je zou nog denken dat je dat ding wilde hebben.'

'Dat wil ik ook,' zei de Kommandant eenvoudig.

'Wat?' schreeuwde de bisschop, die met gerinkel van ketenen overeind klauterde. 'Wat wil je?'

'Alleen maar je hart,' zei de Kommandant. 'Ik heb het nodig voor een transplantatie.'

'Ik word gek,' riep de bisschop. 'Dat moet wel. Het is onmogelijk. Wil je zeggen dat je al die moeite hebt gedaan, alleen omdat je mijn hart zou hebben voor een transplantatie?'

‘Het was geen moeite,’ zei de Kommandant. ‘Ik had vanmiddag toch niets te doen.’

‘Ik heb het niet over vanmiddag,’ gilde de bisschop. ‘Ik heb het over die moorden en dat proces en mijn ter dood veroordeling voor misdaden waarvan je weet dat ik ze nooit begaan kan hebben. Heb je dat allemaal alleen maar gedaan omdat je mijn hart uit mijn lichaam kon rukken en het in je eigen lijf steken? Het is ongelooflijk. Je bent een monster. Je bent...’ De bisschop kon geen woorden vinden om zijn afschuw uit te drukken.

Kommandant van Heerden was ook ontzet. Hij was nog nooit van zijn leven van zo iets schandelijks beschuldigd.

‘Goeie God,’ schreeuwde hij terug. ‘Waar zie je me voor aan?’

Hij zag dat dat een verkeerde vraag was. Het was overduidelijk waar de bisschop hem voor aanzag. Eén vreselijk moment leek het er op dat de geboeide en geketende gevangene zich op hem zou werpen. Toen vloaide plotseling de woede van de bisschop weg en de Kommandant zag dat hij omhoog staarde naar een van de gebrandschilderde ramen. Hij volgde de blik van de bisschop en keek naar de bijzonder akelige afbeelding van een martelaar die werd opgehangen en gevierendeeld. Voor Kommandant van Heerden kon de verandering in het gedrag van de gevangene uitsluitend worden verklaard door een mirakuleuze interventie. Op de een of andere vreemde manier had het gebrandschilderde raam een gevoel van vrede en rust op zijn ziel overgebracht.

En op zijn eigen manier was dat waar, want Jonathan Hazelstone had plotseling beseft dat het tweede couplet van ‘De Voorboden’ herzien moest worden. Het was niet zijn brein dat ze wilden, het was zijn hart.

*'t Is goed van u, dat ge mij 't beste laat,
Zelfs heel mijn hart, en al wat daarin huist.'*

Toen hij zich weer tot de Kommandant wendde was de bisschop het toonbeeld van waarlijk christelijke edelmoedigheid.

'Ja,' zei hij kalm. 'Als je mijn hart wilt, kun je het natuurlijk krijgen,' en zonder verder nog een woord wendde hij zich af van het altaarhek en liep rinkelend het gangpad uit naar de deur. En terwijl hij liep stelde hij de regels opnieuw op.

*'t Is slecht van u, dat ge mij 't beste ontroofd,
Zelfs heel mijn hart...'*

De bisschop glimlachte gelukkig. Het was buitengewoon toepasselijk, dacht hij, en hij glimlachte nog steeds gelukzalig toen Kommandant van Heerden hem inhaalde, overmand door emotie zijn geketende hand greep en hem zo krachtig schudde als de handboeien toestonden.

'Je bent een echte gentleman,' hijgde hij, 'een echte Engelse gentleman.'

'*Noblesse oblige*,' mompelde de bisschop, wiens hart chronisch zwak was sinds hij als kind aan reumatische koorts had geleden.

De bisschop was nog steeds in een opgewekt humeur toen Scherprechter Els hem kwam wegen voor de executie.

‘Glimlach jij maar,’ zei Els, terwijl hij hem de cel uit sleepte en hem op de weegschaal duwde. ‘Jij zit goed. Jij hoeft niets te doen. Ik ben degeen die al het werk moet verzetten.’

‘We hebben allemaal onze kleine rol te spelen,’ zei de bisschop.

‘Spelen?’ zei Els. ‘Wat ik aan het doen ben noem ik geen spelen. Ik moet me de longen uit mijn lijf werken.’

‘Zo lang je bij mij maar niet hetzelfde resultaat bereikt,’ zei de bisschop slecht op zijn gemak. ‘Hoe gaat het trouwens met die zakken?’

‘Ik heb er mee geoefend tot ik erbij neerviel,’ zei Els, ‘en ik schijn het nog steeds niet goed te doen. Hoe ver je moet vallen heeft met het gewicht te maken.’ Hij probeerde de weegschaal af te lezen. ‘Ik snap helemaal niets van dit ding,’ zei hij uiteindelijk. ‘Wat staat daar nou als gewicht?’

De bisschop kwam hem te hulp.

‘Honderdtachtig kilo,’ zei hij.

Els raadpleegde een klein zwart boekje getiteld *Het Handboek van de Beul*, dat hij van de oude cipier had geleend.

‘Je bent te zwaar,’ zei hij uiteindelijk. ‘Het gaat maar tot honderdvijfendertig kilo. Weet je zeker dat de weegschaal dat aangeeft?’

De bisschop controleerde het nog eens. 'Precies honderdtachtig kilo.'

'Nou, ik weet niet wat ik dan moet beginnen. Het ziet er naar uit dat je helemaal niet hoeft te vallen.'

'Dat is een prettige gedachte,' zei Jonathan, en hoopvol voegde hij er aan toe: 'Misschien plegen dikke mensen geen moorden.'

'Nou, als ze dat wel doen schijnt niemand ze op te hangen,' zei Els. 'Misschien schieten ze ze neer.' Over het algemeen genomen gaf hij duidelijk de voorkeur aan doodschieten. Het was sneller en hij hoefde zich er veel minder voor in te spannen.

'Nee, nee,' zei de bisschop haastig. 'Ze moeten beslist opgehangen worden.' Hij dacht een ogenblik na. 'Hoeveel staat er voor de val van een man van negentig kilo?' vroeg hij.

Els raadpleegde zijn kleine compendium. 'Twee meter,' zei hij uiteindelijk.

'Dan zou één meter precies goed moeten zijn,' zei de bisschop.

'Hoezo?' Els beviel dat gepraat over een verkorte val helemaal niet. Het rook teveel naar een poging aan de dood te ontsnappen.

'Verdubbel het gewicht en halveer de val,' legde de bisschop uit.

Els was niet zo stom om daarin te trappen. 'Verdubbel het gewicht en verdubbel de val, bedoel je.'

De bisschop probeerde het uit te leggen. 'Hoe zwaarder iemand is, hoe korter hij hoeft te vallen om zijn nek te breken. Een licht iemand heeft een veel langere val nodig om het juiste moment te bereiken.'

Els probeerde het te begrijpen. Hij vond het erg moeilijk.

'Waarom heb je een moment nodig?' vroeg hij. 'Ik dacht dat je gelijk dood was.'

‘Moment is het produkt van de massa van een bewegend lichaam en zijn snelheid.’

‘Ik dacht dat de dood dat was.’

‘Ja, maar zonder moment krijg je geen dood. Dat is onmogelijk.’

‘Oh ja?’ zei Els. ‘Nou, denk toch maar niet dat je buiten schot blijft.’

Verontrust door het voortdurende gepraat over schoten probeerde de bisschop het nogmaals.

‘Als er iemand wordt opgehangen, hoe sterft hij dan?’ vroeg hij.

Els dacht er over na. ‘Door ophanging,’ zei hij uiteindelijk.

‘En wat houdt het in als je iemand ophangt?’

‘Je laat hem in een gat vallen met een touw om zijn nek.’

‘En wat gebeurt er dan?’

‘Dan gaat hij dood.’

‘Ja,’ zei de bisschop geduldig, ‘maar wat doet het touw?’

‘Daar hangt hij aan.’

‘Nee, nee. Het breekt zijn nek.’

Els wist wel beter. ‘Oh nee,’ zei hij. ‘Ik heb geoefend met die zakken en het breekt hun nekken niet. De bodem scheurt open. Het maakt een enorme rotzooi.’

De bisschop huiverde. ‘Dat geloof ik graag,’ zei hij. ‘We willen toch niet dat dat met mij gebeurt, hè? Daarom moeten we de lengte van de val goed krijgen.’

‘Oh, met jou zou het niet gebeuren,’ verzekerde Els hem. ‘Die oude cipier zegt dat het met jou andersom is. Hij zegt dat je hoofd zou...’

De bisschop wilde niet weten wat de oude cipier had gezegd. Hij had al genoeg gehoord van diens morbide belangstelling voor anatomie.

‘Hoor eens, als je er echt zo op gebrand bent een permanente baan als beul te krijgen, dan zul je een succes moeten maken van deze executie. Niemand zal je in dienst nemen als je je eerste terechtstelling verknoeit.’

Els keek de bisschop pathetisch aan. ‘Dat weet ik,’ zei hij, ‘maar wat kan ik nou doen als jouw gewicht niet in het handboek staat?’

‘Je zou me lichter kunnen maken,’ suggereerde de bisschop, die naar zijn boeien en ketenen keek.

‘Afgesproken,’ zei Els verrukt. ‘Ik laat je meteen op een nuldieet plaatsen.’

‘Dat bedoel ik niet,’ zei de bisschop, die zich niets kon voorstellen dat nog meer nul was dan het dieet dat hij nu had. ‘Wat ik in gedachten had was het afdoen van al die kettingen en me dan zonder die dingen wegen. Ik denk dat je me dan een stuk lichter zou vinden.’

‘Ik betwijfel of ik je überhaupt zou vinden,’ zei Els.

‘Nou, als je die kettingen niet af wil doen zie ik niet hoe ik je kan helpen,’ zei de bisschop vermoeid.

‘Ik weet verdomd zeker dat je me ook niet zou helpen als ik ze wel af zou doen,’ zei Els.

‘In dat geval weet ik niet wat ik verder nog voor moet stellen. Je komt nooit achter mijn juiste gewicht met die kettingen om en als je ze niet af wilt doen...’ Hij zweeg toen hij zich nog een tafereel op het venster van de kapel herinnerde. ‘Je bent toch zeker niet van plan me in de boeien op te hangen?’ vroeg hij.

‘Nee,’ zei Els, ‘er is een speciaal stel leren riempjes en een linnen zak voor over je hoofd.’

‘Lieve God, wat een manier om te sterven,’ mompelde de bisschop.

‘Ik heb schoensmeer op de riempjes gedaan en ze ge-poetst. Ze glimmen heel mooi,’ ging Els verder. De bisschop luisterde niet naar hem. Hij had plotseling een

manier bedacht om het probleem van het gewicht op te lossen.

‘Ik weet wat we kunnen doen,’ zei hij. ‘Als jij een ander stel kettingen en boeien gaat halen en ze hier brengt, dan wegen we ze apart.’

‘Ik zie niet in wat dat voor nut heeft,’ zei Els. ‘Ik heb net gezegd dat we op de dag van de executie geen kettingen zullen gebruiken. Je denkt toch niet dat ik die riempjes voor niets heb zitten poetsen?’

De bisschop begon te geloven dat het hem nooit zou lukken Els iets te laten begrijpen.

‘Zodra we weten hoeveel de kettingen zelf wegen, kunnen we dat gewicht aftrekken van honderdtachtig kilo en dan weten we hoeveel ik zelf weeg.’

Els dacht een ogenblik over het voorstel na, maar tenslotte schudde hij zijn hoofd.

‘Dat zou niet werken,’ zei hij.

‘Waarom niet, in vredesnaam?’

‘Ik snapte nooit iets van aftrekken op school,’ bekende Els uiteindelijk.

‘Dat geeft niet,’ zei de bisschop. ‘Ik was er heel goed in en ik reken het zelf wel uit.’

‘Hoe moet ik weten dat je me niet bedriegt?’

‘M’n beste Scherprechter Els,’ zei de bisschop, ‘ik kan twee goede redenen bedenken waarom ik er evenzeer op gebrand ben als jij dat deze terechtstelling geen strop wordt. Ten eerste word ik gewurgd als je de val te kort maakt, en dat wil ik eigenlijk niet. Ten tweede zul je me waarschijnlijk onthalzen als je hem te lang maakt.’

‘Nietwaar,’ zei Els. ‘Dan scheurt je hoofd er af.’

‘Juist,’ zei de bisschop haastig. ‘Wat weet je je toch plastisch uit te drukken.’

‘Wat is ten derde?’ vroeg Els, die het niet interesseerde of hij zich spastisch uitdrukte of niet.

‘Oh ja, ten derde. Ik was ten derde haast vergeten. Nou, ten derde ben je duidelijk een geboren beul, en hoewel je nog een hoop te leren hebt over executies, zie ik een mens graag gebruik maken van de talenten die hem zijn geschonken. Ja, ik weet van die linnen zak,’ ging de bisschop verder, toen Els hem in de rede probeerde te vallen met de opmerking dat hij helemaal niets zou zien op het schavot, ‘maar ik spreek figuurlijk, en figuurlijk gesproken hoop ik dat je voort zult gaan tot grotere dingen, tot aan de top van je beroep, zou je kunnen zeggen.’

‘Denk je echt dat ik een goeie beul zou zijn?’ vroeg Els gretig.

‘Ik weet het zeker,’ zei de bisschop. ‘Ik voel aan m’n botten dat je jezelf befaamd zult maken onder de beulen over de hele wereld,’ en nadat hij de beul de geruststelling had gegeven die Els zo wanhopig nodig had ging de bisschop terug naar zijn cel terwijl Els nog een stel boeien en kettingen ging halen. Uiteindelijk ontdekten ze dat Jonathan Hazelstone eenentachtig en eenhalve kilo woog en een val van twee meter tien nodig had.

De bisschop mocht dan moeite hebben Els er toe over te halen hem op de juiste manier te doden, Kommandant van Heerden ondervond haast evenveel moeite om de chirurgen in het ziekenhuis van Piemburg er toe over te halen de operatie te ondernemen die hij nodig had om zijn leven te redden. Ze schenen er op te staan geheel niets ter zake doende bezwaren te maken en hun volhouden dat er niets mankeerde aan zijn hart vond de Kommandant bijzonder irritant. Toen hij die moeilijkheid uit de weg had geruimd door te dreigen ze van poging tot moord te beschuldigen als ze zich niet achter zijn diagnose schaalden, besteedden ze nog een uur aan het bespre-

ken van de ethische problemen die er kwamen kijken bij het overplaatsen van het hart van een moordenaar in het lichaam van een man die, zoals ze hem er op wezen, zo overduidelijk niet moordzuchtig was. De Kommandant stelde ze al gauw op dat punt gerust en pas toen ze de technische problemen van weefseltypering en afstoting te berde brachten en probeerden uit te leggen hoe onwaarschijnlijk het was dat de weefsels van de veroordeelde overeen zouden komen met die van een raszuivere Afrikaner als Kommandant van Heerden barstte hij in woede uit.

‘Wil je soms zeggen dat ik geen mens ben?’ schreeuwde de Kommandant tegen Dr. Erasmus, de leider van het transplantatieteam. ‘Wil je soms zeggen dat ik verdomme een baviaan ben?’

‘Dat zeg ik helemaal niet,’ protesteerde Dr. Erasmus. ‘U schijnt het niet te begrijpen. Elk mens heeft een ander soort weefsel, en dat van u is misschien niet van hetzelfde type als dat van de donor.’

‘Je wilt zeggen dat ik gekleurd bloed in me heb,’ gilte de Kommandant. ‘Je wilt zeggen dat ik niet het hart van een Engelsman mag hebben omdat ik gedeeltelijk kaffer ben. Wil je dat zeggen?’

‘Dat zeg ik helemaal niet. Er is helemaal geen reden waarom u niet het hart van een kaffer zoudt kunnen hebben,’ zei Dr. Erasmus. Hij was werkelijk van zijn stuk gebracht door de woede van Kommandant van Heerden.

‘Zie je wel. Je hebt het gezegd. Je hebt gezegd dat ik het hart van een kaffer kon krijgen,’ schreeuwde de Kommandant.

‘Ik bedoel niet dat u er een moet krijgen. Er is helemaal geen reden waarom je het hart van een zwarte niet in het lichaam van een blanke zou zetten, net zomin als er geen reden bestaat waarom je de organen van een

blanke niet over zou planten in een zwarte.'

Kommandant van Heerden had nog nooit van zijn leven zo'n flagrante schending van de grondbeginselen van de apartheid gehoord.

'Er bestaat verdomme alle reden voor,' schreeuwde hij, 'waarom je de organen van een blanke niet in een zwarte zou stoppen. Het is geen enkele blanke toegestaan enig deel van zijn lichaam in een zwarte te stoppen. Dat is tegen de klote wet.'

Dr. Erasmus had nog nooit eerder van de Klottenwet gehoord, maar hij nam aan dat het politiebargoens was voor de Onzedelijkheidswet.

'U begrijpt me verkeerd,' zei hij. 'Ik had het niet over geslachtsorganen.'

'Daar begin je weer,' bulderde de Kommandant. 'Als je je mond niet houdt beschuldig ik je van het aanzetten tot interracial homoseksualiteit.'

Dr. Erasmus was tot zwijgen gebracht.

'Kalm toch, Kommandant,' zei hij sussend. 'Kalm toch, in 's hemelsnaam. U doet uzelf nog wat aan als u zo doorgaat.'

'Ik zal jou wat aandoen, vuile smeerlap,' gilte de Kommandant, die niet van plan was zich te laten bevelen door een zwijn van een dokter die zei dat hij gekleurd bloed had. 'Ik ken jouw soort. Je bent een vijand van Zuid-Afrika, dat ben je. Je bent een smerige communist. Ik laat je arresteren onder de Terrorismewet en dan zullen we eens zien hoe orgaantransplantaties je bevallen.'

'Hou alstublieft op met schreeuwen, in het belang van uw gezondheid,' smeekte de dokter.

'Mijn gezondheid? Heb je het over mijn gezondheid? Je kunt je maar beter zorgen maken over jouw gezondheid als je niet doet wat ik zeg,' gilte de Kommandant voor hij besepte wat Dr. Erasmus precies had bedoeld.

Met een geweldige wilsinspanning kalmeerde hij zichzelf. Nu twijfelde hij er niet in het minst meer aan dat zijn hart vervangen moest worden. Dat had Dr. Erasmus in zoveel woorden toegegeven.

Met kalme stem en met het gezag dat hij nog steeds genoot onder zijn Noodbevoegdheden, gaf Kommandant van Heerden zijn bevelen aan het chirurgische team. Ze moesten alle noodzakelijke voorbereidingen treffen voor de transplantatie en hen werd opgedragen geen enkele informatie te verstrekken aan de pers, het publiek of hun familie. De hele operatie moest onder de strengste geheimhouding worden uitgevoerd. Het was het enige welkome bericht dat de doktoren uit de instructies van de Kommandant bijeen konden garen.

De enige andere troost was de wetenschap dat het lichaam van Kommandant van Heerden het nieuwe hart vrijwel zeker zou afstoten. Zoals Dr. Erasmus tegen hem zei, pleegde hij waarschijnlijk zelfmoord. De Kommandant wist wel beter. Hij at al jaren in de politiekantine, en als hij het voedsel dat ze daar serveerden in zijn maag kon houden, kon hij zich niet voorstellen dat zijn lichaam een eersteklas hart zou afstoten.

Toen hij het hospitaal verliet, nog steeds nijdig om de belediging van zijn afkomst en de goede naam van zijn familie, maar in zijn schik met de manier waarop hij de situatie had aangepakt, besloot Kommandant van Heerden dat de tijd was gekomen om een bezoekje te brengen aan Fort Rapier. Zijn belangstelling voor het wel en wee van juffrouw Hazelstone was niet aangetast door de gebeurtenissen van de afgelopen maand, en zijn respect was eerder nog toegenomen door de opmerkelijke veerkracht van de oude dame, geconfronteerd met de misère die de familie Hazelstone was overkomen. De rapporten die

hem hadden bereikt vanuit Fort Rapier wezen er op dat juffrouw Hazelstone haar waardigheid en gevoel voor maatschappelijke prerogatieven had behouden in een situatie die bij een minder energieke vrouw een gevoel van neerslachtigheid, zo niet van inferioriteit zou hebben opgeroepen. Juffrouw Hazelstone was voor geen enkele van de verleidingen der waanzin bezwaken. Ze schuifelde niet verdwaald voort in de een of andere innerlijke wildernis, en dacht evenmin dat ze iemand anders was.

‘Ik ben juffrouw Hazelstone, van Jacaranda Park,’ hield ze vol, geconfronteerd met pogingen om een modelpatiënt van haar te maken met problemen die behandelbaar waren door psychotherapie, en in plaats van zich te conformeren aan de lusteloosheid die de levens van de andere patiënten kenmerkte had ze genoeg interessants gevonden om haar tijd mee te vullen. De geschiedenis van Fort Rapier en de rol die haar voorouders hadden gespeeld bij de oprichting van het garnizoen fascineerden haar vooral.

‘Mijn grootvader was opperbevelhebber in Zoeloland toen dit fort werd gebouwd,’ zei ze tegen Dr. Herzog toen ze hem op een keer tegenkwam toen hij de exercitieplaats overstak, en ze had de Directeur verbijsterd door haar beheersing van de krijgsgeschiedenis.

‘Op deze zelfde exercitieplaats marcheerden in 1876 de Greys, het Welsh Regiment en het 12de regiment Huzaaren langs mijn grootvader alvorens op weg te gaan naar de Zoeloeoorlog,’ vertelde ze de verbouwwereerde dokter, en ze had vervolgens details gegeven van de uniformen van de verschillende onderdelen en van het karakter van de bevelhebbende officieren.

‘Wat heeft u een opmerkelijk geheugen,’ zei hij, ‘dat u zich zulke dingen kunt herinneren.’

‘Deel van de familiegeschiedenis,’ zei juffrouw Hazel-

stone, en ze had uitgelegd wat er voor vergissingen waren begaan bij die veldtocht, en vooral bij de Slag bij Isandhlwana. Dr. Herzog was zo onder de indruk van haar belangstelling en vooral van haar kennis van de Boerenoorlog en de rol die de grootvader van Dr. Herzog daarin had gespeeld, dat hij haar uitnodigde bij hem thuis thee te komen drinken en het gesprek duurde voort tot het avondeten.

‘Buitengewoon,’ zei hij tegen zijn vrouw toen juffrouw Hazelstone terugging naar haar zaal. ‘Ik had er geen idee van dat mijn grootvader verantwoordelijk was voor onze overwinning bij Magersfontein.’

De volgende dag stuurde hij een memorandum aan de staf, waarin hij opdracht gaf dat juffrouw Hazelstone alle nodige hulp en aanmoediging moest worden verleend om haar studie van de krijgsgeschiedenis en van de rol die Fort Rapier daarin speelde voort te zetten.

‘Het is onze plicht patiënten aan te moedigen hun hobby’s uit te oefenen, vooral als het ziekenhuis daar van kan profiteren,’ zei hij tegen Dr. von Blimenstein, die klaagde dat juffrouw Hazelstone haar therapieklassen niet meer bijwoonde.

‘Juffrouw Hazelstone hoopt de geschiedenis van Fort Rapier te publiceren, en elke publiciteit moet ons toch zeker tot eer strekken. Het gebeurt niet elke dag dat een krankzinnige een boek over de krijgsgeschiedenis publiceert.’

Daar had Dr. von Blimenstein zo haar bedenkingen tegen, maar ze liet niets van haar gedachten merken en juffrouw Hazelstone had haar onderzoeken met toenemend enthousiasme voortgezet. In een kist in de kelder van wat nu de personeelskantine was maar wat vroeger de officiersmess was geweest had ze papieren van het regiment ontdekt. Dat had haar er toe gebracht zelfs nog

interessantere relieken op te diepen in de vorm van afgedankte uniformen in het magazijn van de foerier.

‘We zouden eigenlijk een historische optocht moeten houden,’ zei ze tegen de Directeur. ‘De uniformen liggen er, en alhoewel ze hier en daar een beetje versteld moeten worden, omdat de kakkerlakken er aan hebben gezeten, ziet u, zijn ze ongetwijfeld authentiek en het zal alle patiënten iets geven om voor te werken. Het is zo belangrijk voor het moreel om een gemeenschappelijk doel te creëren, en iets om je op te verheugen.’

Dr. Herzog was onder de indruk geweest van het idee.

‘Een historische optocht van de geschiedenis van Fort Rapier,’ zei hij, ‘wat een schitterend idee,’ en in gedachten speelde hij met het plan van een open dag waarop het publiek en de pers het geweldige werk kon zien dat in Zoeloeland ten behoeve van de geestelijke gezondheid werd verricht.

‘Ik had gedacht dat we zouden kunnen beginnen met een defilé, gevolgd door verscheidene tableaux waarin bijzonder gedenkwaardige daden van moed in de geschiedenis van Zuid-Afrika worden herdacht.’

Dr. Herzog aarzelde. ‘Ik wil geen spiegelgevechten,’ zei hij ongerust.

‘Oh nee, natuurlijk niet,’ verzekerde juffrouw Hazelstone hem. ‘Ik dacht meer aan zuiver stationaire voorstellingen van de gebeurtenissen.’

‘De patiënten mogen niet te opgewonden raken.’

‘Vanzelfsprekend,’ zei juffrouw Hazelstone, die zichzelf al lang niet meer als patiënt zag. ‘Ik begrijp wat u bedoelt. We zullen er voor moeten zorgen dat de hele affaire met waarlijk militaire discipline wordt geleid. Ik zat er over te denken de heldhaftige verdediging door uw overgrootvader van zijn boerderij tijdens de zesde Kafferoorlog als een van de tableaux-vivants op te nemen.’

Dr. Herzog was gevlaid. 'Werkelijk?' zei hij. 'Ik had er geen idee van dat mijn familie zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in de krijgsgeschiedenis van dit land.'

'De Herzogs waren praktisch de Afrikaanse tegenhangers van de Hazelstones,' zei juffrouw Hazelstone, en met de wetenschap dat de optocht zowel de reputatie van de familie Herzog als die van het ziekenhuis zou verhogen, gaf de Directeur toestemming om het spektakel plaats te laten vinden.

Gedurende de daaropvolgende weken wierp juffrouw Hazelstone zichzelf op de voorbereidingen met een enthousiasme dat oversloeg op de andere patiënten in Fort Rapier. Ze nam de leiding van de organisatie op zich met al het aangeboren gezag van een kleindochter van Sir Theophilus, en met een aandacht voor detail die mogelijk werd gemaakt door haar rijkdom. Balen rode stof werden op rekening van juffrouw Hazelstone in Durban besteld, en de patiënten in de naaikamers hadden het druk met het maken van nieuwe uniformen.

'Het vrolijkt het hier wel op,' zei Dr. Herzog op een dag tegen Dr. von Blimenstein toen ze keken hoe juffrouw Hazelstone op de exercitieplaats een peloton manisch depressieven drilde.

'En toch ben ik er niet gerust op,' zei Dr. von Blimenstein. 'Is het echt nodig om de Slag bij Blood River in het programma op te nemen? Ik ben er van overtuigd dat het een ongelukkige uitwerking zal hebben op de zwarte patiënten.'

'Onze voornaamste verantwoordelijkheid geldt de blanken,' zei Dr. Herzog, 'en het kan hen alleen maar goed doen van de grote gebeurtenissen uit het verleden hier een herschepping te zien. Ik heb er alle hoop op dat onze patiënten, door hier aan deel te nemen, in zullen gaan zien dat er nog steeds plaats is voor geestelijk ge-

stoorden in het moderne Zuid-Afrika. Ik zie deze optocht graag als dramatherapie op een reusachtige schaal.'

'Maar dokter, u gelooft toch zeker niet dat krankzinnigheid uitsluitend een kwestie van moreel is?' zei Dr. von Blimenstein.

'Ja, dat geloof ik wel, en als het dat niet is zou het het moeten zijn,' zei de Directeur. 'Bovendien zal de optocht helpen wat van hun agressie te sublimeren.'

Op de exercitieplaats marcheerde het peloton van juffrouw Hazelstone langs het defileerpunt dat de timmerlui tussen de twee stukken veldgeschut hadden opgericht.

'Hoofd rechts,' schreeuwde juffrouw Hazelstone, en tweehonderd paar ogen richtten zich manisch op Dr. Herzog. De Directeur salueerde.

'Hoofd front,' en het peloton marcheerde verder.

'Hoogst indrukwekkend,' zei Dr. Herzog. 'Wat jammer dat we dit niet eerder hebben bedacht.'

'Ik hoop alleen maar dat we er geen spijt van zullen krijgen,' zei Dr. von Blimenstein pessimistisch.

Terwijl de dag van het spektakel naderde moest juffrouw Hazelstone zich met verscheidene problemen bezig houden. Een daarvan was het vraagstuk van assegaaien voor de Zoeloe krijgers. Dr. Herzog was niet te vermurwen.

'Ik laat niet honderden zwarte patiënten rondrennen met speren in hun hand. God mag weten wat er zou gebeuren.'

Uiteindelijk werd het probleem opgelost door de aankoop van duizend rubber speren die een paar jaar geleden bij het maken van een film waren gebruikt.

Een tweede probleem gold het vraagstuk van de muziek en de geluidseffecten die de tableaux moesten begeleiden.

‘Ik dacht aan de *Ouverture 1812*,’ legde juffrouw Hazelstone uit aan de dirigent van de ziekenhuisharmonie.

‘Zoiets moeilijks kunnen we niet,’ protesteerde de kapelmeester, ‘en bovendien hebben we geen kanon.’

‘We zouden het veldgeschut kunnen gebruiken,’ zei juffrouw Hazelstone.

‘We kunnen op het ziekenhuisterrein geen harde knallen laten horen. Het zou een vreselijk effect hebben op de angstgevallen.’

Uiteindelijk werd overeengekomen dat de harmonie zich zou beperken tot eenvoudige marsen als *Colonel Bogy* en liedjes als *Goodbye Dolly Gray* en dat een opname van de *Ouverture 1812* door luidsprekers gedraaid zou worden om de strijdtafereelen te begeleiden.

Een dag voor de optocht werd er een generale repetitie gehouden die door Dr. Herzog en de staf werd bijgewoond.

‘Gewoonweg magnifiek,’ zei Dr. Herzog na afloop. ‘Je hebt het gevoel dat je er werkelijk bij bent, zo echt is het.’

Het was geheel toevallig dat Kommandant van Heerden de middag van de optocht uitkoos voor zijn bezoek aan het hospitaal. In tegenstelling tot de burgemeester van Piemburg en andere notabelen was hij niet uitgenodigd omdat men dacht dat juffrouw Hazelstone dat misschien niet zou bevallen.

‘We willen niet dat de oude dame door iets van de wijs wordt gebracht, en als de politie hier was zou haar dat maar herinneren aan de executie van haar broer,’ zei de Directeur.

Terwijl zijn auto het terrein op reed zag Kommandant van Heerden dat er een nieuwe, feestelijke atmosfeer over het hospitaal scheen te zijn neergedaald.

‘Ik hoop dat het niet al te open is,’ zei hij tegen de

chauffeur die Agent Els had vervangen, toen de auto onder een spandoek door reed waarop een Open Dag werd aangekondigd. Ze reden naar de exercitieplaats, die versierd was met regimentsvaandels en Kommandant van Heerden stapte uit.

‘Ik ben blij dat u kon komen, Kommandant,’ zei Dr. Herzog, en hij ging hem voor naar het defileerpunt, waar de burgemeester en zijn gevolg al zaten. De Kommandant keek zenuwachtig om zich heen terwijl hij plaatsnam.

‘Wat gaat er gebeuren?’ vroeg hij aan een van de wethouders.

‘Het is de een of andere publiciteitsstunt om publieke belangstelling voor geestelijke gezondheid te kweken,’ zei de wethouder.

‘Wel een vreemde plaats om zoiets te houden,’ zei de Kommandant. ‘Ik dacht dat iedereen die hier zit verondersteld wordt niet goed snik te zijn. Allemachtig, kijk die kaffers eens.’

Een detachement schizofrene Zoeloes marcheerde over de exercitieplaats om hun positie in te nemen voor de tableaux.

‘Wie heeft ze in godsnaam die speren gegeven?’

‘Oh, dat is in orde, ze zijn maar van rubber,’ zei de wethouder.

De Kommandant zakte vol afschuw neer in zijn stoel. ‘U wilt toch niet zeggen,’ zei hij, ‘dat dit hele geval georganiseerd is door juffrouw Hazelstone?’

‘Goed geraten,’ zei de wethouder. ‘Ze heeft zelf het geld beschikbaar gesteld. Dat is maar gelukkig ook. Ik zou niet graag willen weten wat dit allemaal kost.’

Kommandant van Heerden luisterde niet. Hij stond op en keek wanhopig om zich heen of er niet een manier bestond om te ontsnappen, maar de menigte rond het

defileerpunt was te dicht om doorheen te kunnen komen, en voor hem was het defilé al begonnen. Wanhopig zonk hij weer neer in zijn stoel.

Terwijl de harmonie speelde, traden de regimenten aan en marcheerden naar het platform. In rode uniformen en verrassend goed gedrild voor hun geestelijke gezondheid stampten ze langs de Directeur, en aan het hoofd marcheerde de vertrouwde gedaante van juffrouw Hazelstone. Eén ogenblik dacht de Kommandant dat hij weer terug was in de hal van Jacaranda House en weer naar het portret van Sir Theophilus staarde. Het uniform van juffrouw Hazelstone was een kopie van wat de Onderkoning had gedragen op het schilderij. Haar gezicht ging gedeeltelijk schuil onder een bepluimde helmhoed maar op haar borst hingen de sterren en medailles van de desastreuze veldtochten van haar grootvader. Achter het eerste regiment, de Welsh Guards, kwamen de anderen, de graafschapsregimenten van Engeland, die toepasselijk genoeg minder in de pas liepen dan de Guards (het was moeilijk geweest om genoeg gevallen van dwangneurose te vinden om echt martiaal te zijn) maar toch steeds vastberaden voortschuifelden. Na hen kwamen de Schotse regimenten, gerecruteerd uit de vrouwelijke patiënten, met kilts aan die werden geleid door een chronisch depressieve doedelzakspeler. Als laatste volgde er een klein detachement kikvorsmannen met rubber pakken en zwemvliezen aan, die moeite hadden om in de pas te blijven.

‘Een aardig modern trekje, vindt u ook niet?’ prevelde Dr. Herzog tegen de burgemeester toen twintig waanzinnige gezichten hun maskers op het platform richtten.

‘Ik hoop dat die kaffers niet te dichtbij komen,’ zei de burgemeester ongerust. Hij hoefde zich geen zorgen te maken. De zwarte krankzinnigen werd niet het voor-

recht toegestaan langs het platform te mogen marcheren. Juffrouw Hazelstone was ze aan het opstellen voor het eerste tableau.

Tijdens die pauze verliet Kommandant van Heerden zijn stoel en sprak met de Directeur.

‘Ik dacht dat ik u had gezegd om juffrouw Hazelstone onder streng toezicht te houden,’ zei hij kwaad.

‘Ze heeft een opmerkelijke vooruitgang geboekt sinds ze hier is,’ antwoordde Dr. Herzog. ‘We zien onze patiënten graag belangstelling tonen voor hun hobby’s.’

‘U misschien wel,’ zei de Kommandant, ‘maar ik niet. Een van de hobby’s van juffrouw Hazelstone is toevallig moord, en dan laat u haar een militaire parade organiseren. U moet niet goed bij uw hoofd zijn.’

‘Niets is zo goed als de patiënten hun agressieve neigingen laten dramatiseren,’ zei de Directeur.

‘Dat heeft ze al meer dan genoeg gedaan,’ zei de Kommandant. ‘Mijn advies is dit gedoe een halt toe te roepen voor het te laat is.’

Maar het eerste tableau was al begonnen. Een carré kartonnen ossewagens stond in het midden van de exercitieplaats en rondom verzamelden zich de schizofrene Zoeloes, die met hun speren zwaaiden. Na verscheidene minuten gingen de Zoeloes op het asfalt liggen in houdingen die verondersteld werden een gefolterde dood uit te beelden.

‘Blood River,’ zei de Directeur.

‘Heel realistisch,’ zei de burgemeester.

‘Krankzinnig,’ zei Kommandant van Heerden.

Het einde van de strijd werd begroet met een beleefd applaus. Gedurende het daaropvolgende uur ontvouwde de geschiedenis van Zuid-Afrika zich voor de toeschouwers in een reeks bloedstollende veldslagen waarbij de zwarten onveranderlijk werden afgeslacht door de blanken.

‘Je zou denken dat ze moe zouden worden van steeds maar gaan liggen en weer opstaan en weer gaan liggen,’ zei de burgemeester toen de Zoeloes voor de zoveelste keer hun doodstrijd hadden doorgemaakt. ‘Zo zullen ze wel in goede conditie blijven, denk ik.’

‘Zolang die hufters maar niet winnen ben ik gelukkig,’ zei de Kommandant.

‘Ik geloof dat ze op het einde wel een ogenblik van triomf hebben,’ zei Dr. Herzog. ‘Bij de Slag bij Isandhlwana. De munitie van de Britten raakte op en ze werden afgeslacht.’

‘Wilt u zeggen,’ zei de Kommandant, ‘dat u heeft toegestaan dat blanken worden verslagen door zwarten? Dat is krankzinnig. En het is bovendien nog illegaal ook. U wakkert rassenhaat aan.’

Dr. Herzog was in verlegenheid gebracht. ‘Zo had ik er nog niet over gedacht,’ zei hij.

‘Nou, zo kunt u er nu maar beter wel over denken. U overtreedt de wet. U moet het een halt toeroepen. Ik ben niet bereid om naar zoiets schandelijks te blijven zitten kijken,’ zei de Kommandant gedecideerd.

‘Ik ook niet,’ zei de burgemeester. Verscheidene wethouders knikten instemmend.

‘Ik zie eigenlijk niet in wat ik er nog aan kan doen,’ zei Dr. Herzog. ‘Ze staan op het punt te beginnen.’

In het midden van de exercitieplaats had juffrouw Hazelstone het Britse kamp georganiseerd en hield nu toezicht op het plaatsen van de twee oude stukken veldgeschut. Verscheidene honderden meters verder had het Zoeloe leger zich verzameld, klaar voor hun ogenblik van triomf.

‘Ik sta erop dat u het gevecht tegenhoudt,’ zei de Kommandant.

‘Ik ook,’ zei de burgemeester, die nog steeds niet erg

gerust was over die rubber speren.

Dr. Herzog aarzelde. 'Oh jee, ik wou dat u me eerder had verteld dat dit illegaal is. Ik zie niet in wat ik nu nog kan doen,' zei hij ongerust.

'Nou, als u het niet tegenhoudt dan doe ik het,' zei de Kommandant.

'Goed zo,' zei de burgemeester, gesteund door de wet-houders.

Voor hij na kon denken over de waarschijnlijke gevolgen van zijn tussenkomst werd Kommandant van Heerden van het defileerpunt af en de exercitieplaats op geholpen. Hij marcheerde langzaam naar de twee legers en terwijl hij liep gloorde er bij hem langzaam een besef van zijn positie. Op het midden van het plein, halverwege tussen de twee vijandige strijdmachten van krankzinnigen, begon hij spijt te krijgen van zijn overhaaste beslissing tussenbeide te komen. Aan de ene kant trappelden vijfhonderd schizofrene Zoeloes op de grond en zwaaiden woest met hun speren, terwijl aan de andere kant een gelijk aantal blanke gekken hun nederlaag afwachtte met een verbeterheid die des te vreselijker werd door hun voorkennis.

Kommandant van Heerden bleef staan en stak zijn hand op. Er viel een stilte over beide legers.

'Hier spreekt Kommandant van Heerden,' riep hij. 'Ik beveel u zich te verspreiden en terug te gaan naar uw zalen. Dit is een onwettige bijeenkomst en een overtreding van de Wet op de Samenscholingen.'

Hij zweeg en wachtte tot de legers zich zouden terugtrekken. Er was geen teken dat ze zoiets zouden doen. Terwijl zijn woorden weggalmden staarden beide partijen hun tegenstanders waanzinnig aan en er klonk gemompel in de gelederen. Juffrouw Hazelstone beëindigde het richten van de kanonnen en stapte naar voren.

Aan de kant van de Zoeloes volgde een enorme krijger haar voorbeeld.

‘Wat heeft deze onzin te betekenen?’ riep juffrouw Hazelstone.

‘U heeft me gehoord,’ zei de Kommandant. ‘Deze strijd betekent een oproer. Ik sta er op dat u zich verspreidt.’

In de ruimte tussen de legers vond Kommandant van Heerden zijn nieuwe rol als bewaarder van de vrede steeds moeilijker worden.

‘U heeft het recht niet om zich te komen bemoeien met ons spektakel,’ hield juffrouw Hazelstone vol. ‘En dit is geen oproer.’

‘Wij hebben gewonnen,’ zei de Zoeloe hoofdman. ‘We hebben de Slag bij Isandhlwana gewonnen en nu gaan we hem weer winnen.’

‘Over mijn lijk,’ zei de Kommandant, en hij had meteen spijt van die woorden. Het gemompel in de gelederen van de twee legers wees er maar al te duidelijk op dat de geest van strijdlustigheid zich aan het uitbreiden was.

Op het defileerpunt werden de toeschouwers even onrustig als de krankzinnigen.

‘Zijn die bijlen ook van rubber?’ vroeg de burgemeester, terwijl hij keek hoe verscheidene Zoeloes met hakmessen zwaaiden in plaats van met hun speren.

‘Dat hoop ik wel,’ zei de Directeur.

‘De Britten schijnen die kanonnen aan het laden te zijn,’ zei de burgemeester.

‘Onmogelijk,’ zei de Directeur. ‘Ze hebben niets om ze mee te laden.’

‘Ze stoppen iets in de loop,’ zei de burgemeester. ‘En die Zoeloes schijnen iets aan het uiteinde van hun speren te bevestigen. Volgens mij zijn het breinaalden. Of dat, of fietsspaken.’

De schrik van de burgemeester viel totaal in het niet vergeleken met de paniek die Kommandant van Heerden begon te voelen. Juffrouw Hazelstone en de Zoeloe hoofdman waren in een felle woordenstrijd verwickeld over wie de Slag bij Isandhlwana had gewonnen.

‘Mijn grootvader was er bij,’ zei juffrouw Hazelstone.

‘De mijne ook,’ zei de Zoeloe.

‘De mijne niet,’ zei de Kommandant, ‘en het kan me trouwens geen moer schelen wie die slag heeft gewonnen, niemand zal hem hier winnen. Ik eis dat jullie je strijdkrachten terugtrekken.’

‘Wij gaan winnen,’ zei de Zoeloe. ‘We verliezen de hele middag al en we hebben het recht om te winnen.’

‘Onzin,’ zei juffrouw Hazelstone. ‘Mijn grootvader heeft de zege behaald en verder valt er niets over te zeggen.’

‘Mijn grootvader heeft aan mijn vader verteld, en mijn vader weer aan mij, dat jouw grootvader de benen heeft genomen,’ zei de Zoeloe.

‘Hoe durf je?’ krijste juffrouw Hazelstone. ‘Hoe durf je een Hazelstone te beledigen?’

Kommandant van Heerden was ook ontzet. Hij wist uit ervaring wat het waarschijnlijke resultaat zou zijn van een ruzie tussen juffrouw Hazelstone en een Zoeloe. Terwijl juffrouw Hazelstone met de sabel worstelde die aan haar koppel hing en de Zoeloe zijn toevlucht zocht achter zijn enorme schild, deed Kommandant van Heerden een laatste poging om de vrede te bewaren.

‘Ik beveel jullie deze exercitieplaats te verlaten,’ schreeuwde hij en hij trok zijn revolver, maar het was al te laat. Met een opwaartse zwaai van haar sabel sloeg juffrouw Hazelstone de arm van de Kommandant omhoog. De revolver schoot onschadelijk in de lucht en met een daverend gebrul stormden de twee legers van de krankzinnigen op elkaar af.

Terwijl de sabel van juffrouw Hazelstone door de lucht kliefde en de Zoeloe pareerde met zijn schild, draaide Kommandant van Heerden zich om om te vluchten. Eén blik op de schizofrene Zoeloes overtuigde hem er van dat, als er ergens veiligheid was, het bij het Britse leger was, en hij sprintte naar de oprukkende linies Engelsen. Een ogenblik later had hij spijt van zijn beslissing. In looppas oprukkend stormde een regiment paranoïde vrouwen in kilts, nog steeds voorafgegaan door de depressieve doedelzakspeler die *The Road to the Isles* blies over de Kommandant heen en hij had nog maar net de tijd zich om te draaien en met hen mee te rennen voor hij omver werd gelopen en tegen de grond gegooid. Hij bleef stil liggen en verscheidene mensen traptten op hem voor het regiment voorbij was. Toen hief hij zijn hoofd op en bekeek het tafereel om hem heen.

Het was meteen duidelijk dat de Zoeloes niet van plan waren hun overwinning te laten schieten. Na een ogenblik perplex te hebben gestaan door de aanval van de paranoïde vrouwen, hadden ze hun moed herwonnen en hadden met succes de tegenaanval ingezet. Gebruikmakend van hun korte rubber speren die nu door breinaalden werden bekroond boorden ze zich heel succesvol naar voren. Op de linkerflank voerde de Welsh Guard een wanhopige verdediging, maar hun houten geweren waren niet opgewassen tegen de assegaaien. Terwijl de Black Watch week en begon terug te trekken klauterde Kommandant van Heerden overeind en rende voor hen uit. Rondom hem weergalmde de exercitieplaats van de strijdkreten van de Zoeloehorden, het gegil van de gewonde vrouwen en de vreemde geluiden die uit de doedelzak kwamen. Om het lawaai nog te vergroten hief een bandrecorder de *Ouverture 1812* aan door de luidsprekers. In het heetst van de strijd zag men de helmhoed van

juffrouw Hazelstone op en neer dansen. Kommandant van Heerden bereikte het Britse kamp en stortte neer in een van de tenten.

Voor de toeschouwers op het platform scheen de heropvoering van de geschiedenis eerst volkomen overtuigend. De dappere aanval van de Britten en hun daaropvolgende terugtocht hadden een authentieke atmosfeer die in de vorige tableaux had ontbroken.

‘Verbazingwekkend realistisch,’ zei de burgemeester, die net had gezien hoe een soldaat van de Guard aan een speer werd geregen.

‘De muziek helpt ook, geloof ik,’ zei de Directeur.

Daar moest de burgemeester het mee eens zijn. ‘De mensen schijnen wel een hoop te gillen,’ zei hij.

‘Ik weet zeker dat zoiets de patiënten helpt,’ ging Dr. Herzog verder. ‘Het helpt hun gedachten af te leiden van hun problemen.’

‘Dat zal zeker wel,’ zei de burgemeester. ‘Ze schijnen daar ook heel wat af te lijden met een lange ij. Daar ligt een kerel die een been kwijt lijkt te zijn.’

Op het plein voor hen begonnen er flitsen van een verschrikkelijke werkelijkheid door het historische spektakel heen te breken. Het werd steeds moeilijker te onderscheiden wat nu illusie en wat realiteit was. Geschiedenis en huidige tragedie raakten onontwarbaar vermengd. Op sommige plaatsen werd de dood nagebootst met een reeks heftige stuiptrekkingen, waarvan het realisme de doodsstrijd van degenen wier dood helemaal niet gerepteerd was verre overtrof. Op de klanken van Tschaikovsky werden een aantal patiëntes uit de Black Watch verkracht door Zoeloe krijgers terwijl een detachement kikvorsmannen, die nooit in de buurt van Isandhlwana waren geweest, zichzelf in de strijd wierp met alle energie

die hun zwemvliezen hen toestond.

Vanuit de dekking van de tent waar hij in was gekropen keek de Kommandant toe hoe de bemanning van een stuk veldgeschut het wapen op de menigte worstelende strijders richtte, en tot zijn afschuw zag hij dat juffrouw Hazelstone, zonder helmhoed en bevlekt met bloed, de operatie leidde.

‘Meer chloraat en minder suiker,’ hoorde hij haar zeggen tegen een man die iets dat een kussensloop leek met poeder aan het vullen was. De Kommandant wachtte niet langer. Hij kende de opmerkelijke vaardigheid van juffrouw Hazelstone met wapens van zwaar kaliber maar al te goed om het te riskeren zich in de vuurlinie te bevinden. Zich ontwarrend uit het canvas en de hartstochtelijke avances van een soldaat uit de Black Watch die naast hem was gekropen afslaand, sprintte de Kommandant naar het defileerpunt om daar dekking te zoeken. Hij had zo’n twintig meter afgelegd toen hij juffrouw Hazelstone het bevel hoorde geven om te vuren, en een ogenblik later werd het Britse kamp in een zee van vuur gehuld. Terwijl een enorme explosie hem tegen de grond smeed en de luchtdruk hem over het asfalt schoof, sloot de Kommandant zijn ogen en bad. Boven zijn hoofd vermengden stukken van het kanon zich met strijders die tijdens hun worsteling waren onderbroken. Juffrouw Hazelstone had het kanon niet alleen afgevuurd, ze had het laten springen. Terwijl hij tot stilstand kwam onder het defileerpunt hief Kommandant van Heerden zijn hoofd op en keek om zich heen naar de wegebbende chaos. De acteurs in het tableau hadden een nieuwe en volkomen overtuigende roerloosheid aangenomen en het was duidelijk dat niemand de Slag bij Isandhlwana had gewonnen.

De exercitieplaats was bezaaid met zwarte en blanke lichamen, terwijl de weinige overlevenden alle belangstelling voor geschiedenis hadden verloren. Met alle kenmerken van een geheel normaal instinct voor zelfbehoud kropen ze in de richting van de ziekenboeg.

Alleen de staf scheen gek te zijn geworden. Op het platform boven hem hoorde de Kommandant hoe Dr. Herzog wijlen de burgemeester nog steeds trachtte te verzekeren dat de speren van rubber waren. Kommandant van Heerden leek die verzekering totaal overbodig. Hetgene dat de burgemeester had geraakt was van iets veel dodelijkers geweest.

De Kommandant wachtte tot Dr. Herzog was weggevoerd voor hij uit zijn schuilplaats tevoorschijn kroop. Hij stond op en keek om zich heen. Er was niet alleen geschiedenis uitgebeeld, dacht hij, maar ook gemaakt. Niet alleen het verleden, maar ook het heden en de toekomst van Zuid-Afrika waren te zien in de verwoesting waar zijn blik op rustte. Over de lijken heen stappend begaf de Kommandant zich naar een grote krater die in het midden van de exercitieplaats was geblazen. Ernaast lagen de resten van een bepluimde helmhoed en van de Ster die juffrouw Hazelstone had gedragen.

‘Een laatste aandenken,’ mompelde hij en raapte ze op. Nog steeds versuft en geschokt draaide hij zich om en liep terug naar de auto.

Op de ochtend van zijn executie werd Jonathan het gebruikelijke voorrecht van het kiezen van een flink ontbijt onthouden op grond van het feit dat de patiënten voor alle grote operaties slechts lichte verversingen mochten gebruiken. In plaats van de eieren met spek die hij had besteld werd hem een kop koffie en een bezoek van een Anglikaanse kapelaan toegestaan. Jonathan vond het moeilijk te besluiten wat er onaangener was. Over het algeheel genomen dacht hij dat hij de voorkeur gaf aan de koffie.

Zijn banden met de kerk waren verbroken ten tijde van zijn proces en de bisschop was tot de conclusie gekomen dat de weigering van de kerkelijke autoriteiten om te zijnen gunste te getuigen te wijten was geweest aan de jaloezie die hij wist dat er bestond onder zijn collega's vanwege de snelheid van zijn verheffing tot bisschop. Hij had er geen idee van dat delen van zijn bekentenis, vooral die Agent Els had uitgekozen, aan de aartsbisschop waren getoond.

'Ik wist wel dat die kerel progressief was,' mompelde de aartsbisschop toen hij het buitengewone document las, 'maar deze keer is hij toch echt te ver gegaan,' en hij herinnerde zich de bekentenis van Jonathan dat hij alle mogelijke methoden had gebruikt om mensen voor de kerk te winnen. 'Katholiek van ritueel en calvinistisch van aanpak, dat is mijn manier,' had Jonathan gezegd, en de aartsbisschop kon zien dat hij het had gemeend. Om

sodomie te combineren met liturgie werd toch wel wat al te oecumenisch en het was nauwelijks verbazend dat zijn gemeenten zo snel waren gegroeid.

‘Hoe minder er over gezegd wordt, hoe beter het is,’ had de aartsbisschop besloten, en kort gezegd had de kerk hem verstoten.

De kapelaan die hem in zijn laatste uren kwam bezoeken was geen Zuidafrikaan. Het was onmogelijk geweest een zichzelf respecterende geestelijke over te halen om bijstand te verlenen aan een man die de geestelijkheid in discrediet had gebracht, en zelfs de bisschop van Piemburg had de uitnodiging afgeslagen.

‘Er zijn momenten dat een mens behoefte heeft om alleen te zijn,’ legde hij door de telefoon uit aan Directeur Schnapps, ‘en dit is daar toch zeker één van,’ en hij was een preek gaan opstellen over de Broederschap der Mensen.

Uiteindelijk was het de kapelaan van een college in Cambridge die op bezoek was in Piemburg die de gevangenis van Piemburg binnen werd gelokt om de gevangene geestelijke bijstand te verlenen.

‘Ik heb begrepen dat er in de gevangenistuin een bijzonder fraaie collectie vijgecactussen te zien valt,’ had de dominee van Piemburg uitgelegd aan de kapelaan die meer geïnteresseerd was in de fysieke behoeften van rotsplanten dan in de geestelijke noden van zijn medemensen en de kapelaan had de gelegenheid die de executie bood om een massa vijgecactussen te zien met beide handen aangegrepen.

Toen hij in de cel stond, wist de kapelaan niet goed wat hij moest zeggen.

‘U bent toch niet toevallig bij de marine geweest?’ vroeg hij.

Jonathan schudde zijn hoofd.

‘Ik vroeg het me alleen maar af,’ ging de kapelaan verder. ‘In ’43, geloof ik, of misschien was het ook wel ’44, was er een adelborst op HMS *Clodius*. Hij heette Hazelnut.’

‘Ik heet Hazelstone,’ zei de bisschop.

‘Dat is waar ook. Wat verstrooid van me. In mijn beroep kom je zoveel mensen tegen.’

‘Dat zal wel,’ zei de bisschop.

De kapelaan zweeg even en keek naar de boeien en kettingen. ‘Draagt u die altijd?’ vroeg hij. ‘Ze moeten toch wel vreselijk ongemakkelijk zijn.’

‘Alleen als ik opgehangen word,’ zei de bisschop.

De kapelaan meende een klank van verbittering te bespeuren in die opmerking, en hij herinnerde zich de reden van zijn bezoek.

‘Is er iets dat u me zoudt willen zeggen?’ vroeg hij.

De bisschop kon een heleboel dingen bedenken die hij hem zou willen zeggen, maar dat scheen niet veel zin te hebben.

‘Nee,’ zei hij. ‘Ik heb al gebiecht.’

De kapelaan zuchtte van opluchting. Dit soort gelegenheden zijn zo gênant, dacht hij.

‘Ik ben nog nooit eerder echt bij een terechtstelling aanwezig geweest,’ mompelde hij uiteindelijk.

‘Ik ook niet,’ zei de bisschop.

‘Akelige zaken,’ ging de kapelaan verder. ‘Akelig maar noodzakelijk. Maar goed, ze zeggen dat ophangen snel en pijnloos is. Waarschijnlijk zult u heel opgelucht zijn als het allemaal voorbij is.’

De bisschop, wiens hoop op eeuwig leven samen met zijn geloof was verdwenen, betwijfelde of opgelucht wel helemaal het juiste woord was. Hij probeerde een ander onderwerp aan te snijden.

‘Komt u hier vaak?’ vroeg hij.

‘In de gevangenis?’

‘In Zuid-Afrika, hoewel het weinig verschil maakt.’

De kapelaan negeerde die opmerking. Hij was een trouw verdediger van het Zuidafrikaanse standpunt aan de dis in zijn college en hij moest niets van liberalen hebben.

‘Ik probeer minstens een keer per jaar een bezoek te brengen aan een zomers klimaat,’ zei hij. ‘Studenten zijn vandaag de dag zo ongodsdienstig en mijn echte belangstelling geldt het tuinieren. Er zijn zoveel prachtige tuinen in Zuid-Afrika.’

‘Dan zult u misschien dit gedicht kunnen waarderen,’ zei de bisschop, en hij begon te citeren uit ‘De Voorboden.’

*‘Betoverende taal, zoeter dan suiker,
Dan rozenhoning, waarheen wilt gij vluchten?’*

Hij was nog steeds aan het voordragen toen Directeur Schnapps en Scherprechter Els arriveerden. Terwijl de kettingen werden verwijderd en hij in het tuig werd gespt dat zijn armen in bedwang hield, ging de bisschop verder:

*‘De ware schoonheid troont hoog boven ons:
Wat wij zo noemen is enkel een vlam,
Geleend om ons daarheen te leiden. Schoonheid
En schone woorden moeten samengaan.’*

‘Die klotegespen,’ zei Els, die moeite had met de riempjes.

De plechtige stoet verliet de Put en stapte het felle zonlicht op de binnenplaats van de gevangenis in. Strui-

kelend tussen Els en de oude cipier keek Jonathan voor de laatste keer om zich heen. Een witte ambulance viel uit de toon tegen de dofzwarte verf van het executiehok. Tot ieders verbazing lachte de veroordeelde.

‘Grauwe rijp bedekt de deur,’ schreeuwde hij.

*De voorboden zijn aangekomen. Zie
Hun merk. Wit is hun kleur en zie mijn hoofd.’*

De twee broeders in de ambulance staarden vol afschuw naar de schreeuwende gedaante wiens lijk ze op moesten halen voor transplantatie.

*‘Maar moeten z’ook mijn hart dan? Moeten z’elk
spranklend gevoel dat daar zijn oorsprong vond?’*

Het kleine groepje haastte zich de trap op naar het schavot. De oude cipier hielp Els om de bisschop op het luik te krijgen en sprintte toen de ladder af en de binnenplaats over naar zijn kantoor. Het was niet dat hij overgevoelig was, maar hij was niet van plan om in de buurt te zijn van de galg als Els de hendel overhaalde en bovendien had hij een goed excuus voor zijn afwezigheid. Het ogenblik dat de ambulance de gevangenis verliet moest hij het ziekenhuis bellen.

Staande op het luik zette de bisschop zijn voordracht voort. Directeur Schnapps vroeg de kapelaan wat een voorbode was. De kapelaan zei dat hij dacht dat het waarschijnlijk een lid van de familie hydrangea was, hoewel hij zich meende te herinneren dat hij tijdens de oorlog onder een kapitein Voorbode had gediend. Els probeerde de linnen zak over het hoofd van de bisschop te krijgen. Hij had er enige moeite mee omdat de bisschop zo lang was en de zak klaarblijkelijk voor een veel kleiner

hoofd was gemaakt. Els kon de bisschop niet door zijn knieën laten zakken omdat de riemen elke beweging verhinderden. Tenslotte moest Directeur Schnapps Els een kontje geven voor hij de kap in positie kon trekken. Hij moest die handeling herhalen toen hij de strop om de nek van de veroordeelde moest leggen en toen trok Els het touw zo strak aan dat de bisschop gedwongen was zijn voordracht te staken.

‘Word ik in alles afgesto-’ Rochelend brak hij af.

‘Allemachtig, Els, maak dat rotting eens een beetje los,’ schreeuwde Directeur Schnapps terwijl het gedicht gesmoord werd. ‘Je wordt verondersteld hem daar beneden op te hangen, niet hem hier te wurgen.’

‘Ze schijnen het best te groeien op zanderige grond,’ zei de kapelaan.

‘Is dat los genoeg?’ vroeg Els, nadat hij aan het touw had getrokken en de strop wijder had gemaakt zodat hij slap op de schouders van de bisschop hing. Hij was het zat dat mensen hem vertelden hoe hij zijn werk moest doen. Als de Directeur zo verdomd veel van executies wist, waarom knapte hij het karwei dan zelf niet op?

‘Wat?’ vroeg Directeur Schnapps aan de kapelaan.

‘Hydrangea’s.’

‘– stompt,’ zei de bisschop, die zijn voordracht hervatte.

Els stapte naar de hendel.

‘Maar, ook na hun vertrek,’ klonk de stem van de bisschop gedempt door de linnen zak. Els haalde de hendel over en de gemaskerde gedaante verdween door het luik in de put daaronder, en zijn stem, die al onduidelijk was, werd tot zwijgen gebracht door de vreselijke bons die volgde. Terwijl het luik open sloeg en het schavot alarmerend schommelde van de klap, zond de kapelaan, die aan het doel van zijn bezoek werd herinnerd door de te-

kenen van sterfelijkheid waar hij net getuige van was geweest, een gebed op voor de dode.

‘Laat ons bidden voor de ziel van de overledene, waar die zich ook mag bevinden,’ zei hij, en boog zijn hoofd. Directeur Schnapps en Els sloten de ogen en luisterden met gebogen hoofd toe terwijl hij bad. Verscheidene minuten lang prevelde de kapelaan door alvorens te eindigen met: ‘En moge Uw Dienaar in Vrede heengaan, amen.’

‘Amen,’ zeiden Directeur Schnapps en Els samen. De mannen op het schavot hieven hun hoofd op en Els stapte naar voren om in de put te kijken. Het touw zwaaide niet meer heen en weer en hing nogal slap omlaag, dacht Els, gezien het gewicht dat er aan hing. Terwijl zijn ogen begonnen te wennen aan de duisternis daar beneden besefte Els dat er iets ontbrak. De strop aan het uiteinde van het touw hing daar los en leeg. Het gebed van de kapelaan was verhoord. Waar de Dienaar van God zich ook mocht bevinden, hij was beslist heengegaan, en blijkbaar zonder kleerscheuren ook. De put van het schavot was volkomen leeg.

Terwijl de bisschop de eeuwigheid in viel dacht hij hoe toepasselijk zijn laatste woorden waren geweest, en hij was blij dat hij de volgende regel, ‘Blijft Gij mijn God’ niet had bereikt, omdat hij niet langer geloofde. Hij zette zich schrap voor de vreselijke ruk aan zijn nek, maar de pijn kwam uit een totaal andere hoek. ‘M’n eksterogen,’ dacht hij, terwijl hij met een geweldige smak op de grond terecht kwam en opzij wegrolde, de deur uit en de zon overgoten binnenplaats op. Zijn linnen zak was gescheurd en zijn benen voelden behoorlijk pijnlijk aan, maar het was duidelijk dat, wat hij ook mocht hebben gebroken, zijn nek nog intact was. Hij bleef stil liggen en

wachtte tot Els hem zou komen halen voor een tweede poging, en hij was niet verrast toen hij handen voelde die hem aan zijn voeten en schouders optilden.

Een ogenblik later lag hij op een brancard en was hij de ambulance in getild. Terwijl de deuren dicht werden geslagen reed de ambulance haastig weg, stopte even terwijl de gevangenispoort werd geopend en schoot toen met jankende sirene de straat op.

Erachter was het executiehok de voorspellingen van de oude cipier gaan vervullen. Onder het gedender van de stormloop die volgde op het schavot toen de verbijsterde beul die in de put stond te turen uitgleed en de benen van Directeur Schnapps vastgreep om te voorkomen dat hij viel, stortten de muren van de galg langzaam naar binnen en met een gebulder van vallend gesteente verdwenen Directeurs, Scherprechters en Kapelaans uit het zicht in een dichte zwarte stofwolk. De oude cipier zat in zijn kantoor en dankte zijn goede gesternte. 'Ik zei toch dat het niet veilig was,' mompelde hij, en pakte de telefoon om het ziekenhuis te bellen.

Terwijl de ambulance door de straten van Piemburg racete voelde Jonathan Hazelstone hoe de broeder de riempjes los maakte waarmee zijn armen en benen waren gebonden. Er gleed een hand in zijn hemd die aan zijn borst voelde.

'Oké. Het klopt nog,' hoorde hij de broeder tegen de chauffeur zeggen. Jonathan hield zijn adem in tot de hand werd teruggetrokken. Toen ontspande hij zich langzaam. Rondom hem drongen de geluiden van de stad door de canvas zak en terwijl hij daar lag besepte Jonathan Hazelstone voor de eerste keer dat vergeleken met wat men voor hem in petto had, dood door ophan-

ging misschien oneindig veel verkieslijker zou blijken.

‘Ik mag hangen als ik nu mijn hart er nog uit laat snijden,’ dacht hij terwijl de ambulance door de poort van het ziekenhuis van Piemburg draaide en voor het lijkenhuisje stopte.

In het ziekenhuis was het bericht van de terechtstelling vergezeld gegaan van de oproep van de oude cipier dat er nog verscheidene ambulances naar de gevangenis moesten worden gestuurd om voor de slachtoffers van de rampzalige ineenstorting van het executiehok te zorgen. De gespannen sfeer die al in het ziekenhuis hing ontwikkelde zich tot een staat van massale paniek. De Kommandant, die al klaargemaakt was voor de operatie, kreeg een narcose en werd bewusteloos de operatiezaal binnen gereden. Terwijl de chirurgen zich voorbereidden op de transplantatie, renden ambulancechauffeurs naar hun voertuigen en werden er voorbereidingen getroffen om de verwachte stroom van slachtoffers uit de gevangenis op te vangen. Verpleegsters die al radeloos waren omdat ze voor tientallen krankzinnigen moesten zorgen die bij de slachtpartij in Fort Rapier gewond waren geraakt probeerden zich klaar te maken voor deze nieuwe ramp. Toen de ambulance met Jonathan Hazelstone bij het lijkenhuisje arriveerde raakte hij in de algemene wanorde verzeild.

‘Terug naar de gevangenis,’ schreeuwde een broeder uit een raam toen de twee verplegers de donor het lijkenhuis in droegen en hem daar op een rijdende brancard legden. ‘Er is daar een enorme ramp gebeurd.’ De twee mannen sprintten terug naar hun ambulance en reden weg. Even alleen in het lijkenhuisje sprong de bisschop van zijn brancard, trok de linnen zak van zijn hoofd en keek om zich heen. Onder de lakens die de roerloze ge-

daanten op hun marmeren platen bedekten vond hij wat hij zocht, en tegen de tijd dat er twee broeders arriveerden om de donor op te halen voor de transplantatie, bevatte het lichaam dat knus onder zijn witte laken lag, met een grijze linnen zak over zijn hoofd, een hart dat veel te koud en stil was om van veel nut te zijn voor Kommandant van Heerden.

Terwijl de operatie begon wandelde wat er over was van wijlen de bisschop van Barotseland heel licht hinkend de heuvel op naar Jacaranda House en al wandelend zong hij:

*Ga dan, maar ik blijf hier; doe wat ge wilt:
Want toch blijft Gij mijn God, is alles wat ge
In misschien fraaiere woorden zeggen kunt.
Ga, lentevogel; winter, neem uw tol,
Laat grauwe rijp de deur bedekken,
't Zal binnen des te levendiger zijn.'*

Jonathan Hazelstone was gaan denken dat er misschien toch nog redenen zouden kunnen zijn om zijn geloof te herwinnen.

De paniektoestand die in het ziekenhuis van Piemburg heerste toen de ambulance met de bisschop arriveerde verbleekte totaal vergeleken bij de chaos en hysterie die in de operatiezaal ontstond toen het lichaam van de donor arriveerde op zijn brancard. Er was al een incisie gemaakt in de borst van Kommandant van Heerden toen ontdekt werd dat degene die verantwoordelijk was geweest voor de terechtstelling zijn werk een beetje al te grondig had gedaan. Het lijk op de brancard had veelvoudige verwondingen van de meest verschrikkelijke soort. Het enige dat niet gebroken scheen te zijn was de

nek. Niet alleen had het lichaam op tientallen plaatsen botbreuken, maar het was ook al minstens achtenveertig uur dood. En toen verder bleek dat het het lijk was van een negenentachtig jaar oude vrouw wisten de chirurgen dat wat ze van het begin af aan al als stom, om niet te zeggen misdadig, hadden beschouwd, nu ontaard was tot pure waanzin.

Dr. Erasmus was door het dolle heen. 'Wie zei er dat dit klopte?' schreeuwde hij, terwijl hij op het verschrompelde voorwerp sloeg dat uit de borst van de oude dame hing. (Ze was overreden door een vrachtwagen van vijftientwintig ton toen ze de weg overstak.) 'Dit heeft al dagen niet meer geklopt en toen het nog werkte klopte het ook niet. Af en toe kromp het in elkaar. Ik zou dit hart nog niet te eten geven aan een uitgehongerde hond, laat staan het inplanten in het lichaam van die maniak.' Hij ging zitten en huilde.

Na een half uur waarin het lijkenhuisje keer op keer werd doorzocht en de dood van verscheidene mogelijke donors op de ziekenzalen werd bespoedigd door teams wanhopige chirurgen die hen gemaskerd en roofzuchtig kwamen aanstaren en hoopvol hun pols voelden, vermande Dr. Erasmus zich en na een snelle teug ether sprak hij het chirurgisch team toe.

'Heren en dames,' zei hij, 'waar we vanmiddag allemaal getuige van zijn geweest is van zo'n betreurenswaardige en verschrikkelijke aard, dat hoe sneller we het vergeten, hoe beter het is. Zoals u weet wou ik om te beginnen al nooit deze transplantatie verrichten. We werden gedwongen er in toe te stemmen door die verdomde krankzinnige daar.' Hij wees op het bewusteloze lichaam van Kommandant van Heerden. 'We hebben onder immense druk gehandeld, en ook, godzijdank, onder absolute geheimhouding. En nu, dankzij het oponthoud van

de gevangenisdirectie voor we de donor kregen, en nu ik haar verwondingen bekijk begrijp ik volkomen waarom er een oponthoud was, zijn we niet in staat de operatie doorgang te laten vinden. Ik ben van plan de borst van de patiënt dicht te naaien en zijn eigen hart daar volmaakt gezond te laten kloppen.'

Er klonk protesterend gemompel van andere leden van het transplantatieteam.

'Ja, ik weet hoe u zich voelt, en met nog enige verdere provocatie zou ik er in toestemmen zijn hart te verwijderen en die hufter koud te maken. Maar ik heb besloten dat niet te doen. Dankzij de geheimhouding rond deze hele onregelmatige kwestie heb ik een beter plan. Ik geloof dat het beter zal zijn de Kommandant geheel onwetend te laten van het geluk dat hem er van heeft verhinderd dit te krijgen,' en Dr. Erasmus sloeg weer op het hart van de oude vrouw. 'We zullen gewoon de schijn ophouden dat de transplantatie succesvol tot een einde is gebracht en ik heb het volste vertrouwen dat hij zo reusachtig stupide is dat de gedachte nooit bij hem zal opkomen aan onze bewering dat hij een nieuw hart heeft te twifelen.'

Onder felicitaties en een paar toejuichingen wendde de eminente chirurg zich naar Kommandant van Heerden en naaide hem dicht.

Een uur later werd de Kommandant wakker op zijn kamer. Hij voelde zich nogal misselijk en de wond in zijn borst deed pijn als hij zich bewoog, maar verder scheen hij geen hinder te ondervinden van zijn operatie. Hij haalde diep en voorzichtig adem en luisterde naar zijn nieuwe hart. Het klonk perfect.

Terwijl de enorme wolk zwart stof uitbolde in het midden van de binnenplaats van de gevangenis en het laatste stuk rot metselwerk met een definitieve plof neerviel, daalde er een van ontzag vervulde stilte neer over de zwarte gevangenen die ineengekrompen zaten in hun cellen. Agent Els trapte op het scrotum van Directeur Schnapps als laatste eerbewijs aan de man die zijn carrière als beul had geruïneerd en klauterde pijnlijk naar de top van de puinhoop en staarde het duister in. Hij stond niet erg hoog en het zag er zwart uit, maar op zijn eigen manier was Scherprechter Els een trots man. Precies in het midden van een langzaam uitdijende bol zwart stof wist Els dat hij eens te meer zijn grote verwoestingstalent nuttig had gebruikt. Onder hem lagen de lichamen van Directeur Schnapps, de kapelaan, en, zoals hij nog steeds hoopte, de man die hij getracht had op te hangen. Hij, Scherprechter Els, had ze allemaal overtroffen en niemand zou ooit de dag vergeten dat Els iemand had opgehangen in de gevangenis van Piemburg. Hij had niet alleen een reputatie gevestigd, hij had naam gemaakt, grote naam. En terwijl Els de puinhoop af klauterde en versuft opdook uit de zwarte wolk had hij nergens spijt van.

Naakt, gekneusd en zo zwart als roet stapte Els de wereld in. Hij ging langzaam en wankel de grote binnenplaats over, en terwijl hij liep begonnen er mannen uit hun cellen te stromen, waar ze vol stille angst hadden zit-

ten wachten terwijl de eerste executie die de gevangenis van Piemburg sedert twintig jaar had meegemaakt plaatsvond. Vanuit elke deuopening die uitkeek op de binnenplaats stroomden de gevangenen naar buiten om naar het strijdtoneel te kijken.

Eerst staarden ze alleen vol stille verwondering, en toen klonk er een geweldige kreet, gevolgd door geschreeuw van vreugde. Even later begon een man te zingen en na een ogenblik was de grote binnenplaats één massa zingende en dansende mannen, die met hun voeten stampten en in hun handen klaptten in een extatische en triomfantelijke dans. Duizend zwarte gevangenen, allemaal Zoeloes, dansten zoals ze nog nooit eerder hadden gedanst rond de berg die ooit het gevreesde executiehok was geweest. Rij na rij stampten en zwaaiden ze en terwijl hemel en aarde trilden van hun dans zongen ze.

En hun lied was een groot requiem van vreugde omdat Els dood was, Els de Kaffermoordenaar, Scherprechter Els, de gesel van de Zoeloes. In hun midden, stappend en dansend en zingend uit alle macht, zo naakt en zwart als iedereen, liep Els.

Iemand gooide een lucifer op de berg stenen en rot hout en binnen een oogwenk stonden de resten van het schavot in brand. Terwijl het stof langzaam neerzakte steeg er een zwarte rookpluim op in de wolkeloze hemel. Haast verticaal oprijzend in de stille lucht kondigde de zwarte pluim heinde en verre aan dat er iets buitengewoons en belangrijks was gebeurd.

De zwaaiende gevangenen, naar voren stappend met opgetrokken knieën voor het krachtige stampen van hun voeten, en weer achteruit stappend voor de volgende triomfantelijke deining, begeleidden de vlammen en het gebulder van het vuur met hun eindeloze melodie.

*'Els is dood, Els de Kaffermoordenaar,
Hij is naar de duivel, aan wie zijn ziel behoort.
Hij verkrachtte onze vrouwen, schoot onze mannen neer,
Nu is de smeerlap zelf kapot en nooit zien we hem weer.'*

De Zoeloes in de straat buiten de gevangenis hoorden het lied en ze namen het refrein over. Van huis tot huis, van straat tot straat, het gezang verspreidde zich als een lopend vuurtje, terwijl bedienden de straten op stroomden om naar de rook van de brandstapel te kijken die opsteeg boven de gevangenis van Piemburg. Binnen het uur trilde heel Piemburg van het gezang van de Zoeloes. Kommandant van Heerden, die in zijn bed lag in het ziekenhuis van Piemburg, hoorde doezelig het refrein en glimlachte. Het scheen een goed voorteken. Hij begon het opgewekt te neuriën. Het stak hem een hart onder de riem.

Terwijl de schemering inviel dansten en zongen de gevangenen nog steeds. In het administratiegebouw zaten de cipiers ineengekrompen van angst en tuurden bevreemd door de tralies naar de zwarte gedaanten die zich aftekenden tegen de vlammen. De oude cipier vervloekte Els en zijn stomme executie, maar hij was wel zo verstandig niet te proberen een eind te maken aan de festiviteiten. Hij was niet van plan zich aan stukken te laten scheuren door de menigte door te trachten tussenbeide te komen, en toen hij het politiebureau belde om versterking te vragen had Luitenant Verkramp hem gezegd dat het politiebureau zelf ook belegerd werd en dat hij maar moest bidden en wachten tot de uitgelatenheid vanzelf overging. Verkramp had niet overdreven. De straten van Piemburg waren vol dansende menigten. Het verkeer kwam tot stilstand en blanke automobilisten liepen naar

huis of brachten de nacht door op kantoor, liever dan te riskeren door de opgewonden massa's te moeten rijden. Niet dat er enig teken van woede te bespeuren viel onder de menigten, alleen een geweldig gevoel van bevrijding en vreugde.

Terwijl het vliegtuig naar Londen die avond laag over Piemburg vloog, maakte een grote, opgewekte geestelijke zijn metgezellin opmerkzaam op de brand en op de hossende menigten op straat.

‘Het is dus binnen des te levendiger,’ merkte hij raadselachtig op.

Zijn metgezellin legde de rubberwarencatalogus die ze had zitten lezen neer. ‘Ik ben er van overtuigd dat jij een heel goede universiteitskapelaan zult zijn,’ zei ze, en zuchtte, ‘maar ik betwijfel of ik in Londen een Zoeloe kok zal vinden.’

Al na een maand was Kommandant van Heerden zover genezen dat hij het ziekenhuis mocht verlaten. Zijn nieuwe hart had geen teken vertoond dat het werd afgestoten en de doktoren waren verrukt over zijn vooruitgang. Er waren enige moeilijkheden geweest wat de injecties betrof en zes broeders hadden al hun kracht nodig gehad om de Kommandant in bedwang te houden, maar afgezien daarvan was hij een voorbeeldig patiënt geweest. Na twee weken mocht hij uit bed en pas toen had hij de volledige toedracht van de tragedie in de gevangenis van Piemburg gehoord.

‘Het was een wonder dat de mannen in de ambulance het lichaam op tijd weg hebben weten te krijgen,’ zei hij tegen Dr. Erasmus. ‘Eén minuut langer en ik zou er nu niet meer zijn.’

Dr. Erasmus moest het met hem eens zijn. ‘Een waar wonder,’ zei hij.

‘Weet u heel zeker dat het nieuwe hart niet zal worden afgestoten?’ vroeg de Kommandant, en hij was opgelucht dat de dokter er zo zeker van was dat alles goed zou gaan.

‘Ik kan in alle oprechtheid zeggen,’ zei Dr. Erasmus, ‘dat het hart dat op dit moment in uw borst klopt feitelijk hetzelfde had kunnen zijn als het hart waar u mee geboren bent,’ en met die verzekering dat er geen afstoting zou volgen, glimlachte de Kommandant gelukkig.

Toen hij tenslotte het ziekenhuis verliet nam de Kommandant een maand verlof die hij doorbracht op het strand bij Umhloti met het krijgen van een gezonde bruine kleur en boeken lezen over de familie Hazelstone. Hij speelde een tijdje met het idee zijn naam te veranderen in Van Heerden-Hazelstone. ‘Ik ben tenslotte haast een lid van de familie,’ dacht hij, maar hij liet dat idee uiteindelijk varen omdat hij het toch niet van goede smaak vond getuigen. In plaats daarvan cultiveerde hij een air van arrogantie waar Luitenant Verkramp zich aan ergerde en die verder door iedereen werd genegeerd. De doktoren hadden hem gezegd dat zijn nieuwe hart een hoop lichaamsbeweging nodig had en de Kommandant probeerde zoveel mogelijk tijd buiten zijn kantoor door te brengen en door de stad te lopen.

Zijn lievelingswandeling voerde hem over Town Hill naar Jacaranda Park, waar hij dan de oprit af slenterde naar het huis. Het stond nog steeds leeg en er werd over gepraat er een museum van te maken, of zelfs een Nationaal Park. Ondertussen vond Kommandant van Heerden het prettig op de veranda te gaan zitten en te denken aan de gebeurtenissen van de week die zijn leven zo radicaal had veranderd.

Hij dacht vaak aan Agent Els en nu Els dood was vond hij dat erg jammer. Het karakter van de Agent had ook

zijn goede kant gehad, veronderstelde hij, en hij moest toegeven dat Els meer dan eens zijn leven had gered.

‘Als Els en dat verdomde geweer er niet waren geweest zou ik er nu niet meer zijn,’ zei hij in zichzelf voor hij zich herinnerde dat het om te beginnen de waanzin van Els was geweest die zijn hartziekte had veroorzaakt. Maar goed, hij kon het zich nu veroorloven grootmoedig te zijn. Els was gestorven zoals hij had geleefd, mensen dodend. ‘Het was een vurig einde,’ dacht hij, en hij mijmerde nostalgisch over de heldhaftige worsteling van de Agent met de dobermann. Het deed hem denken aan een geval waar hij laatst in de krant over had gelezen. Het betrof een gekleurde gevangene op een gevangenisboerderij in noordelijk Zoeloeland, die een waakhond dood had gebeten alvorens hem op te hangen. De kerel heette Voorbode, wat de Kommandant vagelijk bekend vond klinken. Hoe het ook zij, hij had twintig zweepslagen gekregen wegens aanranding en de Kommandant vond dat hij dat had verdiend.

Hij ging gemakkelijk in een rieten stoel zitten en keek uit over het gazon naar het nieuwe borstbeeld van Sir Theophilus dat hij op eigen kosten had laten oprichten – of liever gezegd op kosten van de beloning waar Els nu toch niets meer aan had. Hij had de preparateur ook betaald voor zijn moeite en had de opgezette Toby meegenomen en hem in zijn kantoor gezet op het politiebureau, waar hij hem de gelegenheid bood tegen nieuwe agenten uit te weiden over de deugden van Agent Els die de hond had gedood om het leven van zijn Kommandant te redden.

Al met al, dacht de Kommandant, had hij voldoende redenen om gelukkig te zijn. Het was fijn om op de wereld te zijn. Zuid-Afrika was nog steeds blank en zou dat ook blijven. Maar bovenal wist hij dat hij de hoge plaats

die hij bezette in Piemburg verdiende, en dat zijn grootste ambitie eindelijk was vervuld. In zijn borst klopte het hart van een Engelse gentleman.

Tom Sharpe *Wilt*

De satirische roman vol venijn en typisch Britse humor.

Rainbow Pocketboek 129

* * *

Robert Vernooy *De tedere tirannie*

‘Een tegelijk vermakelijke en ernstige roman vol prachtige passages en schitterende observaties.’

De Volkskrant

Rainbow Pocketboek 165

* * *

Nawal El Saadawi *Vrouwengevangenis*

Een aangrijpend en onthutsend verhaal over onrecht, angst en ontberingen, maar tevens een ode aan de vrouwelijke solidariteit.

Rainbow Pocketboek 166

* * *

Georges Bataille
Het oog / De dode

Twee novellen van 'de filosoof van het kwaad' over
de irrationele kanten van het menselijk denken en
handelen.

Rainbow Pocketboek 168

* * *

Roddy Doyle
The Commitments

Een dynamisch verhaal vol onvergelykbare Ierse humor.

Rainbow Pocketboek 171

* * *

Martha Graham
Een leven in dans
Autobiografie

Herinneringen van een gepassioneerde danseres en
choreografe.

Rainbow Pocketboek 170

* * *

Rainbow Pocketboeken:

- Duygu Asena – *De vrouw heeft geen naam*
Ingeborg Bachmann – *Het dertigste jaar*
Ingeborg Bachmann – *Malina*
Elisabeth Badinter – *De mythe van de moederliefde*
Elisabeth Barillé – *Anaïs Nin*
Elisabeth Barillé – *De kleur van woede*
Elisabeth Barillé – *Lijfelijkheid*
Georges Bataille – *Het oog / De dode*
J.M.A. Biesheuvel – *De wereld moet beter worden*
Marion Bloem – *Geen gewoon Indisch meisje*
Victor Bockris – *Andy Warhol*
Marie Cardinal – *Het moet eruit!*
Bruce Chatwin – *In Patagonië*
Maryse Condé – *Ségou I De aarden wallen*
Maryse Condé – *Ségou II De verkruimelde aarde*
Maryse Condé – *Tituba*
Jenny Diski – *Onnatuurlijk*
Florinda Donner – *Shabono*
Colette Dowling – *Het assepoestercomplex*
Roddy Doyle – *The Commitments*
Isabelle Eberhardt – *Brieven, dagboeken en verhalen*
Buchi Emecheta – *Als een tweederangs burger*
Buchi Emecheta – *De prijs van de bruid*
Buchi Emecheta – *De slavin*
Laura Esquivel – *Rode rozen en tortilla's*
Gustave Flaubert – *Reis door de Oriënt*
John Fowles – *Het liefde van de Franse luitenant*
Jean-Paul Franssens – *Een Gouden Kind*
Nancy Friday – *Mijn moeder en ik*
Martha Gellhorn – *Het gezicht van de oorlog*
Paola Giovetti – *Engelen*
Françoise Giroud – *Alma Mahler*
Nadine Gordimer – *De bourgeoiswereld van vroeger*
Martha Graham – *Een leven in dans*
Marlen Haushofer – *De wand*
Kristien Hemmerechts – *Zegt zij, zegt hij*
Kristien Hemmerechts – *Een zuil van zout*
Shere Hite – *Vrouwen en minnaars*
Billie Holiday – *Lady Sings the Blues*

Robert Hughes – *De fatale kust*
Elfriede Jelinek – *De pianiste*
Tahar Ben Jelloun – *Gewijde nacht*
Viktor Jerofejev – *Een schoonheid uit Moskou*
Erica Jong – *Hoe red ik mijn eigen leven*
Erica Jong – *Het ritsloze nummer*
Ryszard Kapuściński – *De keizer*
Wolf Kielich – *Vrouwen op ontdekkingsreis*
Annette Kobak – *Isabelle*
Agota Kristof – *Het dikke schrift*
Hanif Kureishi – *De boeddha van de buitenwijk*
David Leavitt – *De verloren taal der kranen*
Amin Maalouf – *Leo Africanus*
Amin Maalouf – *Rovers, Christenhonden, Vrouwenschenners*
Axel Madsen – *Chanel*
Elisabeth Marain – *Rosalie Niemand*
Ian McEwan – *De cementen tuin*
Eduardo Mendoza – *Het geheim van de behekste crypte*
Eduardo Mendoza – *De stad der wonderen*
Philip Metcalfe – *1933*
Rosa Montero – *Als een vorstin zal ik je behandelen*
Alberto Moravia – *De voyeur*
Cees Nooteboom – *De koning van Suriname*
Cees Nooteboom – *Een middag in Bruay*
Cees Nooteboom – *Een nacht in Tunesië*
Cees Nooteboom – *Een ochtend in Bahia*
Cees Nooteboom – *De ridder is gestorven*
Cees Nooteboom – *De verliefde gevangene*
Susie Orbach en Luise Eichenbaum – *Hoe zijn vrouwen
eigenlijk?*
Susie Orbach en Luise Eichenbaum – *Wat willen vrouwen
eigenlijk?*
Luigi Pirandello – *Iemand, niemand en honderdduizend*
Sylvia Plath – *De glazen stolp*
Gerard Reve – *Een Circusjongen*
Gerard Reve – *Een Eigen Huis*
Gerard Reve – *Ik Had Hem Lief*
Gerard Reve – *Lieve Jongens*
Gerard Reve – *Moeder En Zoon*
Gerard Reve – *Oud En Eenzaam*
Gerard Reve – *De Stille Vriend*

Gerard Reve – *De Taal Der Liefde*
Gerard Reve – *De Vierde Man*
Gerard Reve – *Wolf*
Lillian B. Rubin – *Het erotisch slagveld*
Nawal El Saadawi – *De gesluierde Eva*
Nawal El Saadawi – *God stierf bij de Nijl*
Nawal El Saadawi – *De val van de imam*
Nawal El Saadawi – *Vrouwengevangenis*
May Sarton – *Terugblik*
Jean Paul Sartre – *Over het existentialisme*
Tom Sharpe – *Hard gelach*
Tom Sharpe – *Wilt*
Simone Signoret – *Nostalgie is ook niet meer wat het was*
Isaac B. Singer – *Het landgoed*
Isaac B. Singer – *Vijanden, een liefdesroman*
Isaac B. Singer – *Yentl*
Agnes Sommer – *Houden van Afrikanen*
Karin Spaink – *Het strafbare lichaam*
Arianna Stassinopoulos – *Maria Callas*
Arianna Stassinopoulos – *Picasso*
Peter van Straaten – *Agnes*
Peter van Straaten – *Agnes moet verder*
Harry Stroeken – *Van dochter tot vrouw*
Robert Vernooy – *De dingen die er niet toe doen*
Robert Vernooy – *De tedere tirannie*
Julia Voznesenskaja – *Vrouwendecamerone*
Piet Vroon – *Allemaal psychisch*
Piet Vroon – *Kopzorgen*
Alice Walker – *De kleur paars*
Alice Walker – *De tempel van mijn gezelschap*
Leon de Winter – *De (ver)wording van de jongere Dürer*
Leon de Winter – *Zoeken naar Eileen*
K.G. van Wolferen – *Japan*
Virginia Woolf – *Naar de vuurtoren*
Marguerite Yourcenar – *Met open ogen*

Tom Sharpe

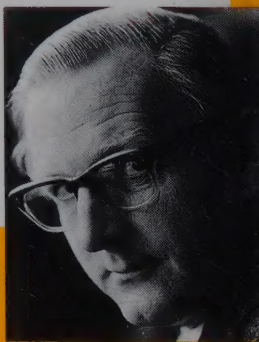
Hard gelach

Als op een dag een Engelse aristocrate haar zwarte kok doodschiet, blijkt dat zij al jarenlang een bizarre seksuele relatie met hem onderhield. Deze moord veroorzaakt een kettingreactie van hilarische gebeurtenissen in het anders zo keurige Zuidafrikaanse stadje Piemburg.

Tom Sharpe, die zelf tien jaar in Zuid-Afrika woonde, veegt in *Hard gelach* op satirische wijze de vloer aan met het apartheidssysteem.

'De geestigste romanschrijver van het moment.'
The Times

Tom Sharpe (1928) schrijft romans vol typisch Engelse humor als *Sneu voor het milieu*, *Bloot slaat dood* en *De grote achtervolging*. Als Rainbow Pocketboek verscheen eerder zijn roman *Wilt*.

ISBN 90-6766-167-8

9 789067 661676

Rainbow
Pocketboek 167